

ANNELIDA Lamarck, 1802 (≈330 g., ≈750 sp.)

{annelída} "Borstmaskar"

[Fr. *annelide* < Fr. *anneler* = anordna i ringar < L. *annulus* = ring]

Korta, mikroskopiska till långa, stora bilateralsymmetriska, oftast frilevande, terrestriska eller akvatiska maskar. Ett främre kroppsavsnitt, prostomiet, följs av ett antal metamera segment, vilka 'avknoppas' just framför terminala kroppsavsnittet, pygidiet. Huvudet är, förutom av prostomiet, uppbyggt av ett bakom detta liggande första kroppssegment, varuti munnen mynnar samt i regel ytterligare segment som sammansmält med det första. Enär dessa segment är bredare än prostomiet och i praktiken omsluter detta benämns denna region peristomium. Hos e.g. dagmaskar består peristomiet av ett enda segment & hos denna grupp plägar avgränsningen mella pro& peristomium vara en viktig bestämningskaraktär. Man talar om fem grundläggande prostomieformer hos denna grupp: zyglob (när en skarp gräns saknas mellan prostomium & peristomium), prolob (när en tvärgrens finns mellan dem), epilob (när gränsen mellan dem öppnar sig helt bakut i ett smalare dorsalt parti eller med en skiljande tvärfåra i bakkanten av detta öppna parti, t.ex. släktet *Allolobophora* & *Eisenia fetida*), schizolob (lik föregående men där den bakre tvärfåran böjer av bakåt på ömse sidor bildande en båge, t.ex. *Aporrectodea longa*) och slutligen tanylob (när prostomiet öppnar sig bakåt i ett smalare parti helt till 2:a kroppssegmentet, d.v.s. över hela peristomiets längd, t.ex. hos våra *Lumbricus*-arter). De första två prostomieformerna saknas hos skandinaviska dagmaskarter och f.ö. nyttjas denna nomenklatur föga utanför dagmasksystematiken, där även fr.a. pariga ventala uppsvällningar (tubercula pubertalis) i clitellumregionen har stor betydelse för artidentifiering, t.ex. sitter dessa på olika segment hos de 5 svenska arterna av *Lumbricus*, nämligen på segment 27–31 hos *L. rubellus*, 28–32 hos *L. castaneus*, 30–33 hos *L. meliboeus*, 33–36 hos *L. terrestris* & 35–38 hos *L. festivus* samt på 3031 hos den 1.5–5 cm långa ljusröda till rödvioletta *Eisenia hortensis* – vilken saknar pigmentlösa strimmor (& den snarlika kommersiella 5–8 cm långa gulbruna till rödvioletta kompostmasken *E. venata* – vilken ofta har pigmentlösa strimmor) & saknas helt hos *E. eiseni* (den sistnämnda förs numera ofta till gen. *Bimastos*), vilka alla har prostomieform likt *Lumbricus*. Hos arter med annan prostomieform kan dessa uppsvällningar ha säregna former såsom sugkoppslika på de udda segmenten av segment 30–36 som uppsvällningarna förekommer på hos *Allolobophora chlorotica* men på 2 främre jämna segment mellan 27–32 hos den närmast från Fyn kända fuktjordslevande *A. cupulifera*. Mera normala tub. pubertalis har gen. *Aporrectodea*, där *A. caliginosa* har dem på segment 30–33, *A. longa* på 31–34, *A. rosea* på 29–31 & *A. limicola* på 33–34. Det sista släktet kännetecknas av att av de 4 borsten på varje segmentsida, så är avståndet mellan de båda i mitten mer än 3.4 gånger så stort som mellan de båda övre i segment bakom clitellum. Så är även fallet hos *Eisenia fetida* & *E. andrei*, vilka har tub. pubertalis på segment 28–31; dessa arter är eljest lika & kan blott separeras från varandra på att *E. fetida* har opigmenterade strimmor runt intersegmentalfårorna, medan *E. andrei* saknar slika strimmor. Övr. svenska arter (totalt 16 Lumbricidae) känns igen antingen på sin i tvärsnitt kvadratiska bakkropp (*Eisenella tetraedra* – mkt allmän i sandiga / grusiga sediment i & vid småbäckar) eller på att borstavstånd bakom clitellum (se ovan efter *Aporrectodea*) i stället är ≤3. Två slika arter utan rött pigment, *Octolasion tyraem* har clitellum & tubercula pubertalis på segm. 30–35 medan dessa finns på segm. 29–34 hos *O. cyaneum*. Denna gruppens övr. arter har rödaktigt pigment, såväl *Dendrodrilus rubidus* med clitellum på segment 25–32 (& stundom tub. pubertalis på 28–31) som *Dendrobaena* spp. hör hit. *D. octaedra* har ett clitellum begynnande strax framför segm. 28 & *D. attemsi* på segment 28 el. 29. (Den förra i 'trädgårdsjord': *D. octaedra*, är allmän i sandig skogsmark). Efter denna avvikelse rörande en välkänd, men ej marin grupp annelider återgår vi till ordningen. Prostomiets utskott kan antingen vara antenner (i regel

tunna), palper (i regel grova) el. i enstaka fall andra typer, beroende på innervering, medan peristomiets laterala utskott benämns tentakelcirrer. Egentligen finns blott högst 3 antenner hos en annelid. De är ej homologa med antennerna hos arthropoder. Övriga smala prostomial-utskott är vanligen palper, förlängda läppar el. dyl., men enär det kan vara praktiskt omöjligt för en ovan betraktare att känna skillnad, kallas prostomialutskott som ej avviker via sin grovhet (d.v.s. är tydliga palper) eller genom sin akre placering och sin kortheit (d.v.s. är en s.k. nuchalpapill – som åtminst. i vissa fall tycks vara homolog med en parig antenn) för antenner i denna text. Ehuru palper kan se mycket olika ut, ha olika funktion och utgå antingen från prostomiet el. peristomiet – om de överhuvud taget finns hos ett givet taxon (vissa taxa saknar helt palper medan andra till synes palplösa taxa har spår av palper i form av nerver), så har Orrhage i åtskilliga artiklar visat att de hos olika annelidtaxa är innerverade från samma del av hjärnan & bör betraktas som homologa inom borstmaskgruppen. Ofta finns ett enda par typiska palper, men de s.k. muntentaklerna hos terebellider & angränsande familjer är exempel på multipla palper och s.k. tentakelkronor inom **Polychaeta**, **Sabellida** är likaså palp-organ. Utskotten kan bestå av en eller flera (oftast då 2) leder. Den basala leden plägar få suffixet -for & den distala leden -styl, t.ex. ceratofor resp. ceratostyl för antenner. Tarmen (om ej reducerad) är ett enkelt rör, löpande från en anteroventral mun på första kroppssegmentet till en terminal anus, belägen på pygidiet. En pharynx kan finnas och vara utkrängbar, ibland försedd med kitinösa käkar eller tänder. Blodsystem slutet, löpande i längsgående dorsala & ventrala kärl. Respiratoriska pigment av olika slag finns ofta hos större former. Segmenten är i typiska fall försedda med var sin schizocoela kroppshåla, ihop konstituerande ett hydrostatiskt skelett. Dessutom är exkretionssystem, gonader, sclero-proteintäckta kitinösa borst (alias setae, chaetae), respirationsutskott etc. fördelade över ett antal el. samtliga segment. Spiralklyvande, med *Trochophora* om larvutveckling är pelagial. Kladistiska analyser (Rouse & Fauchald 1997) påvisar att gruppen närmast är befyndad med arthropoderna & dessa båda grupper sammanställs under det gemensamma namnet **Articulata**. Detta står i kontrast till resultat publicerade samma år, baserade på 18S-rDNA-studier av Aguinaldo, Turbeville, Linford, Rivera, Garey, Raff & Lake, 1997, vilka placerar dessa båda phyla i var sitt 'superphylum' **Lophotrochozoa** & **Ecdysozoa**, vilka får stöd i Dunn & al. 2008, som även finner att **Nemertea** + **Brachiopoda** + **Phoronida** är systergrupp t. **Annelida**. Rouse & Fauchald indelar anneliderna i de båda kladerna **Polychaeta** & **Clitellata**. Världsfaunan: ≈18740 recenta arter (≈12000 marina) 1997. (Identifiering underlättas stundom av metylgrönt-infärgning). Fiskar, som mest livnär sig av annelidlarver sägs äta gul-ät.

POLYCHAETA Grube, 1850 {pålytjæta} (≈287 gen., ≈650 sp.)

[Gr. *polys* = många + L. *chaeta* = borst] "Havsborstmaskar"

Nästan uteslutande marin grupp som normalt har segment med laterala, i typiska fall birama (tvågrenade) parapodier, vilka bär borst i oftast tydliga knippen. Ett fåtal subtaxa saknar parapodier, men vanligt är att blott ena grenen (vanl. den nedre) är utvecklad: unirama parapodier, el. att övre grenen är tydligt sämre utvecklad än den nedre: subbirama alias sesquirama parapodier. En parig cilierad sensorisk struktur i form av cilierade fläckar, veck, gropar eller fåror benämns nuchalorgan & finns bara hos polychaeter, ehuru blott inom vissa taxa & ibland bara hos ena könet. Syllidernas s.k. epauletter är en typ av nuchalorgan liksom Amphinomidernas carunculus, men ej hos **Spionidae**, där detta senare begrepp brukas om en median bakåtförlängning av prostomiet. Ofta är pro& peristomium sammansmälta till ett 'huvud', försett med sensoriska & alimentoriska organ. Septa mellan segment ofta reducerade så att ett sammanhängande coelom finnes. Mellankroppen är ofta uppdelad i 2

el. flera regioner med skiftande uppsättning av borst, gälar, cirrer el. andra utskott. Cirrer är sensoriska utskott, vanl. tunna & cylindriska, antingen dorsalcirrer från notopodiernas övre del (parapodiernas övre grenar), eller ventralcirrer från undre delen av neuropodierna (nedre grenarna). De kan vara uppdelade i en basal (cirrofor) och en distal led (cirrostyl). I de flesta parapodiegrenar, dock ej i vissa låga rundade parapodiegrenar, sitter normalt ett eller flera grova inre stödjeborst, benämnda aciculae (sing. aciculum). Dessa kan vara helt interna el. sticka ut en aning med sin spets. Beteckningen aciculära borst har dock en annan innebörd. Slika är övriga grövre, tydligt utstickande borst av subtyperna taggborst (raka) el. hakborst (i spetsen krökta). Kortskaftade borst vars tandade änddel är tydligt större än skaftet benämns uncini. Distalt till en mycket fin spets smalnar kapillärborst av. Alla ovanstående borsttyper benämns enkla. Sammansatta borst har däremot inre skaftdel och en distaldel åtskilda av en led. Distaldelen kan vara spiniger, d.v.s. spetsig, falciger, d.v.s. trubbigt nymåneformad eller dentat, d.v.s. trubbig och tandad. Både sammansatta & vissa enkla borst kan ytterst omges av en huv el. huvlik struktur till skydd för denna del av borstet. Valkeller fingerlika köttiga utskott på parapodierna (med el. utan aciculae & borstknippen) mellan dorsal- & ventralcirr, framför eller bakom eventuella borstknippen kallas i denna text ligulae (sing. ligula) [L. *ligula* = liten tunga] el. parapodielappar. Mellankroppsregionen benämns fram till thorax & baktill abdomen. En 'svansregion' kan ibland finnas bakom abdomen. Med få undantag skildkönade med extern befruktning. De flesta lever ett autonomt, bentiskt liv, sedentärt (rörbyggande) eller errant. Några få är pelagiska, eller associerade som kommensaler el. parasiter till andra organismer. Rouse & Fauchald 1997 indelar gruppen i kladerna **Palpata** (palpförsedda) & **Scolecida** (ej palpförsedda). **Palpata** indelas av dem i sin tur i kladerna **Aciculata** (synapomorfi: förekomst av aciculae) & **Canalipalpata** (synapomorfi: förekomst av färade palper). Antalet polychaetf. är f.n. ≈83 + några m.el.m. dubiösa. En grupp annelider, som vanligen omhänderhafts av oligochaet-specialister på grund av deras huvudsakl. limniska el. estuarina habitater har gått under ordningsnamnet **AEOLOSOMATIDA** Beddard, 1995. Hit hör borstmaskfamiljen **Aeolosomatidae** Beddard, 1895, bestående av pyttesmå interstitiella arter. De synes dock skilja sig i allt från oligochaeterna, fränsett borst-närvaro (saknas dock hos *Rheomorpha* Ruttner-Kolisko, 1955) & ett hermafroditiskt reproduktionssystem & anses vara polychaeter av okänd affinitet (ehuru de i sen tid sidoställts bredvid polychaeterna som en egen klass **Aphanoneura** Zrzavy, Mihulka, Kepka, Bezdek & Tietz, 1998). Blott de baltiska *Aeolosoma litorale* Bunke, 1967 & *A. variegatum* Vejdovsky, 1885 (från saliniteter < 5–6 ‰) & de egentligen limniska, tillhöriga den närliggande fam. **Potamodrilidae** Bunke, 1967, *Potamodrilus fluviatilis* (Lastochkin, 1935) & *Rheomorpha neizvestnovae* (Lastochkin, 1935) [E. *Neizwestnowa*-Shadina skrev 1935 en uppsats om rheofila (Gr. *rheo* = flyta, *rheos* = ström) mikrobentos-organismer (ry. *neizvestnyj* = okänd)] (fr. ryska Östersjöstränder) är kända i vårt närområde. Ev. står dessa båda fam. nära **Parergodrilidae**, som nedan, ehuru med stor ovisshet, dock placerats bland **Canalipalpata**, **TEREBELLIDA**. Totalt finns ≈10000 arter.

PALPATA Rouse & Fauchald, 1997

{palpáta} (≈242 gen., ≈577sp.)

Synapomorfi: förekomst av palper eller spår därav.

ACICULATA Rouse & Fauchald, 1997

{akikoláta} (≈128 gen., ≈272 sp.)

Synapomorfi: förekomst av aciculae, vilka dock i enstaka fall kan ha bortreducerats.

PHYLLODOCIDA Levinsen, 1883

{fyllådåkidá} (≈97 gen., ≈212 sp.)

Aktiva predatorer eller asätare med muskulös, utkrängbar pharynx, försedd med 0–2 käkpar: Prostomium med ett till flera par antenner. Stundom med frontala eller frontolaterala palper. Välutvecklade parapodier med aciculae (stödjeborst) samt enkla och sammansatta borst. Segment enhetliga längs kroppen. Samtliga välkända överfamiljer påträffas hos oss och redovisas nedan.

Myzostomidae Benham, 1896

{mysståstámide} (1–2 g., 2–3 sp.)

Platta, runda maskar utan tydligt huvud, pygidium el. yttre tecken på segmentering. Pharynx muskulös. Parapodier uniramiga, vart och ett försett med ett hakborst, alternerande med ett sugkopsliknande organ. Med laterala cirrer el. papiller. Gruppen är genom sitt levnadssätt som parasiter på echinodermer så pass omvandlad, så de har tidigare ofta räknats som en sidogrupp t. anneliderna, bl.a. på grund av larvernas utseende. Deras eventuella placering bland polychaeterna är oviss, men kan ev. i så fall stå nära **Glyceroidea** Malmgren, 1867, ehuru molekylära data från sen tid talar kanske emot Annelid-anknytning och Zrzavý & al. 2001 anser sig visa att de är systergrupp till **Cycliophora** & senare DNA-studier anknyter dem till **Acoela**, men som eget phylum. Fortsatt forskning får utrona var i framtiden gruppen bör placeras. Blott Myzostominae (av 7 subfam.) påträffas i Skag.-Katt.området. Bland gonaderna hos *Gorgonocephalus* spp. Påträffas dock *Protomyzostomum polynepris* Fedotov, 1912 (Protomyzostominae ?Jägersten, 1940?) i Bergenområdet (ev. ock i Skag.). I arktiskt utbredda sjöstjärnor påträffas flera arter av släktet *Asteromyzostomum* Vagin, 1954 (Asteriomyzostominae Jägersten, 1940). Fam. har totalt ≈170 arter.

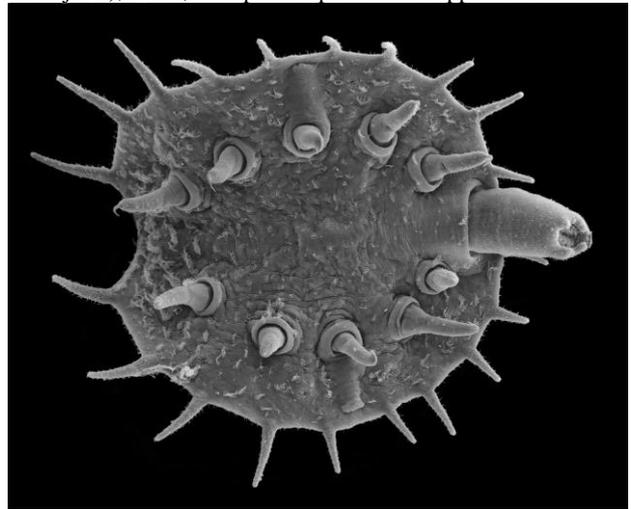
Myzostomum F.S. Leuckart, 1827 {mysståstámom} (2 sp.)

[Gr. *myzo* = insuga, insupa + Gr. *stoma* = mun]

cirriferum (F.S. Leuckart, 1836) {kirriférom}

[L. *cirrus* = (hår)lock + L. *fero* = bära]

D:(som värddjur), F:gulaktig – brunaktig (mimikry med värddjuret), L:0.4, Ektoparasit på *Antedon* spp. Bohus.-Nord.

Myzostomum cirriferum

carpenteri (von Graff, in Carpenter, 1884) {karpentéri}

[Philip H. *Carpenter*, 1852–91, Brittisk crinoidolog (zoolog, paleontolog), i vars arbete 1884 över nordatlantiska arter, von Graff medverkade och beskrev arten]

D:(som värddjuren), F:(värddjursmimikry), L:0.42, Ektoparasit på *Hathrometra* spp. och *Poliometra* spp., Bohus.?

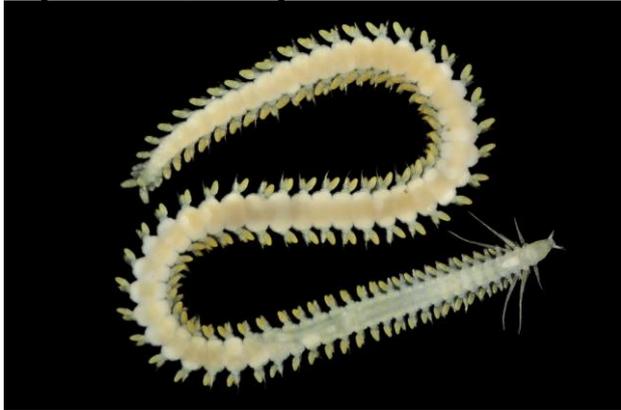
Phyllodocidoidea Örsted, 1843

{fyllådåsidåidéa} (17 gen., ≈41 sp.)

Prostomium tydligt, med två till fem antenner. Peristomium med två till fem par tentakelcirrer. Pharynx saknar vanligen

käkar men har ofta marginalpapiller. Parapodier oftast unirama. Av de 7 familjerna är även Lacydoniidae Bergström, 1914 representerad av en art (*Lacydonia* Marion & Bobretzky, 1875 *eliasoni* Hartmann-Schröder, 1996 [arten beskrevs ursprungligen av Anders Eliason (q.v.) 1962 som närliggande en annan]) i våra hav och den pelagiska fam. Alciopidae Costa, 1862 är närmast känd från N Nordsjön.

Phyllodocidae Örsted, 1843 {fyllådsåside} (15 gen., ≈38 sp.) Oftast tunn, avlång kropp, något dorsoventralt tillplattad, och bakåt avsmalnande; med talrika segment. Prostomium subkoniskt, subovalt eller hjärtformigt, med fyra frontalanter och stundom även en medianantenn samt högst två ögon. Peristomium med 2–4 par tentakelcirrer. Parapodier i regel unirama med enkelt aciculum. Dorsal- & ventralcirrer platta, ofta bladformiga. Ett par analcirrer. Slemmar kraftigt. Predatorer. Tre subfamiljer: Phyllodocinae (*Phyllodoce*, *Paranaitis* & *Chaetoparia* Malmgren, 1867), Notophyllinae Pleijel, 1991 (*Notophyllum* & *Nereiphylla*) & Eteoninae Bergström, 1914 (våra övriga släkten).

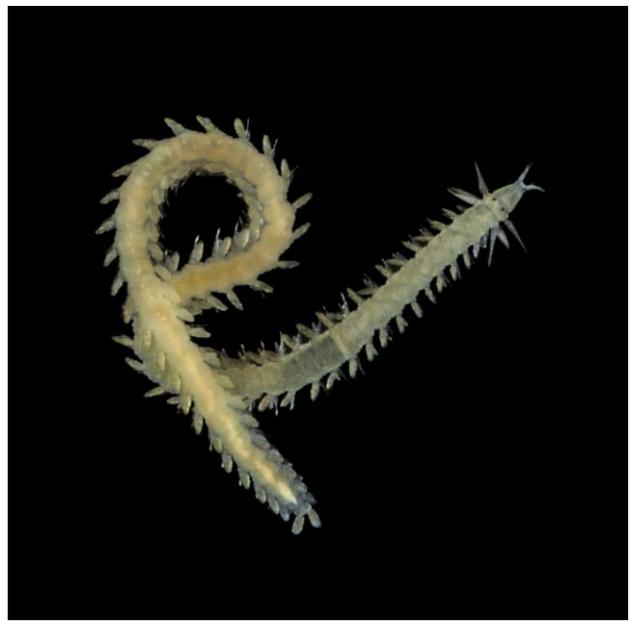
[*Protomystides exigua*](#)

Eteone de Savigny, 1822 {eteåne} (5–6 sp.)

Syn.: *Hypereteone* Bergström, 1914

[Gr. saga: Eteoneos : Boëtos' son, en ädling i tjänst hos konung Menelaos i Sparta (cf. Odysseéns 4:e sång) / Eteonos: Beotisk stad / Gr. hyper = ovanför, bortom + gen. *Eteone*]

Har blott två par tentakelcirrer, som sitter på 1:a segmentet. 2:a segmentet saknar dorsalcirr. Övriga taxa i våra hav, med <4 tentakelcirrpar har i så fall 3 par. Dessa är den ≤3.2 mm långa ljusgröna till bruna & glest brunprickiga i sand interstitiella *Hesionura* Hartmann-Schröder, 1958 *elongata* (Southern, 1914) (Syn.: *H. augeneri* Friedrich, 1937), som har ett mycket längre än brett prostomium och saknar borst på segm. II, t. skilln. fr. *Mystides* Théel, 1879 med den ≈8 mm långa gröna *M. caeca* Langerhans, 1880, som saknar medianantenn & ögon och likaså lever i sand el. mellan skal nära klippkuster. En ungdomsform av en ögonförsedd art har beskrivits från rödalgsbemängd grovsand från 11 m djup i Kielbukten som *M. southerni* Banse, 1954. Enligt Pleijel (pers. comm.) är dock typexemplaret obestämbar & hursomhelst ej en *Mystides* -art. Tre par tentakelcirrer har likaså *Pseudomystides* Bergström, 1914, vars båda arter har både medianantenn och ögon. Den ≤15 mm långa *P. limbata* (de Saint-Joseph, 1888) har långa spetsiga ventrala tentakelcirrer & är gul i levande tillstånd, medan den ≤12 mm långa *P. spinachia* Petersen & Pleijel, in Pleijel, 1993 täcks av gröna småfläckar & har korta, rundade ventrala tentakelcirrer.

[*Pseudomystides limbata*](#)

[*Pseudomystides spinachia*](#)

foliosa Quatrefages, 1866 {fåliåsa}

Syn.: *lactea* Claparède, 1868

[*L. foliosus* = lövig, bladfull < *L. folium* = löv, blad / *L. lacteus* = mjölkig < *L. lac* = mjölk]

D:10–200, F:mjölkvit – ljusbeige; små svarta ögon; med eller utan ljusbruna småfläckar, L:23, MB-SB, SV Öster.-Bohus.Nord. Släktets enda art i våra vatten där segmentet bakom tentakelcirrsegmentet hos aduler helt saknar borst, ehuru *E. spetsbergensis* Malmgren, 1865, som vanl. har ett fåtal korta borst på detta segment, likaså undantagsvis kan sakna borst här, medan våra övr. arter har välutvecklade borst. Den senare artens ventrala tentakelcirrer är dock ej längre än halva kroppsbredd (som de tenderar att vara hos *E. foliosa*) & färgteckning är likaså annorlunda: ventralt ljusgrön, dorsalt antingen med rödbruna dorsolateralband & ljusbrun mitt eller ensartat grönbrun. *E. foliosa* separeras eljest från den ≤18 cm långa *E. barbata* (Malmgren, 1865) genom att ha längre ventrala än dorsala tentakelcirrer, från den ≤35 mm långa *E. suecica* Bergström, 1914 genom att ventralcirrererna är distalt rundade (ej spetsiga) & från övr. genom bl. a. spetsiga (ej rundade) analcirrer & mjölkvit färg. *E. cf. flava* (O. Fabricius, 1780) är rosa – orange (dorsalcirrer ≈4x längre än neuropodiehöjd) & den från S Östersjön & upp längs västkusten utbredda *E. cf. longa* (O. Fabricius, 1780) gulvit (dorsalcirrer ≈2x längre). Huruvida den från Oslofjorden beskrivna *E. fucata* M. Sars, 1872 är skild från *E. flava* är oklart. Blott ett mittfragment är känt. Den har mitre dorsalcirrer som är något asymmetriska (hos *E. flava* är de symmetriska) och saknar de småtänder distalt på borstskäften som finns hos *E. flava*.

[Eteone foliosa](#)

[Eteone barbata](#)

[Eteone flava](#)

[Eteone longa](#)

Eulalia de Savigny, 1822 {evlália} (≈6 sp.)

[*Eulalia* : spanskt helgon; led som 12-åring martyrdöden i Merida

år 344. Avbildas med avskurna bröst – kanske var 12-åringar mera utvecklade vid denna tid? – och med en duva. Ryttares, sjömäns och barnaföderskors skyddshelgon. Ett känt diktverk från 800-talet på langue d'oïl (≈ nordfranska) är tillägnat henne liksom ett ode av Federico Garcia Lorca, 1898–1936]

Har 4 tentakelcirr-par, 4 frontalantenner och en medianantenn, som kan vara liten och svårskönjbar, enbart uniramaparapodier. Inga ventrala, specialiserade grova borst på segment II-IV. Har segment I (det med de 1:a tentakelcirrerna) väl synligt dorsalt.

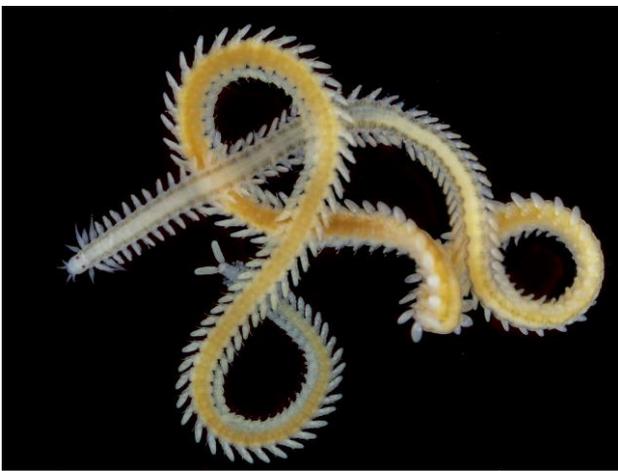
viridis (Linnaeus, 1767) {víridis}

[L. *viridis* = grön]

D:0–50 (240), F:gröngula – smaragdgröna, vid könsmognad blir ♀♀ mörkgröna, ♂♂ ljusare; ögon röda, L:15, HB-SB, S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Kan möjl. förväxlas med grönaktiga individer av '*Eumida sanguinea*', som kan förekomma i liknande miljö, men dessa individer plägar ha silvervitt pigment i nackregionen, vilket saknas hos *E. viridis* (och denna färgmorf av *E. sanguinea* har visat sig vara en egen art, som tarvar nybeskrivning). En snarlik – men ännu grönare och ngt större art än *E. viridis* är utbredd från Eng. Kanalen & söderut, vilken länge förväxlats med denna, men anses numera skola heta *E. clavigera* (Audouin & H. Milne Edwards, 1833), vilket sannolikt innebär att totallängden av *E. viridis* är < ca 10 cm. Arten har, jämte den från V Norge kända, ≤≈31 mm långa *E. microoculata* Pleijel, 1987, karaktäriserad av sina pyttesmå svarta ögon, mer assymetriska dorsalcirrer än övr. arter i våra hav. Ej heller finns något speciellt pigmentmönster, som t.ex. hos den ≤10 cm långa *E. bilineata* (Johnston, 1840), vilken är transparent med ett mörkt grönbrunt band längs ömse sidor av dorsum. Pigmentmönster saknas i stort sett även hos den m.el.m. korallrevsbundna, ≤7 cm långa *E. tjalfiensis* Ditlevsen, 1917 [Briggen 'Tjalfe' nyttjades v. danska Grönlandsexpeditioner i 1900-talets början], även om ett svagt mönster av ljusare och mörkare gulbruna nyanser kan skönjas längs ryggen innanför de gulaktiga ventral& dorsalcirrererna, vilka bakom sina baser stundom kan ha mörka fläckar och den har rundade dorsalcirrer, ej spetsiga som *E. viridis* och är ganska jämnsml, ej tydligt tjockare på mitten som *E. viridis*. Den närmast vid V Norge kända nedom 75 m levande, ≤17 mm långa *E. hanssoni* Pleijel, 1987 [H.G. Hansson, 1945-, denna texts sammanställare], som är svartögd & violett med transparent gula parapodier och dorsalcirrer, särskiljes lättast via sin kulör & artens affinitet till *Lophelia*-rev. En sydlig art, tidigare känd som *E. pusilla* (n. dub.), fick namnet *E. expusilla* Pleijel, 1987 och var tills 2006 okänd från Skandinavien, då auktorn påträffade den utanför Bergen. Den lever på hårda till grusiga bottenar ner till ≈280 m djup & kännetecknas av att vara gulaktig med ett dorsalt mörkgrönsvart längsband bakut från segment 1 samt tydliga klarröda ögon. Den blir ≈16 mm lång, har små rundade dorsalcirrer och breda, tydligt baktill rundade pariga analcirrer (formade som dorsalcirrererna men större) med en mycket liten oparig cirr emellan. Medianantenn kort, men ganska tydlig.

[Eulalia viridis](#)

[*Eulalia bilineata*](#)

mustela Pleijel, 1987 {mostéla}

[Gen. *Mustela* & Sv. litt. Ville *Vessla* : Åke Holmbergs flyfotade figur med filisté-fysionomi i detektiv Sventons förbrytargalleri]

D:15–80, F:gulaktig med gröna pigmentfläckar & röda ögon vilket medför ett klart grönt intryck av masken (särskilt dorsal- & ventralcirrerna), L:2.5, HB-SB, Bohus.-Nord. En mkt liten & otydlig medianantenn, finns just framför ögonen.

Phyllodoce de Lamarck, 1820 [n. cons. Op. 1692, ICZN] {fyllådåse}

Syn.: *Anaitides* Czerniavsky, 1882 (≈7 sp.)

[Gr. myt. *Phyllodoce* : en nereid, omnämnd av Vergilius / Gr. myt. *Anaitis* : namn på Anahita, det livgivande befruktande vattnets gudinna i Mindre Asien, = *Alitta* i Arabien. (Ädlingen Voldemar I. Czerniavsky (Вoldemар Черныавски), ≈1845 (klar med gymnasiet 1864/65)-18?? (slutet av 1880-talet? – ty sista publikation 1887), arbetade vid Univ. i Kharkov (började studierna där 1865) fr.a. i Svarta Havet, bl.a. m. annelider, kräftdjur, nemertiner & svampdjur & bodde från 1870 av hälsoskäl (tbc?) i den abkhaziska huvudstaden Sukhumi vid Svarta Havet).]

Har 4 tentakelcirrpar & blott 4 (frontala) antenner. Prostomiet har 2 bakre laterallobber med en liten nuchalpapill emellan, och segment I & II är ej sammanväxta; ögon finnes. En närstående hyalint gul art *Chaetoparia nilssoni* Malmgren, 1867, med en enda lätt förlorad analcirr, saknar ögon & bär grova ventrolaterala borst på segm. 2–4 samt påträffas vanl. nedom ≈70 m på mjukbottnar.

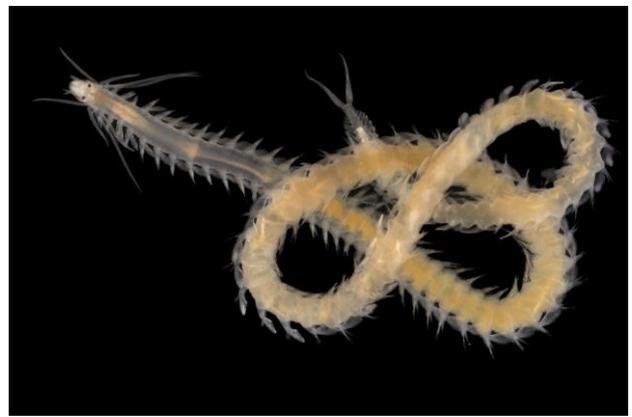
[*Chaetoparia nilssoni*](#)

rosea (M'Intosh, 1877) {råsea}

Syn.: *subulifera* (Eliason, 1962)

[L. *roseus* = rosenröd / L. *subula* = syl, pryl + L. *fero* = bära]

D:20->500, F:adulter med röda, artkaraktäristiska längsband på dorsums ömse sidor, bakut ev. med svagt gult pigment; ögon mörkröda, L:3.5, MB, Katt.-Bohus.-Nord. T. skilln. fr. övr. arter är ventralcirrerna i mitre segment långsmalt tillspetsade.

[*Phyllodoce rosea*](#)

groenlandica Örsted, 1842 {grönländika}

[L. *groenlandicus* = grönländsk]

D:5–1500, F:varierande men normalt är dorsum metallglansigt brungrönt med mörka tvärband; dorsalcirrerna har mörka fläckar; prostomium mörkpigmenterat framför de rödbruna ögonen, L:50, MB-SB-HB, S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Acikelbärande ligulae ej tillspetsade som hos *P. longipes* Kinberg, 1866. Liksom hos nedanstående arter finns 6 longitudinella papillrader proximalt på varje sida av pharynx. Separeras från dessa genom att spetsen hos de breda ventralcirrerna i mitre segment pekar nedåt samt på färgmönstret, & från *P. citrina* Malmgren, 1865 likaså genom färgmönstret (den senare har vanl. en bred dorsal mörkfärgad pigmentlinje längs segmentens mitt, men kan vara nästan helt brunsvart undantagsvis, så att denna linje är svårutskiljbar) & att dess pharynx har blott 4 korta papillrader / sida. Såväl *P. groenlandica* som *P. citrina* exponerar en vacker metallglans utmed ryggen. *P. groenlandica* lägger under våren eller tidig sommar avlånga olivgröna äggmassor fastsatta vid alger eller andra underlag via sin klibbiga yta el. genom en kort stjälk. Äggmassan kan mäta upp till 1.5 cm i största diameter. Den är mycket snarlik den av *P. maculata* (och sannolikt vissa andra arter av släktet) och går knappast i praktiken att åtskilja.

[*Phyllodoce groenlandica*](#)

Phyllodoce longipes

Phyllodoce citrina

maculata (Linnaeus, 1767) {makoláta}

[L. *maculatus* = fläckig, prickig < L. *macula* = fläck]

D:0–400, F:några av de främre segmenten kraftigt pigmenterade tvärsöver bakut övergående i dorsala fläckar & laterala band; prostomium utan markant dorsalt brungult pigment; ögon rödbruna, L:6, SB-HB, S Öster. (Lübeck)-Bohus.-Nord. Läger under våren gelatinösa transparenta äggmassor med gräsgröna ägg i trådlika band uppsnurrade i den gelatinösa substansen. En äggmassa kan mäta 2.5 cm i Ø.

Phyllodoce maculata

mucosa Örsted, 1843 {mokása}

[L. *mucosus* = slemmig < L. *mucus* = slem]

D:0->20, F:mörkt (identifieringskaraktär) & gulaktigt pigment framför de prostomiets rödbruna ögonen men inget pigmentband tvärs över några främre segment; dorsala och laterala pigmentfläckar från något av de främre segmenten & bak-över, L:10, MB-SB (gärna skalsand), S Öster.-Bohus.-Nord.

Phyllodoce mucosa

Eumida Malmgren, 1865 (5 sp.)

[Möjl. Gr. myt. *Eumides* : en son till Herakles och en av Thespiis döttrar / el. möjl. Gr. *eu*= sann, verklig + Gr. myt. *Mida*, *Midas* : konung i Frygien, känd för sin rikedom och sina åsneöron]

Har 4 tentakelcirrpar & förutom de 4 frontalantennerna, en medianantenn, samt uniram parapodier helt igenom, utan ventrala, specialiserade grova borst på segment II-IV & med segment I (det med de 1:a tentakelcirrerna) osynligt dorsalt.

sanguinea (Örsted, 1843) {evmída sangvína}

[L. *sanguineus* = rödskimrande, blodfärgad, blodig, blodtörstig < L. *sanguis* = blod]

D:0–175, F:varierande (ofta gulgrön, men rödaktiga och bruna exemplar finns; bruna & vita pigmentfläckar dorsalt strödda); ögon röda, L:6, MB-SB-HB (oftast sand& skalgrus-blandad mjukbotten), S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Arten som kallats *E. sanguinea* har visats via genetiska studier kunna uppdelas i 11 goda (5 inhemska) arter, (bl.a. en utan speciella vita dorsala färgfläckar, en med en vitaktig fläck i bakre huvudregionen & en med en vitaktig longitudinell färgstrimma), men vilken av färgmorferna som är den sanna *E. sanguinea* & vad de övr. skall heta är ännu oklart. Separeras från övr. arter genom att dorsalcirrerna är ngt tillspetsade, ej ovala & upplåsta som hos den ≤8 mm långa, på MB mellan 8–140 m levande *E. arctica* (Annenkova, 1946) (Syn.: *E. minuta* (Ditlevsen, 1917), *non* (Grube, 1880)), som per segment har 1 främre & 2 laterala ganska stora mörkgröna – svarta fläckar. '*E. sanguinea*':s ventralcirrer är rundade, ej tillspetsade, som hos ett par grönt tvärbandade arter, den ≤4 cm långa, på sandig MB (7–135 m djup) levande *E. bahusiensis* Bergström, 1914, med sina tydligt bredare än långa, hjärtformade dorsalcirrer & den ≤7 mm långa, på MB (16–108 m djup) levande *E. ockelmanni* Eibye-Jacobsen, 1987 [Kurt Wolfgang *Ockelmann*, 1924-, Hamburg-född dansk marinbiolog (fr.a. habil bivalv-specialist) huvudsakl. aktiv vid Helsingör-lab.] (med triangulära dorsalcirrer). Ett exemplar av en liten, sannol. obeskriven svartfläckig art av släktet påträffades dessutom i april 2006 i Vattenholmsrännan (10–30 m) i N Bohuslän. Vid Britt. Öarne finns äv. (Plejdel, muntligt) en liten obeskriven art av släktet, lik ett mellanting mellan *E. sanguinea* & *E. bahusiensis*.

[*Eumida sanguinea*](#)

[*Eumida arctica*](#)

[*Eumida bahusiensis*](#)

[*Eumida ockelmanni*](#)

***Sige* Malmgren, 1865 {sige} (2 sp.)**

[Gr. *sige* = tystnad]

Har 4 tentakelcirrpar och, förutom de 4 frontalantennerna, en medianantenn, samt uniramiga parapodier helt igenom, utan ventrala, grova specialiserade borst på segment II-IV och med segment I (det med de 1:a tentakelcirrerna) dorsalt endast synligt mellan prostomiets bakåtriktade laterallober.

***fusigera* Malmgren, 1865 {fosigera}**

[L. *fusus* = spole + L. *gero* = bära]

D:25–500, F:rödbrunt pigmenterad, i tvärband på segmenten; ögon röda, L:8, SB-MB, Öres.-Bohus.-N Nord. Den mjölkvita *Sigecheres brittae* Bresciani, 1964 [Gen. *Sige* + ev. Gr. *cheir* = hand el. ev. Gr. *choiros* = gris (i ena förklaringsmodellen får parasiterna likna händer, i den andra

små kulingar som diar suggan (värdjuret) + kvinnonamn Britta (peruansk-danske auktorn José Bresciani, 1926–2007, som efter en sejour vid Sorbonne i Paris, p.g.a. en dam (som blev hans 1:a hustru) hamnade i Köbenhavn 1952 och Britta var hans käreasta vid tillfället för beskrivningen)] (**Poecilostomatoidea**, **Nereicolidae**) påträffas ibland på värdjurets ventralsida vid parapodierna.

[*Sige fusigera*](#)

***oliveri* Pleijel, 1990 {ålivéri}**

[*Oliver* B. Bumble, (ö)känd gentleman i M. Toonder's ide-värld, välkänd för DN-läsare; även åtskilliga andra fiktiva personer finns hedrade i taxonnamn, t.ex. Broder Tuck, känd från Robin Hood's äventyr, som fått den pacifiska amfipoden *Austrocephaloides tucki* (Berge & Vader, 2003) benämnd efter sig, ty en borstring runt dess maxillipeder erinrar om tonsuren hos en munk]

D:70–500, F:hyalint gul, L:≈2.5, HB (vid *Lophelia* – rev), Bohus. & Västnorge. Saknar ögon. Rar.

[*Sige oliveri*](#)

***Notophyllum* Örsted, 1843 (3 sp.) {nåtfåyllom}**

[Gr. *notos* = rygg + Gr. *phyllon* = löv, blad]

Har 4 par tentakelcirrer &, jämte de 4 frontalantennerna, en medianantenn samt, fränsett de första segmenten, birama parapodier samt ett par karaktäristiska bakåtriktade s.k. nuchalepauletter (kemoreceptoriska 'utväxter' från prostomiet).

***foliosum* (M. Sars, 1835) {fåliåsom}**

[L. *foliosus* = full av blad < L. *folium* = löv, blad]

D:(0) ≈10–100, F:gul med m.el.m. täta brunsvarta pigmentfläckar på dorsalcirrererna, som städse hos denna art även har vita fläckar; dorsalt iriserande, röda fläckar mest på ventralcirrererna; ögon mörkbruna, L:6, SB (sand, grus, sten), Öres.Bohus.-Nord. Bland *Lophelia* (e.g. fr. Säcken-revet) finns äv. en blåsvart rar art, ev. identisk med *N. americanum* Verrill, 1885, el. så är den en mörk variant av en obeskr. *Lophelia*-knuten art, som städse saknar vita fläckar på dorsalcirrererna. Populationer på mellan ca 100 – 1750 m djup har visats vara en annan art, *N. crypticum* Nygren, Eklöf & Pleijel, 2010 [Gr. *kryptikos* = maskerad < Gr. *kryptos* = gömd].

Notophyllum foliosum

Notophyllum crypticum

Nereiphylla de Blainville, 1828 {nereifylla} (1 sp.)

Syn.: *Genetyllis* Malmgren, 1865

[Gen. *Nereis* + Gr. *phyllon* = löv, blad / Gr. myt. *Genetyllis* : födelsetimmans gudinna]

Fyra par tentakelcirrer. Saknar medianantenn. Dorsalcirrer brett hjärtformade. De 2 första segmenten är hopväxta, men bildar ej en huva täckande bakre delen av prostomiet, som hos *Paranaitis* Southern, 1914, vilka har ovala dorsalcirrer samt har (*P. kosteriensis* (Malmgren, 1867)) eller saknar (*P. wahlbergi* (Malmgen, 1865) [beskrevs från Spetsbergen, trol. fr. Wahlbergöya, ev. uppkallad efter botanist Peter Fredrik Wahlberg, 1800–77 från Lackarebäck utanför Gbg el. möjl. kan namnet hedra minnet efter P.F.:s bror ingenjör Johan August, 1810–56, insamlare för Naturhistoriska Riksmuséet, Sthlm, dödad av ett sårat bytesdjur under elefantjakt]) nuchalpapill. Genetiska studier visar dock att den art som i S Skandinavien benämns *P. wahlbergi* är artskild från arktiska exemplar, så exemplar från S Skand. & Scotland är i stället *P. katoi* Nygren, Eklöf & Pleijel, 2009 [hedrar Dr. Tetsuya Kato, 19??-, Seto-lab., Japan].

Paranaitis kosteriensis

Paranaitis katoi

lutea Malmgren, 1865) {lótea}

[*L. luteus* = guldgul]

D:25–300, F:citrongul – mörkt rödbrun, ofta med mörkare fläckar på dorsalcirrer; ögon bruna, L:5, SB-MB, N Öres.Bohus.-N Nord.

Nereiphylla lutea

Tomopteridae Grube, 1848 {tåmåptéride} (1 gen., ≈3 sp.)

Pelagiska, genomskinliga, dorsoventralt tillplattade maskar som är bredast i framänden och avsmalnar bakåt. Prostomium sammansmält med peristomium; med ett par frontala, lateralt riktade antenner, 'sidohorn' samt två par tentakelcirrer. Birama borstoch acicel-lösa parapodier fenlikt ombildade. Pygidium saknar utskott. Predatoriska. Bioluminescens från parapodiala körtlar. En närstående familj är *Yndolaciidae* Støp-Bowitz, 1987, som kan vara något snarlika, men arterna är i regel ganska små och närmaste representanter är beskrivna från mycket stort djup i Polarhavet.

Tomopteris von Eschscholtz, 1825 (3–4 sp.)

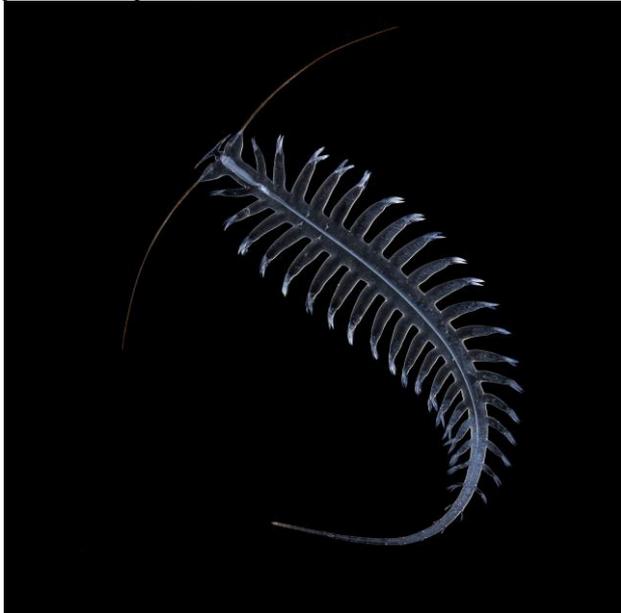
Paddelliknande 'fenor', anfastade runtom (även interramalt) de båda parapodiegrenarna, karaktäriserar släktet.

helgolandica Greeff, 1879 {tåmåptéris helgäländika}

[Gr. *tomos* = skärande, skarp + sannol. Gr. *pteron* = vinge, fena / el. möjl. Gr. *opter* = spanare, spion / *L. helgolandicus* = helgo-

ländsk; Richard Greeff, 1829-92, som arbetade först i Bonn, sedermera som professor i zoologi och komparativ anatomi i Marburg / Lahn, besökte ön långt innan laboratoriets tillblivelse, t.ex. redan 1865 ihop med bl.a. kamraterna Ernst Heinrich Haeckel, 1834–1909, från 1862 zoologi-professor i Jena (synnerligen välkänd som Darwinismens främste förespråkare samt äv. för sina systematiska arbeten över främst radiolarier, medusor & svampdjur) samt Anton Dohrn, 1840–1909, vilken blev känd som grundläggare av Stazione Zoologica i Neapel 1870. Den allra första biolog av rang, som besökte ön (1835) var dock den samma år till prof. i medicinteori, – metodologi och -historia vid univ. i Berlin utnämnde Christian Gottfried Ehrenberg, 1795–1876, Johannes Müllers äldre kollega, sedan tidigt mikroskopipionjär, som redan beskrivit många små (& stora) organismer samt kom att fortsätta länge med detta. Hans kollega & elever (t.ex. R. Leuckart) fick därvid upp ögonen för ön]

D:0–200, F:genomskinligt blåiriserande; ögon svarta, L:8.7, PEL, S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Diatoméätare & predator. Har 'svans' i form av en bakdel med mkt reducerade parapodier. Tillhör subgen. *Johnstonella* Gosse, 1853 i egenskap härav. Övr. skandinaviska arter har tydliga parapodier längs hela masken & tillhör nominatundersläktet. Den < ≈3 cm långa *T. septentrionalis* de Quatrefages, 1866 har 22–24 parapodiepar och otydliga – ej skönjbara kromofila körtlar i neuropodiefenan medan den ≈5 mm långa *T. cavalli* Rosa, 1907 [hedrande italienaren Dr. Pietro Achelle Cavalli-Molinelli, 1865–1958, som bl.a. rapporterade om en arktisk expedition 1899–1900] har 13–18 parapodiepar och tydliga kromofila körtlar, vilka dock ej sträcker sig in till ventralfenans nedre proximala hörn, som fallet är hos *T. planktonis* Apstein, 1900.

[Tomopteris helgolandica](#)

Glyceroidea Grube, 1850 {glykeråidéa} (14 gen., ≈28 sp.)

Med lång, cylindrisk kropp, som avsmalnar i båda ändar. Långt koniskt, annulärt prostomium, med fyra små antenner på den terminala ringen. Prostomiets basala ring sammanvänt med det borstlösa peristomiet. Tentakelcirrer saknas. Pharynx lång, utkrängbar, försedd med käkar & papiller. Birama eller unirama parapodier med aciculae. Korta, koniska ventral- & dorsalcirrer. Ett par analcirrer. Mjukbottengrävande. Tre fam. Beskrivningen ovan gäller de båda första familjerna, medan Sphaerodoridae är avvikande i flera hänseenden. Tysken Markus Böggemann gjorde en god världsvid revision av Glyceridae 2002, resulterande i 35 spp. av nominatsläktet, en art av *Glycerella* & 5 av *Hemipodia* & samme författare utkom 2005 med en slik revision av Goniadidae.

Glyceridae Grube, 1850

{glykéride, glyseride} (1 gen., ≈7 sp.)

Segment helt igenom med antingen birama (*Glycerella* och

Glycerella Arwidsson, 1899) eller enbart unirama parapodier (*Hemipodia* Kinberg, 1865 (Syn.: *Hemipodus* de Quatrefages, 1866)). Pharynx med fyra stora böjda käkar, på sockertångsmaner korsvis gripande mot varandra. Stundom med röda blodkroppar i coelomvätskan, vilka i så fall ger masken dess färg. Mjukbottenlevande; ofta detritiovorer.

Glycera Savigny, 1818 {glykera, glysera} (≈7 sp.)

[Gr. & L. litt. Glykera, Glycera : vanligt kvinnonamn, t.ex. Horatius' & Menanders älskarinnor, även brukat som smeknamn i betydelsen sötnos]

Ventralcirrer små & cirriforma. Dorsalcirrer små & globulära. De flesta arter har 2-ringade segment (studeras lämpligen mellan setiger 20–40), ehuru vissa (*G. lapidum*, *G. oxycephala* och *G. dayi* O'Connor, 1987 [John Helmsworth Osborne-Day, 1909–89, polychaetolog, zoologi-professor i Kapstaden]) har 3-ringade segment. *G. dayi* är en nedom ≈24 m levande sandbottenform, registrerad närmast från 'norska kusten' & liknar *G. oxycephala*, (se under *G. lapidum* nedan) men dess prostomium har blott ≈8 annuli & detta artnamn har senare med viss tvekan synonymiserats m. *G. celtica* (se under *G. unicornis* nedan). Arterna med 3-ringade segment har blott en postsetal ligula. Övr. arter (utom *G. capitata*, som likaså har en) har 2 postsetala ligulae. Papillerna på proboscis har ofta ett karaktäristiskt utseende inom släktet. Vissa arter har papiller m. fingernagellika toppar, e.g. *G. alba* & *G. tridactyla*, medan andra saknar slika toppar, men har i stället ett varierande antal åsar. Så har t.ex. papillerna hos *G. capitata* en enda rak längsås, de hos *G. lapidum* en undulerande längsås, de hos *G. oxycephala* såväl längsås som flera tvårsåsar, de hos *G. unicornis* & *G. fallax* blott 3 tvårsåsar, de hos *G. celtica* 6–16 tvårsåsar, etc.

alba (O.F. Müller, 1776) {álba}

[L. albus = vit]

D:10–300, F:i grunden vitaktig; habitus dock rödaktig p.g.a. det röda blodpigmentet, L:7.5, MB, Öres.-Bohus.-Nord. Karakteriseras av fingerlika, icke-retraktila gälar, dorsalt anfastade på parapodierna utanför dorsalcirrererna ungefär fr.o.m. setiger 25. Prostomium med ca 9–11 annuli (ringar). Parapodiernas presetala ligulae är spetsiga, övre ligula något längre än den nedre. Övre postsetalligula kortare än presetalligulae och väl åtskild från den kortare nedre subkoniska postsetalligulan. *G. alba* är släktets enda art i våra vatten, vars proboscispapiller saknar en terminal fingernagellik struktur. En snarlikt art, *G. tridactyla* Schmarda, 1861 (Syn.: *G. convoluta* Keferstein, 1862) är känd från SV Nordsjön. Dess parapodiernas presetal-ligulae är smalt rundade & ungefär lika långa. Även övre postsetalligula är ungefär lika lång som presetala ligulae men den kortare nedre postsetala ligulan är här i stället brett avrundad. Proboscispapiller är korta (ca dubbelt så långa som breda) & av 2 typer (subkoniska + nästan jämbreda 'fingernagelpapiller'). Hos *G. alba* är dessa papiller längre, kompletterade av en 3:e digitiform papilltyp.

[Glycera alba](#)

unicornis Savigny, 1818 {onikárnis}

Syn.: *rouxii* Audouin & H. Milne Edwards, 1833

Fauchald, 1971) söder om Island samt väst om Spanien & *B. sibogana* (Augener & Pettibone, in Pettibone, 1970) väst om Spanien.

Glycinde nordmanni

Goniada Audouin & H. Milne Edwards, 1834

{gåniåda} (3 sp.)

[Gr. *goniodes* = vinklad < Gr. *gonia* = vinkel, böj]

Chevroner finnes. Segment skrynkliga. Neuropodier med två presetalligulae (*G. maculata* har dock enkel presetalligula i framänden). Våra övr. släkten har endast en presetalligula. *Goniadella bobretzkii* (Annenkova, 1929) [Gen. *Goniada* (q.v.) + L. *-ella*: diminutivsuffix / Professor Nikolaj Vasil'evich Bobretzky (Bobreckij), 1843–1907, evertebrat-zoolog & embryolog från Kiev, arbetade fr.a. med kräftdjur, insekter, bläckfiskar & annelider. De 7 sista åren av sitt liv rektor för Univ. i Kiev. Skrev bl.a. ett annelidarbete 1875 tillsammans med fransmannen Antoine F. Marion, 1846–1900] har chevroner t. skilln. fr. den med släta segment försedda *Glycinde* F. Müller, 1858 *nordmanni* Malmgren, 1866 [Se *Evadne nordmanni*], vilken har ≈10 ringar på prostomiet, varav den basala och den näst yttersta eller yttersta oftast har ett par subdermala ögon vardera. *G. bobretzkii* igenkänns lätt på sina 4 ovanligt långa antenner, som är tydligt längre än var & en av de 8 ringarna på prostomiet. Den blir ≤4.9 cm lång & påträffas på m.el.m. sandiga bottnar nedom ≈5 m djup. Den ≤6 cm långa, glänsande rosa – gulvita *G. nordmanni* föredrar mjukare bottnar fr.o.m. samma djup & kännetecknas av att ett par ögon finns ej blott på den basala av de 8–10 prostomieringarna, utan även på den yttre el. näst yttre ringen. En annan art, *Goniadella gracilis* (Verrill, 1873) har av misstag spridits från Amerikanska ostkusten till Liverpool-området, varifrån den sakta sprider sig sedan 1970-talet och har numera nått även Skagerrak. Den förekommer nedom ca 18 m djup och har 26–30 unirama parapodier, medan *G. bobretzkii* har 21–24. Den blir ≤31 mm lång. Våra arter har båda 8 ringar på prostomiet och ganska långa antenner på yttersta ringen. Ett par subdermala ögon på den basala ringen kan förekomma hos båda arterna och även ett par längre ut (mellan 3:e & 4:e ringen hos *G. gracilis* och mellan 2:a & 4:e ringen hos *G. bobretzkii*). I djupare delar av Skag. tycks även en stor art av *Glycinde* el. något närstående släkte utan chevroner förekomma, vilken är helt ögonlös. Möjl. rör det sig dock blott om ögonlösa gigantiska exemplar av *G. nordmanni*, vilken är känd ner till 1400 m djup, ehuru mest allmän mellan 5–150 m och Arwidsson 1899 rapporterade upp till 54 mm långa & Fauvel 1923 upp till 60 mm långa exemplar. Vid Europa förekommer även några sydligare arter av *Goniada*, *G. emereita* Audouin & Milne Edwards, 1833 från franska NV-spetsen & söderut, *G. brunnea* Threadwell, 1906 vid Galicien & vid SV Island, *G. hexadentes* Böggemann & Eibye-Jacobsen, 2002 vid Galicien och söderut samt *G. gigantea* (Verrill, 1885), som förekommer i Medelhavet och är släktets enda art, som när den blir äldre tycks kunna förlora sin chevroner.

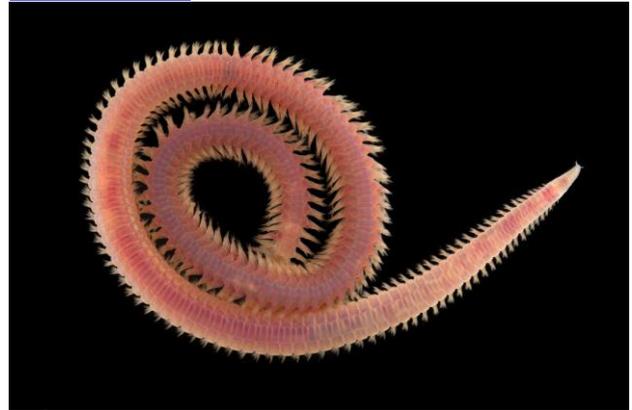
maculata Örsted, 1843 {makolåta}

[L. *maculatus* = fläckig]

D:≈10–3000, F:m.el.m. metallglänsande gulaktig – bronsfärgad med ett par små ögon på prostomiets basala ring, L:10, MB, S Öster.(Kiel)-Bohus.-Nord. Abrupt övergång mellan unioch birama parapodier efter ca 40 borstsegment, medan notopodierna succesivt blir tydligare i en övergångszon hos våra övr. arter. Prostomiet har 10 ringar, medan det hos våra båda övr. arter har 8. Som hos en av dessa, den nedom 60 m djup levande, ≤21.7 cm långa *G. norvegica* Örsted, 1844 har bakre birama segment neuropodier med kortare postsetal ligula än de båda presetala ligulae, medan förhållandet är omvänt hos den ≤26 cm långa *G. vorax* (Kinberg, 1865) (Syn.: *G. pallida* Arwidsson, 1898). Hos *G. norvegica* är de främre 33–37 parapodiern & hos *G. vorax* de främre 45–52 unirama.

Goniada maculata

Goniada pallida

Sphaerodoridae Malmgren, 1867 {sfärådåride} (5 g., ≈8 sp.) Kroppform antingen kort, tjock och larvformad eller lång och smal. Kroppsyta m.el.m. täckt med globulära eller filiforma papiller. Dessutom finns två eller flera sfäriska, glandulära kapslar, makrotuberkler, per segment. Parapodier unirama, aciculära, subkoniska. Pygidium med medianpapill och ett par makrotuberkler. Predatoriska eller parasitiska.

Sphaerodorum Örsted, 1843 (1–2 sp.)

Syn.: *Ephesia* Rathke, 1843, non Hübner, 1818

[Gr. *sphaira* = sfär, boll, kula + Gr. *dora* = skinn, hud / Gr. myt. *Ephesia* : binamn på Artemis, som dyrkades speciellt i templet Artemision (det av de 7 underverken, som Herostratos, för att bli ryktbar, tuttade på den natt som Alexander Magnus av Makedonien föddes) i den joniska huvudstaden *Ephesos* i Mindre Asien]

Dorsalcirrer i form av makrotuberkler med terminal papill. Borst osammansatta.

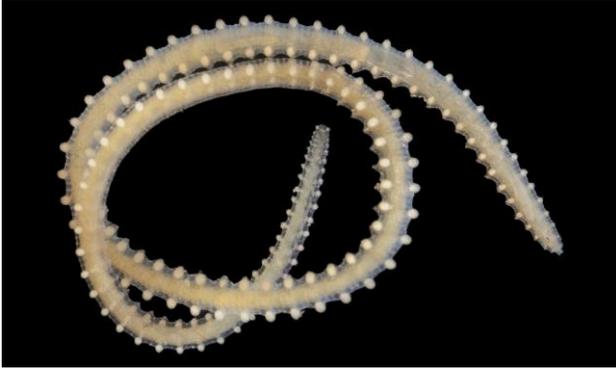
gracilis (Rathke, 1843) Syn.: *flavum* Örsted, 1843

{sfärådårom gråsilis}

[L. *gracilis* =smal, tunn, gracil / L. *flavus* =gul]

D:10–1400, F:svagt glansig; främre del blekgul; bakdel gulaktig med rosa – lila toner, L:6, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Har karaktäristiska njurformade ögon. En enkel rad av sfärformade dorsalcirrer på ömse sidor av djuret. Erinrar något om den rarare, ≤5 cm långa, men mera rent gula *Ephesiella abyssorum* (Hansen, 1878) (Syn.: *Sphaerodorum*

peripatus Claparède, 1863, non (Johnston, 1845)), men har ca 120 sfärbärande segment och tvåledade ventralcirrer, mot ca 50 sfärbärande segment, oledade ventralcirrer och sammansatta borst hos den senare. Ektoparasit på *Ophiura* & *Amphiura*. Möjligen finns ytterligare en art av släktet i området.

Sphaerodorum gracilis

Sphaerodoropsis Hartman & Fauchald, 1971 (4 sp.)

Syn.: *Sphaerodoridium* Lützen, 1961 (p.p.)

[Gen. *Sphaerodorum* (se ovan) + Gr. *opsis* = utseende / Gen.

Sphaerodorum (se ovan) + Gr. *idion* : dimin.suffix]

Makrotuberkler runda, utan terminal papill. Borst sammansatta. Makrotuberkelerna är sessila, ej stjälkade som hos *Sphaerodoridium* Lützen, 1961, som i V Nordsjön är företrädd av *S. fauchaldi* Hartmann-Schröder, 1993, känd i ett mm-långt exemplar från 172 m djup.

philippi (Fauvel, 1911) {sfärådåråpsis filippi}

[R.A. Philippi, 1808–1904, (se *Yoldiella philippiana*)]

D:0–200, F:i sprit vitaktig-grågul, L:1.5, Öres.-Bohus.-Nord. Saknar ögon. Förutom kulformiga dorsalcirrer finns en extra makrotuberkel ovan dessa fr.o.m. setiger 2; ventralsida med små papiller. Blind är äv. ≈ 2 mm långa *S. disticha* (Eliason, 1962) [Gr. *distoichos* el. *distichos* = i två rader], som har dorsala makrotuberkler i 2 rader / segment & slät ventralsida. De ögonförsedda *S. baltica* (Reimers, 1933), vilken blott blir ≈ 3 mm lång & den ≤ 6 mm långa *S. minuta* (Webster & Benedict, 1887) separeras genom att den förra i mitre segment har tvärrader med 7–9, den senare 10–14 makrotuberkler. En blind upp till >2 mm lång art, *S. garciaalvarezii* Moreira, Cacabelos & Troncoso, 2004 [Dr. Óscar García-Álvarez, 19??-, maskmollusk-specialist från Santiago de Compostela] beskrevs från ≈ 7 m djup i *Zostera*-miljö från NV Spanien, men denna art har rader av 8 makrotuber tvärs över dorsalsidan. Den $\leq \approx 5$ mm långa, färglösa *Commenso-dorum commensalis* (Lützen, 1961) (*Terebellides*-kommensal) har osammansatta borst & små makrotuberkler (5 på främre, 4 på bakre segment).

Nereididoidea Johnston, 1845 {nereidåidéa} (≈ 38 g., ≈ 78 sp.)

Avlång kropp med talrika likartade segment. Prostomium och peristomium åtskilda eller något sammansmälta, med antenner, palper och tentakelcirrer. Pharynx muskulös & utkrängbar, ofta med papiller eller enkla käkar. Parapodier välutvecklade, aciculära, antingen uniram, subbirama eller birama, med dorsal- & ventral-cirrer. Vanligen ett par analcirrer. Förutom nedansående familjer finns också Pilargiidae Saintr-Joseph, 1899 (Syn.: Antonbruuniidae Fauchald, 1977 [Gen. *Antonbruunia* Hartman & Boss, 1966 < den danske zoologen Anton Frederik Bruun, 1901–61 deltog i jorden-runt-expeditionen med R/V 'Dana' 1928–30 & ledde 'Galathea'-expeditionen, 1950–52]) (prostomium med 2-ledade palper, 0, 2 el. 3 antenner; birama parapodier) företrädd av 2 arter av det medianantenn-saknande gen. *Pilargis* de Saint-Joseph, 1899, vars främre kroppsregion är uppblåst, varav den ≈ 15 cm långa *P. verrucosa* de Saint-Joseph, 1899 påträffas sparsamt på mjukbottnar runt ≈ 80 –90 m vid Bohuslän, medan den <2 cm långa *P. papillata* Rasmussen, 1973 beskrevs från >400 m djup vid V Norge (men har

sedermåra påträffats ner till Østfold). Den senares neurosetae har samtliga tvåtandade ändar, medan en del neuropodieborst är gaffelgrenade el. enkelt tandade hos den förra. Vårt 2:a släkte är det med komplett antennuppsättning försedda, ej framtill uppblåsta, nedom ≈ 20 m mjukbottenlevande, ≤ 13 mm långa *Glyphohesione* Friedrich, 1950 med blott *G. klatti* Friedrich, 1950 (Syn.: *Synelmis klatti* : Auctt. [beskrivning publ. i Zoologische Anzeiger 145 (Suppl.), även utgiven som festskrift tillägnad Klatt (d.v.s. prof. Berthold Klatt, 1885–1958, verksam vid Zool. Mus. i Hamburg)], som är blind & brunaktig med två stora bruna oregelbundna dorsolateral-fläckar i gränsområdet mellan prostomiet & segment I. Däremot saknas i våra hav, de på ålfiskar ektoparasitiska Ichthyotomidae Eisig, 1906 & de till djuphavslivande musslor bundna Nautiliniellidae Miura & Laubier, 1990.

Hesionidae M. Sars, 1862 {hesiånide} (9 gen., ≈ 18 sp)

[Gen. *Hesione* < Gr. myt. Hesione : den dotter till Trojas kung Laomedon som Herakles frälste från Poseidons havsvidunder, och som vid Ilions fall, av Herakles med sin slöja friköpte sin lillebror Podarkes, vilken sedermera kallades Priamos (den friköpte) och blev far till bl.a. Hektor & Paris; en annan Hesione var hustru till argonauternas skeppare Nauplios & en tredje, en oceanid gift med Prometheus]

Små till medelstora, dorsoventralt tillplattade maskar, som avsmalnar svagt i båda ändar. Prostomium subvalt eller subkvadrangulärt med två eller tre (undantagsvis inga) antenner och stundom med entill tvåledade ventrala palper. Prostomiet, peristomiet och 1–4 icke borstbärande främre segment m.el.m. sammansmälta med 3–8 par tentakelcirrer. Pharynx utkrängbar, muskulös, cylindrisk, med eller utan marginalpapiller och hornartade käkar. Skiljer sig från den något erinrande fam. Syllidae, som blott har borstförsedda neuropodier, genom att åtminstone ha aciculæ vid dorsalcirrerens bas. Pygidium med ett par analcirrer. Predatoriska eller kommensalistiska. Med karakteristisk snabb rörelse.

Nedan redovisade arter tillhör subfam. Hesioninae, som förutom att de oftast har 4 ögon, kännetecknas av att gränsen mellan kroppsutskott och kropp är tydlig. Microphthalminae Hartmann-Schröder, 1971, den andra subfamiljen, har ej tydlig avsatta utskott & omfattar i regel arter, som är $< ca 1$ cm. Förutom analcirrer finns lameller på pygidiet. Ögonen är färre (inga hos det med 3 tentakelcirrar försedda *Hesionides* Friedrich, 1932, varav en några få mm stor art, *H. arenaria* Friedrich, 1937, förekommer strandnära) och 2 hos *Microphthalmus* Meczniow, 1865, som har 6 par tentakelcirrer (≈ 5 arter i området, varav *M. sczelkowi* Meczniow, 1865 [Ivan Petrovich Sczelkov, 1833–1909, rysk fysiolog, som mest verkade i Kharkov, Ukraina, men avslutade sin karriär som universitetsrektor i Warszawa] påträffas i Bohuslän på mycket grunda vegetationsklädda mjukbottnar. Dess anallamellskiva är ej tydligt 2-grenad som hos den ≤ 1.5 mm långa *M. bifurcatus* Hartmann-Schröder, 1974, ej heller har den ett litet hack baktill som hos den ≤ 9 mm långa *M. aberrans* (Webster & Benedict, 1887). Liksom hos dessa är dorsal- & ventralcirrer tydligt kortare än de längsta tentakelcirrererna, vilket ej är fallet hos den ≤ 3 mm långa *M. listensis* Westheide, 1967 [List : Tysklands nordligaste samhälle på ön Sylt], vilken har en baktill konvex anallamellskiva. *M. sczelkowi* blir 7 mm lång). En anad främling, *M. similis* Bobretzky, 1870, dök 1962 likaså för första gången upp vid tyska Nordsjökusten.

Nereimyra de Blainville, 1828 {nereimýra} (2 sp.)

Syn.: *Castalia* de Savigny, 1822, non de Lamarck, 1819 (Mollusca)

[Gr. myt. nereis : nereid, d.v.s. dotter till Nereus och Doris + Gr. myros : ett slags havsål / Gr. myt. Kastalia : Skilda källor (dock av annat slag än Kastalia själv) ger två olika damer äran av att ha givit sitt namn åt springbrunnen i Delfi vid Parnassens fot, ur vars vatten orakel, skalder och siare hämtade sin inspiration. En är Acheloos' dotter, den andra en nymf som undflydde Apollon]

6 par tentakelcirrer, 2 antenner och notopodiala borst. Den

blott ≈9 mm långa *Syllidia armata* de Quatrefages, 1866 skiljer sig genom att sakna notopodialborst. Två antenner kännetecknar likaså *Kefersteinia* de Quatrefages, 1866 *fusca* Johnston, 1836 (Syn.: *Psamathe* Johnston, 1836, non Rafinesque, 1814) *cirrhata* (Keferstein, 1862)) [Se *Protodorvillea kefersteini* / Gr. myt. Psamathe : en av nereiderna / L. fuscus = murrigt brunaktig] med unirama parapodier och *Hesiospina* Imajima & Hartman, 1964 med birama parapodier, men dessa båda släkten har 8 par tentakelcirrer. Det senare släktets enda nordeuropeiska art *H. aurantiaca* (M. Sars, 1862), som finns på ganska grunt vatten längs svenska västkusten, liknar mkt *K. fusca*, men har mera spolformad kroppsform.

Syllidia armata

Psamathe fusca = *Kefersteinia cirrhata*

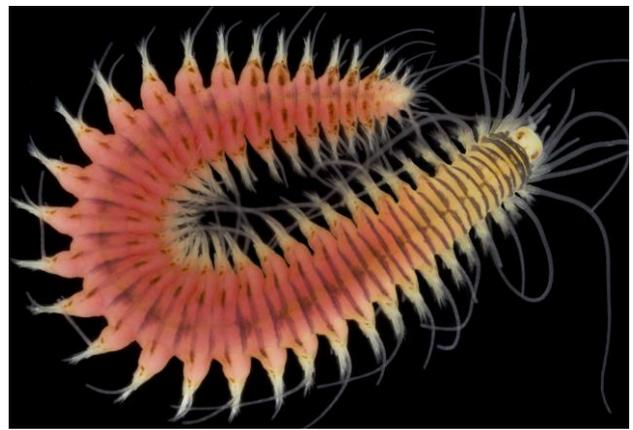

Hesiospina aurantiaca

punctata (O.F. Müller, 1776) {ponktåta}

[L. punctatus = fläckad, prickig]

D:1–2500, F:varierande (dorsalt i regel gulaktig med mörka tvärband och gröna och röda färginslag; cirrer ljusa), L:3.5, HBSB-MB, S Öster.-Bohus.-Nord. En på mjuka lite djupare botten (t.ex. i Gullmarsfjordens djuphåla) allmän och så gott som opigmenterad men eljest snarlik art är artsild & identisk med den nordamerikanska *N. woodsholea* (Hartman, 1965), ursprungligen beskriven som typart för släktet *Neopodarke* Hartman, 1965 (nu synonymt med *Nereimyra*).

Nereimyra punctata

Nereimyra woodsholea

Ophiodromus M. Sars, 1861 {åfiådråmos} (2–3 sp.)

[Gr. ophis = orm + Gr. dromos = språngmarsch, lopp]

6 tentakelcirrar & 3 antenner, varav den mediana är anfästad framtill på prostomiet, samt borst fr.o.m. segment II. Släktet *Podarke* Ehlers, 1864 [se etymol. till *Hesionidae* ovan] (företrätt av 1–2 arter i våra hav) har utskilts från *Ophiodromus*, via borst fr.o.m. segment IV, men båda släktnamnen har visat sig vara baserade på samma typart, så de är synonyma.

flexuosus (Delle Chiaje, 1827) {fleksoåsos}

Syn.?: *vittatus* M. Sars, 1862

[L. flexuosus = full av krökningar / L. vittatus = bandad, stimmig < L. vitta = band]

D:≈5–≈200, F:ljusbrun – mörkbrun med grönvita tvärband; cirrer med ljusbruna ringar; ögon röda – bruna. L:7, MB(SB-HB), Öres.-Bohus.-Nord. Arten är den enda släktesrepresentanten i våra hav med tvärband. Populationer från Medelhavet lever delvis associerade med sjöstjärnan *Luidia* (& en annan population därifrån har ej denna association), medan så ej är fallet med nordliga populationer (beskrivna som *O. vittatus*). Detta indikerar att de torde vara artsilda. Det tycks t.o.m. finnas två olika – ej med *Luidia* associerade – populationer, varav blott en förekommer vid Skandinavien. Vilka namn som de olika populationerna skall ha är dock ännu oklart, ehuru sannolikt *O. vittatus* kan passa vår art.

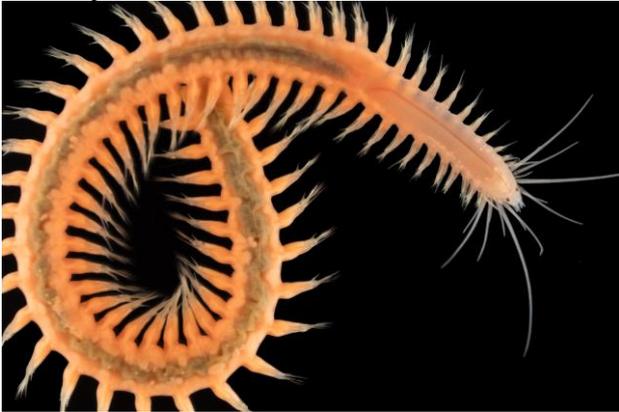

Oxydromus flexuosus = *Ophiodromus flexuosus*

Gyptis Marion & Bobretzky, 1875 {gýptis} (3 sp.)

[Se genus *Petta* (Terebellida, Pectinaridae) nedan]

8 tentakelcirrpar (eller 6 hos en av arterna, där dock segment IV saknar notopodier) och 3 antenner, varav den mediana är anfastad dorsalt på prostomiet. Neuropodialborst fr.o.m. segment IV el. V. *Podarkeopsis* Laubier, 1961 spp. har däremot frontalt anfastad medianantenn och neuropodialborst fr.o.m. segment V. Av detta släkte påträffas sparsamt *P. helgolandica* (Hilbig & Dittmer, 1979) i t.ex. Kosterområdet på sublitorala sandbottnar.

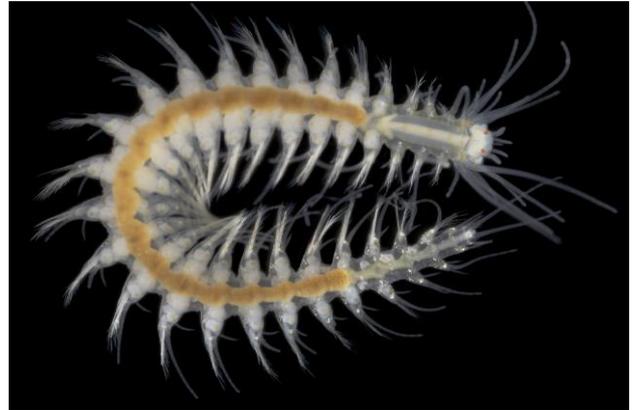
Podarkeopsis helgolandicus

propinqua Mation & Bobretzky, 1875 {pråpínkva}

[L. *propinquus* = nära, gränsande, avhängig av ngn annan]

D:10–100, F: ögonen orangeröda, belägna i det eljest gråhyalina prostomiets mittregion, varav det första större paret, är belägna längre från varandra än bakre mindre paret; prostomiets bakkant mediant något urnupen och avgränsas från kroppen av en tunn (men tydlig, stundom dubbel) mörk linje; kroppens främre 5–6 segment är liksom ungefär motsvarande antal segment längst bak på kroppen helt hyalina medan inälvor färgar kroppens mittdel gulbeige; på varje segment återfinns dock ett m.el.m. tydligt ytligt liggande brunaktigt pigment i form av mediana antydningar till tvärstreck omgivna såväl framtill som baktill av vinklade tvärstreck ungefär som tecknen >< & samma pigment kan förekomma som små småfläckar på parapodierna; köns mogna ♂ vitaktiga, L:0.75, SB (skalgrus), Bohus-Nord. Ventralcirrer subdistalt infästade. Proboscis med ca 40 tandlika utskott i framändan. Såväl dorsalcirrer som anal- & tentakelcirrer är ringindelade & dorsalcirrer är tydligt kortare än de båda övriga kategorierna, till skilln. från t.ex. förhållandena hos *Ophiodromus* & *Syllidia*, där dorsalcirrer är längst. Medianantenn bredast subdistalt, ej mediant, till skillnad från den nedom ≈78 m sedimentoeka, rödögda, ≤6mm långa *G. mackiei* Pleijel, 1993 [Andrew S.Y. Mackie, 1955-, habil skotsk polychaetolog vid National Museums & Galleries, Cardiff, Wales], som är mycket snarlik den från Arktis beskrivna *Podarke golikovi* Averincev, 1990 [Professor Alexandr Nikolaevitsj Golikov, 1931-, rysk 'hydrobiolog' & polarforskare verksam i St. Petersburg, lärare

& vän till artens auktor samt behjälplig vid typmaterialets insamlande], men skiljer sig & då måste flyttas till *Gyptis*. Denna art har blott 6 par tentakelcirrer. Vår största art, den drygt cmlånga, mörkt brunsvartögda *G. rosea* (Malm, 1874) lever på mjukbottnar nedom ≈50m & utskiljer sig från de övriga genom att parapodiet är bredare än långt, att ventralcirrer är distalt infästade & genom sin i toppen smala medianantenn, men egentligen behöver placeras i ett obeskrevet släkte.

Gyptis propinqua

Neogyptis rosea = *Gyptis rosea*

Syllidae Grube, 1850 {sýllide} (≈17 gen., ≈40 sp.)

Liten – medelstor kroppsstorlek. Tvärsnitt bågformigt dorsalt & tillplattat ventralt. Kroppsyta jämn eller försedd med adhesiva papiller. Prostomium subovalt med 3 (undantagsvis 0–1) antenner, ett par subkoniska palper, som kan vara reducerade el. sammanväxta & 2–3 ögonpar. 1–2 (undantagsvis 0) tentakelcirrpar på det borstlösa peristomiet. Familjens ofta bästa kännemärke är en tydligt muskulös proventrikel, som utgör en främre del av alimentationskanalen, & plägar synas igenom huden hos flertalet arter. Pharynx är utkrängbar, m. jämn kitinös beläggning, ibland beväpnad med en enkel dorsal tand el. en ring av tänder. Parapodier unirama, subkoniska, neuroaciculära m. m.el.m. tydligt annulära dorsalcirrer; ventralcirrer korta el. saknas. Pygidium med 2–3 analcirrer. Karnivor. Oftast hårdbottenformer på grunt vatten. Familjens arter är – med få undantag – epitoka i samband med leken, d.v.s. de förändras morfologiskt. Man urskiljer 2 huvudtyper av epitoki, nämligen epigami & schizogami. Epigami innebär att hela kroppen förändras såväl i muskulatur, anläggning av speciella simborst & ögonförstoring. Ätminstone hos en del arter är epitoki inom familjen en reversibel process, så den medför ej nödvändigtvis döden efter leken som t.ex. hos fam. Nereidae. Epigami förekommer hos Exogoninae, Eusyllinae & enstaka arter av Autolytinae. Schizogami finns inom Autolytinae & Syllinae & innebär att sexuella stoloner produceras av en art, vilka simmar mot havsytan & leker. Vissa arter avknoppas s.k. stoloner via proliferation, d.v.s. nya individer, vilka efterhand utvecklas till könsdjur som ofta efterhand anpassas till ett pelagialt leverne inför leken, avsnörpes via

längsdelning på så vis att bakre delen av djuret utvecklas till ett el. flera nya djur, som efterhand frigöres. Beskrivningarna nedan avser dock primärt det könlösa bottenstadiet. Jämte Calamyzinae Hartmann-Schröder, 1971, företrädd i våra hav av dess enda art, den på *Amphicteis gunneri* (M. Sars, 1835) [Biskop Johan Ernst Gunnérus, 1718–73, norsk teolog & naturforskare, verksam i Trondheims stift; utgav Flora Norvegica & skrev om hajar, kräftdjur samt anthozoa] ektoparasitiska lilla breda *Calamyzas amphictenicola* (Arwidsson, 1932), som saknar palper, antenner & analcirrer men har två par tentakelcirrer & breda centralt hophängande mörkt brunaktiga dorsala tvärstrimmor och ljus ventralsida (dess borst är ventralt belägna, så att de blott i några få främre segment syns uppifrån), redovisas alla subfamiljer nedan. Bioluminescens är känd fr. vissa släkten (*Odontosyllis*, *Pionosyllis*, *Eusyllis* & *Syllis*), oftast i samband med reproduktionssvärming. Familjen omfattar totalt >700 nominella recenta arter.

Odontosyllis fulgurans

Pionosyllis nidarosiensis

Syllinae Grube, 1850 {sylline} (2–4 gen., 8–10 sp.)
Ventralcirrer finns. Palper ej alls sammansmältade, el. frånvarande. De 3 antennerna & dorsalcirrerorna tydligt ringledade. (Gen. *Syllides* (Eusylline) kan likaså ha m.el.m. tydligt ringledade utskott). Hos *Eurysyllis* Ehlers, 1864 (som stundom föres till egen subfam.: Eurysyllinae Hartman, 1965) består dock dessa utskott av en enda kul-lik led. Två nordeuropeiska arter finns. Åtminstone den större av dem är osäkert rapporterad från Kattegatt. *E. tuberculata* Ehlers, 1864 består av 60–70 segm. & blir ≤6 mm lång medan *E. brevipes* (Hartmann-Schröder, 1956), som består av 35–45 segment blir ≤3 mm lång. Segmenten bär dorsalt en tvärrad av 4 kullika utskott innanför dorsalcirrerorna hos den större arten, men ej hos den mindre. Detta släkte & *Trypanosyllis* Claparède, 1864 har en stor pharynx, som sitter ihop med de tandade utskotten på den cylindriska pharynxens framkant (trepanen), ej något bakom trepanen som hos *Syllis* & *Haplosyllis*. Av *Trypanosyllis*, som har normala flerringledade antenner och cirrer, är åtmin. någon art känd från V Norge. Reproduktion inom familjen vanligen via stolonar, som avknoppas från ett asexuellt moderdjur. Stolonerna ser likadana ut, vare sig de är ♂♂ eller ♀♀ & benämnes då *Chaetosyllis*-stadium.

Syllis de Lamarck, 1818 (≈5 sp.)

Tre antenner. 2 par tentakelcirrer. 1 tand på utkrämbor pharynx. Släktet (som – liksom en del andra syllider – är i akut behov av taxonomisk revision) har sammansatta borst, t. skillnad från den närmast vid V Norge påträffade *Haplosyllis* Langerhans, 1879 *spongicola* (Grube, 1855).

S.gen.: *Typosyllis* Langerhans, 1879 {typåsýllis} (3 sp.)

[Gr. myt. *Syllis* : moder till det peleonnesiska Sikyons siste konung Zeuxippos / Gr. typos = intryck, bild]

Sammansatta borst av blott falciger (kort ändled) typ.

armillaris (O.F. Müller, 1776) {armilláris}

[L: *armillaris* = kragel. ringförsedd < L. *armilla* = armband, ring]

D: ≈5–≈400, F: gulaktig-rosa, i regel m. grönbruna tvärband, L: 5, HB, Öres.-Bohus.-Nord. Falcigera borst är 2-spetsiga i fram- & bakänden men 1-spetsiga i mittregionen. Undersläktets båda övr. arter blir blott 35 mm långa och har enbart 2-spetsiga falcigerer. Dorsalcirrer kortare än kroppsbredden, alternerar ej tydl. i längd & avsmalnar mot toppen. De har 8–20 (i regel 10–14) ringar. *S. (T.) hyalina* Grube, 1863 har alternerande oliklånga dorsalcirrer m. omväxlande 6–7 resp. 8–12 ringar och bidentata falcigerer i mittregionen medan *S. (T.) variegata* Grube, 1860 har dorsalcirrer m. 20–40 ringar. Den ≤45 mm långa *S. (Langerhansia) Czerniavsky*, 1882 (Syn.: *Ehlersia* : Auctt., non Quatrefages, 1866)) *cornuta* Rathke, 1843 [Paul Langerhans, 1847–88, tysk medicinaranatom (upptäckte Langerhans' cellöar i pankreas). Efter att ha disputerat på sin stora medicinska upptäckt drabbades han 1874 av lung-tbc. Efter att förgäves ha testat kurorter i Mellanuropa fann han ett klimat som lindrade hans sot i Funchal [efter fänkål, som grundaren João Gonçalves Zarco, 1390–1467?, fann där] (Madeira), dit han flyttade 1875. Han öppnade efterhand en läkarmottagning där, men enär hans håg var lagd åt forskning tycks han ha arbetat huvudsakl. m. zoologiska studier, varvid särskilt polychaeter (även t.ex. opisthobranchier & lansettfisk) insamlade vid de 'Langerhanska öarna' Canarierna & Madeira var hans speciella favoritobjekt. Han var en habil zoolog. En njurinfektion ändade hans liv / Ernst Heinrich Ehlers, 1835–1925: polychaetolog; prof. i Göttingen fr. 1874, en av Helgoland-laboratoriets faddrar (se *Hartlaubella*)] har såväl falcigera & spinigera borst och alternerande dorsalcirrlängd & bebor vanl. molluskskal ihop med sipunculoider el. eremitkräftor. Den från S Nordsjön kända, ≤5 cm långa *S. (Syllis) gracilis* Grube, 1840 har blott tjocka osammansatta borst i mellansegment samt alternerande långa & korta dorsalcirrer.

Eusyllinae Rioja, 1925 (4–5 gen., 6–9 sp.)

Ventralcirrer finns. Dorsalcirrer & de (0-)3 antennerna är långa och glatta eller oregelbundet rynkiga, men ej tydligt ringade (undantag utgör *Syllides*, som kan ha tydligt ringade kroppsutskott). Palper basalt sammansmältade. Reproduktion via svärmande för simning modifierade, gametfrisläppande aduler (epigami). Släktesgränser ngt diffusa. Detta taxon är i behov av revision. Förutom nedan nämnda taxa, är en art av *Odontosyllis* Claparède, 1863, den ≤4 cm långa *O. fulgurans* (Audouin & H. Milne Edwards, 1834), känd från Sydsjökandinaviens närområde, N Nordsjön. Denna har, till skillnad från våra andra arter, en serie tänder i svalget och ett par mycket breda palper som basalt är helt sammanväxta. Den skiljer sig från den likaså i samma område utbredda (åtminstone i fjordar vid Møre-kusten), ≤25 mm långa & dorsalt mörkbandade *O. gibba* Claparède, 1863, genom att ändlederna på de sammansatta borsten är mycket korta – ej mycket långa & att dorsalcirrerorna är långa och trådformiga, ej spolförmiga. Nygren 1999 påvisade att subfamiljen tycks vara polyfyletisk. En mediterrän *Syllides* -art i hans analys hamnade i en klad utanför övriga släkten i subfamiljen.

Eusyllis Malmgren, 1867 (1 sp.) {eosýllis}

[Gr. eu = sann, verklig + gen. *Syllis* : (se ovan)]

Pharynxmyningen har en mörk tandad kitinring & en stor nedre tand. Dessutom finns 2 ringar med mjuka papiller runt pharynx. Besläktade arter av *Pionosyllis* Malmgren, 1867 [Gr. *pion* = fet], t.ex. den på *Phakellia* allmänna, orangegula *P. nidarosiensis* (Bidenkap, 1907) (Syn.: *Hesiosyllis enigmatica* Wesenberg-Lund, 1950), har otandad kitinring på pharynx. *Streptosyllis* Webster & Benedict, 1884, med den ≤ 5 mm långa *S. websteri* Southern, 1914 [Gr. *streptos* = snodd, böjd / Harrison Edwin Webster, 1841–1909, professor vid Union College & Univ. of Rochester, sedermera rektor för Union College i New York, polychaetolog; beskrev släktet ihop med James E. Benedict, 1854–1940 (vilken var 'assistent curator' vid avdelningen för marina evertebrater vid Smithsonian Institution). (Websters numera stora USA-släkt invandrade redan 1635 till Connecticut – den mest välkände torde vara lexikografen Noah)], som har distalt korta fingertopps-liknande palper & särskilt tjocka aciculae i vissa parapodier samt arter av *Syllides* Örsted, 1845, som har distalt breda, lamellartade palper, saknar pharynxbeväpning & har genomgående tunna aciculae. En annan *Streptosyllis*-art, den ≤ 8 mm långa *S. arenae* Webster & Benedict, 1884 har möjligen påträffats i S Nordsjön. Den separeras från *S. websteri* genom att 6:e parapodiets acicula ej är tjockare än 7:e parapodiets och att enkla övre borst är otandade & trubbiga. Av *Syllides* är åttn. den ≤ 7 mm långa *S. longicirrata* Örsted, 1845 och den ≤ 6.5 mm långa *S. benedicti* Banse, 1971 [Se *Streptosyllis websteri* ovan] kända fr. området. Båda har ledade dorsalcirrer på mitre segment. De kan separeras från varandra bl.a. genom att den förras proventrikel sträcker sig genom ≤ 4.5 segment & den senares genom 5–8 segment. En annan art av släktet, den ofärgade, ≤ 3 mm långa *S. articulocirrata* Gillandt, 1979 är känd närmast fr. Helgoland. Den utskiljer sig från övr. arter via sina mycket tydligt ringledade antenner, tentakelcirrer & främre dorsalcirrer. Data om förekomst i Skag. föreligger av den eljest nordliga, minst 1 cm långa *Pionosyllis compacta* Malmgren, 1867. Denna arts prostomium bär framtill ett par ögon som är större & på längre avstånd fr. varann än det bakre paret & dess stora rundade palper, vilka är lika långa som prostomiet, är något basalt sammanväxta. Den är oregelbundet svartfläckig el. har smala gröna tvärlinjer i framkroppen.

blomstrandii Malmgren, 1867 {blåmsträndi}

[Christian Wilhelm Blomstrand, 1826–97, svensk betydande mineralog & kemist som deltog i utforskandet av Arktis]
D: ≈ 5 –850, F: gul – orange (i framänden städse med 2 efter varandra liggande stora rödbruna fläckar just framom proventrikeln) med bruna cirrspetsar, L: 3.2, HB-SB-MB, Katt.-Bohus. Antenner & tentakelcirrer är ganska tydligt ringade. De 4 röda ögonen är placerade som hörnen i en smal rektangel. Palper ovoida och basalt sammanväxta. Det med ett ljust grönaktigt sken starkt fosforescerande djuret bygger rör av hårdnande slem på alger hydroider etc., men anses likaså vara associerat med eremitkräftor.

[*Eusyllis blomstrandii*](#)

Exogoninae Rioja, 1925 (≈ 5 gen., ≈ 11 sp.)

Ventralscirrer finns, men kan vara små & otydliga. Dorsalcirrer och de (1-) 3 antennerna är korta och glatta, kulformade eller långsträckt flasklika. Palper helt samman-smälta. Vanligen direkt reproduktion utan avknoppning av stoloner. Djuren plägar dock vid könsmognad omvandlas något, på så sätt att ögonen kan förstöras och långa s.k. simborst kan anläggas på en del mitre segment. Honor kan ses bära ägg segmentvis dorsalt eller ventralt.

Exogone Örsted, 1845 {eksågåne} (4 sp.)

[Gr. *exo* = utsida + Gr. *gone* = avkomma]

Prostomium m. 3 antenner & ett par längs större delen av sin längd dorsalt sammansmälta palper. Har ett par rudimentära tentakelcirrer på ett med prostomiet m.el.m. hopsmält segment. Övr. kroppsutskott små & ovala. Ungar under utveckling caudalt fastsatta vid medioventrala segment på ♀:n.

naidina Örsted, 1845 {nadjína}

Syn.: *gemmifera* Pagenstecher, 1862

[Gr. *nais* = najad, vattennymf / L. *gemma* = knopp]

D: 0-övre bathyalen, F: kropp gulaktig; ägg orangeröda, L: 0.5, HB-SB, S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Karaktäriseras av att de tre antennerna är nästan lika långa och längre än prostomiet. Den färglösa, ≤ 1 cm långa *E. verugera* (Claparède, 1868) [L. *veru* = kastspjut + L. *gero* = bära] har lika långa, kulformade antenner, kortare än prostomiet. Dessa arter placeras i nominatundersläktet medan övriga arter i våra hav förs t. subgen. *Parexogone* Mesnil & Caullery, 1916. Deras medianantenn är tydligt längre än laterala antenner. De separeras genom att t.ex. den ≤ 1 cm långa, trådsmala *E. hebes* (Webster & Benedict, 1884) [L. *hebes* = trubbig] saknar dorsalcirrer på setiger II, t. skilln. fr. den ≤ 7 mm långa *E. longicirris* (Webster & Benedict, 1887) (Syn.: *E. furcifera* Eliason, 1962 & *E. dispar*: Auct., *non* (Webster, 1879)).

Sphaerosyllis Claparède, 1863 {sfäräsyllis} (3 sp.)

[Gr. *sphaira* = sfär, boll, kula + Gen. *Syllis*: (se ovan)]

Prostomiet bär 3 antenner. Har ett par välutvecklade tentakelcirrer på ett med prostomiet m.el.m. hopsmält segment. Dorsalcirrer m.el.m. flaskformade; ventralcirrer fingerformade. Papillös kroppsytta. Släktena *Eurysyllis* Ehlers, 1864, med sfäriska kroppsutskott och kroppsytta med kulformade papiller (se vidare texten nedom subfam. Syllinae), *Grubeosyllis* Verrill, 1900 [Prof. Adolph-Edouard Grube, 1812–1880, naturforskare, främst polychaetolog – ordet Polychaeta introducerades 1850 av honom, född och 1837 disputerad i Königsberg, sedermera aktiv i Breslau + Gen. *Syllis*: (se detta)] (Syn.: *Pseudobrania* San Martín, 1984) & *Brania* de Quatrefages, 1866 [Fr. *bran* = sådor (d.v.s. spannmålsavfall), sågspån, träck], som båda saknar kulpapiller på kroppen men har flaskformade kroppsutskott, skiljer sig genom att ha 2 par tentakelcirrer på från prostomiet klart avgränsade segment. Av de båda senare släktena, av vilka numera flera arter överförts t. *Salvatoria* M'Intosh, 1885, är blott *Grubeosyllis* säkert känd från S Skandinavien med den ≤ 3 mm långa (nu) *Salvatoria limbata* (Claparède, 1868), kännetecknad av tillspetsade dorsalcirrer och längre antenner än palper & att ♀♀ bär äggen dorsalt. Dessa egenskaper är omvända hos den närmast från S Nordsjön kända, ≤ 3.7 mm långa *Brania pusilla* (Dujardin, 1839), vars ♀♀ således t.ex. bär äggen ventralt. Ännu en art, *Salvatoria swedmarki* (Gidholm, 1962) [Bertil Gregor Swedmark, 1917–75, svensk meifaunaforskare, som startat sin vetenskapl. bana i V Frankrike. Han blev professor och föreståndare för Kristineberg 1959, när den legendariske Gunnar Gustafson, 1891–1988, pensionerades. Gustafson, som var ma(t)s fr. Norrbärke, hade disputerat på polychaetfamiljerna Amphinomidae & Euphrosinidae 1930 för den Eskilstunafödde prof. Axel Wirén, 1860–1926, vilken efterträtt Tullberg (q.v.) i Uppsala & själv forskade på maskmollusker & polychaeter. Gustafson blev föreståndare för Kristineberg 1928 vid Aurivillius tidiga frånfälle (se Östergren). Gustafson var en mkt god faunist & höll på m. forskning till ≈ 95 års ålder, men publicerade föga själv. Swedmark efterträddes som föreståndare vid sin död av Lunda-isopodologen, prof. Jarl-Ove Strömberg, 1936-, som efter stationens uppdelning mellan KVA & GU till han pensionerades ansvarat för KVA:s intressen], som kan särskiljas genom att dess setiger II saknar dorsalcirrer, är ev. känd från N Nord.

hystrix Claparède, 1863 {hýstriks}

[Gr. *hystrix* = piggsvin]

D:0–100, F:färglös-ljusgrå med brunaktigt svalg, L:0.5, HBSB, Bohus.-Nord. Ögon 4. Oregelbundet strödda små ryggpapiller. Bär ägg ventralt. Setiger 2 saknar dorsalcirrer liksom den gulvita, ≤5 mm långa *S. erinaceus* Claparède, 1863 [Gen. *Erinaceus* (igelkott-släktet) < (L. *er* = igelkott + L. *-aceus* = – tillhörig)], vilken dock har 6 ögon (varav 4 i en tvärrad bak de tre antennerna) och bär eventuella ägg dorsalt, medan den ≤4 mm långa & färglösa (ägg rosa – vita) *S. (Prospheorosyllis* San Martin, 1984) *tetralix* Eliason, 1920 [Gr. *tetra* = fyra (ggr) + Gr. *helix* = virad, snodd] har 6 ögon, 4 längsrader med små ryggpapiller samt dorsalcirrer på alla borstsegment.

Autolytinae Rioja, 1925 (≈4 gen., ≈15 sp.)

Till synes saknas ventralcirrer, ty de är i själva verket stora & sammansmälta med parapodierna. De båda palporna är oansenliga & hopväxta. Frilevande. Reproduktion via stoloner, vilka utvecklas till ♂-djur (s.k. *Polybostrichus* -stadier) el. ♀-djur (s.k. *Sacconereis* -stadier) av olika utseende. Likaså är pharynx (alimentationskanaldelen framför proventrikeln) ej rak – som hos övr. subfamiljer – utan gör en sigmoid böj – hos några arter flera böjar. (*Amblyosyllis* Grube, 1853 inom Eusyllinae har likaså en slingrad pharynx, men släktet är ej säkert känt i Skandinavien söder om Trondheim). Proventrikeln har hexagonala muskelceller. *Procerastea* Langerhans, 1884 – representerat i våra hav av den gulaktiga ≤25 mm långa *P. halleziana* Malaquin, 1893 [Paul Hallez, 1848–1913?, fransk plattmaskforskare], vars främre utskott är m.el.m. klubbformiga & den rödaktiga ≈15 mm långa *P. nematodes* Langerhans, 1884, vars främre utskott är cylindriska – har dorsalcirrer endast t.o.m. setiger 2, medan övriga släkten bär dorsalcirrer på alla setiger. *P. halleziana* har *Tubularia indivisa* som värdjur.

Myrianida Milne Edwards, 1845 {myriánida} (≈9 sp.)

Syn.: *Autolytus* Grube, 1850 (p.p.)

[Gr. *myrias* = 10000 eller *myrios* = myriad, otaliga + L. *-anus* = tillhörig + L. *ides* : patronymsuffix, Gr. *aut-*, *auto-* = själ+ Gr. *lytos* = upplösbar, bruten]

Släktet, som har cylindriska – hos inhemska arter trådlika cirrer, igenkänns genom att det har segmentala cilie-ringar, till skillnad från ovan nämnda arter av *Procerastea* & från *Proceraea* Ehlers, 1864 (Syn.: *Amytis* Savigny, 1822 (n. obl.)) [L. *procerus* = utsträckt, lång (+ Gr. *asteios* = fager) / Gr. hist. *Amytis*, 585–554 f.Kr., den siste mediske kungen Astyages' dotter, gift med babyloniske kronprinsen Nebuchadnezzar] med den grunt bland hydroider allmänna *P. cornuta* (Agassiz, 1862), vilken är ≤18 mm lång & har ≈30 tvärband på proventrikeln & är dorsalt färglös eller svagt pigmenterad eller med 2 bruna längsband, ej orange med röd fläck på bakre parapodiebaser som hos den ≤20 mm långa *P. aurantiaca* (Claparède, 1868), som har ≈40 tvärband på proventrikeln, ej heller med 3 mörka längsband, varav det mediana är bredast som hos den ≤26 mm långa *P. prismatica* (O.F. Müller, 1776), vilken även har artkaraktäristiskt triangulära nuchalepaletter, utsträckta från prostomiets bakkant till 1:a borstsegmentets framkant. Gen. *Proceraea* igenkänns lättast genom att pharynxbeväpningen (trepanen) består av 2 ringar med vanl. 9 större tänder i ena ringen & 9 mindre tänder i den andra, så att varannan tand är större & varannan mindre. Gen. *Epigamia* Nygren, 2004 liknar helt *Myrianida*, fränsett att epitokin är epigami medan den senare har schizogami.

prolifera (O.F. Müller, 1784) {prålfifera}

[L. *proliferus* = bärande avkomma, havande]

D:0–50, F:färglös – gulaktig eller svagt rödaktig; med många runda färglösa el. gulorange spridda korn, L:2, HB-SB, S Öster.-Bohus.-Nord. Fränsett de båda första, är dorsalcirrer liklånga & av ungefär samma längd som kroppsbredden. De båda sidoantennerna är ungefär lika korta (≈2 ggr huvud-

bredden) & ca 2/3 av mittantennens längd – liksom hos övriga autolytiner. Ryggen saknar rött mediant längsband & cirrophorerna är färglösa. Trepanen har 24–33 likstora tänder i en ring. Vanlig i phytalen är *M. edwarsi* (de Saint-Joseph, 1887) [*edwarsi* : ursprunglig felstavning av *edwardsi* hedrande antingen kollegan Henri Milne Edwards, 1800–85, (fadern) el. Alphonse Milne-Edwards 1835–1900, (sonen) (q.v.) i den kända franska zoolog-familjen]. Den igenkänns via sina i framänden t.o.m. proventrikeln bakre del tydliga rödaktiga laterallinjer & en ansamling av gulvitt pigment t. en dorsal längslinje fr.a. utmed djurets bakre hälft. Dess trepan har 24–34 likstora tänder i en ring. Arten lever bland & livnär sig av *Obelia geniculata* och *O. longissima* – liksom *M. prolifera* – men guterar även *Clytia hemisphaerica*. (En art bland hydroider på grunt vatten *M. rubropunctatus* (Grube, 1860), kännetecknad av att varje segment har en dorsal tvärrad av 4 orangeröda fläckar på ljus bakgrund har nog felaktigt rapporterats från Katt. Dess trepan har 30–35 olikstora tänder – 4–5 större & 26–30 mindre). Den nedom ≈50 m djup levande *M. irregularis* (Imajima, 1966) (Syn.: *Autolytus rubrolineatus* (Gidholm, 1967)) utskiljer sig genom en dorsal intensivröd längslinje. Dess trepan har 24–30 olikstora tänder – 8–10 större alternerande med 16–20 mindre. Nedom ≈35 m kan *M. quindecimdentatus* (Langerhans, 1884) påträffas. Den utskiljer sig från övr. arter genom att medianantennen & analcirrer bär små ljus-reflekterande granuler som gör dessa utskott glänsande vita i påfallande ljus (och mörka i genomfallande ljus). Dess trepan har 16–18 likstora tänder i en ring. På liknande djup kan den relativt rara *Epigamia alexandri* (Malmgren, 1867) [Alex-ander Agassiz (q.v.)] (Syn: *Autolytus longiferiens* de Saint-Joseph, 1887) påträffas. Dess särkännemärken är korta cirrophorer m. cirrer av eklatant olika längd & en mycket lång pharynx med lång slinga. Dess trepan har 34–44 olikstora tänder – 9 stora & 25–35 mindre i 2 olika ringar. Likn. pharynx-egenskaper har även den på skal & grusbotten nedom ≈15 m utbredda *M. inermis* (de Saint-Joseph, 1887), vilken även karaktäriseras av att dess cirrophorer är ngt uppblåsta. Dess trepan har blott 2–7 antydningar t. tänder. Vare sig uppblåsta cirrophorer el. lång (men kort) pharynx-slinga har den s.k. *prolifera*-gruppen, vars medlemmar jämte *M. prolifera* & *M. edwarsi* är den nedom ≈30 m funna *M. langerhansi* (Gidholm, 1967) & den nedom ≈10 m utbredda *M. brachycephalus* (Marenzeller, 1874). De båda senare har s.k. parapodialkörtlar blott på parapodiebarna, ej även på kroppssidorna ovan dessa som hos de båda förra. Den senares trepan har 22–29 olikstora tänder i en ring – 8–10 större alternerande med 14–21 mindre. Den förras trepan består av 30–43 olikstora tänder 4–5 större alternerande med 25–39 mindre. Likaså har deras cirrophorer ofta en röd 'axel' i sig. De skiljes sinsemellan åt via sina längsta parapodial-cirrer. Hos den senare är cirrstylusen (cirrens ytterdel) hos de längsta parapodialcirrererna längre än cirrophoren (cirrens innerdel), medan omvända förhållandet råder hos den första arten, vilken även karaktäriseras av större ögon, av vilka ofta de båda högra ögonen – liksom de båda vänstra – flyter ihop med varandra.

Myrianida edwarsi

Myrianida irregularis

Myrianida brachycephala

Nereididae Johnston, 1845 {nereidide} (8 gen., ≈15 sp.)

Kropp avlång, cylindrisk, bakåt avsmalnande. Subovalt till subpyriformt prostomium med 2 biartikulära ventrala palper, 2 frontalantenner & 4, sällan 0 ögon. (Vår enda blinda art är den djupt mjukbottenlevande *Ceratocephale* Malmgren, 1867 *loveni* Malmgren, 1867, vilken tör kunna bli ngt längre än 25 mm). Dess peristomium är långt och apodalt med 4 tentakelcirrpar & palperna koniska. Dess borst är svarta, dorsalcirrer långa & ventralcirrer korta (& fr.o.m. setiger 3 finns dubbla ventralcirrer). En utkrängbar, starkt muskulös pharynx, differentierad i en oral (proximal) ring & en maxillär (distal) ring, m. ett par distala hornartade käkar, till utseendet lika en tvestjärts akte beväpning; ringarna kan vara kala, försedda med mjuka papiller, eller m.el.m. koniska kitintenticler (paragnather). Av våra arter saknar *Ceratocephale loveni* (se ovan) och den ≤3.5 cm långa *Websteri-nereis* Pettibone, 1971 *glauca* (Claparède, 1870), vilken är röd-, brunel. grönaktig med fläckar & tvärband och har ett främre större och mera åtskilt ögonpar än det något mindre bakre på det något bredare än långa päronformade prostomiet samt tentakelcirrer som når bakut till 3:e-7:e setiger, lever på grunt vatten – ofta bland alger, sjöpungrar och svampdjur – helt dylika kitinstrukturer, medan *Eunereis* Malmgren, 1867 spp. vanl. endast har (små och bleka) paragnather på oral-ringen. Två analcirrer. Den åtminstone 9 cm långa *E. elitoralis* (Eliason, 1962) har dorsalcirrer som är mycket längre än parapodiala ligulae i bakre borstsegment, ej blott aningen längre, som hos den i – stundom sandblandade – mjukbottenlevande nedom ca 50 m levande, ≤50 cm långa, ganska kraftigt rödaktiga med mörkblå irisering *E.*

longissima (Johnston, 1840), vars längsta tentakelcirrer når bakut till 3:e-4:e setiger & vars dorsalcirrer städse är kortare än dorsala ligulae. Adulter av *E. elitoralis*, vars längsta tentakelcirrer når bakut till 6:e-9:e setiger, avviker dessutom från gängse nereid-mönster, genom att dess 3 (ej blott 2) första borstbärande parapodier saknar dorsala supraaciculära ligulae. Prostomiet är längre än brett med palper som når mycket längre fram än antennerna. Den har dessutom några få paragnather även i ett par grupper på maxillarringens oavsida, så vissa specialister hänför den i stället till *Nereis* s.str., d.v.s. det släkte som den ursprungligen beskrevs i. Den lever nedom ≈56 m djup på slammiga hårdbottnar och kan via sin prostomieform lätt förväxlas med t.ex. *Nereis zonata* (se nedan), men har – till skillnad från denna – mörka, ja nästan svarta parapodie-ligulae. *Eunereis* betraktas ibland – liksom *Hediste* och *Neanthes* (se nedan) – som undersläkten till *Nereis*. De flesta arter i familjen genomgår en stark kroppsförändring i samband med leken, då t.ex. ögonen plägar förstöras, kroppsutskott och färger ändras, etc. Dylika stadier kallas *Heteronereis*.

Ceratocephale loveni

Nereis Linnaeus, 1758 (2 sp.) {nérejs}

[Gr. myt. Nereis : nereid, d.v.s. dotter av Nereus & Doris; Nereus var son av Pontos (havet) och Gaia (jorden), Doris var en okeanid, d.v.s. dotter till Uranos (himlen) & Gaias barn, Okeanos och Tetis]

Bakre notopodier hyser homogompha falcigera borst. Hos sammansatta borst kan den basala delens distala skänklar vara liklånga (homogompha) el. heterogompha (oliklånga. Den distala borstdelen kan vara spiniger (långsmalt spetsig) el. m.el.m. avlångt bladlik med trubbig spets (falciger). De längsta tentakelcirrererna når hos våra två arter bakut blott till 2:a setiger medan de hos alla våra övr. arter av familjen når minst en setiger längre bakut. I främre parapodier är, liksom hos *Platynereis* samt *Neanthes fucata*, men ej hos våra övr. arter, dorsalcirren längre än notopodiala ligulae.

pelagica Linnaeus, 1758 {pelágikos}

[L. pelagicus = marin, havstjällhörig]

D:0–1200, F:något iriserande; färg variabel (grönaktig, guldel. rödbrun, olivgrön, gulaktig el. violett), L:21, HB-SB, S Öster. (Warnemünde)-Bohus.-Nord. Allmän som rörybyggare i fytalen. De främre parapodierna är – till skillnad fr. *Hediste* & *Neanthes* – försedda med rundade ligulae, vilka distalt har vitaktiga körtlar, varav blott 2 notopodieligulae (tre i de båda övr. släktena). Epitoka stadier har observerats åtminst. i Okt. i N Bohuslän. Antenner tydligt kortare än palperna, ej nästan liklånga som hos släktets andra art, den sand& grusbottenlevande, ≤12.5 cm långa *N. zonata* Malmgren, 1867, som är mera långsmal & vitaktigt aningen transparent & glänsande i kroppens främre del, så att käkar tydl. syns genom kroppsväggen, & har spetsiga (triangulära) främre parapodieligulae. *N. pelagica* har 2 grupper med 4–5 stora paragnather dorsolateralt på pharynx' (inre) oralling, medan *N. zonata* har 5–9 smärre paragnather här. Den ≤8.5 cm långa, hårdbottenlevande *Perinereis* Kinberg, 1866 *cultrifera* (Grube, 1840) [L. culter, genit. cultri = kniv, plog

(jämför ordet kultivera som således betyder lägga under plogen) + L. *fero* = bära], en grönbrunaktig art med rödaktiga parapodier fr. relativt grunt vatten, kännetecknad av ett par liggande stavformiga dorsala paragnather, har ej längre dorsalcirrer än notopodiala ligulae på främre parapodier & med tentakelcirrer som kan nå 5:e-11:e setiger samt avviker från det inom fam.:n vanliga kromosomantalet $2n = 28$, via sin diploida uppsättning $2n = 34$. Den liknar eljest *N. zonata* angående antenn/ palpförhållanden, men prostomiet är blott aningen längre än brett & dess sista tentakelcirr-par är tydligt längre än kroppsbredden medan alla tentakelcirrer hos *Nereis* är ca kroppsbreddslånga & prostomiet hos *N. zonata* är mycket tydligt mera långsträckt.

Nereis pelagica

Nereis zonata

Hediste Malmgren, 1867 {hediste} (1 sp.)

Syn.: *Nereis* Linnaeus, 1758 (p.p.)

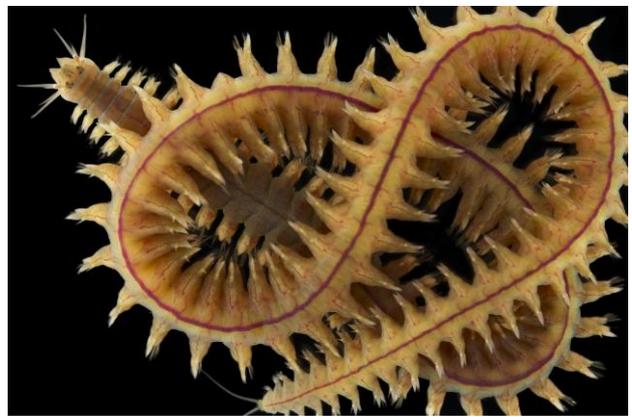
[Gr. hist. *Hediste* : kvinnligt egennamn; den mest kända numera är nog thessaliskan med detta namn som dog i barnsberd och begravdes med en välkänd stele och ett långt epitaf. En känd Dionysosprästinna bar likaså detta namn, liksom dottern till kung Evagoras, regent 410–374 f.Kr., av Salamis på Kypros]

Stundom ansett som subgenus till *Nereis*. Osammansatta (enkla) borst finns (i bakre parapodier).

diversicolor (O.F. Müller, 1776) {diversifkålår}

[L. *diversus* = åtskild + L. *color* = skiftning, färgton]

D:0–40, F:variabel; gul- grönaktig, orangeröd el. rödbrun m. 2 mörka längsband; i regel med vitt pigment på ömse sidor av dorsalkärllet, L:20, MB-SB(-HB), Uppland-Bohus.Nord. Prostomium ca lika långt som brett. Kromosomantal: $2n=28,32$. Dorsalcirrer kortare än övre notopodiala ligulae. Tentakelcirrer, exkl. sista paret (vilket bakut når till 5:e-7:e setiger), ej längre än kroppsbredden. Epitokt s.k. *Heteronereis*-stadium saknas & larvutvecklingen är bentisk. Långsamt avsmalnande bakut jämfört med den eljest likartade, ≤ 50 cm långa, jämnsmlare *Eunereis longissima* (Johnston, 1840).

Hediste diversicolor

Neanthes Kinberg, 1866 (2 sp.) &

Alitta Kinberg, 1865 (3 sp.)

Syn.: *Nereis* Linnaeus, 1758 (p.p.) {neantes & alitta}

[Gr. *neanthes* = nyutslagen knopp / *Alitta* : se under *Phyllodoce*]

Ej homogompha falcigera borst i bakre notopodier. (jämför med *Nereis*). Har räknats som subgenus till *Nereis*, men påvisats har att få arter (*virens*, *succinea*, *brandti* Malmgren, 1867 & *grandis*) alla har stora presetala lober längs hela kroppen & därför numera tillhör gen. *Alitta* Kinberg, 1865. Dorsalparapodier med 2–3 ligulae. Alla arter utom *N. fucata* (se nedan) har dock 3 åtminstone i framändan (*A. virens* & *A. grandis* har 3 utmed hela masken, *A. succinea* har 3 utmed de främre ≈ 60 och *N. irrorata* 3 utmed de främre ≈ 25 segmenten).

virens (M. Sars, 1835) {vírens}

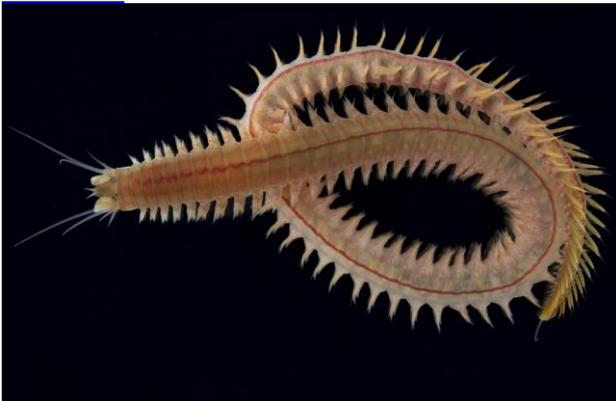
[L. *virens* = grön]

D:0–150, F:varierande; iriserande grön – blå (ofta med vitaktiga, guldgula el. röda fläckar längs medianlinjen & på parapodierna) el. grönbrun (ev. med vitaktiga fläckar) el. mörkbrun-kopparfärgad, L:90 (150 i Medelhavet), MB-SB, S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Prostomiet är ca lika brett som långt. Längsta tentakelcirrer når bakut t. 3:e-13:e setiger, oftast dock högst t. 9:e. Dorsalcirrer obetydliga. Småexemplar är svårbestämbara men dm-stora el. större karakteriseras av sina mkt stora övre notopodial-ligulae (i vilkas övre kant de små dorsalcirrererna är mittställda) & den iriserande lystem. Förväxlas lätt m. den dorsalt glänsande gulgröna, ventralt gräddgula, med brunrönt prostomium (som frontalt är spetsigare än hos *A. virens* & likaså har tunnare antenner) försedda, ≤ 40 cm långa *A. grandis* (Stimpson, 1853), som i mitt & baksegment har heterogompha neuropodialborst. Dess längsta tentakelcirrer når bakut till 9:e-13:e setiger. Har holobentisk larvutveckling ($\sigma\sigma$ lämnar botten under mars-april vid fullmåne & sprider spermier i vattnet, varpå de dör, varvid $\sigma\sigma$:na – som ej lämnar sina hålör – deponerar sina ägg & tycks leva vidare), medan *A. virens*, som saknar falcigera neuropodialborst i motsvarande segment, har en kort pelagisk larvfas (såväl $\sigma\sigma$ som $\sigma\sigma$ lämnar sina håligheter och simmar upp i vattnet, där könsprodukterna dissiperas under mars-juni, varefter de dör nådda 3 års ålder). *A. grandis* beskrevs från New Brunswick, Canada, men har återfunnits även i estuarina miljöer vid Themsens mynning & i Isefjorden & nära Roskilde, Danmark. En i något lägre salthalter (gärna i organiskt berikat sediment som i närheten av el. i musselbäddar) utbredd art, den ≤ 19 cm långa *A. succinea* (Frey & R. Leuckart, 1847) [L. *succineus* = bärnstensfärgad < L. *succinum* = bärnsten], har den övre notopodiala ligulan på bakre parapodier tydligt mera utdraget bladlik (& med dorsalcirren burens nära ligulaspetsen) än hos förväxlingsarterna. Den har även ett prostomium, som jämfört med förväxlingsarterna är tydl. längre än brett. Dess prostomium är (hos bottenlevande djur) mörkpigmenterat & djuret är brunaktigt, men vissa individer kan ha gul-, grönel. rödaktiga toner med vita fläckar. Längsta tentakelcirrer når rart längre bakut än 3:e-8:e setiger. Den senare kan lokalt utarma bestånd av den konkurrenssvagate *Hediste diversicolor*. Hos *Neanthes* / *Alitta* & äv. hos *Plat-*

ynereis – är generellt båda notopodieligulae på bakre parapodier klart längre än neuropodieligulae, jämfört med förhållandet hos familjens övr. släkten (med undantag för den ≤ 30 cm långa *Neanthes irrorata* (Malmgren, 1867) [L. *irroratus* = daggfuktad], som i stället igenkännes på att främre parapodier har korta rundade ligulae medan ligulae på mellankroppens parapodier är förhållandevis långa samt att artens flesta tentakelcirrer är tydligt längre än kroppsbredden och de längsta kan bakut nå ända till 15:e setiger). Dessutom är *N. irrorata*:s prostomium bredare än långt; bottenlevande individer har rödaktig till köttfärgad el. gulaktig färg med vitaktiga, grå eller bruna fläckar; bakre parapodiernas övre ligulae bär basalt 2–3 ljusa el. brunaktiga parapodiekörtlar; p.g.a. långa tentakelcirrer så kan den förväxlas m. släktet *Platynereis* (se nedan), ehuru peristomiet hos *Platynereis* är av samma längd som hos de påföljande segmenten, men hos *N. irrorata* dubbelt så långt – likt våra arter av *Eunereis*, *Websterinereis* & *Nereis pelagica* & nästan dubbelt så långt hos *Nereis zonata* & *Perinereis* – och hos de flesta arter av *Neanthes* / *Alitta* blott aningen längre än de påföljande segmenten; den höstlekande arten lever i membranösa rör i mjukbotten & i ålgräsmiljö.

[*Alitta virens*](#)

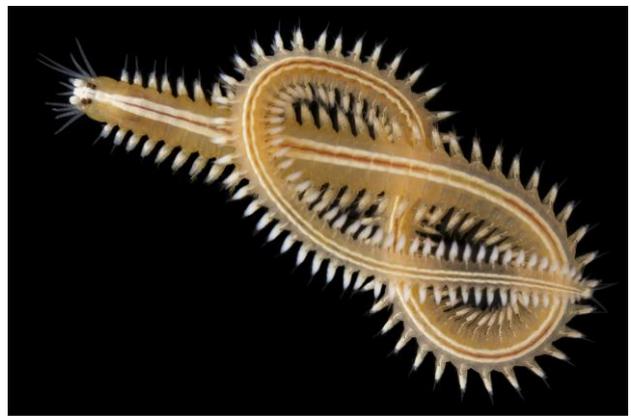

[*Alitta succinea*](#)

fucata (de Savigny, 1822) {fokáta}

[L. *fucatus* = målad]

D:Övre bathyalzonen, F:gulaktig med ett typiskt vitt längsband på var sida om det röda dorsalkärllet, L:20, SBMB (fr.a. fakultativ kommensal i de övre vindlingarna av skal bebodda av pagurider), Katt.-Bohus.-Nord. Dorsalcirrer längre än artens 2 notopodiala ligulae. I mitre & bakre segment är notopodiernas dorsala ligula mycket större än den aciculära ligulan. Längsta tentakelcirrer når bakut till 3:e-5:e setiger.

[*Neanthes fucata*](#)

Platynereis Kinberg, 1866 {platynérejs} (2 sp.)

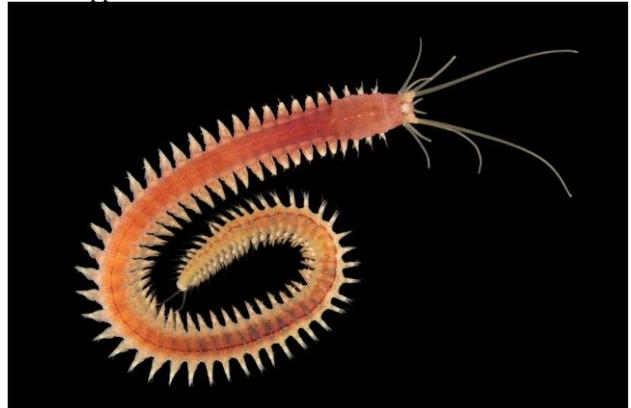
[Gr. *platys* =platt,bred + gen. *Nereis* :(se ovan)]

Paragnather många och små i kamlika rader. Ligulae på borstbärande parapodierna 5–9 tydligt mera korta och trubbiga än på övriga parapodier. Längsta tentakelcirrer når bakut ända till setiger 10–16. De långa tentakelcirrererna kombinerat med ett peristomium av samma längd som de bakomliggande segmenten är ett omisskännligt kännetecken.

dumerili (Audouin & H. Milne Edwards, 1834) {domeřli}

[André Marie Constante Duméril, 1774–1860, fransk herpetolog; en av Cuviers mer kända lärjungar]

D:0–4800, F:varierande (gulaktig, grönaktig, rosa eller rödaktig med oregelbundet ordnade gröna, vita, violetta el. röda fläckar); ofta även vitfläckig dorsalt, åtminstone yngre individer; något iriserande, L:10, HB-SB(-MB), Öster. (Finska vikens inlopp)-Bohus.-Nord. Särkönad med epitokt s.k. *Heteronereis*-stadium & pelagiskt larvstadium. Kromosomantal: $2n=28$. Prostomium längre än brett. Gracil, typisk i huvudsak herbivor art. Kan dock på adultstadiet ej skiljas från vår andra art, hermafroditen *P. massiliensis* (Tandon, 1869), rart överstigande 5 cm och har större ägg (190–200 μm jämfört med $<180 \mu\text{m}$ för *P. dumerili*) samt genomgår ett bentiskt larvstadium & saknar epitokt *Heteronereis*-stadium. Äggbärande ♀♀ av *P. massiliensis* är gräsgröna, särskilt i framkroppen.

[*Platynereis dumerilii*](#)

Chrysopetalidae Ehlers, 1864 {krysařpetálide} (2 gen., 3 sp.)

Inga elytrae (se *Aphroditoidea*), men notosetae är m.el.m. tillplattade och ryggtäckande. Prostomium ej sammanväxt med setiger 1. Tre antenner; notosetae i tvärrader, uppräta eller taktelliga över ryggen. Ansågs tidigare besläktad med *Palmyra* Savigny in Lamarck, 1818 [Gr. *Palmyra* : syrisk stad] (Fam. *Palmyridae* – inga skandinav. arter), som dock numera sorteras in under *Aphroditoidea* (och t.o.m. har amalgamerats med *Aphroditidae*). Ett resultat av sänkning av ett valskelett i Kosterrännan är bl.a. att ett för området nytt släkte, *Vigtorniella* Kiseleva, 1996, vilket hittades på ben av valen 6 Nov. 2005. Det rör sig om en annan art än den fr. Svarta Havets djup först beskrivna *V. zaikai* (Kiseleva, 1992) [såväl artsom släktesnamn är en reverens t. Prof. Victor E.

Zaika, 1936-, fr. Sevastopol, som tidigare beskrivit larver av arten, ty arten beskrevs under det preockuperade släktnamnet *Victoriella*, men flyttades sedan detta upptäckts till ett nytt släkte. Möjl. kunde den vara identisk med den från djupt liggande valskelett i Stilla Havet senare beskrivna ≤ 4 cm långa *V. flokati* Dahlgren, Glover, Baco & Smith, 2004 [de sitter så tätt på benen att de liknar en ryamatta, vilket det fr. grekiskan influerade namnet hänvisar till], men de svenska fynden består av en ny art, *V. ardabilia* Wiklund, Glover, Johannessen & Dahlgren, 2009 [Geogr. Ardabil : historisk NV-Iransk stad m. traditionell silke- & matt-hantering; namnet anknyter till artens beroende av bakteriemattor, men äv. till likheten med den matt-lika *V. flokati*, via världens äldsta bevarade matta, Ardabil-mattan fr. 1539–40 i Victoria & Albert Museum]. De kan ej morfologiskt separeras, men DNA-analys visar att de är olika arter. *V. ardabilia* är ≤ 12 mm (♀♀) resp. ≤ 32 mm (♂♂) lång, är gulvitaktigt hyalin m. en aningen rödaktig främre ände där de båda små röda ögonparen sitter. Ägg-bärande ♀♀ har en tydligt mera gul kulör än övriga. Beteende på valbenen är även olika mellan exemplar fr. Stilla Havet & Skandinavien. Scanningmikroskopi visar att varje segment dorsalt har flera – ≤ 6 – ciliatvårband. Strax efteråt identifierades exemplar av släktet från bottnar under fiskodlingar i Bergen-trakten (identiska med *V. ardabilia*), så arter av släktet tycks vara mera utbredda än vad tidigare varit känt & sannolikt är de bakterieätare.

Dysponetus Levinsen, 1879 {dyspånétos} (2 sp.)

Syn.: *Chrysopetalum* : Aucutt, non Ehlers, 1864

[Gr. dysponetos = bekymmerframkallande / Gr. chrysos = guld + Gr. petalon = löv < Gr. petalos = utspridd, flat]

Udda släkte som avviker från fam. i övr. Fåsegmenterade, med cylindriska, men tandade, ej ryggtäckande dorsalborst i uppåtriktade lodräta buntar. Nedanstående art kommer ev. så småningom att flyttas till ett nytt släkte, *Angustipetalum* Orensanz, Petersen & Perkins (n. nud.) (Petersen, in litt.)

caecus (Langerhans, 1880) {kækos, sækos}

[L. caecus = blind]

D: ≈ 15 –50, F: pigmentlös; ngt hyalin; inga ögon, L: 0.2, MBSB, N Katt.-Bohus.-Nord. Antenner fingerformade, ej ovoidea som hos den ungefär likstora, på djupare mjukbottnar i Skag. levande *D. palaeophorus* Hartmann-Schröder, 1974.

Nephtydoidea Grube, 1850 {neftydäidéa} (2 gen., 14 sp.)

Avlånga maskar med subrektangulärt tvärsnitt, bakåt avsmalnande. Prostomium litet, utan palper, med 2 par mycket små frontalantenner. Pharynx utkrängbar, cylindrisk, muskulös, med marginalpapiller. Birama parapodier med aciculära grenar och små dorsal- & ventralcirrer. En av 2 familjer finns i våra hav.

Nephtyidae Grube, 1850 {neftydé} (2 gen., 14 sp.)

Segment korta och talrika. Prostomium tillplattat, subpentagonalt. Peristomium med reducerade, borstbärande parapodier & 1–2 tentakelcirrpar. Pharynx med ett par böjda, hornartade käkar djupt inuti (svårobserverbara utan dissektion). Fr.o.m. något av de främre segmenten sitter tvågrenade s.k. interramala (= mellan notooch neuropodium) cirrer, med gälfunktion, vars inre gren är krokbojd, nedhängande från notopodiernas undersida (saknas dock hos de hos oss ej utbredda *Micronephthys* Friedrich, 1937). Enkel analcirr på pygidiet. Grävande former i sandoch mjukbottnar. Entoprocten *Loxosomella varians* Nielsen, 1964 återfinns allmänt på nephtyd-gälar och -parapodier, medan en annan art, *L. scaura* Nielsen, 1964 är mera rar & sitter blott på borsten.

Nephtys Cuvier, 1817 {néftys} (12 sp.)

[Egypt. myt. Nephtys : Typhons hustru]

Har utåtböjda cirriforma gälkrokar. *Aglaophamus* Kinberg, 1866 har inåtböjda. Hos den ≤ 8 cm långa *A. rubella*

(Michaelsen, 1896) finns gälar fr.o.m. 2:a-3:e parapodiet och hos den ≤ 12 cm långa *A. malmgreni* Théel, 1879 fr.o.m. 7:e-15:e. (*N. paradoxa* Malm, 1874 avviker genom att ha tredelade, bladformade gälar). Såväl noto- & neuropodier är framifrån & bakåt uppbyggda enligt följande: presetalligula (stundom dock reducerad), vertikalt ställd borst-bunt, aciculär ligula, vertikalt ställd borstbunt, postsetalli-gula. Släktets arter lever fr.a. av småorganismer i sedimentets översta skikt, som foraminiferer, små mollusker, vars skal krossar av ett par koniska käkar i proboscis samt även av små polychaeter.

Aglaophamus agilis = *Aglaophamus rubellus*

hombergii de Lamarck, 1818 {håmbérgi}

[Insamlades först i Frankrike (Håvre de Grâce) av en Homberg. Den förste i Le Havre bosatte Homberg kom från Mayence-området i Tyskland runt 1720 ihop med sin tysk-judiska fru, där fam. arbetade i vapenbranschen, idkade internationell handel av bl.a. slavar & dessutom bildade ett framgångsrikt försäkringsbolag. De integrerades såväl politiskt som religiöst i det franska samhället > 50 år senare. Eugène H. 1804–76 (Inspecteur des Ponts-et-Chaussées), vilken 1831 ihop med ett par medförfattare publicerade en bok om valfångst i Le Havre är alltför ung för att ifrågakomma, men Wilhelm Homberg, 1652–1715, välkänd kemist född i Batavia & senare bosatt i Paris kan möjligen vara insamlaren]

D: ≈ 0 –400, F: m.el.m. köttfärgad med pärlemorglans; gälar röda, L: 2.0, SB-MB, SV Öster. (åtm. t.om. Blekinge)-Bohus.Nord. Presetala ligulae välutvecklade, tvåkluvna. Ännu 3 arter i våra hav har liknande presetalligulae, men endast den ≤ 12 cm långa *N. assimilis* Örsted, 1843 har likartade mittbulber eller papiller på aciculära ligulae & har i bakre segment interramala cilierade papiller. Denna struktur skiljer den fr. våra övr. arter. Hos *N. hombergii* är postsetala ligulae mer än dubbelt så långa som aciculära ligulae. Förväxlas äv. lätt med den ≤ 4 cm långa *N. kersivalensis* M'Intosh, 1908, som har ungefär lika korta postsetala ligulae i både noto- & neuropodier, medan *N. hombergii* har tydligt längre neuropodiala postsetala ligulae. Den nedom 100 m djup levande, ≤ 4 cm långa *N. hystricis* M'Intosh, 1900 hör likaså till gruppen med välutvecklade, tvåkluvna presetala ligulae, men har gälar fr.o.m. setiger (6 eller) 7, de övriga fr.o.m. segm. 4, eller 4–6 för *N. hombergii*.

Nephtys hombergii

ciliata (O.F. Müller, 1776) {siliáta}

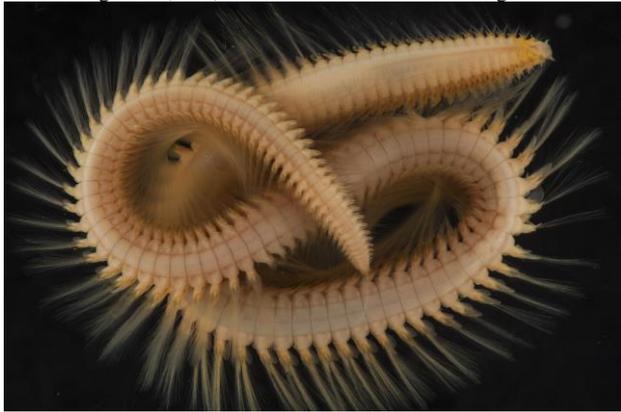
[L. *ciliatus* = cilie-utrustad < L. *cilium* = hår el. hårlignande utskott]

D:≈(0) 5–950, F:i sprit vit-, gulel. brunaktig, framkropp ibland rödbrun, L:30, MB-SB, S Öster. (Danzig)-Bohus. Nord. Presetala ligulae rudimentära. Aciculära ligulae i främre & mittre segment är distalt tydligt 2-loberade. Postsetala ligulae ej mycket längre än aciculära ligulae. Finns stundom i m.el.m. littoral sand. En art av *Ellobiopsidae* (parasitiska dinoflagellater), *Rhizellobiopsis eupraxiae* (Zaks, 1923) är känd i Svarta Havet fr. artens parapodier. Separeras fr. andra arter med korta postsetala ligulae genom att gälarna börjar mellan borssegment. 7–10 & saknas el. är reducerade i de sista 20–30 borstsegmenten (av totalt högst 140 st.). Hos den ≤14 cm långa *N. pente* Rainer, 1984 börjar gälarna på setiger 5–6. Arten har tidigare hopblandats med *N. ciliata* enär båda är ensamma om att ha både rudimentära presetala ligulae & 2-loberade aciculära ligulae, har totalt ≤90 borstsegment med ej eklatant reducerade gälar i bakre segment.

caeca (O. Fabricius, 1780) {kæka, säka}

[L. *caecus* = ljussaknande, blind]

D:2–1000, F:något iriserande, vitaktig, gulgrå, grönaktig el. grönbrun; gälar röda, L:25, SB-MB, S Öster. (Bornholm) Bohus.-Nord. Presetalligulae rudimentära. Postsetala ligulae är > dubbelt längre än de distalt rundade aciculära ligulae & välutvecklade i både noto- & neuropodier. På 1:a (av ≤150 st.) borstbärande segment är dorsal- & ventralcirr lika långa; bakut på masken är ventralcirrer kortare än gälarna. Gälar fr.o.m. segm. 4 (el. 5). Prostomiefront rak el. svagt konkav.

Nephtys caeca

longesetosa Örsted, 1842 {långesetåsa}

Syn.: *longosetosa*: Auctt. & *longisetosa*: Eliason, 1962

[L. *longus* = lång + L. *setosus* = borstig < L. *seta* = borst]

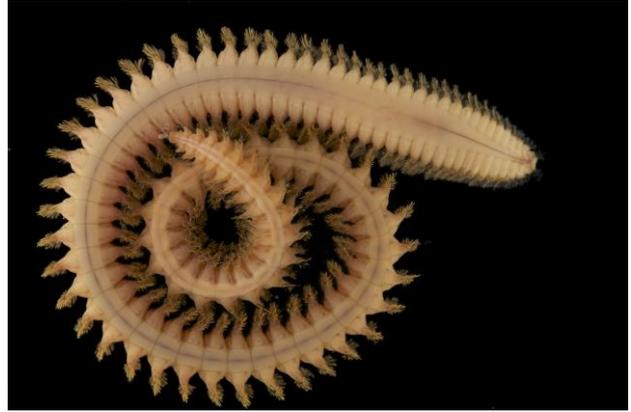
D:2.5–1000, F:lik föregående, L:17, SB-MB, S Öster. (t.o.m. Blekinge)-Bohus.-Nord. Presetalligulae rudimentära. Postsetala ligulae > dubbelt så långa som de distalt rundade aciculära ligulae, dock kortare i notopodier än i neuropodier i mittre & bakre segment. På första borstbärande segment är dorsal- & ventralcirr liklånga; bakut på masken är ventralcirrer ungefär av gällängd. Högst 120 borstsegment. Vår enda art, med med gälar begynnande redan fr.o.m. det 3:e. Prostomiets framkant är starkt konkav.

incisa Malmgren, 1865 {inkísa}

[L. *incido* = skära (upp), p.p. *incisus* = (upp)skuren]

D:?-1700, F:gräddgul (i sprit), L:6, SB-MB, SV Öster. Bohus.-Nord. Presetala ligulae ej välutvecklade. Postsetala ligulae < dubbelt så långa som de koniska aciculära ligulae. Gälar saknas eller är reducerade på de sista 20–25 borstsegmenten. Liknande parapodiekarakterer har 3 andra arter, varav dock blott ännu en, den ≤20 cm långa *N. paradoxa* Malm, 1874, saknar gälar på de sista 30–50 borstsegmenten & i övrigt utskiljer sig genom att dess gälar, vilka liksom hos *N. incisa*, börjar på segment 8–10 (de blir tydliga först fr.o.m. segm. 14–16) är bladformiga, ej

cirrformiga. Hos de båda övriga finns cirrformade gälar nästan till kroppens slut. Den ≤10 cm långa, ganska rara *N. cirrosa* Ehlers, 1868 har gälar fr.o.m. setiger 4 och den ≤6 cm långa, nedom ≈100 m levande *N. pulchra* Rainer, 1991 fr.o.m. setiger 5 (eller 6).

Nephtys paradoxa

Aphroditoidea Malmgren, 1867 {afråditåidéa} "Skalryggar" (≈31 g., ≈63 sp.)

Dorsalcirrerernas cirrostyler är delvis parvis omvandlade till fjällika bildningar, elytrae [Gr. *elytron* = täckelse, skydd], vilka m.el.m. täckande ovsidan. Tydl. prostomium med ett par ventrala palper, 1–3 dorsalanter och vanligen 2 ögonpar. Peristomiets första segment modifierat, med framåtriktade aciculära tentakulophorer, bärande dorsala & ventrala tentakelcirrer, stundom även borstbuntar. Första elytraeparet sitter på 2:a segmentet, som har birama parapodier, vars ventrala 'buccalcirrer' är längre än påföljande ventralcirrer (buccal = munsambhörig). Utkrängbar, cylindrisk, muskulös pharynx, med mjuka sensoriska papiller runt öppningen & med 2 par kitinösa käkar. Aciculära, birama parapodier m. korta ventralcirrer på alla segment. Borst i regel enkla. Pygidium vanligtvis med ett par analcirrer. Karnivorer. Inhemiska familjer redovisas nedan. Totalt i världen finns ≈7. Utseendet av elytrae är ofta en viktig karaktär. De kan vara helt släta, men oftare utrustade med en kombination av randpapiller (franslik kantbård av 'träddar'), mikro- & makrotuberkler (små resp. stora 'vårtor') av olika utseende hos olika taxa.

Aphroditidae Malmgren, 1867

{afråditide} (2–3 gen., 2–4 sp.)

Ofta kraftiga, breda, m.el.m. spolformiga maskar med < 60 segment & 13–20 (vanligtvis 15) elytrae-par. Pharynxkäkar rudimentära. Elytrae på segm. II, IV, V, VII, därefter på vartannat segment; fr. segm. XXV & bakut på vart 3:e. Normala dorsalcirrer på icke elytrae-bärande segment. Notopodierna bär bl.a. kapillära borst som hos en del arter kan ligga som ett filttäcke över elytrae. Pygidium litet, utan analcirrer.

Aphrodita Linnaeus, 1758 {afrådita} "Guldmus" (1 sp.)

Syn.: *Aphrodite*: Auctt., *non* Link, 1807 (Bivalvia)

[Gr. myt. *Aphrodite*: Zeus dotter, polynom kärleksgudinna; möjl. appellerande till prefixet *aphros* = (havs)skum, ehuru enl. Hubbell, Sue, 1999 'Waiting for Aphrodite'. Houghton Mifflin Co., Boston, så tör nationella namn på arter i familjen – liknande namn på dessa organismer finns i åtskilliga språk – emanera från fiskare / sjömän, vilka efter långtida havs-abstinens har associerat den lurviga organismen m. kvinnans yttre könsdelar, vars vulgärnamn 'mus' likaså är spritt i många språk. Linné visste säkert detta – & namngav t.ex. den atlantiskt sydamerikanskt utbredda kaurisnäckan *Cypraea mus* Linné, 1758 av delvis samma skäl – & tör därför ha givit detta släkte kärleksgudinnans namn. (Ej nog blott i Bohusl. har ett visst motsatsförhållande rätt mellan sjöfolk & lantbrukande och storbönders ngt tryggare hem-, arbets- & inkomstförhållanden, m. talesätt som 'Det dönnar, det kommer bönnar' .. 'Det dönnar mer, det kommer fler' belysande bönders presuntiva skrytsamhet & den katastrofala frånlandsorkan

sommaren 1813, som vinddrev & uppslukade fiskebåtar m. många äncor som resultat – Truls Jonsson, 1767–1828, fr. Lavö, Ö om Hermanö bärgades dock vid Mandal, Norge – kallades 'Bonneskallran' enär vindriktningen var från öst – 'bonnlandet').

aculeata Linnaeus, 1758 {akoleáta}

[*aculeatus* = taggig < L. *aculeus* = nål, tagg]

D:(0) 12–200 (2750), F:ovansida mörkgrå; undersida grå el. mörk hos större individ; sidoborst starkt iriserande i olika färger, L:22 (dock sällan >10), MB, Öres.-Bohus.-Nord. Med kort medianantenn och ostjälkade ögon. Dorsalt genomsnitt tydligt välvt – t. skilln. fr. *Laetmonice* – dessutom saknar *Aphrodita* de hullingförsedda långa grova s.k. harpunborsen som övriga släkten har.

[Aphrodita aculeata](#)

Laetmonice Kinberg, 1855 (1–2 sp.) "Silvermus" Syn.: *Hermione* de Blainville, 1828, non Meigen, 1800

[Gr. *laitma*, genit *laitmatos* = havsdjup + Gr. *nike* = makt, erövring el. Gr. *onike* = åsninna. *Laetmonica* är likaså ett mytol. namn / Gr. myt. *Hermione* : Orestes hustru, Menelaos och Helenas dotter. Preockupationen av Meigen's fjärlssläkte av det senare namnet åstadkom förändringen till *Hermonia* Hartman, 1959]

filicornis Kinberg, 1855 {lätmánise filikárnis}

[L. *filum* = tråd + L. *cornu* = horn]

D:(10) 20–620 (5000), F:dorsalt ofta blåaktig – violett (grå under den av kapillära notopodialborst, mucus och sand bestående tunna ryggsfilten); undersida ngt gulaktig; totalt 15 par hyalina elytrae med brun fläck i mitten, L:9, MB, Öres.-Bohus.Nord. Medianantenn lång. Ögon stjälkade. Ovansidan platt – nästan parallell med undersidan. Bär dorsalt knippen av mycket långa och grova gulaktiga borst, vilka nära spetsarna har hullingar (kan vanligen ses redan i 12x förstoring). Nordsjöarten *L. producta* (Grube, 1877) har 18 elytrae-par samt saknar ryggsfilt & *Hermonia hystrix* (de Lamarck, 1818, ex de Savigny MS), som likaså är närmast känd från Nordsjön, har ventralborst med några få småtänder i stället för en lång hårad som hos *Laetmonice*. *L. filicornis* har 15 elytrae-par och 32–36 setigerer, medan den från Norska havet, Island och Barents Hav kända *L. uschakovi* Jirkov?, 1989? (nom. nud.?) har 17–18 brunaktiga elytrae-par och 38–42 setigerer.

[Laetmonice filicornis](#)

Polynoidae Kinberg, 1855 {pålynáide} (≈19 gen., ≈45 sp.)

[Gen. *Polynoe* < Gr. myt. *Polynoe*, Polynome : en av nereiderna]

Ventralborst enkla. Kropp oftast kort & ganska bred, men kan hos vissa arter vara ganska lång; något dorsalt tillplattad & dorsalt m.el.m. täckt av 7 – talrika elytrae-par, sittande på segm. II, IV,V, VII, fortsättande på vartannat segm., med ett så smån. eventuellt variabelt mönster på bakkroppen. Normala dorsalcirrer på ej elytrae-bärande segment. Prostomiet ovalt, svagt tvålobigt med vanl. 3 antenner. Antenner felas dock helt hos subfam. *Polaruschakovinae* Pettibone, 1976 [Gen. *Polaruschakov* Pettibone, 1976 < Pavel Vladimirovitch Us[c]hakov, 1903–1992, rysk polychaetolog] (gen. *Diplacnotum* Loshamn, 1984 med *D. paucidentatum* (Eliason, 1962) känd från Skag.). Subfam. *Macellicephalinae* Hartmann-Schröder, 1971 (m. 3 arktiska – nordnorska företrädare) har medianantenn, men helt el. delvis reducerade lateralantenner. Pygidiet har 2 långa analcirrer. Våra flesta släkten har 15 elytrae-par. Subfamiljer som är kända fr. våra hav omnämns i texten. Ev. kan äv. den fr. bl.a. djupa Atlanten kända *Gesiellinae* Muir, 1982 [gen. *Gesiella* Pettibone, 1976 < *Gesa* Hartmann-Schröder, 193?-, tysk polychaetolog, aktiv fr.o.m. 1956] påträffas närmare, vars borstsegment bär sensoriska digitiforma filament. Lateralantenners prostomieinfästning är en viktig karaktär inom familjen. Följande huvudtyper urskiljes: 1) terminalt: de ligger i samma horisontalplan som medianantennen & är prostomie-förlängningar, 2) lateralt: som terminal anfästning, men antennerna är ej prostomie-förlängningar utan utgår nedom prostomie-framkanten & 3) ventralt: som lateral anfästning, men lateralantennerna ligger äv. nedom medianantennens horisontalplan. Sista typen är vanligast. Bl.a. följande parasit-coepoder påträffas på fam.företrädare: *Herpyllobius arcticus* Steenstrup & Lütken, 1861 [Gr. *herpo* = krypa, kråla, klänga + Gr. *illo* = rulla, vända sig + Gr. *bios* = liv] (på sittande dvärg-♂♂ påträffas på ♀♀ på främre elytraphorer), *H. polynoes* (Krøyer, 1863) (som föreg., men sitter dorsalt på värddjurets prostomium), *Eurysilenium truncatum* M. Sars, 1870 (dito, men sitter på värddjurets dorsalsida, vanl. mellan segment 8–15) (alla tillhör **Siphonostomatoida**, **Herpyllobiidae**, vars yttre sfäriska ectosoma – d.v.s. del av kroppen som ej sitter inbörad i värddjuret är karaktäristisk) samt *Selioides bolbroei* Levinsen, 1878 (**Poecilostomatoida**, **Nereicolidae**, vilka ej är fullt lika omvandlade). Arter med bioluminescenta elytrae är kända från åtskilliga i släkten.

Lepidonotinae Willey, 1902 {lepidånátine} (1 gen., 1–2 sp.)

Prostomium med 3 antenner, varav lateralantennerna är anfästade distalt (terminalt eller subterminalt) på prostomiet. Även den den ≤9 cm långa *Alentia* Malmgren, 1865 [L. *alentia* = välnärd] *gelatinosa* (M. Sars, 1860), som har subterminalt anfästade lateralantenner och 18 m.el.m. transparenta elytrae-par finns i våra hav. Detta släkte föres dock numera till en egen underfamilj: *Alentiinae* Pettibone, 199?.

[Alentia gelatinosa](#)

Lepidonotus Leach, 1816 {lepidånátos} (2 sp.)

[L. *lepidus* = vacker + Gr. *notos* = rygg]

Terminalt anförade laterallanter och 12 elytrae-par, som ej lossnar lätt.

squamatus (Linnaeus, 1767) {skvamátos}

[L. *squamatus* = fjällig < L. *squama* = fjäll]

D:0–90 (2500), F:varierande (elytrae gul- brunaktiga el. grå, ofta med mörk mittfäck), L:5, HB-SB, S Öster.-Bohus.-Nord. Elytrae täcker det mediana rygpartiet, t. skilln. fr. hos den närmast i V Nordsjön (& V Norge?) levande, ≤3 cm långa *L. clava* (Montagu, 1808).

[Lepidonotus squamatus](#)

Harmothoinae Willey, 1902

{harmåtåfne} (≈11 gen., ≈31 sp.)

Prostomium med 3 antenner, varav laterallanterna är anförade ventralt på prostomiet (dock teminoventralt hos fr.a. *Harmothoe ljunmani* (& *Malmgreniella*, vilken tillhör en annan subfamilj)). I regel med 15 elytrae-par. Den ≤3.6 cm långa djupt levande vitaktiga hårbottenarten *Leucia* Malmgren, 1867 *nivea* (M. Sars, 1863) [Gr. *leukos* = vit, ljus / L. *niveus* = snöig < L. *nix* = snö] (främre ögonparet minst lika stora som det bakre och sitter lateralt på prostomiets bredaste del; vithyalina elytrae med mycket karaktäristiska semisfäriska makro-tuberkler, vilka ytligt erinrar om halverade radiolarier) & den ≤7 cm långa, gråaktiga – vita med bruna tvärstrimmor försedda arten *Austroaenilla* Bergström, 1916 *mollis* (M. Sars, in G.O. Sars, 1872) (främre ögonpar större än det bakre & sitter dorsolateralt framför prostomiets bredaste del; elytrae gula – vita, mjuka med slät yta el. med få spridda koniska mikrotuberkler) har dock 16 par elytrae. Likaså har den ≤5 cm långa, brunröda med rödvioletta elytrae försedda '*Harmothoe*' *violacea* (Storm, 1879) (främre ögonparet större

än det bakre och sitter dorsolateralt på prostomiets bredaste del) 16 par elytrae. 18 elytrae-par finns hos den ≤2.5 cm långa *Acanthicolepis* Norman in M'Intosh, 1900 *asperrima* (M. Sars, 1861), som numera ihop m. nedan nämnda *Polynoe* förs till en egen liten subfam., Polynoinae, karaktäriserad av att elytrae täcker blott kroppens främre del & att bakre segment i stället bär köttiga dorsaltuberkler, medan slika saknas hos liknande arter inom Harmothoinae. Av gen. med 15 elytrae-par finns några med >50 segment, varav blott framkroppen är elytraetäckt. Hit hör den ≤12 cm långa *Polynoe* de Lamarck, 1818 *ex* de Savigny MS [n. cons. Op. 1271 ICZN] *scolopendrina* de Savigny, 1822 [n. cons. d:o] (elytrae ovala – njurformade med m.el.m. trubbiga kägelformiga papiller), den ≤6.5 cm långa *Enipo* Malmgren, 1865 *kinbergi* Malmgren, 1865 [Gr. hist. *Enipo*, slavkvinna, förmodat moder t. soldat-poeten 'Archilochos' fr. Paros, ca 680–645 f.Kr., (fader ädlingen Telesikles), vilken skrev delvis hårdför erotisk vers avsedd bl.a. för soldatkamraterna, typ : "Kvinnan tillfredställer mannen tvenne gånger – på bröllopsnatten och vid hennes begravning", blasé efter att Lykambes fr. Paros, som lovat honom dottern Neobulé som maka återtagit löftet, varvid A. anklagade Lykambes för mened & reciterade sådana verser mot hans döttrar att de & fadern sägs ha begått självmord, men även något mjukare fragment finns bevarade t.ex. "Räven kan många trick, igelkotten ett gott" / Johan Gustav Hjalmar *Kinberg*, 1820–1908, svensk zoolog (skrev främst om annelider), veterinär & (skepps)läkare (på fregatten Eugenie's världsomsegling 1851–53)] (elytrae små, släta & nästan runda; berör ej varann, främre ögon tydl. större än de bakre på det rödaktiga prostomiet), liksom den ≤8 cm långa *Neopolynoe* Loshamn, 1981 *paradoxa* (Storm, 1888) (elytrae, förutom 1:a paret, ovala njurformade med vassa kägelformiga papiller) & den till en liten närbesläktad subfamilj – Arctoninae Hanley, 1989, karaktäriserad av att antenner, cirrer & elytrae är helt släta – hörande, ≤3 cm långa *Adyte* de Saint-Joseph, 1899 [Gr. *adytos* = obeträddbar plats, det inre relikskrinet] *assimilis* (M'Intosh, 1876), vilken påträffas mellan taggarna på *Echinus*. De flesta gen. m. 15 par elytrae har <45 segment & är helt elytraeklädda. Elytrae saknas dock på de sista segmenten hos *Lagisca* Malmgren, 1865 (subgen. t. *Harmothoe*). *Subadyte* Pettibone, 1969 (Arctonoinae), med en på *Ophiothrix* levande art, den ≤2.2 cm långa *S. pellucida* (Ehlers, 1864), har i stället en dorsoposteriomedian glipa mellan bakre elytrae.

[Leucia nivea](#)

[*Acanthiolepis asperima*](#)

[*Enipo kinbergi*](#)

[*Subadyte pellucida*](#)

***Harmothoe* Kinberg, 1855 (≈15 sp)**

[Gr. *harmos* = led, gångjärn + Gr. *thoos*, fem. *thoe* = snabb]

Kännetecknas förutom av sina 15 elytrae-par av att båda prostomialloberna är frontalt uddiga – 'prostomialhorn' kallade – & av att de flesta dorsalborst är kraftigare än än ventralborsten, som är mest bidentata med två oliklånga ändtänder, medan hos den långsmala ≤5.3 cm långa *Eucranta* Malmgren, 1865 [Gr. *eu*= sann+ ev. Gr. *kranter* = härskare] *villosa* Malmgren, 1865 finnes bidentata ventralborst med lika långa ändtänder. Den ≤9 cm långa *Eunoe* Malmgren, 1865 [Gr. *euno* = vara välbenägen] *nodosa* (M. Sars, 1860) har ganska grova unidentata ventralborst & kan ganska lätt i övr. igenkännas på sina

ofärgade elytrae, vilka har ett fåtal tydliga stora halvsfäriska – subkoniska makrotuberkler fr.a. på de ytor som ej är täckta av omgivande elytrae. Under elytrae är grundfärgen ljus, men med breda kastanjebruna tvärband. *Bylgides* Chamberlin, 1919 [Gen. *Bylga* Théel, 1879, non Münster, 1839 (< L. *bulga* = lädersäck) + Gr. *-ides* : patronymsuffix] (Syn.: *Antinoella* Augener, 1928) har tunna, fint enspetsiga ventralborst. Av detta mjukbottenlevande släkte finns i Östersjön upp t. Ålands Hav *B. sarsi* (Kinberg in Malmgren, 1866) (har blott 14 par elytrae) & i Skag. 2 rätt djupt levande arter m. 15 par inåt-bakut kastanjebruna utåt-framåt hyalina elytrae: den ≤6.8 cm långa *B. elegans* (Théel, 1879) (Syn.: *B. sarsi* : Auctt., *non* (Kinberg, 1857)) (bland huvudsakl. kapillära neurosetae finns enstaka av aciculär (grövre) typ) & den ≤3.5 cm långa *B. groenlandica* (Malmgren, 1867) (med blott aciculära neurosetae). Ev. är *B. elegans* blott mer adulta individ av den senare. *Harmothoe* har <48 segment; elytraeparen täcker ryggen helt om de ej lossnat. Elytrae lossnar dock (& regenereras) lätt. Under vissa betingelser kan elytrae hos en del arter (t.ex. följande 3) bli självlysande & spontant släppas vid flykt fr. elytraesnappande predatorer, medan masken simmar undan. Efter ca en vecka har nya elytrae utvecklats. Av våra *Harmothoe*-arter saknar de flesta makrotuberkler på elytrae, men *H. imbricata* & subgenus *Evarne* Malmgren, 1867 [Gr. myt. *Evarne* : en av nereiderna < Gr. *evarnos* = fåreller lamm-rik] (se nedan) har slika. *H. ocularum* (Storm, 1879), (gulaktig med vithyalina elytrae; ≈ 3cm lång) bunden t. stenkoraller, påträffades av Pleijel 2009 på *Lophelia* från Säckan.

[*Harmothoe ocularum*](#)

[*Bylgides elegans*](#)

[*Bylgides sarsi*](#)

imbricata (Linnaeus, 1767) [n. cons. Op.1666 ICZN]

{harmåtåe imbrikåta}

[*L. imbricatus* = tegelbelagd, fjälltäckt]

D:0–4000, F:variabel (elytrae grå, svarta, gröna, bruna, ofta m. ljusa el. mörka fläckar & teckningar el ljusa m. mörk bård), L:6.5, MB-SB-HB, Öster. (Sydfinland)-Bohus-Nord. Främsta ögonparet är framskjutet, gömt under prostomiets frontalspetsar. Ögon likartat ordnade hos den ljusgråa, ≤ 2.5 cm långa ≥ 100 m mjukbottenlevande *H. antilopes* M'Intosh, 1876, men dess elytraemikrotuberkler ej koniska, som hos *H. imbricata*, utan krönta av 6 trubbiga taggar i en ring; likaså saknar den elytrae-makrotuberkler. (*H. vesiculosa* Ditlevsen, 1917 fr. norska *Lophelia*-rev har ansetts som synonym, men är ev. en god art).

[Harmothoe imbricata](#)

fragilis Moore, 1910 {frågilig}

[*L. fragilis* = ömtålig]

D:10–40 (3000), F:dorsalt grön-el. brunaktig till svart; ventralt vit – halmgul; elytrae bruna – roströda med bruna fläckar, L:2.8, HB, ?SV Öster.-Bohus-Nord. Snarlik *H. impar* (se nedan). De finns ofta tillsammans och har ofta förväxlat. Elytraes randpapiller är dock ej svampformiga utan klubbformiga. Mikrotuberkler är koniska – tornlika. Längs elytraes bakkant finns 4–>6 makrotuberkler liknande uppblåsta skivor. En rarare & oftast mera djuplevande art är den ≤ 3.5 cm långa *H. aspera* (Armauer Hansen, 1878), som med dessa båda andra på grundval av borststruktur, ögonstorlek & -ställning, prostomie-form & mycket lätt lossnande elytrae (tyvärr, ity artkaraktärer sitter här) tillhör subgen. *Evarne* Malmgren, 1867. *H. aspera* har spridda klubbformiga randpapiller & spetsigt koniska makro- & mikrotuberkler.

impar (Johnston, 1839) {ímpar}

[*L. impar* = olik, ojämn]

D:0–20 (500), F:dorsalt grön-el. brunaktig till svart; ventralt vit – halmgul; elytrae brunaktiga – ofta med en gul fläck vid elytraefästet, L:3, HB, ?SV Öster.-Bohus-Nord. Främre ögonparet är störst & är lateralt placerat på prostomiets bredaste del. Lateralantennerna är liksom hos *H. imbricata* infästade lateroventralt om medianantennen. Elytrae med tätsittande svampformade randpapiller och trubbigt kägelformade – ovala makrotuberkler. Ytterligare några förväxlingsbara arter av *Harmothoe* finnes, vilka stundom föres till det makrotuberkelsaknande subgen. *Lagisca* Malmgren, 1865 [Gr. *lagaros* = med insjunken midja + Gr. *-iskos* : dimin. suffix], p.g.a. att de har upp till 12 bakre dorsalcirrsbärande, elytraefria segment, så att bakändan synes bakom bakre elytraeparet, fr.a. (i Skagerrak) den ≤ 6 cm långa *H. (Lagisca) propinqua* (Malmgren, 1867). Längs V Norge kan även *H. (Lagisca) rarispina* (M. Sars, 1861) och *H. (Lagisca) fraserthomsoni* M'Intosh, 1897 [Thomson, Fraser, ≈ 1803 –71, var under W.C. M'Intosh första tioårsperiod som mentalhemsföreståndare chefläkare (& intresserad amatörnaturforskare) i det distrikt, som M'Intosh arbetade, varför de blev goda vänner] påträffas. Den senare av dessa är associerad till *Spatangus raschi*. Av arter, vilka vanligen saknar makrotuberkler på elytrae, finns tätt sittande randpapiller hos följande: den ≤ 3.6 cm långa *H. viridis* Loshamn, 1981 (rel. djupt levande grön karaktäristisk art), *H. antilopes* (se *H.*

imbricata), den ≤ 3 cm långa *H. borealis* (Théel, 1879) (mjukbottenlevande nedom 8 m; med runda – tornformade mikrotuberkler; undantagsvis förekommer enstaka makrotuberkler; nedre neuropodial-borst glatta & blott enspetsade) samt den ≤ 2.5 cm långa *H. johnstoni* (M'Intosh, 1876) (mjukbottenlevande nedom ≈ 200 m; eljest som föregående art, men nedre neuropodialborst med svag sågtandsregion & finns i både 1el. 2-spetsat utförande). De båda senare har till skillnad från övriga *Harmothoe*-arter, men i likhet med vissa arter av *Bylgides*, ventralborst som i tvärsnitt är grunt U-formiga.

[Harmothoe impar](#)

[Harmothoe viridis](#)

Malmgreniella Hartman, 1967 em. Pettibone, 1993

Syn.: *Malmgrenia* M'Intosh, 1874 (p.p.) [obestämbart] [Anders Johan Malmgren, 1834–97 finlandssvensk, (4–5 sp.) habil zoolog, disputerade 1864 på finsk fisk-fauna, deltog bl.a. i tre svenska Spetsbergs-exp.:er innan, under & strax efter studietiden 1862–65 i Stockholm, av vilka de första delvis var basen för ett par betydande polychaetarbeten fr. 1865–67. Blev e.o. professor i zoologi i Helsinki 1869 & kom härefter att ägna sin mesta tid åt annan forskning, fr.a. fiskeribiologi; av samtiden ansedd som lite kantig]

Liknar *Harmothoe*, men har terminoventralt (ej ventralt) anfästade lateralantennor & tvålobigt prostomium vars lobor t. skilln. fr. *Harmothoe* s.str. ej är tydl. spetsiga framtill. Lever kommensalt hos andra organismer. Tillhör (likson *Adyte* & *Subadyte*) Arctonoinae, åtskild från Harmothoinae främst genom att segm. 1 vanligen saknar borst, att neuropodierna dorsalt & ventralt är djupt insnittade & att lateralantennerna huvudsakl. är terminoventralt (ej ventralt) insatta. Dubbelgångaren *Wilsoniella* Pettibone, 1993 [Douglas P. Wilson, 1902–91, brittisk zoolog (fr.a. polychaetolog & habil fotograf) vid Plymouth-laboratoriet] (Harmothoinae) har ej blott korta notopodiala borst som gen. *Malmgreniella*, utan även en längre typ. Den ≤ 5.6 cm långa *W. furcosestosa* (Loshamn, 1981) (enda arten) påträffas hos mjukbotten-terebellider.

castanea (M'Intosh, 1876) {malmgreniella kastånea}

[*L. castaneus* = valnöttsfårgad < Gr. *kastanos* = valnötstråd]

D:8–878, F:(se etymologi); elytrae saknar pigmentmönster & är glatta med undantag av ett fåtal bakkantsmikrotuberkler, L: 2.1, SB (kommensal hos *Spatangus* & *Astropecten*),

Katt.Bohus.-Nord. Tillhör en artgrupp, vars neuropodiale presetala aciculära ligulum har en supraaciculär flik, d.v.s. ett litet köttigt utskott ovanför aciculumpetsen. Övr. arter med denna karaktär har elytrae med pigmentmönster. Den ≤ 2.9 cm långa *M. andrapolis* (M'Intosh, 1874), kommensal hos synaptider & amphiuroider, har elytrae lika de hos *M. castanea*, men med ett gråaktigt halvmåneformat bälte nära framkanten, rundade supraaciculära flikar & otydliga taggrader på dorsalborsten medan den ≤ 4.2 cm långa *M. arenicola* (de Saint-Joseph, 1888), som lever kommensalt i gångar av vissa polychaeter & sipunculider, har elytrae med mikrotuberkler över hela ytan & subkoniska supraaciculära flikar och tydliga taggrader på dorsalborsten. Dessa 2 arter har ofta förväxlats med den mediterrana *M. lunulata* (delle Chiaje, 1830), vars supraaciculära flikar är digitiforma. Supraaciculära flikar saknas hos den i våra hav utbredda, ≤ 2.1 cm långa *M. mcintoshii* (Tebble & Chambers, 1982) (Syn.: *Harmothoe haliaeti* : Auctt., ?non M'Intosh, 1876), vars elytrae har hyalina släta ytor men framtill är försedda med mikrotuberkler; neuropodiale presetala aciculära ligulae har en liten men tydlig ventrodial inskärning (hack) t. skilln. fr. den runt Albion utbredda, ≤ 2 cm långa *M. marphysae* (M'Intosh, 1876). Av prostomialhornsaknande arter finns i våra hav äv. den hos rörbyggande polychaeter, e.g. *Chaetopterus*, kommensala, ≤ 3 cm långa *Harmothoe glabra* (Malmgren, 1865) (Syn.: *H. longisetis* : Auctt., non (Grube, 1863)) (passar ev. bättre i sitt ursprungliga släkte *Laenilla* Malmgren, 1865 [Gr. *laena*, *laina* = mantel, kappa, klänning + Gr. *illo* = rulla, vända, äv. skela]); (elytrae försedda med små kantnära papiller & enstaka ovala mikrotuberkler; ≤ 40 segment; neuropodier trådformigt förlängda) samt 2 ofta hopblandade arter: den ≤ 1.5 cm långa *Harmothoe (Parmentis) Malmgren, 1867) ljunmani* (Malmgren, 1867) [äror Dr. Axel Vilhelm Ljungman, 1841–1901, Uppsala-zoolog född nära Ljungskile, med rötter på Tjörn (Stenkyrka); ormsjärne-specialist, som sadlade om och ägnade de sista 20 åren åt riksdagsarbete (moderat konservativ lantmannapartist) & fiskeribiologi & -byråkrati under pågående sillperiod; utgav 'Bohuslänsk fiskeritidskrift' 1884–95. Hans samvetsgrannhet & allvar delades ej alltid av kollegan, fiskeriintendent Gerard von Yhlen, 1819–1909, en i sällskapslivet guterad utbroderande berättare, som sällan nådes töva med förestående uppgifter. Skilda kynnen ledde ibland till reciproka tillmälen som von l'Yhgen resp. Ljugman]; (återfinns i hård& sandbottens-hålligheter; djup: ≤ 100 m; elytrae med cylindriska – sfäriska mikrotuberkler och få strödda randpapiller) & ≤ 2.7 cm långa *Harmothoe (Parmentis) jeffreysii* (M'Intosh, 1900) (lik föreg., men elytrae har en tät frans av näraliggande randpapiller längs ytterkanten; på hårdbottnar mellan 5–50 (400) m).

[Malmgreniella andrapolis](#)

[Malmgreniella mcintoshii](#)

[Malmgreniella glabra = Harmothoe glabra](#)

Gattyana M'Intosh, 1897 {gattyána} (2 sp.)

[Gatty Marine Laboratory, Univ. of St. Andrews, (Skottlands äldsta – 1413-nu – universitet), uppkallat efter Charles Henry Gatty, 1836–1904, som 1894 donerade £2,500 till återuppbyggd i sten av det då eldhärdjade, 1884 invigda, i ett träskjul dittills inhysta marinelaboratoriet. Det östskotska laboratoriet, med en enda faktotumanställd, ex-fiskaren som av M'Intosh's studenter kallades 'Professor' Brown, nyttjades även av gästande forskare som Lankester, Bourne, Hubrecht, Nansen, etc. Det nya laboratoriet stod färdigt 1896, samtidigt med det av John Murray, 1841–1914 tillskapade Millport-laboratoriet på västkusten]

Har kraftigare ventralborst (en typ) än dorsalborst (två typer: tunna kapillärborst och en kortare, grövre typ) och 15 helt ryggtäckande elytrae-par som är täckta av små, dels hårtäckande, dels något tjockare 1–4-spetsiga dorsalpapiller.

cirrhosa (Pallas, 1766) {kirråsa}

[L. *cirrus* = (hår)lock el möjl. Gr. *kirrhos* = gul]

D: ≈ 2 –1150, F: elytrae blekt olivfärgade, gulbruna, vitaktiga el. grå; mörkare i anföringspunkten; i regel med detritus anförat vid de flerspetsiga elytrae-papillerna, L:5, HB-SBMB, SV Öster.-Bohus.-Nord. Med ganska jämnt bred, av ≈ 40 segment bestående kropp. Kan förväxlas med den ≤ 3 cm långa, nedom ≈ 20 m levande *G. amondseni* (Malmgren, 1867) [Carl Christoffer Theodor Amundsen, ≈ 1820 –? (efter 1885), segelmästare (kapten) på Köbenhavns Kungl. Handelsflotta för Grönland's bark 'Thorvaldsen' (från 1867), samlade under en 1859 startad arktisk expedition (där Otto Torell (q.v.) deltog) mängder av evertebrater till Riksmuséet i Stockholm], som har 1–2 spetsar på elytrae-papillerna och vars nedre ventralborst har en yttre tandlös del, som är längre än den tandade delen, medan den är kortare hos den mera allmänna *G. cirrhosa*.

Acoetidae Kinberg, 1858 = **Polyodontidae** Buchanan, 1894 {akótide} (1 gen., 1 sp.)

[Gen. *Acoetes* Audouin & Milne Edwards, 1830 < Gr. *akoites* = sängkamrat, make / Gen. *Polyodontes* de Blainville, 1829 < Gr. *polys* = mycket, många + Gr. *odontos*, genit. *odontos* = tand]

Kropp relativt stor & långsträckt, dorsoventralt tillplattad, med talrika segment. Med hjälp av notopodiale spinnkörtlar byggs rör av silkeliknande trådar & sediment. Elytrae på segm. II, IV, V, VII, därpå på vartannat; elytrae överlappar

varann längs kroppens sidor, men lämnar middorsalregionen öppen. Dorsalcirrer på ej elytraebärande segm. Prostomium ovalt – svagt tvålobigt med ett par lateralantenner & ibland en medianantenn & 2 ögonpar. Pharynx utkrängbar, muskulös, m. 2 par stora käkar, var & en försedd m. en huvudtand & en rad accessoriska tänder & en rad papiller runt öppningen, varav den mediodorsala & den medio-ventrala är längre än de övriga. Pygidium litet med ett par analcirrer.

Panthalis Kinberg, 1855 (1 sp.)

[Gr. *panthales* = all blomnings givare < Gr. *pan* = all, allt + Gr. *thalia* = överflöd / el. möjl. Gr. *panteles* = komplett, hel / alternativt kan slutleden vara Gr. *-thales* = -grönskande]

oerstedii Kinberg, 1855 {pantális örstédi / pántalis (om slutleden härrör från -thales)}

[Anders Sandøe Örsted, 1816–72, dansk biolog (q.v.)]

D:24–500, F:elytrae färglösa; prostomium brungult; framände vitaktig; bakände köttfärgad; ventralsida iriserande med gyllene laterala reflexer, L:10, MB, Katt.-Skag.-Nord. Öresund el. utanför Göteborg. Ögonen sitter på ett par cylindriska, rödaktiga stjäklar. Bygger ett synnerligen tjockt lerrör, minnande om ett *Pachycerianthus*-rör, vilket inuti kan hysa entoprocten *Loxosomella glandulifera* Franzén, 1962.

Sigalionidae Malmgren, 1867 {sigaliánide} (4 gen., 6 sp.)

[Gen. *Sigalion* < Egypt. myt. *Sigalion* : hellenskt namn på en yngre son av Osiris och Isis, helgad som vårens och morgonsolens, senare tystnadens gudom, identisk med Harpokrates; avbildas som en gosse som lägger ett finger på munnen; dåtida läkare tvangs svära ett professionellt tysthetslöfte till honom < Gr. *sigan* = tiga]

Ventralborst sammansatta. Grävande former, vars långsmala kropp har talrika (≤ 300) segment, är fyrkantig i tvärsnitt & avsmalnande bakåt. Cilierade gälar anfastade vid elytroforenas sidor och vid dorsaltuberkler. Prostomium ovalt – subpentagonalt med 3 antenner (blott 2 hos *Sigalion* Audouin & H. Milne Edwards, in Cuvier, 1830, med i våra hav den vanl. littoralt levande, ≤ 10.5 cm långa *S. mathildae* Audouin & H. Milne Edwards, in Cuvier, 1830 [Mathilde Brongniart, 1808–82, dotter till Cuvier's vän mineralogen Prof. Alexandre Brongniart, 1770–1847. Hon var i sin ungdom en firad skönhet & blev älskad hustru till Audouin], som saknar medianantenn). Pharynx utkrängbar, muskulös, med två par mot varandra gripande käkar & en papillbård runt öppningen. Elytrae på segment II, IV, V, VII, därefter på vartannat till segment XXV eller XXVII, sedan på varje. Dorsalcirrer saknas (utom ev. på segment III), men icke elytraebärande segment bär knoppliknande dorsaltuberkler. Pygidium litet med 2 långa analcirrer. (Wiklund & al. 2005 visade medelst i.a. molekylära metoder att såväl arter av *Pisionidae* & *Pholoidae* hamnar i denna familj, men har här behandlats konservativt).

Neoleanira Pettibone, 1970 (1 sp.) Syn.: *Leanira* Kinberg, 1855 (p.p.)

[Gr. *neos* = ny, ung + Gen. *Leanira* < Gr. myt. *Leanira*: Amykles dotter, Arkas gemål, moder till sönerna Elathus och Aphidas]

tetragona (Örsted, 1845) {neáleanífra tetragóna}

[L. *tetragonum* = kvadrangel, fyrhörning]

D:(5) 40–500 (2150), F:elytrae färglösa; mask m.el.m. köttrodaktig, L:20, MB, Katt.-Bohus.-Nord. Saknar ögon. På 3:e seg:t är dorsalcirrerne cirrophorer inåtböjda, så att dorsalcirrerne vanl. bildar ett kryss över ryggen. Alla ventralborst spinigera (utdraget spetsiga). Erinrar om arter av *Sigalion* (se ovan), *Fimbriosthenelais* Pettibone, 1971 (har papiller på styloderna (små fingerformiga parapodieutsott); en art, den ≤ 9 cm långa, färglösa, brunborstiga *F. zetlandica* (M'Intosh, 1876)) och *Sthenelais* Kinberg, 1855 (har ej papillösa styloder; 3 arter, varav den ≤ 10 cm långa *S. limicola* (Ehlers, 1864) har elytrae som är ganska djupt urnupna i ytterkanten, t. skilln. fr. den ≤ 20 cm långa *S. boa* (Johnston, 1833)). Inhemiska arter har ögon, utom *N. tetragona* & den

≤ 12 cm långa *Sthenelais jeffreysi* M'Intosh, 1876, vilken dock saknar inåtböjda cirrophorer på 3:e segmentet & ej heller som *N. tetragona* har njurformade, men långa & m.el.m. trådformade elytraerandpapiller. (En ögonlös obekant ≤ 1 cm lång *Sthenelais*-art tycks finnas i Skag.)

Neoleanira tetragona

Pholoidae Kinberg, 1858 {fáláide} (2 gen., ≥ 5 sp.)

Ventralborst sammansatta. Ej aktivt grävande, gällösa former med liten kroppsform (≤ 90 segment), antingen långsmalt spolförmig eller subrektangulär. Prostomium rundat, med en (median)antenn (& stundom äv. med ett par små lateralantenner), sammansmält med första peristomialsegmentet. Pharynx utkrängbar, muskulös, med två par mot varandra gripande käkar & en papillbård runt öppningen. Segment 1 saknar borst, men har 2 tentakelcirr-par. Elytrae på setiger I, III, IV, VI, därefter på varannan t. kroppens slut (*Pholoides* Pruvot, 1895, med koncentriska elytrae-ringar; en art, *P. dorsipapillata* (Marenzeller, 1893) i djupa Skagerrak) eller till setiger XXII, sedan på varje (*Pholoe*, som saknar koncentriska elytrae-ringar). Dorsalcirrer saknas, men de ej elytraebärande segmenten bär tydliga knoppliknande dorsaltuberkler. Pygidium litet med två långa analcirrer. (Se *Sigalionidae*).

Pholoe Johnston, 1839 {fáláe} (4 sp.)

[Gr. myt. *Pholoe* : en av Pan förföljd nereid. Namnet betecknar sedermera hos diktarna en spröd nymf (cf. sång 20 i Drayton's 'Polyolbion'). Även kentaurernas berg *Pholoe* i Tessalien kan avses.]

Se familjekarakterer. Taxonomi, som f.n. är förvirrad, är under utredning. Ett 10-tal nominella arter är beskrivna från vårt närområde. De har ofta slentrianmässigt identifierats som den från Grönland beskrivna *P. minuta* (O. Fabricius, 1780) [n. cons. Op. 1666 ICZN], non *Aphrodita minuta* Pennant, 1777, men *P. minuta* saknas i Ö Atlanten.

baltica Örsted, 1843 {báltika}

Syn.: *minuta* : Auctt., non (O. Fabricius, 1780) (p.p.)

[L. *balticus* = från Mare Balticum / L. *minutus* = liten]

D: ≈ 8 – ≈ 100 (i *Amphiura*-samhället), F:köttfärgad, gröngrå, brunaktig el. färglös ofta med diffus rödaktig fläck i huvudregionen; elytrae saknar pigment – men har moniliforma (= pärlbandslika, 'pseudoannulerade') papiller i ytterkanten, L: ≈ 2 , MB-SB, S Öster. (Bornholm)-Bohus.-Nord. Prostomiet har 4 ögon, varav högra & vänstra paret delvis flyter in i varandra. Nedom medianantennen (men ovanför munnen) finns en som en slät papill utformad retraktill s.k. facialtuberkel som i ej indraget tillstånd är lika lång som medianantennen. De långa palperna har ett fåtal basala papiller, eljest är huvudregionens utskott släta. Den snarlika, *P. inornata* Johnston, 1839 (Syn.?: *P. synophthalmica* Claparède, 1868), vars facialtuberkel blott är en svårskönjd liten papill & som blir ≤ 1 cm lång & blott har 38–42 setigerer (≥ 45 hos adulter av andra arter), lever bland serpulid-rör, musselklasar, makroalg-hapterer, etc. Dess palper verkar likaså vara en aning kortare än de hos *P. baltica*. Bredbasig facialtuberkel med papillös yta har den

blinda, rätt djupt mjukbottenlevande, ≤ 1.6 cm långa *P. pallida* Chambers, 1985, vilken – t. skilln. fr. t.ex. *P. inornata* – saknar pelagisk larvutveckling & under senhösten släpper stora bentiska larver. Förutom avsaknad av ögon saknar den – likt *P. baltica* – elytraepigment. (Kan ev. vara syn. med *P. longa* (Müller, 1776) från SV Grönland). Jämte *P. inornata*, så har den ≤ 6 mm långa *P. assimilis* Örsted, 1845 såväl pigmenterade elytrae som ögon & deras elytrae-papiller är ej moniliforma. Elytrae hos *P. inornata* har i regel en central glipa mellan sig, medan de helt täcker dorsum hos *P. assimilis*, vars prostomium i regel helt saknar pigment (förutom ögonfärgen), medan *P. inornata* ofta har mörkt pigment mellan ögonen & 5 tydliga papiller på dorsala tentakelcirrer, medan dessa cirrer är släta eller ojämna utan papiller hos *P. assimilis*. Från *Laminaria*-hapterer vid Irland är den ≤ 21 mm långa *P. tuberculata* Southern, 1914 beskriven, möjl. en syn. till *P. baltica*?. Dess särmärken är fr.a. en tydligt längre facialtuberkel än medianantenn, ögon lika de hos *P. inornata*, men tentakelcirrer saknar papiller, ehuru papiller påträffas basalt om konstriktionerna på såväl tentakelcirrer som medianantenn. Palperna har opakvita fläckar. (På djupt vatten vid Färöarna finns även *P. fauveli* Kirkegaard, 1983).

Pisionoidea Southern, 1914 {pisiånäidéa} (1 gen., 1 sp.)
Med en aberrant fam. Se familjekaraktär (& Sigalionidae).

Pisionidae Southern, 1914 {pisiånide} (1 gen., 1 sp.)
Kroppsform liten, tunn, trådlig, med upp till 100 segment. Prostomium m.el.m. sammansmält med första peristomialsegmentet; dorsalt om ett par långa palper pekar två acicelförsedda tentaculophorer framåt, var och en bärande en lång dorsal tentakelcirr och en kort tillplattad ventralcirr; på det andra peristomialsegmentet sitter det första parapodieparet med långa ventralcirrer och små tillplattade dorsalcirrer. Pharynx utkrängbar, muskulös, med två par kitinösa käkar och en ring med papiller runt öppningen. Pygidium med ett par långa analcirrer. Sandbottenbeboende karnivorer.

Pisone Grube, 1857 (1 sp.) {pisiåne}
[Ev. anagram på *Pisinoe* Rafinesque, 1815 – ett masksläkte (Annelida?); < Gr. myt. *Pisinoe* alias Pisenea: jämte Thelxiope (Telxiepe), Molpadia (Molpe) samt enl. vissa källor (som utelämnar Molpadia) Aglaopheme & Ligea en av de 2–4 antropofaga kvinnovarelser som benämndes sirener (Achelous dotter), el. ev. < Gr. *pisinos* = gjord av ärtor (< Gr. *pisos*, *pison* = ärtor)]

remota (Southern, 1914) {remåta}
[L. *remotus* = fjärran, förflyttad]
D:0–25, F:vitaktig med gulel. grönaktig tarm; ägg orange hos ♀♀, L:2.6, SB (påträffas i regel i samma miljö som lancettfisk), S Öster.-Bohus.-Nord. Frånsett ventralcirren på segm. II är dorsal- & ventralcirrer flaskformade – sfäroida, alla med distal cilierad småkula.

EUNICIDA Uschakov, 1955 {evnisída} (≈31 g., ≈60 sp.)
Predatoriska, asätande eller parasitiska maskar. Pharynx utkrängbar, synnerligen muskulös med 2–5 komplicerat anordnade käkpar (dorsala maxiller och ventrala mandibler). Prostomium med eller utan utskott. Neuropodier välutvecklade; notopodier reducerade. I våra hav utbredda familjer redovisas eller omtalas nedan. Hartmaniellidae Imajima, 1977 [Gen. *Hartmaniella* < Olga *Hartman*, 1900–74, amerik. polychaetolog], som liknar Lumbrineriidae, ehuru med parapodier som Orbiniidae, är icke-skandinavisk. De två första fam, nedan tillhör Eunicoidea Lamarck, 1818 (plesiomorfi för inhemska arter: 0 el. 2 frontalpalper & 5 antenner, m.el.m. occipitalt burna), de båda följande tillhör Oenonoidea Kinberg, 1865 (plesiomorfi: prostomieutskott saknas) och de sista, oaktat Spintheridae, Histriobdellidae, Amphinomidae, Euphosinidae, och Diurodrilidae, vars relation till övriga taxa är osäker och nu ofta klassificeras i en egen ordning AMPHINOMIDA Lamarck, 1818, tillhör Dorvilleoidea

Chamberlin, 1919 (plesiomorfi: 4 prostomie-utskott (dock ofta sekundärt reducerade)). Struck, Purschke & Halanych 2006 visade i en fylogenetisk analys av gruppen (exklusive AMPHINOMIDA) att gruppen tycks vara monofyletisk, men med behov av vissa omklassificeringar på släktesnivå.

Onuphidae Kinberg, 1865 {ånófide} (3 gen., 4 sp.)
Med avlång, vermiform kropp. Litet, rundat prostomium med 5 dorsalanter, bestående av annulära ceratophorer, på vilka terminala stiftlika toppar sitter; ett par frontalpalper. Peristomiet kan sakna el. bära ett par korta dorsala tentakelcirrer. Pygidium med 2–4 par analcirrer. Omnivora asätare. Oftast röryggare.

Nothria Malmgren, 1867 {nátria} (1 sp.)
Syn.: *Onuphis* Audouin & Milne Edwards, 1834 (p.p.) [Anagrambildn. av *Nothia* Johnston, 1865 non J.E. Gray, 1847 (kamgäslösa Onuphider) & / el. möjl. Gr. *nothros* = långsam, trög / Egypt. myt. *Onufis* : binamn på Apis, alias Mnevis, den svarta tjuren, som helgades åt Isis och Osiris]
Adulten har tentakelcirrer. Gälar trådlika. Segment 1 stort, framåtvänt.

conchylega (M. Sars, 1835) {kånkyléga}
[Gr. *konche* = skal + L. *lego* = samla, hopbringa]
D:30–4000, F:mkt variabel, t.ex. blåaktig m. röda tvärband, gulvit med violettbruna tvärband & roströda fläckar vid parapodiebaserna; ett par stora ögon utanför de bakre dorsolateralantennerna och ett par små bakom de frontala palperna, L:15, SB(-MB), Bohus.-Nord. *Paradiopatra* Ehlers, 1887 [Gr. *para* = nära, bredvid + Gen. *Diopatra* < Gr. myt. *Diopatra* : en av Poseidon älskad nymf] (Syn.: *Sarsonuphis* Fauchald, 1982) (närbesläktat), med den mellan Oslofj. & Lofoten kända, *P. fiordica* (Fauchald, 1974) är blind och saknar gälar, medan den från djupa strömspolade bottnar i N. Bohuslän och längs hela Norge kända *P. quadricuspis* (M. Sars, in G.O. Sars, 1872) har gälar fr.o.m. segment 5–9, vilka är (delvis) kamlikt flegrenade och sitter på dorsalcirrer. *N. conchylega* har 1 (sällan 2-) grenade gälar fr.o.m. segment 9–13. Bygger karakteristiska tillplattade rör av relativt stora skalfragment.

Nothria conchylega

Hyalinoecia Malmgren, 1867 (1 sp.) "Sugröret"
[Gr. *hyalinus* = glasaktig, genomskinlig + Gr. *oikos* = hus]
Bygger mycket typiska gulbruna, membranösa, delvis hyalina 'sugrör' med några intrångsförhindrande klaffar i varje ände. Röret är till stor del uppbyggt av onuphinsyra – en sockerfosfatpolymer. Saknar tentakelcirrer.

tubicola (O.F. Müller, 1776) {hyalinåekia tobikåla}
[L. *tubus* = rör + L. *colo* = bebo]
D:≈15->200, F:gulaktig och iriserande, L:21.5; rör ≈15, SB, Bohus.-Nord.

Eunicidae Lamarck, 1818 {evnfide, evnside} (2 g., 4–6 sp.)
Kropp oftast stor, avlång, (ngt tillplattat) cylindrisk, bakåt avsmalnande, med talrika segment; ofta med iriserande

lyster. Prostomium ovalt el. 2-lobigt, m. ganska otydliga, hopväxta, globulära ventrala palper & en, 3 el., som hos våra arter, 5 korta occipitalantenner, utan annulära ceratophorer. [occipital= posterodorsalt på prostomiet]. Jämfört med den s.k. 'drapulla' *Eunice aphroditois* (Pallas, 1788) fr. Medelhavets stränder, vilken kan bli 2 m lång, är inhemska arter små.

[*Hyalinoecia tubicola*](#)

Eunice Cuvier, 1817 (3–4 sp.) {evnïke, evnïse}
[Gr. myt. *Eunike* : en av nereiderna]

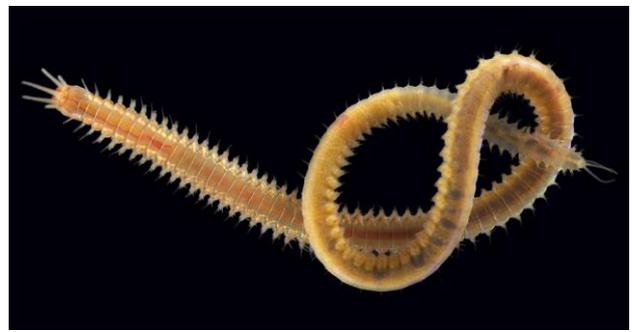
Har cirrer på det parapodiefria segmentet bakom peristomiet, medan *Marphysa* de Quatrefages, 1866 [L. mare = hav + Gr. physis = bubbla, blåsa] saknar dessa cirrer. *M. bellii* (Audouin & Milne Edwards, 1833) [Th. Bell, 1792–1880 (q.v.)], associerad med *Notomastus latericeus*, rapporterats mellan Bergen & Nordland och en annan art, sannol. den eljest närmast fr. S Nordsjön kända *M. sanguinea* (Montagu, 1815) har påträffats vid Uddevalla. Dessa kan bli 2 resp. 3 dm långa. Den förra har kamlika gälar på ≈20 segment i framänden samt ganska långa dorsalcirrer, medan den senare har tofslika gälar på de flesta kroppsegmenten och korta cirrer.

pennata (O.F. Müller, 1776) {pennáta}
[L. pennatus = vingad]

D:(1) ≈20–3500, F:gul – gulbrun; gula aciculae (stödjeborst), L:16, HB(-SB), Öres.-Bohus.-Nord. Har liksom den mörkborstiga, ≤29 cm långa, nedom ≈25 m levande *E. dubitata* Fauchald, 1974 gälar endast i maskens främre del, medan den till *Lophelia* starkt associerade, likaså mörkborstiga, ≤32 cm långa, nedom ≈50 m levande *E. norvegica* (Linné, 1767) har gälar även i större delen av bakre halvan & stjäls byten, t.ex. copepoder el. lysräkor, fr. *Lophelia*-individer om de kommer åt. Från S Norge är en gulborstig fjärde art känd, sannol. identisk med *E. harassii* Audouin & Milne Edwards, 1833, med gäluppsättning som *E. norvegica*.

[*Eunice pennata*](#)

[*Eunice norvegica*](#)

Lumbrineriidae Malmgren, 1867 = *Lysaretidae* Kinberg, 1865 {lombrinerifide} {lysaretide} (4 gen., ≈9 sp.)

[Gen. *Lumbrineris* / G. *Lysarete* Kinberg, 1864 < Gr. lysis = lossnande, lösande (< Gr. lyo = lossa) + Gr. arete = godhet, utsökthet]

Kropp ytligt daggmaskliknande. Prostomium koniskt – subovalt eller långt utdraget, utan utskott eller ögon. Ibland med 1–7 små nuchalpapiller och ett par nuchalorgan, vilka i så fall är belägna i fickan mellan prostomiet och peristomiet. Maxillernas basala del en kort och bred parig struktur utan ett extra oparigt mittstycke. Parapodier uniram. Huvförsedda hakborst finns ätmistone i främre & bakre parapodier.

Scoletoma de Blainville, 1828 {skålétåma} (≈3 sp.)

Syn.: *Lumbrineris* : Aucct., non de Blainville, 1828

[Gr. skolex, genit. skolekos = mask (av slik typ vilket i komb. skolekiasis = maskåten) + Gr. tomos = ngt skuret el. vasst / L. lubricus = daggmask) + Gr. myt. nereis : nereid]

Enkla hakar samt enkla limbata [L. limbatus = kantad < L. limbus = kant, (d.v.s. med tillplattad kant)] borst finns hos både *Scoletoma* och *Abyssoninoe* Orensanz, 1990 [Gr. abyssos = bottenlös + gen. *Ninoe* Kinberg, 1864 < ev.? Babil. myt. Nina : havsdjupens gudinna]. *Lumbrineris* s.str. har även sammansatta hakar. Alla *Abyssoninoe*-arter har gula aciculae och karakteriseras av att maxillarplåtaren IV & V helt har sammansmält, samt att de enkla hakborsten på främre setigerer bildar en övergångsform till limbata kapillärer. Vanl. har äv. *Scoletoma*-arter gula aciculae, ehuru *S. fragilis* & *S. magnidentata* därvid utgör undantag. Hos detta släkte är maxillarplåtaren IV & V helt separerade och hakarna av typiskt utseende fr.o.m. det segment där de börjar uppträda.

[*Abyssoninoe hibernica*](#)

fragilis (O.F. Müller, 1776) {frágilis}

[L. fragilis = ömtålig, skör]

D:≈6–535, F:starkt iriserande rörorange – brun; aciculae svarta, L:38, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Främre parapodier har presetal-ligulae som dorsalt är svagt men tydli. upphöjda medan postsetala ligulae är icke dorsalt, men aningen lateralt upphöjda och listformade. Prostomium subkoniskt. Arten lever av byten nere i sedimentet, t.ex. foraminiferer, små mollusker, rörlevande polychaeter, juvenila spatangoider & *Amphiura* spp. Krokborst uppträder fr.o.m. setiger 22–35. Enda övriga sydsandinaviska arter med basalt svarta

aciculae är den ≤ 32 cm långa, från sandinnehållande botten mellan ≈ 15 –120 m utbredda *S. magnidentata* Winsnes, 1981 (e.g. i Kosteromr.), vars framkroppsligulae presetalt är avrundade utan upphöjning & postsetalt är skevt tungformade samt den från hårdbottnmiljö i V Norge kända, ≤ 4 cm långa, m. koniskt prostomium & långt peristomium (dubbelt så långt som de påföljande segmenten) försedda *Lumbrineris agastos* Fauchald, 1974 [Gr. *agastos* = beundransvärd]. Familjens övriga arter i våra hav har gula aciculae. Av arter utan sammansatta krokborst har den ≤ 40 cm långa *S. impatiens* (Claparède, 1868) [L. *im* = o + L. *pati* (pres. Particip: *patiens*) = tålig] (Syn.: *Lumbrineris tetraura* : George & Hartmann-Schröder, 1985, ?non Schmarida, 1861) enkla krokborst fr.o.m. parapodium 1–5, medan de startar först fr.o.m. ca parapodium 15–20 hos den ≤ 6 cm långa, från Öresund och norrut utbredda *A. hibernica* (M'Intosh, 1903) [L. *hibernicus* = irländsk < L. *Hibernia* = Irland] (Syn.: *A. scopa scopa* (Fauchald, 1974) & *A. scopa aequilobata* (Winsnes, 1981)).

Lumbrineris de Blainville, 1828 (4 sp.)

Sammansatta hakborst finns. Frånsett *L. agastos* (se ovan) har inhemska arter gula aciculae. En liten art, *L. mixochaeta* Oug, 1998, har ock beskrivits från N Norge & Barents Hav.

gracilis (Ehlers, 1868) {lombineris grasilis}

[L. *gracilis* = tunn, gracil, långsmal]

D:(1) 30–700, F:iriserande köttfärgad m. små mörka fläckar, L:6, MB-SB, Bohus.-Skag.-Nord. Bakre kroppsregionen har förlängda parapodieligulae, varav de postsetala är längre än de presetala. Med ett i regel rundat prostomium, sammansatta krokborst på de främre 10–15 parapodierna samt en stor tand & 3–5 små tänder på bakre enkla krokborst, ej en ngt större tand & 8–10 små tänder, som hos den ≤ 4 cm långa, nedom ≈ 40 m förekommande *L. aniara* Fauchald, 1974 [*Aniara* : rymdskepp i känt Harry Martinsson-epos < Gr. *aniaros* = förgärlig, usel], som i de främre 13–14 parapodierna har sammansatta hakborst. Den ≤ 30 cm långa, från V Norge kända, *L. latreilli* Audouin & Milne Edwards, 1833 [Prof. Pierre-André *Latreille*, 1762–1833, fransk zoolog (främst kräftdjursforskare) & entomolog. Han hade prästvigts i ungdomen & blev därför dömd till deportation till Cayenne av revolutionen, men räddades av Bory de Saint-Vincent (q.v.) & de Lamarck (q.v.) såg till att han 1898 blev assisterande naturhistoriker vid Muséum d'histoire naturelle, Paris. 1820 efterträdde han Lamarck som prof. i evertebratzoologi & 1830 delades professuren i 2 delar, varav *Latreille* besatte entomologistolen] har sammansatta hakborst (vars blad utmed de 20–30 första parapodierna avtager i längd bakut). Den har ej förlängda parapodieligulae i bakre kroppsregionen. Den nedom 30 m – från Oslofjorden nästan till Lofoten – utbredda, ≤ 65 mm långa *Augeneria* Monroe, 1930 *tentaculata* Monroe, 1930 [Hermann *Augener*, 1872–1938, tysk polychaetolog, elev till Ehlers (q.v.) i Göttingen; var hans assistent fram till 1911 när han återvände till födelsestaden Hamburg, där han frivilligt arbetade på muséet. Hans privatförmögenhet tog dock slut 1930, så att han de sista åren tvingades leva på statliga allmosor, när dessutom syn, hörsel & familj svek honom] har gula aciculae & ≤ 3 dorsala papiller i den djupa färan mellan prostomiet & peristomiet, vilka dock kan döljas av peristomial veckbildning.

Oeononidae Kinberg, 1865 = ***Arabellidae*** Hartman, 1944

{önånide} (2 gen., 2–3 sp.)

[Gen. *Oeonone* Agassiz, 1846 < Gr. myt. *Oeonone* : prins Paris' av Troja första gemål. Hon siade om Paris öde innan dennes Hellasresa. Sedan Paris dödligt sårats av Philoktetes med Herakles pilar, vägrade hon att hjälpa honom, då han gjort sig ovärdig hennes kärlek vid giftermålet med Helena. Dock gjorde hon sig sedan bittra förebräelser för detta och dog i sorg. / Gen. *Arabella* Grube, 1850 < antingen Gr. myt. *Ara* : förstörelsens & hämnens gudinna eller Gr. *ara* = stark el. + L. *bellus* = vacker eller möjl. av L. *arabs* = arabisk + L. *-ella* : dimin. suffix]

Kropp ytligt dagmaskliknande. Prostomium koniskt eller

tillplattat spatelformigt, utan utskott, men ibland med 2–4 ögonfläckar vid bakkanten. Maxillerna basala del en lång och slank parig struktur med ett extra oparigt mittstycke (en dylik oparigt mittbit saknas hos ***Lumbrineriidae***). Saknar även huvförsedda hakborst – till skillnad från ***Lumbrineriidae***.

Drilonereis Claparède, 1870 (1–2 sp.)

Parapodier med flera tunna aciculae och ett grovt, långt utstickande aciculum.

filum (Claparède, 1868) {drilånerejs filom}

[Gr. *drilos* = mask, penis + Gr. myt. *nereis* : nereid / L. *filum* = tråd]

D:10?– ≈ 2000 , F:kraftigt iriserande gulaktig, rosa el. gröngrå, L:16, MB-SB (frilev. el. parasitisk i *Aphelochaeta filiformis* Keferstein, 1862 (polychaeta)), Bohus.-Skag.-Nord. Ögon saknas vanl. Har ett särskilt grovt, utstående aciculum / parapodium. Maxiller med hexagonalt – ovalt oparigt mittstycke, ej långsmalt som hos den i djupaV-norska fjordar kända, *D. brattstroemi* Fauchald, 1972 [Prof. Hans *Brattström*, 19082000, svensk zoolog, disputerade i Lund på tagghudingar; under sina sista yrkesverksamma decennier aktiv som föreståndare f. Biologisk Stasjon, Espegrend, Bergen], vilken ev. är associerad till sjöborren *Brisaster fragilis*. Den lilla blinda *Haematocleptes terebellidis* Wirén, 1886 är endoparasit i *Terebellides stroemi* M. Sars, 1835 & *Ampharete falcata* Eliason, 1955.

'***Dorvilleidae***' Chamberlin, 1919

{dårvilléide} (12–16 gen., 22–34 sp.)

= ***Iphitimidae*** Fauchald, 1970 = ***Dinophilidae*** Schultz, 1852 [Gen. *Dorvillea* (se nedan) / Gen. *Iphitime* Marenzeller, 1902 < Gr. myt. *Iph(i)time* : kung Eumelos' (en av hellenerna mot Ilion) gemål, dotter t. Ikarios, halvsyster till Odysseus' gemål Penelope, vilken enligt Odysseen i drömmen såg den tröstande Pallas Athene i Iphitimes skepnad < Gr. *ipthimos* = kraftfull, stark / Gen. *Dinophilus* (se nedan)]

Mycket små – medelstora maskar med slank, cylindrisk – spolförmig kropp. De båda som synonymer angivna familjenamnen har nu synonymiserats. De flesta här presenterade taxa har traditionsenligt betraktats som Dorvilleider (s. str.), medan några kräftdjurs-(gäl)parasiter förts t. Iphitimiderna (släkterna *Iphitime*, *Veneriserva* Rossi, 1984, *Eteonopsis* Esmark, 1874, *Exallopus* Jumars, 1974 & på senare tid även *Ophryotrocha*, *Parophryotrocha* Hartmann-Schröder, 1971, *Mammiphitime* Orensanz, 1990, *Palpiphitime* Orensanz, 1990, *Pinniphitime* Orensanz, 1990; se gen. *Ophryotrocha* nedan). Dinophiliderna har omfattat riktigt små maskar utan kroppsutskott av den typ som beskrivs nedan under gen. *Dinophilus*. Övr. fam.-medlemmar karaktäriseras av i regel > 20 segment mellan pygidium & peristomium, ett litet prostomium, subsfäriskt – subovalt, med plesiomorft ett par ibland ringindelade dorsolaterala antenner & ett par ventrolaterala 2-ledade palper (den interstitiellt levande, fr. S Nordsjön kända, ≤ 0.65 mm långa (blott 7 segm.)), blinda *Parapodrilus* Westheide, 1965 *psammophilus* Westheide, 1965 saknar dock helt prostomialutskott; även de av Westheide & von Nordheim, 1985 beskrivna *Pusillotrocha* & *Arenotrocha* utgör härvid undantag. Den ≈ 1.5 mm långa, blinda *Pusillotrocha akessoni* Westheide & von Nordheim, 1985 [Bertil *Åkesson*, 1927-, svensk Lunda-, sedermera Göteborgs-zoolog, *Ophryotrocha* -forskare] har 2 fingerformade lateralt sittande prostomialutskott, 2 cilie-ringar framför dessa, två parapodiefria segment följda av ≈ 11 –18 parapodie-bärande unirama, cirrfria setigerer med en ciliering på varje kroppssegment & pygidium med ett par digitiforma analcirrer. Den fr. S Nordsjön kända, ≤ 1.25 mm långa *Arenotrocha minuta* (Levi, 1954) liknar mkt den förra men har, jämte ett par dorsalt burna fingerformade prostomialutskott, även 2 breda oledade ventrala palper, blott 8–10 parapodiepar (& åtminst. hos juveniler en kort, ventralt buren extra oparigt analcirr). Maxiller bestående av 2–4 longitudinella rader av små tandade plattor. Gäl saknas.

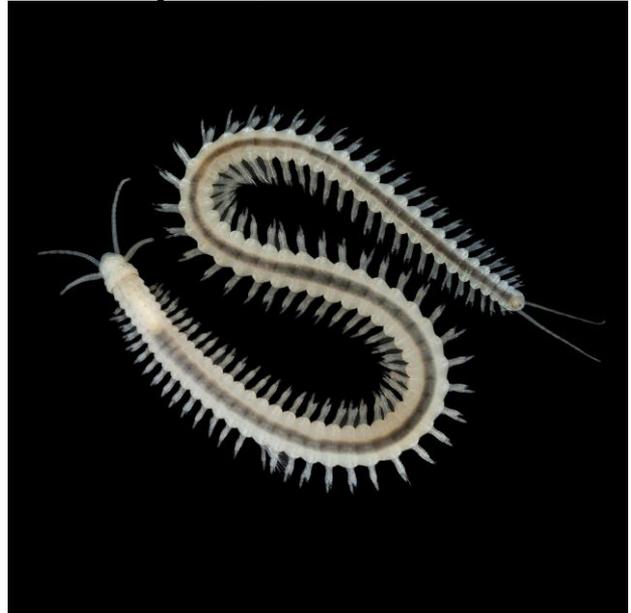
Inga el. 2–4 analcirrer. Med undantag för några släkten som nämnes nedan under *Protodorvillea*, så saknas notopodier & notoaciculæ hos Familjens flesta släkten. Fam. torde få byta namn, enär dess typsläkte är en juniorhomonym (se nedan). Ev. kan dock typsläktet & därmed fami.-namnet räddas av att seniorhomonymen är en juniorsynonym t. gen. *Abra* & därmed bör kunna förklaras som ett n. rej. av ICZN. Fam.:n erfordrar även en världsvid revision, enär många skiljelinjier bygger på karaktärer som kan variera inom en art, t.ex. förekomst eller ej av gaffelborst. En ≈2 cm lång & ≈2 mm bred okänd art påträffades 2005 (dec.) i ett akvarium på TMBL bredvid upplockade kotor fr. ett i Kosterrännan nedsänkt valskelett. Den är blekt gulaktig med ett svagt tegelrött band utmed framkanten av segmentet bakom prostomiet. Segmentet därbakom är färglöst & likt det föregående borstlöst, men bakomvarande ≈60 segment har tydliga parapodier & elytrae-likla bladlika kraftigt tegelrött färgade dorsalcirrer. Det påträffade exemplaret tycktes blott ha 2 grova & korta analcirrer. Det färglösa prostomiet bar ett par laterala rätt tunna oledade antenner & ett par grövre palper, två par mycket blekt röda ögon, varav främre paret är tydligt större än det bakre, men genom sin blekhet svårobserverbara. Frånsett unika elytraelika dorsalcirrer, så erinrar denna mask ngt om arter av e.g. *Iphitime* el. *Palpiphitime* nedan, men tillhör möjl. ett obeskrivet släkte, ehuru arten genetiskt står i närheten av *Ophryotrocha* (Wiklund, pers. inf.). Ett par mindre (ej fullt cm-långa) vitaktiga arter har likaså sedermera påträffats på andra skelettben av samma val (ihop med ytterligare ett par rara dorvilleider, vars koppling till valbenen dock är något oviss), men deras artstatus är ännu outredd. Även från gångar av skeppsmask i träbitar nedsänkta i Kosterrännan har en vitaktig ca cm-lång och en blott några mm lång vitaktig art av okänd artstatus iakttagits liksom sannolikt ytterligare en rar art.

***Protodorvillea* Pettibone, 1961 {pråtådårvilla} (1 sp.)**

[Gr. *protos* =först,primär + Gen. *Dorvillea* Parfitt, 1866 < Mr. Henry **Dorville**, 1797–1876, visade för Parfitt det manuskript, som hans moder delvis hade illustrerat åt överste Montagu (q.v.). Parfitt beskrev utifrån några av dessa illustrationer släktet & typarten *D. lobata* (= *D. rubrovittata* (Grube, 1855)). Henrys mor Elisabeth Dorville, blev efter skilsmässan från John Dorville, Montagu's livsledsagarinna (dock utan formellt giftermål), såväl som illustratör och Henry föddes ett drygt år efter skilsmässan, så han var, trots namnet, ganska visst Montagu's son]

Vårt enda släkte vars uniramaparapodier (notopodier saknas) bär gaffelborst. Dorsalcirrer utan aciculæ. Käkapparatur med >8 övre fria dentikler. Analcirrantal: 4. Palporer mkt långa. Antenner korta, ej ringindelade. Gaffelborst finns dock även i 3 av 4 inhemska med birama parapodier & notoaciculæ försedda släkten, dock ej *Dorvillea* Parfitt, 1866 spp., non J.E. Gray (ex Leach MS), 1852 (Mollusca) (mandibler med accessoriska anterolaterala tänder; 4 analcirrer). På grova sublitorala sand-smästensbottnar kan en till synes obeskriven, >3 cm lång *Dorvillea*-art påträffas. Släktet har acicula-bärande dorsalcirrer med ett långt basalt segment & en kortare topp. Gaffelborst finns dock hos de liknande, men ofta mindre *Ougia* Wolf, 1986 *subaequalis* (Oug, 1978) [Eivind Oug, 1948-, norsk (Grimstad-trakten) habil polychaetolog aktiv vid NIVA] (mandibler utan accessoriska tänder; saknar ventrala neuropodiala borstlober; 2 analcirrer; från *Schistomeringos* nedan skiljs släktet genom avsaknad av basala plåtar i nedre maxillrader), *Parougia* Wolf, 1986 spp. (lik *Ougia* men i regel med ventrala neuropodiala borstlober; långskänklade gaffelborst – *P. eliasoni* (Oug, 1978) fr. Öresund till Skag. & Egersund, *P. nigridentata* (Oug, 1978) & *P. macilenta* (Oug, 1978), båda från Lindåspollen vid Bergen; från Bergen är likaså *P. cf. P. caeca* (Webster & Benedict, 1884) känd; släktet saknar t. skilln. fr. *Ougia* maxillära bärare, d.v.s. ett bakre stöd för maxillerna; *P. macilenta* har senare flyttats till *Ougia*) & *Schistomeringos* Jumars, 1974 [Gr. schistos = kluven, delad / Gr. (s)merinx, genit. (s)meringos = borst] spp.

(likt *Dorvillea* men m. kortsänkade gaffelborst; p.g.a. denna enda skillnad här betraktat som subgen. till *Dorvillea* – 2 arter närmast vid Eng. Kanalen).

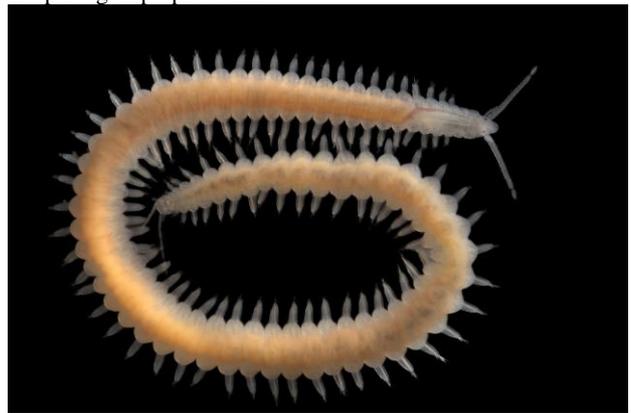

Ougia subaequalis

***kefersteini* (M'Intosh, 1869) {keferstéjni}**

[Wilhelm Moriz Keferstein, 1833–70, tysk zoolog och vän till Ehlers (q.v.)]

D:2->250, F:ljusteröd – orange, L:1.5, SB-MB (vanligen en typisk skalsands-skalgrusorganism), Katt.-Bohus.-Nord. Palper mycket längre än antenner. Dorsaloch ventralcirrer ovoida. Ett par ögon på prostomiet.

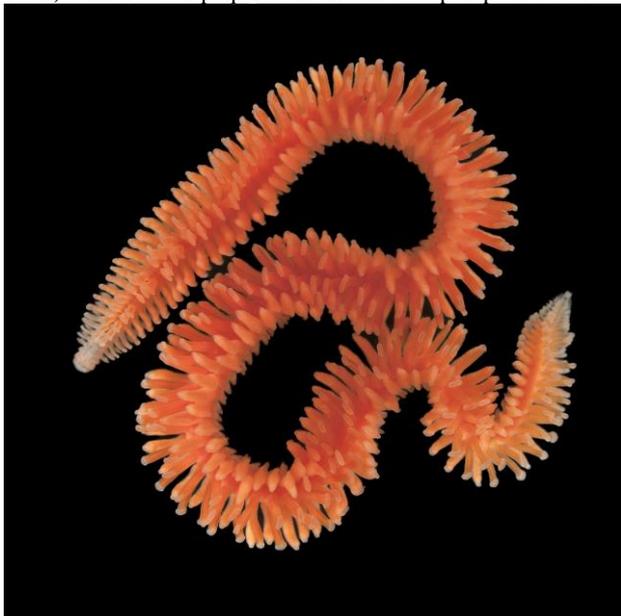

Protodorvillea kefersteini

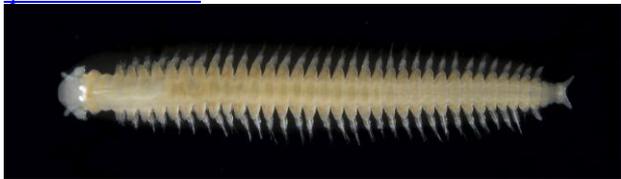
***Ophryotrocha* Claparède & Mecznirow, 1869 (≥7 sp.)**

Saknar notopodier, notoaciculæ och gaffelborst. Kropp med >20 segment mellan peristomium och pygidium. Har både ett par analcirrer, sammansatta borst samt en tydlig sklerotiserad käkapparatur. Antennae enkla (ej led-delade); eventuella palper utan stödjeelement (palpostyler). Bakre segment utan framträdande dorsolaterallober. Frilevande. Några kräftdjursparasiter (de forna Iphitimiderna) är dock ganska snarlika. De 4 prostomieutskotten i sitt plesiomorfa utformande hos denna grupp är korta & 2-ledade (apomorfier härvidlag är dock allmänna). Den orangefärgade ≤2.5 cm långa *Iphitime hartmanae* Kirkegaard, 1977 [Gr. myt. Iphis: en av argonauterna och dessutom en flicka fr. Kreta som bytte kön t. man + Gr. time = hedra, ära / Olga Hartman, 1900–74, polychaetforskare i USA], som finns i våra hav, påträffas fr.a. under stjärten av äggbärande ♀♀ av *Hyas* spp. och *Lithodes maja*. Den har – likt släktet i övr. – blott två korta prostomiefrontantenner men saknar sammansatta borst – därför kommer den nog att få flyttas till ett nytt släkte – och dess gälar begynner på setiger 3. Om den skiljs fr. sitt värdjur tillverkar den ett hyalint mucusrör som den håller till i, men tillfälligt kan lämna. Två sydligare (Engl. Channel)

arter har sammansatta borst & på korallrevet vid Brattholmen utanför Bergen tycks finnas en obeskriven art av släktet. Av dessa har den ≤ 5 cm långa, av ≈ 170 segment bestående, på t.ex. *Pagurus bernhardus*, men äv. i.a. *Liocarcinus* parasiterande *I. paguri* Fage & Legendre, 1934 dorsalt insatta cirrformade gälar fr.o.m. setiger 4–9 medan den ≤ 12 mm långa, av ≈ 60 segment bestående, på bl.a. samma värddjur parasiterande *I. cuenoti* Fauvel, 1913 [Lucien Cuénot, 1866–1951, fransk zoolog aktiv i Nancy] lateralt sittande palmata gälar fr.o.m. setiger 1. Den senare arten har borstknippen med 4–5 setae och påträffas fr.a. på värddjur nedom ca 100 meters djup och kan vara en möjlig synonym till den på jättekrabban *Macrocheira kaempferi* vid Japan förekommande typarten *I. doderleini* Marenzeller, 1902 [Ludwig Döderlein, 1855–1936, echinodermforskare i Strassburg, senare i München]. Den ≤ 7 mm långa *Palpiphitime* Orensanz, 1990 *lobifera* (Oug, 1978) har stora vita ögon som levande (osynliga hos fixerade djur), palper med en bullig basal del & fingerlik topp, fingerlika antenner som är tydligt mindre än palperna. Många *Iphitime*-arter har sannolikt en vidare utbredning än vad känt är, enär de – med undantag för *I. hartmanae* & i viss mån *I. paguri* – kräver att man avlägsnar värddjurens ryggsköld för att finna dem. Segmenten har cilie-ringar, t. skilln. fr. den eljest lika ≤ 5.5 mm långa *P. longidentata* (Josefson, 1975), som saknar segmentala cilie-ringar. Kroppsväggen har framträdande lober dorsalt och ventralt om parapodierna hos *P. lobifera*, men ej hos *P. longidentata*. Den senare har framtill släta mandibler, medan de är tydligt sågtandade hos den förra. Den ≤ 8 mm långa *Parophryotrocha isochaeta* (Eliason, 1962) saknar såväl palper som antenner & parapodielober.

Iphitime hartmanae

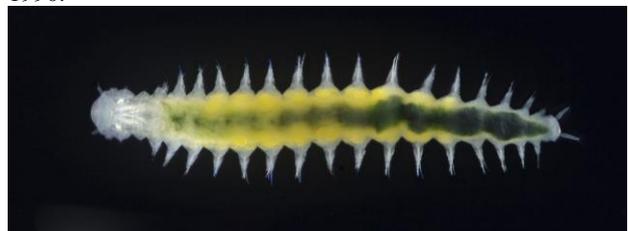

Parophryotrocha lobifera = *Palpiphitime lobifera*

puerilis Claparède & Mecznikow, 1869 {åfryåtråka poerilis} [Gr. *ophrys* = (ögon)bryn el. L. *ophrys* = tvåbladig + Gr. *trochos* = hjul, tunnband / L. *puerilis* = barnslig]

D: ≈ 1 –20?, F: hyalint vit – färglös, L: 1.2, SB-HB, Kiel-Bohus.-Nord. Har mkt korta, men likstora ovoida antenner & palper. Två ögon. Cilie-ringar på segmenten & på prostomiet. I N Europa finns subsp. *O. puerilis siberti* (M'Intosh, 1885), medan nominarten är beskriven från Medelhavet. Den ≤ 6 mm långa *O. bacci* Parenti, 1961 [Prof. Guido Bacci, 1912–80, ital. zoolog, zoologisk ledare vid laboratoriet i Neapel, senare professor i Turin] separeras via

sina korta trådlika palper och antenner. Den ≤ 14 cm långa *Eteonopsis geryoncola* Esmark, 1874, levande i gälhålligheterna på krabban *Geryon trispinosus* (J.F.W. Herbst, 1803) är blind. Den ≤ 5 mm långa och blinda *O. hartmanni* Huth, 1933 saknar helt palper. Dess ciliering är begränsad till borstsegment 2–3. Den ≤ 1 mm långa, fr. S Nordsjön beskrivna *O. gerlachi* Hartmann-Schröder, 1974 [Prof. Sebastian Gerlach, 1929-, Bremerhavennematodolog] separeras fr. den förra genom förekomst av cilier på alla segment. Den i S Nordsjön interstitiellt levande, ≤ 4 mm långa *O. gracilis* Huth, 1934 saknar ventralcirrer, dorsalcirrer, ögon & har oliklånga prostomialutskott. Den ≤ 7.1 mm långa *O. maculata* Åkesson, 1973 har däremot dorsalcirrer, 2 ögon, välutvecklade antenner men palperna är reducerade till cilierade 'kuddar'. Framför antennerna finns dock ej ngn ciliering, t. skilln. fr. den eljest liknande, ≤ 5 mm långa *O. socialis* Ockelmann & Åkesson, 1990. En sannol. obeskriven > cm-lång ngt rödaktig art av *Ophryotrocha* el. närstående släkte har likaså påträffats under hösten 2005 i / på ben av en sänkt val i Kosterrännan (ihop med bl.a. *Osedax mucofloris* (q.v.) & *Vigtornella ardabilia* (q.v.) samt några andra något kortare vitaktiga 'dorvilleider' – se familjeingressen ovan). Senare påträffades ytterligare sex förmodat obeskrivna arter av *Ophryotrocha* fr. benrester av samma val, (varav en tros strax innan ha påträffats vid V Norge & f.n. är under beskrivn. av Oug, och 3 är under beskrivn. av Wiklund, Glover & Dahlgren, näml. *O. scutellus* (≈ 6 mm lång, äv. känd fr. Hardangerfjord under en fiskodling), *O. craigsmithi* (≈ 7 mm lång, äv. känd fr. Hardangerfjord under en fiskodling) [Prof. Craig Randall Smith, 1954-, valfaunaforskare fr. Hawaii], *O. eutrophila* (≈ 8 mm lång) och noterade åtskilliga *O. maculata* & *Palpiphitime lobifera* på benen och dessa förf. + några ytterligare beskriver i en annan artikel 5 nya arter fr. valkadaver i Stilla havet, t.ex. *O. langstrumpi*, som ju hedrar en känd litterär figur). Från grunda mjukbottnar i Tromsö & Finnmark beskrevs *Ophryotrocha cosmetandra* Oug, 1990, vars mogna ♂♂ har iögonenfallande dorsolaterala utskott på bakre segment och pygidium samt ett trattformat mediodorsalt utskott framför pygidiet, så arten har senare överförts till släktet *Mammiphitime* Orensanz, 1990.

Ophryotrocha puerilis

Ophryotrocha geryoncola

Ophryotrocha siberti

Ophryotrocha maculata

Dinophilus O. Schmidt, 1848 (2 sp.)

[Gr. *dinos* = virvlande + Gr. *philos* = vän; gilla, gutera, sentera]

Mkt små, cigarrformade maskar med få, hyalina, oftast otydliga segment. Saknar utskott (frånsett en ventral subtriangulär caudalcirr), parapodier & borst men har ett par njurformade ögon & segmentala styva hår kan finnas. Ventralt enhetigt cilierade & med dorsala cilie-band el. -fläckar. Har adhesiva körtlar. Framände ej trelobig. Lever, oftast på relativt grunt vatten, av mikroorganismer & detritus på varierande bottenyp. Vissa arter observeras blott säsongsvis, enär de kan encystera sig. Släktet har cilie-ringar längs nästan hela kroppen & ögon. *Trilobodrilus* Remane, 1925 har 3-lobig framände, cilie-ringar blott i framänden & saknar både ögon & caudalcirr. Av detta släkte påträffas den ≤ 1.9 mm långa, ickehyalint vitaktiga, sublittoralt (nedom ≈ 5 m djup) interstitiella *T. heideri* Remane, 1925 [Karl Heider, 1856–1935, evertebratembryolog, prof. i Innsbruck, senare i Berlin, elev t. bröderna Hertwig, anatomen Oskar, 1849–1922 (prof. i Jena, senare i Berlin) & zoologen Richard von (adlad 1910), 1850–1937, (prof. i Jena, Königsberg, Bonn & slutligen München) vilka själva var elever t. Haeckel (q.v.)] i våra hav, medan den ≤ 1 mm långa, hyalina *T. axi* Westheide, 1967 finns nedom lågvattennivån utmed tidvattensstränder i såväl S. Nordsjön som utmed Bohuslän. *T. axi* har flera cilie-ringar i framänden, ehuru de flesta ej kompletta dorsalt, medan *T. heideri* har blott 2 cilie-ringar.

caudatus (O. Fabricius, 1780) {dináfilos kavdátos}

Syn.: *capitatus* (Örsted, 1843)

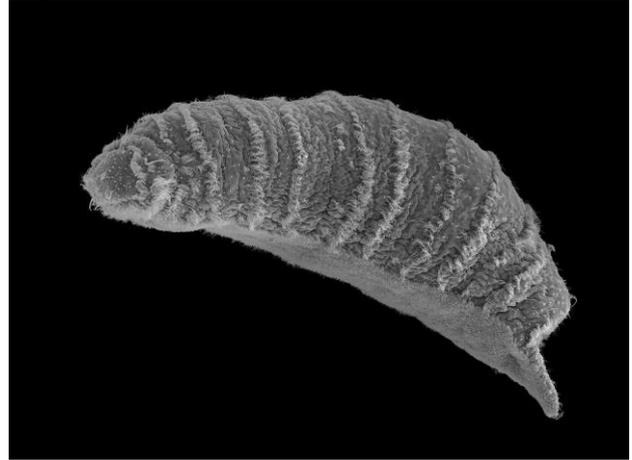
Syn.: *vorticoides* (O. Schmidt, 1848)

Syn.: *taeniatus* (Harmer, 1889)

[L. *caudatus* = svansförsedd < L. *cauda* = svans / L. *capitatus* = huvudförsedd < L. *caput*, genit. *capitis* = huvud / L. *vortex*, genit. *vorticis* = (ström)virvel + *-oides* = -liknande / L. *taeniatus* = bandformig < Gr. *tainia* = band, remsa]

D:0–10?, F:orange, L:0.25, HB-MB (ålgräs& algevegetation), S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Vinter-vår-form som i våra hav lever encystrerad under årets varma del. Tycks vara spridd längs större delen av NO-Atlantens stränder från Vita Havet till NV Frankrike & är känd under flera namn. I modern litteratur ses oftast namnet *D. taeniatus* brukat enär synonymiken är något osäker p.g.a. äldre beskrivningars inkonsistens *D. caudatus* är beskriven från SV Grönland, *D. capitatus* fr. Danmark?, *D. vorticoides* (släktets typart) från Färöarna & *D. taeniatus* fr. England. Den illa beskrivna *D. metameroides* Hallez, 1879 från Frankrikes kanalkust är sannolikt likaså en synonym, liksom nog *D. gigas* Weldon, 1887 från SV England. Artens kända arktiskt-boreala

utbredning borgar dock för att den rimligen även bör kunna påträffas vid Färöarna, Island & utmed S Grönland. Arten har ingen yttre könsdimorfism & har 2 cilie-ringar per segment, ej blott 1 som vår andra art, den ≤ 1 mm långa, littoralt levande *D. gyrociliatus* O. Schmidt, 1857, vilken är vitaktig & har dvärg-♂♂, som blott blir ≤ 50 μ m långa. Arten har oftast påträffats bland detritalt material i akvariesystem. *D. caudatus* påträffas ofta ihop med bl.a. en ≤ 2 mm lång kalyptorhynch (*Acrorhynchides robustus* (Karling, 1931) alias 'lilla grisen') av samma orange färg. Denna art bär ett par svarta ögon ca 1/4 kroppslängd från framänden och är spolformig (smalast framtill) med avrundad bakände och längd: största bredd-kvoten är ca 6.

Dinophilus taeniatus = *Dinophilus caudatus*

Dinophilus taeniatus = *Dinophilus caudatus*

Nerillidae Levinsen, 1882 {nerillide} (≈ 9 gen., ≈ 15 sp.)

Små, korta (≤ 2 mm), tillplattade interstitiella maskar med få (7–9), genomskinliga segment och en ventral cilierad median ränna. Prostomium ovalt, med två nuchalorgan & 0–3 antenner, oftast med två palper. Parapodier unirama, med cirr och en borstbunt. Cilierad ventralfåra längs kroppen, stundom fläckar eller band av cilier även dorsalt. Pygidium vanligen med ett par analcirrer. På varierande bottenyper. Lever av mikroorganismer och detritus. Systematisk släktskap osäkert, men trots avsaknad av aciculae finns indikationer på att denna familj och den sannolikt närbesläktad ***Aberrantidae*** Wolf, 1987 (saknar likaså aciculae och är ej utbredd utmed Skandinavien) tillhör ***Aciculata*** & sannolikt då ***EUNICIDA***.

Nerilla O. Schmidt, 1848 {nerilla} (1–2 sp.)

[Gr. myt. *Nereis* : en nereid (havsnymf) + L. *-illa* : dimin.-suffix]

3 ledindelade antenner & två korta palper på huvudet, & 9 borstbärande kroppsegment, varav det första bär ett par ledindelade cirrer. Även analcirrparet är ledindelad. Familjens övr. släkten i våra hav saknar ledindelning i eventuellt förekommande antenner. Vår enda art av *Meganerilla* Boaden, 1960, den nedom 8 m djup levande, ≤ 1 mm långa *M. swedmarki* Boaden, 1961 har ett par långa palper som enda utskott i framänden. *Nerillidium* Remane,

1925 skiljer sig från de båda övr. släktena genom sina blott 8 setigerer. Av detta släkte är 4 st. ≤ 0.5 mm långa arter kända från sublittoral Nordsjö-sand. Den närmast från Bergen kända, ≤ 350 μm långa *N. simplex* Lévi, 1953 saknar såväl antenner som parapodiala cirrer & har blott ett par palper & ett par breda analcirrer som kroppsutskott. De övriga arterna har – jämte palper – även ett par oledade släta antenner. Den ≤ 0.5 mm långa *N. troglochaetoides* Remane, 1925 har jämsnmal kropp & klubbformade parapodialcirrer medan den liklånga *N. gracile* Remane, 1925 har ovoidea parapodialcirrer och är bredare bakut. Dessa båda saknar dock cirrer på första & sista parapodierna, medan den ≤ 350 μm långa *N. marinum* (Faubel, 1978) har cirrer på alla parapodier. Den är känd fr. grovt sediment på 80 m djup vid Ö Skotland. *Bathychaetus* Faubel, 1978 företräds i S Nordsjön av den i slamblandad sand sublittoralt utbredda, ≤ 300 μm långa *B. heptapous* Faubel, 1978, vilken som namnet antyder har 7 par setigerer, ej 9 som *Meganerilla* ovan. Båda dessa taxa har blott palper i framänden. Den närmast vid Bergen anträffade, ≤ 0.6 mm långa *Micronerilla* Jouin, 1970 *minuta* (Swedmark, 1959) har 8 setigerer, varav den 1:a & sista saknar cirrer. Såväl de båda analcirrerna som framändens 3 antenner är trådformiga och rynkiga (men ej ledindelade) och palperna brett klubblika.

antennata O. Schmidt, 1848 {nerilla antennáta}

[L. *antenna* = känselspröt + L. *-ata* = -utrustad]

D:littoralt, F:hyalint ofärgad frånsett lite brunt pigment på huvudet och brunaktig tarm, L:0.2, SB-HB (bland alger), S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. *N. rotifera* (de Quatrefages, 1866) är endast känd via sin ursprungliga beskrivning från Eng. Kanalen. Dess särmärken tycks blott vara storleken, 8–10 mm:s längd.

Nerilla antennata

Diurodrilidae Kristensen & Niilonen, 1982

{diorádrílide} (1 gen., ≈ 2 sp.)

Mycket små maskar utan huvudutskott, parapodier, ögon eller borst. Pharynx välutvecklad. Pygidiet har ett par tvågrenade utskott med adhesiv funktion. Styva sensoriska cilier utmed kroppen, särskilt runt prostomiet. Med ventrala cilierade band och småytor. Lokomotion snabb och ryckig. Särkånade. Släktskap med andra polychaet-taxa oviss, men de placeras t.v. här i avvaktan på ytterligare data.

Diurodrilus Remane, 1925 (≈ 2 sp.)

[Gr. *di* = dubbel + Gr. *oura* = svans + Gr. *drilos* = mask]

minimus Remane, 1925 {diorádrílos mínimos}

[L. *minimus* = minst]

D: \approx lägsta ebbnivå – sublittoralt, F:?, L:0.045, SB (fin-grov sand med skalgrus), SV Öster.-Bohus.-Nord. Har relativt långa utskott på pygidiet, med en analkon mellan dessa. Den i fuktig marin strandsand levande *D. subterraneus* Remane, 1934 har kortare pygidialutskott och saknar analkon.

Histriobdellidae Vaillant, 1890 {histriábdéllide} (1 g., 1 sp.)

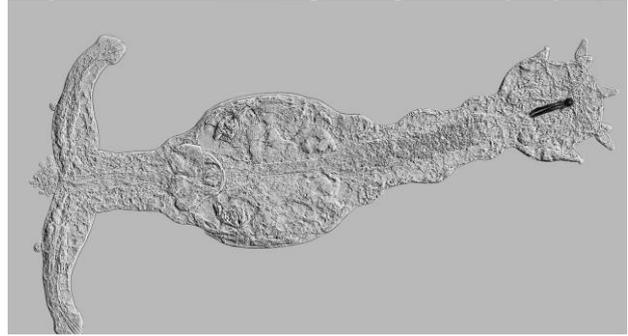
Aberrant familj, innehållande två släkten, som lever epizoiskt i branchialhålan hos högre kräftdjur. Kropp liten, med atypisk form i förhållande till en 'normal-polychaet'. Borst saknas. Prostomium sammansmält med peristomium till ett runt huvud med fem korta taktila filiforma främre utskott, motsvarande tre antenner och två palper, samt ett par lateroventrala utskott. Systematisk placering här något oviss.

Histriobdella van Beneden, 1858 {histriábdélla} (1 sp.)

[L. *histrío* < Etrusk. *hister* = aktör + Gr. *bdella* = igel, sugskiva]

homari van Beneden, 1858 {hámarí}

[Gen. *Homarus*, ity den lever bland t.ex. hummerns gälar och ägg] D:(som värdjuret), F:vit, L:0.15, Mikrofag rensarsymbiont, Bohus. & Nord. Utseendet har föranlett epitetet 'Charlie Chaplin-mask'. Är även vanlig bland gälar av *Nephrops*.

Histriobdella homari

Amphinomidae Lamarck, 1818 {amfinámide} (≈ 2 g., ≈ 2 sp.)

[Gen. *Amphinome* < Gr. myt. *Amphinome* : en nereid]

Kropp kort, tillplattad, spolförmig el. av moderat längd m. subcylindriskt eller subkvadrangulärt tvärsnitt. Prostomium subovalt. Dorsalborst i buntar, ej ordnade i tvärrader som hos den närtstående, på spongier levande, ***Euphrosinidae*** Williams, 1851. Omnivorer eller karnivorer på oftast sessila organismer. Av den senare familjen är 3 arter av *Euphrosine* de Lamarck, 1818 kända från bl.a. V Norge, t.ex. *E. borealis* Örsted, 1843 och *E. armadillo* M. Sars, 1851. Den förra har dorsalborst som är mycket längre än gälarna & h ungefär lika långa som ventralborsten medan den senares dorsalborst är aningen längre än gälarna & kortare än ventralborsten. Till Amphinomidae hör eldmaskarna, vars nordligast gående art, den ≤ 3 dm långa *Hermodice carunculata* (Pallas, 1766) finns från Dogger Bank i Nordsjön & söderut. Eldmaskar är allätare & släpper sina borst i försvar. När dessa tränger in i huden förnims en brännande smärta, som kan pågå i veckor, ehuru det ofta är möjligt att avlägsna en del av de sylvassa borsten medelst tejpbitar. Båda dessa fam. är något osäkert anknutna t. ordningen (liksom ***Spintheridae*** & ***Histriobdellidae***) och kännetecknas av ett prostomium med 3 antenner, ett par palper & vanl. med ett bakre dorsalt bandat cilierat nuchalorgan, carunculus. De främre segmenten omsluter huvudet. Pharynx cylindrisk, raspande. Några av de birama parapodierna har förgrenade gälar. Pygidiet med ett par analcirrer.

Paramphinome Sars, 1869 {paramfináme} (1 sp.)

[Gr. *para* = nära, parallell + Gen. *Amphinome* : (se ovan)]

Gälarna, som börjar på 3:e – 4:e segmentet är begränsade till framkroppen; en kort Y-formad carunculus finns, som når slutet av 1:a segmentet. *Pareurythoe* Gustafson, 1930 *borealis* (M. Sars, 1862), som är känd från Bergen, blir 44 mm lång & har karunkel i form av en längsås över 2–3 segment & gälar fr.o.m. segm. 2. Möjligen kan en till flytande föremål (t.ex. *Lepas*) associerad art, *Hipponoe gaudichaudi* Audouin & H. Milne Edwards, 1830 [Charles ***Gaudichaud-Beaupré***, 1789–1854 (q.v.)], närmast påträffad vid Irland, undantagsvis förväntas kunna föras m. strömmar mot Norden.

jeffreysi (M'Intosh, 1868) {jéffrejsi}

Syn.: *pulchella* M. Sars, 1869

[John Gwyn Jeffreys, 1809–85, Swansea-advokat, redan i unga år intresserad av konkyliologi, i.e. skalsamling, ehuru han med detta begrepp avsåg totala läran om molluskerna. Flyttade sin praktik t. London 1856 & började organisera skrapningsexp.:r. Dessa gick främst till Shetlands, V Scotland, Channel Islands, Norge etc. & utvalda specialister på andra djurggrupper åtföljde honom, t.ex. Peach, Norman, Barlee, Waller, etc. (se dessa). Deltog senare i div. längre exp.:r till V Grönland & Biscaya & besökte samlarkollegor i

fjärran länder. Slutade m.el.m. som advokat 1866 & flyttade t. Hertfordshire. Tillhörde politiskt Tory-partiet, anses ha varit ngt snobbig & kunde ej förlika sig med Darwinism, enär enl. hans mening denna innebar att artgränser ej fanns. Huvudarbete: 'British Conchology' i 5 vol. 1862–69. Hans efterhand mkt omfattande skalsamling köptes för Smithsonian Inst.'s räkning 1883 av W.H. Dall (q.v.) / L. pulchellus = något vacker, 'snarfager' < L. pulcher = skön + L. -ellus: dimin.suffix (m. småironisk biton under antiken)]
D:35–540, F:hyalint vitaktigt med mörkare inälvor, L:1.5, MB, Katt.-Bohus.-N Nord.

Spintheridae Johnston, 1865 {spintéride} (1 gen., 1–4 sp.)
Ovala ektoparasiter på spongier. Prostomium med globulär medianantenn, men utan carunculus. Pharynx cylindrisk. Parapodier med notopodiale membranösa åsar. Neuropodier med böjda sammansatta hakar. (Oviss systematisk placering, men t.v. ordo **SPINTHERIDA** Fauchald, 1977).

Spinther Johnston, 1845 (1–4 sp.) {spinter}
[Gr. spinther = gnista]

arcticus (M. Sars, 1851) {árkticos}
Syn.: miniaceus Grube, 1860
[Gr. arktikos = av björnen, d.v.s. nordlig / L. miniaceus = ljusröd]
D:≈10–>280, F:lever på spongier och har i regel samma färg som dessa, t.ex. gul, L:0.9, HB, Katt.-Bohus.-N Nord. Separeras från övr., större arter genom att ha få (12–25) segment, sakna parapodiedorsalcirrer & att ej ha talrika sfäriska papiller ventralt. (Se Amphilectus ang. S. oniscoides (m. ≤25 segm., har dorsalcirrer); S. wireni Hartman, 1948 har ≤50 segm., ej dorsalcirrer & S. citrinus (Stimpson, 1854) har =48 segm. + dorsalcirrer).

CANALIPALPATA Rouse & Fauchald, 1997
{kanalipalpáta} (≈114 gen., ≈205 sp.)
Synapomorfi: bl.a. färade palper, vilka dock i enstaka fall kan ha bortreducerats.

SPIONIDA Hatschek, 1893 {spiánfda} (≈23 gen., ≈72 sp.)
[Gen. Spione < Gen. Spio < Gr. myt. Speio : en nereid]
Små till medelstora maskar med långsmal, subcylindrisk, bakåt avsmalnande kropp & med två el. två grupper av longitudinellt färade palper på peristomiet el. främre segment (N.B. palperna lossnar lätt vid ovarsam behandling). Käkar och prostomieutskott saknas, fränsett en occipitalantenn (oparig posterodorsal prostomialantenn), som kan finnas hos några arter. Neuropodiale borst ej flerledade. Ofta med m.el.m. långa & trådformiga gälar, främst på främre segment. Samtliga familjer (utom ett par icke-skandinaviska **Longosomatidae** Hartman, 1944 (Syn.: **Heterospionidae** Hartman, 1963), **Uncispionidae** Green, 1982 (djuphavslevande)) redovisas el. omtalas nedan. Ovan nämnda karaktärer stämmer ej helt & hållet för de sist nedan redovisade familjerna, **Polygordiidae**, **Protodrilidae** och de i samband med dessa familjer omnämnda besläktade familjerna, men deras anknytning till gruppen är oviss.

Apistobranchidae Mesnil & Caullery, 1898 {apiståbránkide} (1 gen., 2 sp.) Fam. består av ett enda gen. Kropp uppdelad i flera regioner; en kort, bred, något tillplattad främre thorax avdelad fr. en lång, skör abdominalregion via några övergångssegment. Prostomium & peristomium sammansmält, subovalt, något bredare än långt, kraftigt cilierat, med ett par kontraktilla tentakulära palper (som kan bli längre än själva djuret) & lateralt om dessa ett par bakut pekande cilierade nuchalveck. Parapodier subbirama, utan notopodiale borst. Pygidiet har 2–4 analcirrer. Depositionsätande mjukbottengångkonstruktörer.

Apistobranchus Levinsen, 1883 (2 sp.)
[Gr. apistos = falsk + Gr. branchia = gälar el. Gr. branchion = fena]
Typiskt gen. med sitt laterala sågtandade postsetal-ligulapar

på setiger 7. Dorsalt burna gällika utskott fr.o.m. setiger 2 har ett inre stödborst och utgör notopodier. En mindre interramalcirr finnes i regel mellan noto- & neuropodium.

tenuis Orrhage, 1962 {apiståbránkos ténois}
[L. tenuis = tunn, smal, slank]
D:≈10–≈400, F:vitaktigt – gulvitt med gulaktiga – rödbruna borst, L:>1.2; Bredd:0.085, MB-SB, Katt.-Bohus.-Skag. Jäm-fört med den något grövre A. tullbergi (Théel, 1879) [Tycho Tullberg, 1842–1920, den 2:e renodlade zoologen (efter Lilljeborg) på professors-stolen i Uppsala, vilken 1741–76 hade besittits av Tullbergs mormors morfar Karl von Linné, då som prof. i medicin & naturalhistoria. Tullberg föreläste helst i bunden form, som han hade lättare för än den fria & utgav en diktutgåva i vänkretsen. Auktorn, Théel (q.v.) var under några år prosector under Tullberg innan han kom till Riksmuséet], som finns bl.a. i Öresund, saknas notopodier från setiger 6 eller 7 till setiger 10 el. 11. Likaså saknar setiger 7 (& ev. 6) interramalcirrer.

Spionidae Grube, 1850 {spiánide} (≈14 gen., ≈46 sp.)
[Gen. Spione < Gen. Spio < Gr. myt. Speio : en nereid]
Kropp ej klart uppdelad i regioner, vanligen med dorsala cilierade tvärband på segmenten. Prostomium litet, reducerat till ett smalt band & m.el.m. kilformigt; främre kanten är slät, rundad, vass, tvålobig eller utdragen till framträdande 'frontalhorn'; bakkant ofta utdragen till en rygg eller köl, som kan bära en liten occipitalantenn. Peristomium borstlöst, stort, med laterallober kring prostomiet och med pariga dorsala nuchalorgan; palper ofta spiralböjda. Birama parapodier utan aciculae, dorsalel. ventralcirrer, men stundom med speciella borst på enstaka segment el. dorsala tvärryggar som förbinder de båda notopodierna på vissa segment. Cilierade gälar dorsalt på notopodierna är variabla i antal (0många) och i fördelning över segmenten. Pygidium variabelt i utseende; t.ex. utdraget i trubbiga lober, i fingerformiga cirrer, till en krage eller tratt. Depositionsätande grävare, borrar el. rörbyggare. Livscykeln omfattar i regel 1–2 år. (Familjens pelagiska larver benämns gul-ät när t.ex. sillar ätit dem).

Polydora Bosc, 1802 {pålydåra} (≈11 sp.)
[Gr. myt. Polydora : en nereid / äv. en av Peleos' döttrar < Gr. polys = mycket, många + Gr. dora = hud, skinn / (Auktorn Louis Augustin Guillaume Bosc, 1759–1828, fransk naturhistoriker, som tillbringade revolutionsåren delvis i fångelse, delvis som chef för postverket; sändes 1796 till New York som konsul, men erkändes ej av amerikanerna, varför han i stället tillbringade några år med naturhistoriska insamlingsresor på denna kontinent innan han återvände till Paris, där han 1803 blev inspektör över Versailles-trädgårdarna och 1806 professor vid Naturhistoriska Muséet)]
Har gälar (fr.o.m. segm. 6–9 som ej är hopväxta med postsetala dorsala ligulae) längs kroppens merpart, ett brett rundat prostomium. Notopodiet på setiger 5 är specialiserat. Det består av en dorsal tvärrad med tjocka taggborst av ett enda slag – med el. utan följeborst. Segmentet saknar gälar & parapodieligulae. De huvade hakborstens båda tänder bildar en tydlig vinkel med varandra. **Boccardiella** Blake & Kudenov, 1978 skiljer sig genom att ha gälar fr.o.m. segm. 2. Enda skandinaviska art är den brackvattenlevande, ≤1.2 cm långa B. ligérica (Ferroiniere, 1898) (Syn.: **Boccardia** Carazzi, 1893 redeki (Horst, 1920) [hedrande italienske naturforskaren G. de Boccard, ?verksam i Genua? / Dr. Heinrich Carl Redeke, 1873–1945, var bl.a. föreståndare f. holländska Zoologisch Station, Den Helder]), vilken saknar gälar på setiger 4–6 & har 2 långa analcirrer på pygidiet. Påträffad vid SV Finland. Tjocka taggborst av två slag i 5:e (stundom även 4:e & 6:e) segmentet ordnade i Uel. J-form har Pseudopolydora Czerniavsky, 1881. Extratanden på dess huvade hakborst bildar mkt liten vinkel m. huvudtanden. En av våra arter, P. paucibranchiata (Okuda, 1937) har få gälar & rundat prostomium. De båda övr. har tvålobigt prostomium & 19–24 gälpar. P. pulchra (Carazzi, 1895) är mörkpigmenterad dorsalt framtill och P. antennata

(Claparède, 1870) är enhetligt gulaktig. Från Albion är *Atherospio* Mackie & Duff, 1986 & ett par obeskrivna släkten kända, vilka i stället har modifierade (bl.a. aristata) neuropodialborst i 5:e (& stundom 4:e) segmentet. *Atherospio disticha* Mackie & Duff, 1986, som har ≤6 gälpar, har nyligen påträffats i Katt. Åtminstone några arter av släktet kan fungera såväl som suspensionsätare som detritivor.

ciliata (Johnston, 1838) {silåta}

Syn.?: *limicola* Annenkova, 1934

[L. *ciliatus* = cilieustrad / L. *limus* = slam + L. *colo* = bebo]

D:0–25, F:ljusbrungul med svarta pigmentfläckar, åtminstone på peristomium och pygidium, L:3, HB(-MB), SV Öster.-Bohus.-Nord. Tillhör en artgrupp med gälar fr.o.m. setiger 7. Den vivipara *P. hermaphroditica* Hannerz, 1956 [Uppsalazoologen Dag Lennart Hannerz, 1922-, studerade eljest fr.a. spionid-larver i sin doktorsavhandling] liknar *P. ciliata*, men skiljer sig fr. denna bl.a. genom att dess postsetala ligulae på setiger 1 är tydligt längre än de följande. Avsaknad av medianantenn samt förekomst av svart pigment (utöver rester av larval pigmentering) skiljer *P. ciliata* från *P. cornuta* Bosc, 1802 (Syn.: *P. ligni* Webster, 1879 [L. *lignum* = trä]), vilken liksom *P. ciliata* har ett trattformat pygidium. Hos *Dipolydora caulleryi* Mesnil, 1897 [Maurice G.C. *Caullery*, 1868–1958, marinbiolog från Paris] & *D. quadrilobata* Jacobi, 1883 består pygidiet däremot av fyra likartade lober. Dessa bådas modifierade taggborst på setiger 5 är ej släta i toppen som hos övriga arter, utan försedda med en distal hårtufs; hos den förra har spetsen på borsten böjts nästan 90°, medan den senare har bifida taggborstspetsar. Den senare är förutom längs västkusten även påträffad i Bornholmsbäckenet. Några arter med gälar fr.o.m. setiger 8–9 har likaså loberat pygidium och anses nu tillhöra släktet *Dipolydora* Verrill, 1879 (liksom de båda närmast föregående arterna), t.ex. *D. coeca* (Örsted, 1843), som saknar svarta pigmentfläckar & de 2 pigmenterade arterna *D. cf. socialis* (Schmarda, 1861) med 3-loberat & *D. flava* (Claparède, 1870) (närmast påträffad i S Nordsjön) med 4-loberat pygidium. Två 'ekotyper' av *P. ciliata* finns. En bygger detritusrör på fasta föremål. Den andra borrar i kalk, t.ex. i skal av *Littorina* spp (främst apexregionen). Ryska forskare visade via elektroforetisk analys av olika populationer att de var nog olika att betraktas som olika arter. Enär *P. ciliata* först beskrevs från 'mud-filled crevices' torde den kalkborrande arten måhända behöva ett annat namn. (En förmodat invandrad färskvattenutbredd art, *P. ligerica* (Ferronière, 1898), påträffades i Tyskland på 1930-talet).

Prionospio Malmgren, 1867 {priånåspå} (6–7 sp.)

[Gr. *prion* = såg + gen. *Spio* < Gr. myt. *Speio* : en nereid]

Har ett brett rundat prostomium utan medianantenn, och ett fåtal ((2)3–13 par) gälar längs maskens främre segment fr.o.m. setiger (borstsegment) 2 (medan gälarna hos det snarlika släktet *Aurospio* Maciolek, 1981 begynner på setiger 3). Vårt enda övriga släkte med få gälar belägna i framänden är *Streblospio* Webster, 1879, vars enda representant i våra hav (åttn. Kalmarsund-Katt.) är den ≤1 cm långa brackvattenarten *S. benedicti* Webster, 1879 [se Webster] (Syn.: *S. shrubsolii* (Buchanan, 1890) & *S. dekhuyzeni* Horst, 1909), vilken har blott ett par (långa) gälar (på setiger 1) alldeles bakom de korta palperna. Arten kännetecknas vidare av att postsetalligula på setiger 2 är dorsalt sammanväxta till ett slätt bräm.

fallax Söderström, 1920 {fållaks}

Syn.: *malmgreni* : Auct., non Claparède, 1870

[L. *fallax* = bedräglig, avsedd att lura någon / Anders Johan *Malmgren*, 1834–97, finlandssvensk zoolog (q.v.)]

D:≈5->500, F:gulvitaktig; ögon svarta (kan saknas hos större exemplar), L:2.5, MB-SB, SV Öster.-Bohus.-Nord. Har 4 gälpar, varav de sinsemellan lika långa 1:a & 4:e paren är pinnata, d.v.s. försedda med sidogrenar, 2:a & 3:e apinnata.

P. dubia Maciolek, 1985 (Syn.: *P. steenstrupi* : Auct., non Malmgren, 1867 – den av Malmgren beskrivna arten finns i kalla hav, t.ex. vid Island, ej hos oss & karakteriseras av ett flaskformigt prostomium samt att första & fjärde gälparen är ungefär lika långa) har likadan gäluppsättning, ehuru hos den med spetsigt prostomium försedda *P. dubia*, så är 1:a gälparet är mer än dubbelt så långt som det 4:e. Till skillnad från den i regel ögonlösa *P. dubia*, vars postbranchiala segment saknar sammanväxta dorsalligulae, är hos *P. fallax* 7:e borstsegmentets dorsala postsetala ligulae hopväxta över ryggen. En slik hopväxning finns även hos en 3:e, längre art, *P. plumosa* (M. Sars, 1872), men av dess 4 gälpar är blott det 3:e apinnat.

S.gen.: ***Minuspio*** Foster, 1971 {minospå}

[L. *minus* (neutrum av *minor* (som är en komparativform av *parvus* i mask. och fem.) = mindre + gen. *Spio*]

Har laterala vinglika peristomialutväxter och blott apinnata (släta) gälar.

multibranchiata Berkeley, 1927 {moltibrankiåta}

[L. *multus* = många + Gr. *branchia* = gälar]

D:≈15->150, F:gul- vitaktig; ögon röda, L:2, MB, Bohus.Skag.-Nord. Har 6–13 par gälar fr.o.m. borstsegment 2 & dorsalt sammanväxta dorsalligulae fr.o.m. setiger 13–15. Neuropodiala ligulae på borstsegment 2 har rundade kanter t. skilln. från den nordligt utbredda *P. (Minuspio) cirrifera* Wirén, 1883, som blott har ≤6 par gälar, hos vilken dessa ligulae är tillspetsat nedåtriktade. Hos den senare arten är ligulae sammanväxta dorsalt fr.o.m. setiger 10. Den från *Prionospio*-arter genom gälarnas placering & antal avvikande, med 2–3 gälpar fr.o.m. setiger 3 försedda *Aurospio banyulensis* Laubier, 1966 (syn.: *Prionospio ockelmanni* Pleijel, 1985) har likaså blott apinnata gälar.

Pygospio Claparède, 1863 (1 sp.)

[Gr. *pyge* = rumpa + gen. *Spio* < gr. myt. *Speio* : en nereid]

Gälar finns blott längs maskens centrala och posteriora del – ♂:n har dock ett extra par digitiforma gälliknande cirrer på setiger 2. Gälarna är helt hopväxta med notopodiala postsetala ligulae. Prostomium brett rundat.

elegans Claparède, 1863 {pygåspå} {élegans}

[L. *elegans* = nätt, elegant]

D:0–70, F:gulaktig m. svagt grönaktig framände, L:1.5, SB(MB), Öster. (Ålandshav)-Bohus.-Nord. Prostomium m. svag insnittning framtill, utan medianantenn men med en smal kort karunkel bakom palperna. Honan har 7–9, ♂:n 20–28 par cirrformade gälar fr.o.m. segm. 11 längs mittsegmenten (hos ♂:n cirrer även på segm. II). Pygidiet har 4 divergerande tillspetsade papillösa lameller. Rörbyggare, huvudsakl. i littoralregionen. Ungarna utvecklas inuti kapslar inuti moderindividens rör. I varje kapsel finns ca 40–50 ägg, av vilka ca 7–8 utvecklas vidare. Arten förekommer ihop med *Corophium volutator* på mkt grunda sand-slam-bottnar & kan finnas i individtätheter av upp till 40000 individer / m².

Spiophanes Grube, 1860 {spiåfånes} (3 sp.)

[Gen. *Spio* (se ovan) + Gr. *phanos* = lampa, fackla]

Saknar helt gälar, ehuru de främre dorsalcirrererna är upphöjda och kan misstagas för ofärgade gälar. Gradvis borstförändring längs kroppen. Enda släktet i familjen med 1–2 stora krokbojda neuropodietaggborst i setiger 1. Kroppen är tydligt indelad i 3 olika regioner. Totalt 32 kända sp.

krøyeri Grube, 1860 {krøjeri}

[Henrik Nikolaj *Krøyer*, 1799–1870, dansk marin zoolog; ägnade sig mest åt kräftdjur, vilka delvis avbildades av hans elev Jørgen Christian Schiødt, 1815–1884, som efter Krøyers död övertog utgivningen av Naturhistorisk Tidsskrift, som Krøyer startat, delvis av den unge fostersonen Peder Severin Krøyer, 1851–1909 (född i Stavanger av H.K:s mentalsjuka svägerska) senare vorden välbekant målare i Skagen-kretsen. Egentligen var H. Krøyer

skolad i Latin & Grekiska. Idealism fick honom att i sin ungdom luffa söderut för att frivilligt ansluta sig till grekernas kamp mot turkarna. Han ångrade sig dock när han fann sin tids greker ej motsvara hans hellenistiska ideal, men fascinerades i stället av Medelhavets djurliv. Detta blev upptakten till ett mycket produktivt insamlande och publicerande liv, ehuru efter 1845 förbittrat och hans produktion avtog när han förbigicks till förmån för den 14 år yngre Steenstrup (q.v) vid en professors-tillsättning] D:övresublitoral->1600, F:i sprit gulaktig m. rödbruna laterala körtelfält mellan segment 9–14, L:3, B: 0.15, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Har ett framtill brett avrundat prostomium med medianantenn & korta främre 'sidohorn'. På setigererna 5–7 finns halvcirkelformade körtelöppningar. Från prostomiets bakkant sträcker sig ett par parallella dorsala cilierade organ bakåt som tunna parallella band till setiger 14–16, medan ≤ 1.2 mm breda *S. bombyx* (Claparède, 1870), har trekantigt prostomium, utan medianantenn men med ett par långa laterala sidohorn & vanl. 2 par svarta ögon. Från prostomiets bakkant löper 2 cilierade sidoorgan som ett par band bakut t. setiger 2:s bakände. Setiger 5, 7 & 8 har välutvecklade vågiga körtelöppningar, medan dessa på setiger 6 reducerats till korta slitsar. Den fr. V Norge kända (& kosmopolitiskt nedom ≈ 50 m utbredda), ≤ 28.5 mm långa *S. wigleyi* Pettibone, 1962 [Dr. Roland L. Wigley, 192?-, Woods Hole (BCF), insamlade typmaterial 1960 utanför Massachusetts] (Syn: *S. urceolata* Imajima, 1991) saknar ock medianantenn men har rundat prostomium utan 'sidohorn' & de främre cilierade sidoorganen bildar ett par slingor som når bakut till början av setiger 4. Dessutom finns otydliga halvcirkelformade slitskörtelöppningar i setiger 5–8, som är unika för arten.

Spiophanes kroeyeri

Malacoceros Quatrefages, 1843 {malakåkerås} (3 sp.)
[Gr. *malakos* = mjuk, blöt + Gr. *keras* = horn]

Prostomiet är Teller Y-format p.g.a. att det anterolateralt har ett kort 'horn' på vardera sidan. Kännetecknas av talrika gälar fr.o.m. setiger 1 längs nästan hela kroppen, vilka delvis är sammanväxta med notopodiale postsetalligulae. *Spio* O. Fabricius, 1785, non König, in Müller, 1771 spp. och *Marenzelleria* Mesnil, 1896 [Emil, Edler von Marenzeller, 1845–1918, Wien-zoolog] *viridis* (Verrill, 1873), vars gälsituation är likartad (den ≤ 9.5 cm långa *M. viridis* (Verrill, 1873) har gälar längs främre kroppshalvan, medan den arktiskt utbredda, ≤ 4.1 cm långa *M. wireni* Augener, 1913, vilken nog felaktigt påstås vara påträffad i Nordsjön, har gälar utmed 2/3 av kroppslängden), har i stället rundade el. framtill avskurna prostomier, d.v.s. de saknar sidohorn. *Spio* har blott neuropodiale hakborst, medan *M. viridis*, (sentida dm-lång invandrare från V Atlanten under snabb spridning längs grunda sand & mjukbottnar t.ex. i Nordsjön & andra N-europeiska estuariemiljöer m. salinitet ≥ 16 ‰, t.ex. Gullmarsn fr. 2007 & kanalen mellan Saltö & Tjärnö Feb. 2009), baktill har även notopodiale hakborst & saknar gälar i bakre kroppshalvan. Snytet hos denna immigrant (påträffad 1983 vid tyska Nordsjöskusten & 2004 vid Östersjöskusten; äv. funnen i N Öresund) saknar visserligen egentliga sidohorn, men fronten är svagt konkav med brett rundade sidolober. Dessutom har den några långa iögonenfallande kapillärborst bland setiger

1–2:s notosetae. Dess nuchalorgan når som mest bak till det cilierade bandet mitt på setiger 2 & palperna kan hos fixerade exemplar nå bak till setiger 16. Ungefär samtidigt med denna art har en mkt snarlik art, men med ngt färre gälar, dykt upp i Östersjön (1985 – & 1996 i Nordsjön), som fått namnet *M. neglecta* Sikorski & Bick, 2004. Denna art som föredrager saliniteter mellan ≈ 0.5 –10‰ (men kan klara sig i saliniteter upp till >30 ‰), blir ≤ 115 mm lång, 2 mm bred & har upp till 250 setiger. Prostomiet är klockformat, brett rundat framtill & ofta inskuret i mitten. Den har 2 ögon-par, varav bakre paret sitter tätast ihop. Palporna (vilka kan vara försedda med små svarta fläckar) är korta & når aldrig förbi setiger 10 hos fixerade exemplar. Nuchalorgan kan nå bak till det cilierade bandet mitt på setiger 4, undantagsvis något längre bak på samma segment. Gälantal beror på storlek & kan variera fr. 2 hos små exemplar t. 69 hos helt fullvuxna. Analcir-antal: 4 par hos unga exemplar & ≤ 7 par hos adult. Av detta släkte kan säker identifiering f.n. blott göras av individ som är ≥ 0.9 mm breda. De har pelagiska larver.

Hos *M. viridis* har lek observerats i Nederländerna mellan Mars & Maj, medan larver av *M. neglecta* i Östersjön fr.a. observerats i Sep.-Okt., ehuru förekommande fram till Mars. Ännu en art, *M. arctica* (Chamberlin, 1920), ≤ 56 mm lång & 2.3 mm bred, med korta nuchalorgan (aldrig korsande segment 2) samt relativt få gälar, påträffades 2005 fr. >30 m djup vid Finlands kust. Denna art har tidigare blott ansetts ha arktisk utbredning. Taxonomin inom *Spio* är f.n. förvirrad, men åtminstone följande arter kan temporärt identifieras enl. följande: Den mellan 8–16 m djup påträffade *S. goniocephala* Thulin, 1957 är ≤ 13 mm lång, har ett långsmalt, frontalt ngt konvext prostomium, dess 1:a gälpar blott hälften så långa som 2:a paret & alla gälar är så korta att de ej på långt när kan beröra varandra över ryggen, dess neuropodiale hakborst är bifida & begynner fr.o.m. setiger 16–21. Övr. arters gälar är längre (bildar ett smalt mellanrum el. berör varandra när de böjs inåt över ryggen & 1:a gälen är – fränsett hos *S. armata* – ej tydligt kortare än den 2:a). Den ≤ 3 cm långa *S. filicornis* (O.F. Müller, 1776) har sitt med en liten bakre carunculus försedda prostomium framtill något urnupet & har bifida ventralhakar fr.o.m. setiger 10–11. Den ≈ 1 cm långa *S. armata* (Thulin, 1957) har ett frontalt ngt konvext prostomium med det främre av de båda ögonparen njurlikt utformade & har bifida ventralhakar fr.o.m. setiger 13–16. Dess gälar är till $>1/3$ hopväxta med postsetalligulae. *S. armata* har ljusbruna pigmentfläckar på bakre prostomiet & mittdorsalt på setiger 2–12 t. skilln. fr. den eljest likartade men pigmentlösa, ≤ 32 mm långa *S. martinensis* Mesnil, 1896, vars gälar dock knappt alls är hopväxta med postsetalligulae. Den med trifida ventralhakar fr.o.m. setiger 11 försedda *S. cf. S. decorata* Bobretzky, 1871, vilken äv. kännetecknas av svart dorsalt & ventralt pigment på främre segment, är känd fr. Britt. Öarna.

Marenzelleria neglecta

fuliginosus (Claparède, 1868) {foliginásos}

[L. *fuligo*, genit. *fuliginis* = sota (ner) + L. *-osus* = full av]

D: ≈ 4 –?, F:laxskär; framtill med mörkare pigment, L:6, MBSB, Katt.-Bohus.-Nord. Prostomiets framkant är något

inskuret. Har 4–5 hakar per neuropod och 6–8 bladformiga analcirrer medan den från littoralen & nedöver utbredda, ≤ 4 cm långa *M. tetracerus* (Schmarda, 1861) har 7–12 hakar, ej inskuren prostomiumframkant och den ≤ 16 cm långa *M. vulgaris* (Johnston, 1827) har 20–25 hakar samt fler (15–30) analcirrer. Den senare saknar ögon & dess hakborst är i profil tridentata, medan de båda övriga har 4 ögon och bidentata hakborst. Sannolikt är *M. fuliginosus* ett artkomplex.

Laonice Malmgren, 1867 (≈ 2 sp.)

[Gr. myt. *Laonike*: grundaren av Lebadeia, Lebado's fru; Gr. *las*, genit. *laos* = sten + Gr. *nike* = erövring, herravälde]

Gälar, helt skilda från notopodiala postsetalligulae, fr.o.m. setiger 2 längs en stor del av kroppen. Inga uncini i bakre notopodier. Framtill brett rundat eller avhugget sidohorns-saknande, occipitalantennbärande prostomium, vars carunculus når bakut minst till setiger 8, d.v.s. tydligt längre än hos den occipitalantennsaknande, ≤ 4 cm långa *Microspio* Mesnil, 1896 med åtm. arten *M. atlantica* (Langerhans, 1880), som har en borststyp (crochet \approx 'virknålsborst') ventralt fr.o.m. segment 9, i våra hav. Detta senare släktes prostomium är smalt och i framkanten rundat eller aningen tvålöbigt. Ev. kan även *M. mecznikowianus* (Claparède, 1870) [Se *Halisarca metschnikovi*] finnas (crochets fr.o.m. segm. 11).

bahusiensis Söderström, 1920 {laånke bahosiensis}

Syn.: *cirrata*: Auctt., *non* (M. Sars, 1850)

[L. *bahusiensis* = bohuslänsk / L. *cirratus* = (hår)lock + L. *-atus* = – utrustad / (auktorn Adolf Söderström, 1888–1929, elev till Wirén i Uppsala, disputerade på spionider, känd som en hetlevrad debattör & gick under smeknamnet Paj i umgängeskretsen – ett par artiklar i Uppsala Nya Tidning omnämnde dels att zoologen Söderström återkommit efter en forskningsfärd till Spetsbergen, dels att en sjöman gjort ett inbrott & stulit en paj; redaktionen hade förväxlat artiklarnas bilder (uppgift fr. sonen Dr. Johan 'lillpajen' Söderström, 1926–2002, marinbotanist))]

D: ≈ 20 –?, F: framkropp gulaktig, bakkropp brunaktig, L: 6, MB-SB, Katt.-Bohus.-Nord. Prostomium brett rundat, med ögonfläckar. Har 28–32 gälpar. Stora dorsalcirrer i främre gälregionen, avtagande i storlek efter ≈ 32 borstsegment. Neuropodiala hakborst uppträder fr.o.m. setiger 27–32. Främre 24–25 borstsegment atoka (sterila). Medianantenn välutvecklad. Ägg-Ø: 150–200 μm . Hos den likaså ögonförsedda *L. sarsi* Söderström, 1920, som har 27–28 atoka borstsegment, ligger gränsen mellan stora & små dorsalcirrer vid ≈ 25 borstsegment. Dess carunculus löper ej lika långt bakut (\approx setiger 27–31), som hos de två övr. här redovisade arterna, utan blott till \approx setiger 8–13. Dess ägg-Ø är 80–90 μm och medianantennen är svagt utvecklad. Ovan redovisade arter har ofta synonymiserats m. den i Arktis utbredda *L. cirrata* (M. Sars, 1850). Den liknar mycket *L. bahusiensis* frånsatt att den har 35–44 gälpar, de neuropodiala hakborsten uppträder fr.o.m. setiger 40–45 & att atokregionen omfattar 4142 segment. Vidare kan arterna åtskiljas genom att de neuropodiala hakborstens toppar skiljer sig åt. *L. cirrata* och *L. sarsi* har längst ut på hakborstspetsarna en mindre uppåtriktad tand utanför en större. *L. bahusiensis* har 2 (hos äldre individer 2 + 2) tvärsående småtänder utanför den större.

Laonice sarsi

Scolecopsis de Blainville, 1828 {skålelépis} (≈ 6 sp.)

Syn.: *Nerine* Johnston, 1838. [L. myt. *Nerine*: nereid < Gr. myt. [Gr. *skolex*, genit. *skolekos* = mask + Gr. *lepis* = fjäll, Nereis: nereid]

Har gälar fr.o.m. setiger 2 t.o.m. nära djurens bakända. Gälar hopväxta (åtminst delvis) m. notopodiala ligulae. Dess sidohornlösa prostomium är tillspetsat (*S. foliosa* Audouin & Milne Edwards, 1833 har i stället ett framtill rundat – 3-lobigt prostomium). Subgen. *Parascolecopsis* Maciolek, 1987 har de huvade hakborsten multidentata m. flera apikaltänder samt har böjt skaft medan de är rakskaftade & falkata med 0–2 små apikaltänder hos nominatundersläktet. *Aonides* Claparède, 1864 vars prostomium även är tillspetsat, har gälar blott i kroppsframändan, vilka är helt ligulae-fria. Den ≤ 10 cm långa *A. oxycephala* (M. Sars, 1862) har ≤ 30 gälpar, occipitalantenn, bidentata hakborst & talrika analcirrer, medan den ≤ 2.5 cm långa *A. paucibranchiata* Southern, 1914 saknar occipitalantenn, ≤ 11 gälpar, tridentata hakborst & 4 analcirrer.

korsuni Sikorski, 1994 {kårsóni}

[Dr. Sergei A. *Korsun*, 1960-, Murmansk-foraminiferolog]

D: ≈ 100 –>450, F: utan pigmentering, L: 1.32, MB-SB, ?Öres.Bohus.-Skag.-Nord. Har occipitalantenn. Saknar notopodial borstbunt i setiger 1. Fr.o.m. setiger 14–19 är notopodialligulae längsklurna i en övre lång, med gälarna sammansmålt del & en undre kort flagglig del. Huven på huvade hakborst i neuropodier fr.o.m. setiger 14–18 har en rak öppningskant, ej tydligt kurvböjd som hos närstående *S. tridentata* (Southern, 1914) [L. *tri* = 3 + L. *dentatus* = tandad < L. *dens*, gen. *dentis* = tand], vilken även skiljer sig genom att ha en notopodial borstbunt i setiger 1. Dessa båda tillhör *Parascolecopsis*, medan våra övr. arter tillhör nominatsläktet. Ovan nämnda, ≤ 16 cm långa, likaså occipitalantennbärande *S. foliosa* har gälar som gradvis avtager i längd för att bli mkt korta nära kroppens slut (de främre gälarna är helt hopväxta med notopodialligulae) & dess neuropodiala hakborst uppträder fr.o.m. setiger 50–67. Våra övr. arter saknar occipitalantenn & främre gälar är distalt fria från ligulae. Den ≤ 8 cm långa *S. squamata* (Abildgaard, *in* O.F. Müller, 1806) separeras fr. den ≤ 6 cm långa *S. bonnieri* (Mesnil, 1896) [Jules *Bonnier*, (q.v.)] genom att främre setiger saknar spetstoppiga notopodie-ligulae. Den senare har unidentata (hos juveniler bidentata) hakborst, t. skilln. fr. den vid Br. Öarna utbredda *S. mesnili* Bellan & Lagerdere, 1971 [Félix *Mesnil*, 1868–1938, fransk zoolog, gift med Caullery's (q.v.) syster], som har tridentata.

Trochochaetidae Pettibone, 1963 {tråkåtjätide} (1 gen., 1 sp.)

Familj med ett enda släkte. Kropp uppdelad i en kort thorakaloch en längre abdominalsektion, med några övergångssegment emellan. Prostomium litet, avlångt ovalt eller spolförmigt, inkilat mellan borstbärande peristomialsegment, vanligen med bakåtriktad carunculus på en median kam. Första segmentets birama parapodier anterodorsalt riktade, med buntar av kapillära borst; stora aciculära

neuropodiale taggar på tredje och stundom även andra segmentet. Pygidium loberat eller omslutet av ett obestämt antal analcirrer. Depositionsätande, ej rörbyggande mjukbottenformer.

Trochochaeta Levinsen, 1884 {tråktätjæta} (1 sp.)

Syn.: *Disoma* Örsted, 1844, non Ehrenberg, 1834

[Gr. trochos = hjul, tunnband + L. chaeta = borst / Gr. dis = två, dubbel + Gr. soma = kropp]

Känns lätt igen på de grova aciculära taggarna på ett par främre segment + tydliga, sågtandade postsetala ligulæ.

multisetosa (Örsted, 1844) {moltisetåsa}

[L. multus = mycket, många + L. setosus = hårig]

D: ≈12–700, F: vitaktig, L: 9, MB, Öster. (Mecklenburg) Bohus.-Nord.

[Trochochaeta multisetosa](#)

Poecilochaetidae Hannerz, 1951 (1 gen., 1–2 sp.)

Kropp m.el.m. tydligt regionuppdelad. Prostomium litet, subglobulärt, inneslutet i de första borstbärande segmenten, vanl. försett med 4 ögonfläckar, med välutvecklat 3-lobigt nuchalorgan, vars mediala el. samliga lob(er) kan vara förlängda och bakåtpökande, i form av cilierade, rännförsedda tentakler m. sensoriska hår. Segm. 1:s birama parapodier är försedda med långa, kapillära, huvbildande, framåtriktade borst, samt med subkoniska postsetala lober, ibl. benämnda tentakelcirrer. Thorax med neuropodiale, aciculära hakar på några få främre segm., i övrigt tunna kapillärborst och styva taggiga borst; abdomen med varierande borstuppställning i fjäderformiga buntar. Pygidium bulböst med 3–4 analcirrer. Suspensionsätande mjukbottenformer i U-formiga gångar.

Poecilochaetus Claparède, 1875 (1–2 sp.)

[Gr. poikilos = varierande, mångfärgad + L. chaeta = borst]

Framåtriktade borsthuvor på segment 1. Kraftiga neuropodiale aciculära hakar på några främre segment.

serpens Allen, 1904 {påjkilåtjætós sérpens}

[L. serpens = orm]

D: 10?–>1200, F: röd framände med färglösa parapodier; bakände mörkgrön-svart med vita fläckar; prostomiet har 2 små dorsala och 2 större ventrala ögon, L: 5.5, MB, SV Öster.-Bohus.-Nord.

Chaetopteridae Malmgren, 1867 {kätåptéride} (3 g., ≥5 sp.)

Rörbyggande maskar med skör kropp, uppdelad i 3 regioner, med en dorsal cilierad ränna längs hela masken, kraftigt slemproducerande. Prostomium omslutet av ett körtelrikt, kraglikt peristomium, stundom m.2 små ögon; tentakelpalper spiralböjda. Främre kroppsregion (9–18 korta segment) dosalt tillplattad & ventralt rundad med unirama parapodier (notopodier); mittregion (2–>30 segment) med birama parapodier, vars bladlika notopodier är 1–3-lobiga; bakregionen har talrika korta segment vars birama parapodier har fingerformiga notopodier. Filterrare. Släktena nedan saknar ett par små tentakelcirrer, som förutom palperna förekommer

hos den ≤30 cm långa *Phyllochaetopterus* Grube, 1863 major Claparède, 1868, vilken lever i klara sandtäkta cylindriska rör och har påträffats i Oslofjorden. Fam. förs stundom till en egen ordning, **CHAETOPTERIDA** Pettibone, 1982.

Chaetopterus Cuvier, 1827 {kätåpteros} (≥2 sp.)

[L. chaeta = borst + Gr. opter, genit. opteros = spion, spanare, spejare, upptäckare]

Mittregionen med 5 segment, varav det första har stora vinglika notopodier. Framkroppens ≈9 segment är unirama setigerer, av vilka det 4:e notopodiet har grova ventralt burna borst förutom tunna lancettformiga borst. Rör i regel tunnväggiga & pergamentartade. Släktets nordliga arter har länge hoprörts med Medelhavs-arten *C. variopedatus*. Stoloner av en art tillhörig en *Triticella* närstående bryozoo-fam., *Hypophorella expansa* Ehlers, 1876 kan återfinnas utmed innerväggarna i täta rör-bestånd av *Chaetopterus* & *Lanice*.

norvegicus M. Sars, 1835 {nårvégikos}

Syn.: *variopedatus* : Auctt., non (Renier, 1808) (p.p.) [L. norvegicus = norsk / L. vario = variera + L. pedatus = fotförsedd]

D: 1?–150, F: grön gul eller gulvit med mörk tarm synlig i mittregionen; köns mogna ♂♂ mjölkvita, ♀♀ rödgula; självlysande blått el. violett sekret, L: 25, HB (ofta fästad vid hårda substrat), Öres.-Bohus.-Nord. 4:e parapodiet fåborstigt & mindre än övr.; mellankroppsringarna har nästan trådsmla 'midjor'; 1:a mellankroppsring med krokborst på 4 åtskilda små lister (2 mindre främre & 2 större bakre); framkroppens parapodier med en enkel lancettborstråd.

[Chaetopterus norvegicus](#)

sarsi Boeck, 1859 {sårsi}

Syn.: *variopedatus* : Auctt., non (Renier, 1808) (p.p.)

[Michael Sars, 1805–69, norsk prästman & zoolog (q.v.)]

D: 6?–90?, F: (som *C. norvegicus* ?), L: 25?, SB (ofta i grusbottenar), Bohus.Trondheim. Rör ofta beklätt med främmande partiklar. 4:e parapodiet ej mindre än övriga, med talrika borst; mellankroppsringarna med rejäla (ej nästan trådtunna) 'midjor'; 1:a mellankroppsring med krokborst på kanten av en enda stor fyrkantig platta; framkroppens parapodier med flera lancettborsträder.

Spiochaetopterus Sars, 1853 (2 sp.)

[Gr. myt. Speio : en havsnymf + gen. *Chaetopterus*]

Har ett typiskt hornartat gulaktigt rör med ringförstärkningar, vilket kan bli flera dm långt.

typicus Sars, 1856 {spiåtjätåpteros týpikos}

[Gr. typikos = typisk]

D: 15–4000, F: spritfärg gulvit med ventrala bruna och vita körtelfält, L: 13, Ø: 5, MB(-SB), Öres.-Bohus.-Nord. Saknar ögon. Mittregionen består av 2 segment med köttiga parapodier, vilket skiljer den från den från Norge kända, ofta ögonförsedda *S. costarum* (Claparède, 1868) som har ≈20 mittsegment. Från den ≈3 cm långa och ≤1 mm breda, med ett knappt decimeterlångt rör försedda, i Skagerrak vanliga *S. bergensis* Gitay, 1969 separeras den bl.a. via ett frontalt

hästskoformat peristomium, medan den senare har bladlika mittregionparapodier och skovelformat peristomium.

Magelonidae Cunningham & Ramage, 1888 {magelånide} (1 gen., 3–4 sp.) Med åtskilliga arter i ett enda släkte. Kropp indelad i en kort thoracaloch en längre abdominalregion. Prostomium stort, brett, tillplattat el. skedformigt, utan ögon eller utskott, men hos enstaka arter med framåtriktade laterala platta valkar, 'sidohorn'. Peristomium borstlöst; tentakelpalper på ena sidan försedda med tätt sittande långa huvud-försedda papiller längs större delen av deras längd. Parapodier birama; fjäderformade buntar med kapillära borst på (de nio) thoraxsegmenten; abdominalsegmenten med långskaftade hakar Pygidium med ett par laterala analcirrer. Grävande detritivora depositionsätare. Denna familj förs likaså stundom till en egen ordning, **MAGELONIDA** Dales, 1963.

Magelona F. Müller, 1858 {magelåna} (3–4 sp.)

[Ev. ngt brasilianskt geografiskt namn, varifrån släktet beskrevs el. möjl. (men ej troligt) Gr. *magos* = magiker, drömtydare + Gr. (*h*)*elonomos* = träskdvaljande < Gr. (*h*)*elos* = träsk, sumpmark, ev. från förf. Ludwig Tieck's, 1773–1853, "Die schöne Magelone ...", inspirerande 1861–69 även J. Brahms till hans sångsvit (Opus 33)]

mirabilis (Johnston, 1865) {miråbilis}

Syn.: *papillicornis* : Auctt., *non* F. Müller, 1858

[L. *mirabilis* = beundransvärd < L. *miror* = att fundera över / L. *papilla* = bröstvårta, finne, blemma + L. *cornu* = horn]

D:3–60, F:framände och palper blekrosa men utan röda tvärband över segm. 5–8. (dessa färgband är karaktäristiska för den med bladlika abdominala notopodie-ligulae försedda (vilka är tydl. större än de neuropodiale), ≤4 cm långa *M. allenii* Wilson, 1958 [Edgar Johnson *Allen*, 1866–1942, britt. polychaetolog; Plymouth-laboratoriets föreståndare], vår vanligaste art av släktet, som finns i sandblandade slam-bottnar mellan 10–80 m & har ett bredare än långt lökformat prostomium (längd ca 0.6 gånger dess bredd); (äv. den närmast fr. Medelhavet kända *M. equilamellae* Harmelin, 1964 har thorakala färgband, men likstora abdominala ligulae); bakände gråel. grön-aktigt; palper ibl. med svarta strålar; utmed sidorna på abdomen förekommer mörka fläckar mellan parapodierna; prostomium > 2 gånger längre än brett & utan 'horn'; på setiger 1–8 har notopodierna avlångt bladlika sidoligulae, vars övre kant är slät & ej krenulerad till älghornsgrenad som hos *M. johnstoni* (se nedan), L:10.5, SB(-MB), Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Hos släktets alla europeiska arter utom två är borsten på setiger 9 lika dem på setigererna 1–8. *M. mirabilis* & *M. johnstoni* Fiege, Licher & Mackie, 2000 [George *Johnston*, 1797–1855, skotsk betydande 'amatör'-zoolog & kirurg, som bl.a. postumt beskrev *Magelona mirabilis*] har dock särskilda 'mukronata' (d.v.s. subdistalt utvidgade) borst på setiger 9. *M. mirabilis* saknar således sågtandade överkanter på notopodial-ligulae, saknar övre notopodiecirrer på bakre thorakala setigerer & laterala fickor mellan setigererna 10 & 11 saknas, medan den ≤36 mm långa *M. johnstoni* har sågtandade notopodie-lameller samt har såväl övre notopodiecirrer i thorax som laterala fickor mellan 10:e & 11:e setigererna & dess abdominala segment är enhetligt gräddfärgade utan mörka fläckar mellan parapodierna. *M. johnstoni* är bl.a. känd fr. stora delar av Nordsjön & kan sannol. äv. finnas vid S Skandinav. Den lilla *M. minuta* Eliason, 1962, vilken påträffats mellan 10–50 m., anses vara färglös fränsett förekomst av grågula glandulära band mellan ett antal parapodier & skiljer sig fr. alla våra arter genom bidentata – ej tridentata – abdominala hakar, d.v.s. har ovanför huvudtanden en oparig tand, ej 2 parallella. Likaså saknar främre parapodier dorsal- & ventralcirrer. Ett par enfärgade arter fr. V Nordsj. Kännetecknas av prostomiale frontalhorn. Den ≤10 cm långa *M. filiformis* Wilson, 1959 (även påträffad vid Helgoland) har prostomiet längre än brett med svagt utvecklade frontalhorn & digitiforma thorakala notopodie-ligulae medan prostomiet hos ≤18 mm långa *M. wilsoni* Glémarec, 1966 [Douglas

Patrick *Wilson*, 1902–91, britt. Plymouth-laboratorie-zoolog] – tycks närmast påträffats vid Bretagne – är bredare än långt m. tydliga frontalhorn. Den har bladlika notopodiale ligulae på thorax.

Magelona johnstoni

Polygordiidae Czerniavsky, 1881

{pålygårdiide} (1 gen., 2 sp.)

Tunna, avlånga, huvudsakligen interstitiella maskar med många segment; huvud försett med två relativt korta solida frontaltentakler med sensoriska hår och med två cilierade nuchalslitsar. Kroppscilier saknas i övrigt. Kutikula iriserande. Parapodier saknas, liksom oftast även borst. Pygidium bulböst, ofta med longitudinellt ordnade band av adhesiva körtlar, sällan m. ett par långa analcirrer. Lever av kiselalger och detritus i grov skalsand och grus. Särkönade. Släktskap med andra taxa något oviss (se nästa familj).

Polygordius Anton Schneider, 1868 (2 sp.)

[Gr. *polys* = mycket, många + L. *nodus Gordius* = Gordisk knut]

Saknar helt borst. Pelagisk larvfas.

lacteus Anton Schneider, 1868 {pålygårdios lakteos}

[L. *lacteus* = mjölkig]

D:5–20, F:rödvitaktigt; köns mogna ♀♀ röda; d:o ♂♂ mjölkvita, L:10, Ø:0.15, SB (grovsand el. (skal)grus), Bohus.-Nord. Är flerårig och saknar analcirrer t. skilln. från den ettåriga, ≤4.5 cm långa & knappt hälften så smala *P. appendiculatus* Fraipont, 1887 [försedd med L. *appendix* = det vidhängande < L. *appendo* = hänga / (Auktorn, Julien Jean Joseph Fraipont, 1857/1910, var belgare)], som har långa analcirrer och lever i liknande habitat på samma djup och har påträffats såväl vid Bohuslän som vid Bergen resp. Helgoland.

Protodrilidae Czerniavsky, 1881

{pråtådrilide} (2 g., 13–15 sp.)

Tunna, långsmala, dorsoventralt tillplattade, interstitiella maskar med cilierad ventralränna och transversella cilieband. Huvud med två långa, rörliga lateraltentakler och två nuchalorgan. Parapodier saknas, liksom hos närbesläktade fam. **Protodriloidae** Purschke & Jouin, 1988, medan små sådana finnes hos den likaså närbesläktade fam. **Saccocirridae** Czerniavsky, 1881, vilka i övr. har likartat utseende. De båda förra saknar även borst (undantag: *Protodriloides chaetifer* (Remane, 1926)). Dessa familjers pygidium har vanligen två adhesiva lober. De lever i huvudsak av kiselalger och andra encelliga alger och är särkönade. De har tillsammans med **Nerillidae**, **Diurodrilidae**, **Dinophilidae** och **Polygordiidae** fordom ansetts vara en egen grupp, 'Archannelida', men enär denna är tydligt polyfyletisk insorteras de nu under **Polychaeta**. Denna fam. plus de båda närbesläktade ovan samt **Polygordiidae** har något oviss befrynndhet med övr. polychaeter, men en placering bland **Canalipalpata** är sannolik & anknytning till **SPIONIDA** är möjlig, om än oklar.

Protodrilus Hatschek, 1880 {pråtådrilos} (11–13 sp.)

[Gr. *protos* = först, primär + Gr. *drilos* = mask]

Till skillnad från *Protodriloides* Jouin, 1966, vars tentakelpalper utgår från maskens framände tätt intill varandra, så är palpernas baser tydligt åtskilda. Detta släkte har dessutom segmentalt anordnade borst (ovan angivna ≤ 13 mm långa art, som påträffas mellan 0–20 m i medelfin – grov sand) eller segmentala klubbkörtlar (den ≤ 4 mm långa *P. symbioticus* (Giard, 1904), närmast känd från SÖ Nordsjön i littoral sand mellan 0–1 m djup) samt saknar pelagisk larvfase. *Protodrilus* saknar slika segmentala anordningar och har pelagisk larv. Alla våra arter avslutas av 2 tillplattade haptiska anallober (utom den något hyalint vitaktiga med intensivt röd pharynxregion försedda, ≤ 12 mm långa, nedom 5 m djup i grov sand levande *P. purpureus* (A. Schneider, 1868), vilken har 3 st. slika lober).

rubropharyngeus Jägersten, 1940 {robråfaryngeos}

[L. *rubrum* = röd + Gr. *pharynx*, genit. *pharyngos* = svalg]

D:0–20, F:hyalint gräddvit (utleka individer stundom opaka), fränsett en karakteristisk rödaktig pharynx-region; tegelröda ögonkoppar finns i regel längst fram, L:1.5, SB (grov sand i littoralskvalpzonen), SV Öster.-Katt.-Bohus.-Nord. Ev. synonym med Svarta Havs& Medelhavsarten *P. flavo-capitatus* (Uljanin, 1877). Septa nr. 2 & 3 mellan främre segment är välutvecklade. Vissa andra arter saknar el. har svagt utvecklade septa här. Hit hör de opakvita *P. hypoleucus* Armanente, 1903 & *P. helgolandicus* von Nordheim, 1983 (sublittoral; utskiljs från den förra genom förekomst av 7 cilie-ringar – varav blott den 4:e & 5:e är komplett – i huvudregionen), den helt pigmentlösa & hyalina *P. gracilis* von Nordheim, 1989 & den liknande *P. adhaerens* Jägersten, 1952, vilken dock har en något brunaktig mittarm och att dess ventrala cilie-stråk grenar upp sig i 2 grenar runt munnen, framför vilken en ventral tvärrad av cilier finnes. Av arter med främre kompletta septa har den sublittoral, vitaktigt hyalina *P. oculifer* Pierantoni, 1908 två st. rödbruna ögon. Adulter av följande arter, med en svagt rödaktig pharynxregion som gemensam nämnare, saknar däremot ögon: *P. ciliatus* Jägersten, 1952 (färglöst hyalin förutom pharynxregionen), *P. robustus* Jägersten, 1952 (sublittoral; färglös, fränsett pharynxregionen och lite grönt pigment framför nuchalorganen, som hos arten är utformade som ett par cilie-’ögonbryn’; när en bredd av 0.4 mm – våra övr. arter blir högst 0.3 mm breda), *P. hatscheki* Pierantoni, 1908 (rödaktigt förutom pharynxregionen), *P. affinis* Jouin, 1968 (sublittoral; gulaktigt runt nuchalorganen). De båda sista har ett par tättsittande s.k. ’statocyster’ framför nuchalorganen, medan de sitter mycket glesare hos de båda föregående arterna.

TEREBELLIDA Levinsen, 1883

{terebellída} (≈ 55 marina gen., ≈ 82 marina sp.)

[Gen. *Terebella* < L. *terebra* = borrh + L. *-ella*: dim.suffix]

Omfattar ≈ 13 familjer, varav några (de första 4 nedan) är rörbyggare. Peristomiet hos dessa 4 familjer med födoinsamlande mumentakler, vilka även brukas för rörbyggnad, medan prostomium saknar utskott. Dessas kropp är uppdelad i 2 el. 3 avsnitt. De har ett el. flera gälpar (saknas undantagsvis), oftast blott på några främre segment & är bentiska depositionsätare. En 5:e rörbyggande fam., *Alvinellidae* Desbruyères & Laubier, 1982, är ej skandinavis. Dessa 5 familjer torde konstituera en av de båda huvudkladerna i ordningen. Övr. fam. har tidigare förts till flera egna ordi, men anses nu bilda ordningens andra huvudklad. Av dessa är några sinsemellan mer besläktade med varandra, bildande delklader. En omfattar *Acrocirridae* + *Flabelligeridae* (se nedan) samt *Fauveliopsidae* Hartman, 1971 (en art känd från Sognefjorden) & *Poeobiidae* Heath, 1930 (en enda mesopelagisk nordpacifisk gulaktig art, som driver omkring i ett hyalint hölje fångande sjunkande detrituspartiklar med slemtrådar). Deras prostomium är reducerat; sammansmält med peristomiet och indragbart i resten av kroppen. Kroppsyta papillös. Kropp ej uppdelad i

regioner. Birama parapodier med reducerade ligulae. Neuropodialborst ofta tvåledade. Pharynx obehäpnad & icke-utkrängbar. Vanligen med ett grönt färgämne, chlorocruorin, i blodet. Till denna del-klad ansluter sig förmodl., ehuru ännu något ovisst, *Sternaspidae* Carus, 1863, närmast företrädd av en art i NV Nordsjön. En annan del-klad torde bestå av *Cirratulidae* (se nedan) + *Ctenodrilidae* Kennell, 1882 (1 art påträffad i Skag.: *Raricirrus* Hartman, 1961 *Beryli* Petersen & George, 1991 [från *Beryl* Oil Field (i Nordsjön)] & har visat sig vara en indikatorart för kolväteförorenat sediment – åtminst. släktet påvisat på valben i Kosterrännan – nog samma art) medan den marinstygobiontiska *Stygocapitella subterranea* Knöllner, 1934 tillhörig *Parergodrilidae* Reisinger, 1960 (polychaetfam. av synnerligt oviss affinitet, som ibland av bekvämlighetsskäl föres till samma ordning) påträffas t.ex. utmed Skånes kust och den terrestra *Parergodrilus* Reisinger, 1925 *heideri* Reisinger, 1925 [Prof. Karl *Heider*, 1856–1935, var everttebrat-embryolog i Innsbruck, senare i Berlin. Han var elev till bröderna William August Oscar Hertwig, 1849–1922 & Carl Wilhelm Theodor Richard von Hertwig, 1850–1937, själva elever till Haeckel (q.v.)] finns i bokskogs-förna i Skåne & Tyskland (& har sedermera påträffats på flera andra platser i Sydsverige, t.ex. utanför Göteborg & på Kinnekulle i en al-kärrskant, d.v.s. i fuktig jord (Erséus, muntligt meddelande)). Denna art erinrar i sin form ganska mycket om en enchytraeid. En annan terrester polychaet, *Hrabeiella periglandulata* Pizl & Chalupsky, 1984 [Prof. Sergej *Hrabe*, 1899–1984, från Brno (landsman till släktets & artens auktorer) skrev åtskilliga artiklar om fr.a. oligochaeter] påträffades 1997 utmed Sävåen. *Hrabeiella* kan ev. inordnas i samma familj.

Pectinariidae de Quatrefages, 1866 [n. cons., Op. 1225, ICZN (ges företräde över det som synonym ofta betraktade *Amphictenidae* Grube, 1851)] {pektinariidae} (2 gen., 4 sp.)

Kropp kort, konisk, med runt ett tjog segment; tvärsnitt runt, bredast i framändan, avsmalnande bakåt; det karaktäristiska sandröret är likaså subkoniskt. Prostomium, peristomium och några främre segment bildar huvudända, vilken anterodorsalt består av en halvcirkelformad, tjock, köttig operkularskiva med korta, tillplattade, gyllene borst, ’paleae’ i två grupper, krokigt överlappande varandra, så att ett lock bildas, vilket sluter till röret; en halvcirkelformig tentakelmembran bildar nedom paleae en huv ovanför de längsfårade ventrala mumentaklarna; två par laterala tentakelcirrer förbinds av en ’dorsalmembran’ och följs av ett par bladformiga, fjädergrenade gälpar. De två främre kroppsavsnitten avslutas av ett tredje, en skedaktig bildning, scaphae. Totalt omfattar familjen ca 46 recenta arter.

Pectinaria de Lamarck, 1818 [n. cons., ICZN]

{pektinária} (3–4 sp.)

[L. *pecten*, genit. *pectinis* = kam + L. *-aria* = adj.bildningssuffix (syftande på de kamlikt arrangerade paleaerna)]

Sandrör med fina korn. Tentakelmembranet är sågtandat. Nedan angivna subsläkten betraktas ibland som släkten. Ett par m.el.m. arktiskt utbredda arter tillhör subgen. *Cistenides* Malmgren, 1866. Av dessa kan möjl. *P. (C.) granulata* (Linnaeus, 1767), vars rör blir ≤ 6 cm långt & ≤ 8 mm i \emptyset , ha påträffats i Skag.-omr. *Cistenides*-arter har ett svagt böjt sandrör, jämnt dorsalbräm (jämför *P. auricoma*), dorsalborst på 17 segm. & saknar klubbformade papiller på scaphae. Fränsett det ngt böjda röret liknar dessa arter ity *P. belgica*. Dock har de hakborst på 12 segm. (ej på 13) blott. *P. granulata* har 710 paleaeer på var sida om huvudet jämfört med 12–15 för den norr om Trøndelag registrerade *P. (C.) hyperborea* (Malmgren, 1866), vars rör är ≤ 7.7 cm långt & ≤ 1 cm i \emptyset . Uncini fr.o.m. setiger 4 hos alla arter av *Pectinaria*, men de två sista abdominalsegmenten saknar uncini hos *Cistenides*.

S.gen.: **Pectinaria** de Lamarck, 1818 (1 sp.)

Tentakelmembranet ej hopväxt med operculum. Det s.k.

dorsalbrämnet (på operkularplattans bakkant; sitter ett stycke ovanför infästningarna av paleae) är jämn. Scaphae tydligt avskild från abdomen. 13 hakborstrad-par.

belgica Pallas, 1766 [n. cons. Op. 1225 ICZN] {bélgika}

[L. *belgicus* = belgisk]

D:≈20–500, F:skär med röda gälar, L:7 (mask) & >9 (rör), Ø:>1 (rör), MB, S Öster. (Warnemünde)-Bohus.-Nord. Sandrör rakt. En associerad entoproct, *Loxosoma pectinari-cola* Franzén, 1962 plägar återfinnas på kroppen. Dorsalborst på 17 segment.

[*Pectinaria belgica*](#)

S.gen.: **Amphictene** de Savigny, 1822 [ICZN n. cons. Op. 1225] {amfikténe} (1 sp.)

[Gr. *amphi* = runt om + *kteis*, genit. *ktenos* = kam]

Tentakelmembranet ej hopväxt med operculum. Dorsalbrämnet är sågtandat (liksom tentakelmembranet). 13 hakborstradpar. Sista abdominalsegmentet utan uncini.

auricoma (O.F. Müller, 1776) [n. cons. Op. 1225 ICZN] {avrikkåma}

[L. *aurum* = guld + L. *coma* = hår]

D:4–500, F:skär med röda gälar, L:4 (mask) & 6.7 (rör), Ø:0.74 (rör), MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Sandrör fastare, mera böjt och långsmalt än hos *P. (Lagis) koreni*. Dorsalborst på 17 segm. Uncini som hos *P. auricoma*.

[*Pectinaria auricoma*](#)

S.gen.: **Lagis** Malmgren, 1866 {lågís} (1 sp.)

[Gr. *lagos*, dimin. *lagion* = en slags vas, urna, eller pokal]

Tentakelmembranet åtminstone delvis sammanväxt med operculum. Dorsalbräm jämnt. 12 hakborstrad-par. Uncini på alla abdominalsegment.

koreni (Malmgren, 1866) [n. cons. Op. 1225 ICZN] {kåreni}

[Johan **Koren**, 1809–85, norsk militärläkare och zoolog, konservator vid Bergens Museum]

D:1.5–500, F:färglös-skär med röda gälar, L:5 (mask) & 8 (rör), Ø:0.9 (rör), MB-SB, Warnemünde-Bohus.-Nord. Sandrör svagt böjt. Karakteristiska klubblika papiller längs kanten av pygidialskivan. Dorsalborst på 15 segment.

[*Pectinaria koreni*](#)

Petta Malmgren, 1866 (1 sp.)

[Gr. saga *Petta* alias Gyptis : gallisk prinsessa, segobridernas kung Nannos' dotter, förmäld med joniske expeditionsledaren Euxenos (= Peramos = Protos) från Fokaia, vilken i den vik han fick i bröllopsgåva grundlade Massilia (Marseille) ca 597 f.Kr.]

Sandrör med grova korn. Dorsalbräm jämnt och tentakelmembranet har slät, ehuru något loberad kant. Scaphae ej tydligt åtskild fr. abdomen. 14 par hakborstrader. Ett släkte med blott 4 kända arter i världen.

pusilla Malmgren, 1866 {pétta posílla}

[L. *pusillus* = pytteliten, svag]

D:15–200, F:ngt iriserande blekgul – blekorange, L:1.5 (mask) & 3.2 (rör), SB, Öres.-Bohus.-NÖ Nord. Nästan rakt grovkornigt sandrör. Uncini från setiger 4 t.o.m. sista abdominalsegmentet.

[*Petta pusilla*](#)

Ampharetidae Malmgren, 1867 {amfarétide} (14 g., ≈20 sp.)

Avlång, avsmalnande kropp uppdelad i en thorakal och en abdominal region. Prostomiet bildar en platt huv över den ventrala munnen, Peristomiet är borstlöst och m.el.m. sammanväxt med några påföljande segment. Få till talrika, släta eller papillösa, tånjbara muntentakler, ofta långsfårade, kan sträckas ut från resp. dragas in i munnen. 2–4 dorsala, fingerformade, oftast ej rödaktiga gälpär är anordnade på konsekutiva främre segment eller i en tvärrad; lateralt om dessa kan grupper med framåtriktade dorsalborst (paleae) finnas. Om paleae finnes plägar det segment på vilket de sitter, av tradition ej inräknas bland thorakalsegmenten. Thorax består av 9–16, något uppblåsta segment med notopodiala kapillärborst och, fr.o.m segment VI (segment VII hos *Melinna*), neuropodiala valkar m. rader av tandade plattor (uncini); abdomen har blott uncinibärande neuro-

podiala valkar, inga eller på sin höjd rudimentära borstlösa notopodier. Pygidiet är ringformat, stundom papillöst, stundom med ett par långa eller med en terminal cirkel av analcirrer. Världsfaunan omfattar totalt ca 227 recenta arter, varav ca 48 i Melinninae Chamberlin, 1919 & 1 i Uschakovinae Holthe, 1986 (med utbredning i Medelhavet) samt resten (ca 178) i Ampharetinae.

Melinna Malmgren, 1866 (4 sp.)

[Melinna: kvinna i Nossis-epigram, ty samtidigt beskrevs *Samytha* (q.v.) efter en förmodad annan gestalt i poetissan Nossis' fr. Lokri diktning (ca 300 f. Kr.) & året innan *Praxilla* efter drinkarlyrikpoetissan från Sikyon (ca 500 f.Kr.), så Malmgren var ev. lyrikvän < Gr. melinos = av kvitten, kvittengul el. Gr. meline = hirs]

Förekomst av ett par postbranchiala hakar framför ett dorsalt tvärställt sågtandat bräm är karaktäristiskt. På sista thoracalsegmenten påträffas (åtminstone hos *M. cristata*) stundom en parasitisk siphonostomatoid copepod *Melinnacheres ergasiloides* M. Sars, 1870. Den fr. V Island kända *Melinna islandica* Sæmundsson, 1918 har ett slätkantat extra bräm framför det sågtandade brämet, men bakom de rel. små postbranchialhakarna. Detta taxonnamn anses dock av Mackie & Pleijel 1995 vara ett nom. dub. vid deras släktesrevision.

cristata (Sars, 1851) {melinna kriståta}

[L. cristatus = (tupp)kamsel. hårtofs-försedd]

D:20?->3800, F:blekgul, skär eller vitaktig; 4 gälpar med gröna fläckar, L:6.9, MB, S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Lerröret som i regel saknar utstående skalfragment, är mindre elastiskt än *Sabella*:s rör. Röret sitter m.el.m. vertikalt nedstucket i sedimentet med någon cm uppstickande ovan sedimentytan och tycks ganska snabbt kunna ändra denna höjd. Det kan bli > dm-långt, varvid den nedre delen i så fall är sedimentfyllt. Ett exemplar av 7.5 cm längd har iakttagits i Kosterområdet, men det skilde sig något från typiska exemplar av arten, genom att ha aningen rundade tänder i sitt sågtandade bräm (se *M. palmata* nedan). Abdominalsegmentantal 49–57. Hos *M. cristata* är postbranchialhakarna relativt tunna med något bakåtböjda spetsar, medan de är breda med nedåtböjt krokformade spetsar hos den med ≈47 (44–49) abdominalsegment försedda, ≤5.7 cm långa *M. albicincta* Mackie & Pleijel, 1995 [L. albus = vit + L. cinctus = bandad < L. cingo = ombinda (åsyftar att gälarna ofta är försedda med ljusare ringar)] & den vid Skandinavien rarare, ≤4.8 cm långa *M. elisabethae* M'Intosh, 1914 [Elisabeth, 1801–82.; W.C. M'Intosh' ömma moder, fann först arten i en kolje-mage, när hon rensade fisk], vilken har >60 abdominalsegment. Dess sågtandade bräm har i regel ej – som *M. cristata* – jämnstora tänder, utan tänder av varierande storlek (medan *M. albicincta* i regel har breda 3-uddiga tänder). Den eljest sydligt i Europa utbredda *M. palmata* Grube, 1870 har även påträffats vid Østfold. Tänderna i dess sågtandade bräm är ej skarpuddiga som t.ex. hos *M. cristata*, utan trubbiga (brämet kan t.o.m. sakna tänder el. vara vågkantat) och t. skilln. fr. våra övriga inhemska arter, så saknas neuropodialborst på thorakalsetiger 4 (nedom 2:a dorsalborstknippet), så blott 3 främre setigerer med neuropodialborst finns, ej 4 som hos våra övr. arter. *M. palmata*, som blir ≤5.5 cm lång, har ett lerrör som mycket erinrar om det hos *M. cristata* och saknar inlagrade skalfragment, medan lerröret hos de båda övriga arterna är något tunnare och är försedda med skalfragment. Av dessa är *M. albicincta* mera allmän än *M. elisabethae* i S Skandinavien. Dess vitbandade gälpar, avsaknad av ögonfläckar, färre abdominalsetigerer och en bred dorsal fördjupning skiljer den från *M. elisabethae*, som har obandade gälpar, ögonfläckar i band, ≤72 abdominalsetigerer och en smal dorsal fördjupning.

Melinna cristata

Melinna albicincta

Ampharete Malmgren, 1866 (5–6 sp.)

[Gr. amphi = dubbelsidig, runt om + Arete : Gr. kvinnonamn]

Har 4 gälpar grupperade i två grupper om 3 st. gälpar i en främre rad & den 4:e ungefär bakom den mitre av de främre gälarna, papillösa muntentakler samt tydliga paleaer (på segment III = 1:a setiger). Papillerna på arbetande muntentakler manifesterar sig som korta sidogrenar. De 12 sista av totalt 14 dorsalborstbärande thoracalsegment (palea-segment oräknade) bär uncini. En något dubiös uppgift föreligger om att den eljest arktiskt utbredda *A. goesi* Malmgren, 1866 [Axel Theodor von Goës, 1835–97, svensk läkare & foraminiferolog] skulle ha påträffats i Skag. Den blir ≤5 cm lång och har fler (16–17) hakborstbärande abdominalsegment än övr. arter. Dess abdominalsegment bär papillformiga ventralcirrer & rudimentära notopodier finns på alla abdominalsegment. Jämte detta släkte är *Sabellides* H. Milne Edwards, 1838, emend Malmgren, 1866 det enda i våra hav med papiller på muntentaklerna. Det liknar thoracalt *Ampharete*, men har blott 13 thorakala (varav 11 med uncini) setigerer samt små, ej iögonenfallande paleaer. Den ≤13 mm långa *S. octocirrata* (M. Sars, 1835) påträffas fr. Öresund &

norrt djupare än 20 m. Den är gulaktig med ljusgröna gälar – som är flera gånger så långa som djurets Ø – & har 15–18 abdominala setigerer. Den ≤5 cm långa *S. borealis* M. Sars, 1856, vars gälar är av ca samma längd som djurets Ø, har blott 12 abdominala setigerer & är spridd fr. Oslofjorden längs hela norska kusten.

grubei Malmgren, 1866 {amfaréte gróbei}

Syn.: *acutifrons*: Aucutt., ?non (Grube, 1860)

[Grube : (se *Grubeosyllis*) / L. acutus = skarp + L. frons = panna, framhuvud]

D:≈5–2000, F:gulrosa (♀) & grönvita (♂); gälar grönaktiga, L:4.5 (8), MB-SB, S Öster. (Bornholmsbäckenet)-Bohus. Nord. Arten har 12 (eller 11) uncini-bärande abdominalsegment, vardera, liksom de båda sista thorakalsegmenten, försedda med en tydlig cirr i neuropodiernas överkant (ingen annan inhemsk art har slika cirrer). Mellan de båda gälgrupperna finns ett tydligt glapp om ca 1–2 gälbasbredder. Pygidiet har två långa cirrer och ett antal cirriforma papiller. Liknar därvidlag den ≤18 mm långa *A. baltica* Eliason, 1955, som dock saknar neuropodialcirrer (rudiment kan förekomma) och vanl. ej har något tydligt glapp mellan gälgrupperna. Den senare artens paleae består på var sida av huvudet av 6–10 långa, smala, till fina uddar avsmalnande borst.

[*Ampharete grubei*](#)

lindstroemi Malmgren, 1867 (sensu Hessle, 1917)

{lindstrómi}

[Prof. Gustaf Lindström, 1829–1901, gotländsk evertebrat-paleontolog]

D:8–400, F: thorakalregion blekgul; abdominalregion vitaktig el. svagt skär hos äggbärande ♀♀, L:1.2, MB-?SB, Öres.Bohus.-Nord. Har 12 (el. 11) uncinibärande abdominalsegment, samt pygidium med två långa cirrer & ett antal korta runda papiller. T. skilln. fr. övr. arter med likn. pygidium, så finns ett par ögonfläckar på pygidiet. Paleae tydl. längre än avståndet mellan de båda gälgrupperna (vilket likaså är tydligt men sammanlänkas av en upphöjd hudflik). Utanför Wales finns gruslevande populationer, tillhörande en mycket snarlik art. Hos den rara, pygidialt liknande, ≤18 mm långa *A. falcata* Eliason, 1955 är paleae tydligt kortare än dess mycket vida gälgruppsglapp (vilket är ca lika brett som det basala omfånget av en gälgrupp). Ännu en förväxlingsart är den med långa paleae försedda, ≤5 cm långa *A. finmarchica* (M. Sars, 1866), vilken dock har 13 (12–14) uncinibärande abdominalsegment och nästan inget glapp mellan de båda gälgrupperna. Den senare artens paleae består på var sida av huvudet av 12–16 långa grova borst med avsmalnande spetsar.

[*Ampharete lindstroemi*](#)

Anobothrus Levinsen, 1884 (1 sp.)

Syn.: *Sosane* : Hartmann-Schröder, 1971, non Malmgren, 1866

[Gr. ano= upp, uppåt, upplyft + Gr. bothros = håla, grop]

4 gälpar. Släta muntentakler. Paleae finns. 15 thoracalsegment med dorsalborst, de 12 sista med uncini, varav det 8:de (thoracalsegment 11) bär förhöjda notopodier, förbundna tvärs över ryggen av en cilierad båge.

gracilis (Malmgren, 1866) {anåbåtros grásilis}

[L. gracilis = tunn]

D:10?–3000, F:gul – gulskär m. svag blåaktig irisering; starkt iriserande cilieband tvärs över 11:e thoracalsegmentet, L:4.7, MB, Öres.-Bohus.-Nord.

Sosane Malmgren, 1866 {såsåne} (2 sp.)

[Sannol. Gr. sos = defekt (äv. säker, riktig) + L. -anus : substantiveringssuffix (ev. syftande på det avvikande upphöjda thoracalsegmentet) el. Gr. sosandron = delfin el. Gr. sosanon = brevförslutnings överdel]

4 gälpar. Släta muntentakler. Små paleae på segm. III. 15 thoraxsegment m. dorsalborst, de 12 sista med uncini, varav det 10:de (thoracalsegment 13) bär förhöjda vinglika notopodier, vilka nästan möts vid ryggens mitt. En annan art (förr förd t. separat släkte: *Sosanopsis* Hessle, 1917), som likaså helt passar in på denna beskrivning, frånsett saknade paleae, är den ≤1 cm långa, fr. Kosterområdet & Norge nedom ≈50 m djup på blandbottnar kända *S. wireni* (Hessle, 1917).

sulcata Malmgren, 1866 {solkáta}

[L. sulcatus = färad, refflad]

D:12–500, F:ljust brunröd (spritfärg), L:2, MB-SB, Öres.?Katt.-Bohus.-N Nord.

Amphicteis Grube, 1850 (2 sp.)

Gr. amphi = dubbel, tvåsidig, runt om + Gr. kteis = kam]

4 gälpar. Släta muntentakler. Segment 3 bär oftast paleae. 17 thoraxsegm. med dorsalborst, varav de 14 sista bär uncini. Inhemska arter har 15 hakborstbärande abdominal-segm., medan den närmast i N Nordsjön ertappade *M. sundevalli* Malmgren, 1866 har 19 abdominala hakborstsegment.

gunneri (M. Sars, 1835) {amfíkteis gónneri}

[Johan Ernst Gunnérus, 1718–73 (q.v.)]

D:5–5000, F:gulaktig el. skär; gälar grönaktiga; kropp & gälar med talrika ljusröda & bruna fläckar så att gälarna verkar bestå av olikfärgade ringar, L:5.5, MB-SB, S Öster. (Kadetrännan).-Bohus.-Nord. 10–23 långa, efterhand avsmalnande paleae. De båda gälgrupperna sitter nära varandra & de 2 bakre inre gälarna förbinds av en central valk mellan dem. Dorsalborst på totalt 17 segment. 15 abdominalsegment med uncini. Arten har länge hopblandats med den fr. Britt. Öarna beskrivna & ev. sedermera vid S Norge ertappade *A. midas* (Gosse, 1855), vilken kan bli åtmin. 3 cm lång. Denna bär dock blott 5–10 abrupt avsmalnande paleae i varje

grupp & saknar pigmentfläckar. Dess båda gälgrupper är välavgränsade från varandra utan någon förhöjd flärp mellan de båda bakre inre gälarna. Den gulaktiga, ≤ 2 cm långa *Lysippides* Hessle, 1917 *fragilis* (Wollebæk, 1912), liknar *Amphicteis*, men har blott 8 uncinibärande abdominalsegment. Den ≤ 12 mm långa, nedom 10 m djup levande, orangegula, *Amage* Malmgren, 1866 [Gr. *ama* = ihop + Gr. *agele* = hjord] *auricula* Malmgren, 1866, bär 14 thorakalsetigerer, varav de 3 första saknar neurosetae. Den har blott 8 uncini-bärande abdominalsegment, medan släktesfränden *A. scotica* Clark, 1952, som närmast ertappats vid Scotland, har 9 abdominala uncinigerer. En *Amage*-art, *A. adpersa* (Grube, 1863) har totalt 17 thorakalsetigerer, varav de 3 första saknar neurosetae & 13 abdominalsetigerer. Denna art är närmast känd fr. Bergen & Scotland. En eljest arktiskt utbredd art, den ≤ 33 mm långa, ljusröda *Lysippe* Malmgren, 1866 [Gr. myt. *Lysippe*: dels hette en av havsguden Protevs' 2 döttrar så, dels bar en av Thespis' 50 döttrar detta namn] *labiata* Malmgren, 1866 påträffas nedom ≈ 50 m djup i Katt. Den har 16 thoracala dorsalborstsegment, varav de 3 första saknar ventralborst, samt 14–14 abdominala setigerer. Dess paleae är mycket korta & tunna.

Amphicteis gunneri

Lysippe fragilis = *Lysippides fragilis*

Amphicteis midas

Amage auricula

Mugga Eliason, 1955 (1 sp.) {mógga}

[*Mugga*: 'nom de guerre' på amphipodspecialisten Hugo Oldevig, 1879–1968, ihop med R. Wahrberg en av Eliasons skrapkamrater under insamlingsexpeditioner på 1920-talet. Oldevig plägade hålla händerna korslagda över ryggen när han promenerade, således erinrande om djurets bakre thoracalnotopodiepar (se nedan)]

Blott 3 gälpar. Paleaer ungefär av dorsalborstlängd. De 9 bakre av totalt 12 dorsalborstförsedda thorakalsegm. bär uncini. Det bakre thorakala notopodieparet, (som förskjutits upp på ryggsidan) bär modifierade, över dorsum korslagda borst.

wahrbergi Eliason, 1955

[Dr. Ragnar Wahrberg, 1889–1930, sv. isopodspecialist, läroverksadjunkt, knuten till de av Prof. Jägerskiöld initierade bottenfaunaundersökningarna i Katt.-Skag. (se äv. *Mugga*)]

D:20–80, F:blekgul (spritfärg), L:0.43, MB, N Katt-Bohus. Samma gälantal har även den med 14 thoracalborstsegment, 12 abdominalsetigerer och långa paleae försedda, ≤ 11 mm långa, ljusbruna, nedom ≈ 35 m djup levande *Amythasides* Eliason, 1955 [Förleden är ev. ett anagram på *Samytha* (se nedan) el. ev. Gr. *amythetos* = otalig, underbar + L. *-as* = -tillhörig + Gr. *-ides* = patronymsuffix] *macroglossus* Eliason, 1955 samt den nedom 15 m djup påträffade, ljusgula, ≤ 17 mm långa *Eclysippe* Eliason, 1955 *eliasoni* (Day, 1973) (Syn.: *E. vanelli* sensu Eliason, 1955, non? (Fauvel, 1936)) [Gr. *ek*= sprungen ur + Gen *Lysippe* (beskrevs från början som tillhörig det senare släktet (q. v)) / *Vanellus vanellus* (Linnaeus, 1758) = tofsvipa, vars långa spretande nacktofs artens ganska långa gälar erinrar om (< Ital. *vanello* = tofsvipa) (förutom fr. latinet har vårt språk ju senare berikats med åtskilliga ord lånade från italienskan, t.ex. alarm, balkong, bandit, bankrutt, bataljon, citadell, dito, duett, final, granit,

influenta, karneval, konsert, lava, malaria, motto, piano, regatta, solo, sonat, sopran, stilet, studio, vulkan] som likt den förra saknar upphöjda notopodier, men har 15 dorsalborstsegment. Flera ytterligare arter har likaså blott 3 par gälar, men dessa saknar även paleae, t.ex. den nedom 20 m djup utbredda, orangeaktiga, ≤ 25 mm långa *Samytha* Malmgren, 1866 [Nossis fr. Lokri, kvinnl. grek. poet, ≈ 300 f. Kr., skrev om hur Aphrodite mottog en skön hårprydnad av *Samytha* & denna litterära dam avses nog här] *sexcirrata* (M. Sars, 1856) med 17 dorsalborstsegment & drygt halvkroppslånga gälar & den ≤ 5 mm långa brackvattenarten *Alkmaria* Horst, 1919 *romijni* Horst, 1919 [insamlingslokalen, brackvattenområdet *Alkmaarder* meer i N. Holland / Gijsbert *Romijn*, 1868–1930, holländsk limnolog, som insamlade typmaterialet / (Artens auktor Horst, Rutgerus, 1849–1930, efterträdde 1884 de Man (q.v.) som evertebratintendent vid Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden. Han hade disputerat på daggmask & kom att arbeta huvudsakl. med poly- & oligochaeter)], med dorsalborst på 16 segment. Vid Sverige är den senare arten känd t.ex. fr. Kalmarsund. En närmast från Scotland känd *Amage*-art med blott 3 par gälar är *A. gallasii* Marion, 1875, med 14 thoracala & 9 abdominala setigerer.

Samytha sexcirrata

Trichobranchidae Malmgren, 1866
{trikåbrånkide} (3 g., ≥ 5 sp.)

Kropp långsmal, vermiform, avsmalnande bakåt; uppdelad i thorax, med birama parapodier, vars neuropodier bär långskaftade tandade hakborst – dock aldrig med ventrala körteldynor -, och abdomen med enbart neuropodiala uncini. Prostomium och peristomium sammansmälta, med eller utan ögonfläckar, med ett par horisontella, vinglika laterallober & en ventral tentakulärlöb, från vilkens, med slösande veck försedda kant ett flertal muntentakler med långsfära utgång; dessa är således placerade ovanför munhålan (& kan därför ej indragas i munnen). Några få borstlösa främre segment bär 24 par ogrenade gälar el. en mittdorsal gäle i form av en stam som grenar sig i 4 lamellosa lober. Pygidium med terminal krenelerad anus. Av *Octobranchus* Marion & Bobretzky, 1875 är den ≤ 36 mm långa *O. floriceps* Kingston & Mackie, 1980, karaktäriseras av sina 4 gäl-par, av vilka det 1:a är grovt filiformt & de övriga bladlika med ett övre filiformt utskott, känd mellan Stavanger & Møre, men har äv. påträffats i Kosterrännan. Dess pygidium har ett par ventralt burna filiforma analcirrer. Fam. omfattar totalt ca 50 recenta arter.

Trichobranchus Malmgren, 1866 {trikåbrånkos} (2 sp.)
[Gr. *thrix*, genit. *trichos* =hår + Gr. *branchia* =gälar]

Har både tunna, cylindriska & grövre fårade tentakler.

Både neuropodiala uncinibärande tori (transversala köttiga åsar kring hakborsten) & notopodialborst börjar fr.o.m. segm. VI. Gälar filiforma. Fam. **Terebellidae**, som släktet habituellt liknar, har i förekommande fall thoracala notopodialborst & ≥ 1 segment framför det 1:a tori-bärande thorakalsegmentet.

glacialis Malmgren, 1866 {glasiälis}

[L. *glacialis* = frusen, kan syfta på typlokalen Spetsbergen]

D:30->2500, F:orange m.edkorta violetta tentakler och 3 par röda filiforma gälar (på segm. II-IV); 15 dorsalborstringar; många ögonfläckar, L:3, MB, Katt.-Bohus.-N Nord. Rör av slam & sand.

roseus (Malm, 1874) {råseos}

[L. *roseus* = rosenröd]

D:10-500, F:skär; inga ögonfläckar, L:3.5, MB, N. Öres. Bohus.-Nord. Blott 2 gälpar (på segm. II-III); 17 ringar med dorsalborst. Tycks sakna rör.

Trichobranchus roseus

Terebellides M. Sars, 1835 {terebellides} (≥ 2 sp.)

[Gen. *Terebella* (se Terebellidae nedan) + Gr. *-ides* = son av]

Försedd med en stor fyrdelad tvärlamellerad gäle.

stroemi M. Sars, 1835 {strömi}

[Hans *Ström*, 1726–97, norsk präst & naturforskare (q.v.)]

D:10?-3000, F:skär – orange med röd median, av arttypiska tvärlameller uppbyggd, 4-grenad gäle & brunaktiga tentakler, L:7, MB, Öster. (Syd om Finland – Stockholms södra skärgård)-Bohus.-Nord. *Commensodorum commensalis* (Lützen, 1961) (*Sphaerodoridae*) och copepoden *Melinnacheres steenstrupi* (Bresciani & Lützen, 1961) påträffas kommensaliskt resp. suger blod från artens gälbas. *Haematocleptes terebellidis* Wirén, 1886 (*Oeonidae*) är endoparasit i arten. *T. stroemi* har mkt vid utbredning & består sannolikt av ett antal sibling-arter. Från djup nedom 92 m i Norska Havet & Barents Hav beskrevs t.ex. *T. williamsae* Jirkov, 1989, som skiljs från *T. stroemi* genom mindre storlek (≤ 4.5 cm) & fr.a. att dess 1:a-4:e setiger ventralt är tydligt ljusare än övr. setigerer, medan *T. stroemi*:s alla setigerer har likartad färg. En art som överensstämmer med den av Jirkov beskrivna arten, beskrevs dock från Gullmarn, Kosterrännan & Spetsbergen som *T. gracilis* redan av Malm, 1874, som även påpekar att denna art är mera långsträckt & jämntjockare än *T. stroemi*. (*T. stroemi* är ett artkomplex av minst 10 arter (Nygren, oralt))

Terebellides stroemi

Terebellidae Grube, 1851 {terebellide} (≈18 gen., ≈27 sp.)
 [Gen. *Terebella* < L. *terebra* = borr + L. *-ella* : dim.suffix]

Kropp skör; indelad i en m.e.l.m. uppblåst thorakaldel med birama parapodier – ofta även med ventrala körteldynor – & en ofta bakåt avsmalnande abdominaldel, som vanligen saknar notopodiala borst; thorakala neuropodiala borst i form av kortskaftade tandade hakborst (uncini) – aldrig långskaftade – sittande i transversala rader på låga åsar (tori); undantagsvis saknas de. Prostomium hopväxt med peristomium till ett huvud, med en halvcirhulär 'överläpp', en stor, något veckad tentakulärlob m. talrika filiforma, cilierade muntentakler med långsfåra, vilka ej helt kan indragas i munnen, & m. en dorsal tvärbåge, bakom vilken grupper av talrika små ögonfläckar kan finnas. Gälar, om sådana finnes, är lokaliserade till segment II-IV, där 1–3 par grupper av förgrenade el. filiforma, talrika eller enstaka – oftast rödaktiga – branchiae kan finnas. Pygidium med terminal anus i en enkel ring utan analcirrer. Familjen omfattar totalt ca 396 recenta arter.

Artacaminae Malmgren, 1866 {artakamíne} (1 gen., 1 sp.)
 En papillös, ventral, peristomial pharynx karakteriserar subfamiljen. Gälar i grupper m. cirriforma filament. Monogenerisk underfamilj med totalt ca 8 arter.

Artacama Malmgren, 1866 (1 sp.) {artakáma}
 [Gr. hist. *Artakama* : dotter t. den Dareios Kodomannos städsetrogne persiske general Artabazos, som efter att Bessos mördat Dareios övergick på Alexander, Filippos' sons sida. Hon gavs av Alexander till äkta åt Ptolemaios, Lagos' son, vid månggiften i Susa 324 f.Kr. (när A. själv äktade Dareios' dotter Stateira, året efter mördad av 1:a gemålen Roxana) < Gr. *artís* = arbete, sysselsättning + Gr. *akamas* = oförtröttlig]

proboscidea Malmgren, 1866 {pråbåskídea}
 [L. *proboscis*, genit. *proboscidis* = snabel]
 D:(8) 60–3000, F:gulskär – mörkröd; klarröda gälar & vitaktiga tentakler, L:8.2, MB, V Öster. (Mecklenburger Bucht) Bohus.-NÖ Nord.

Artacama proboscidea

Amphitritinae Malmgren, 1866 {amfitritíne} (≈12 g., ≈17 sp.)
 Thoracala uncini (hakborst) i dubbelrader (ibl. förenade till enkla rader men i så fall m. alternerande orientering hos vartannat hakborst) bakom 6:e borstbärande thoracalsegmentet. Gälar av varierande typ finns – eller saknas helt som hos det med ventrala uncini fr.o.m. 2:a thoracalsetigererna försedda gen. *Lanassa* Malmgren, 1866 [Gr. hist. *Lanassa*, krukmarkarsonens sedermera tyrannens Agathokles' av Syrakusa dotter, först gift m. molossernas kung Pyrrhos av Epiros (som efter slaget v. Asculum, 279 f. Kr. lär ha sagt "Ännu en slik seger och jag är förlorad"); då hon ansåg sig försmädd av denne polygame monark drog hon sig tillbaks till ön Korfu, som hon fått i brudgåva & lockade till sig en ny karl, Alexander Magnus forne general, Demetrios Poliorketes av Athen, som ihop m. generalskollegerna Seleukos i Babylonien, Lysimachos i Mindre Asien & Ptolemaios i Egypten behärskade största delen av området som legat under Alexander] med den fr. Öresund & norrut utbredda, mjukbottenlevande, ≤55 mm långa *L. venusta* (Malm, 1874) [L. *venustus* = behaglig, ljuv < L. *venustas* = fågning], med 11, den från Oslofj. & norrut på liknande botten mellan 15–100 m djup utbredda, ≤6 cm långa *L. nordenskiöldi* Malmgren, 1866 [den finlands-svenske Baron Nils Adolf Erik *Nordenskiöld*, 1832–1901, geologen (sedermera ledare f. 'Vega'-expeditionen), Malmgrens skeppskamrat under några arktis-expeditioner] med 15 dorsalborgstbärande thoracalsegment. *Phisidia* de Saint-Joseph, 1894 saknar likaså gälar & har uncini fr.o.m. thoracalsetiger 2, men har 13–14 dorsalborgstbärande thoracalsegment. Den ≤18 mm långa *P. aurea* Southward, 1956 [auktor, Prof. Alan J. Southward, 1928–2007, Plymouth-zoolog] är känd från Oslofj. & norrut längs Norge nedom ≈30 m på sand & grusblandade mjukbotten.

Även den från N Katt. & norrut utbredda, ≤42 mm långa *Proclea* de Saint-Joseph, 1894 *graffii* (Langerhans, 1884) [Ludvig von *Graff*, 1851–1924, österrikisk zoologi-professor; plattmaskspecialist] med uncini fr.o.m. thoracalsetiger 3 & med 16 dorsalborgstbärande thoracalsegment saknar gälar

liksom den fr. Arendals-nejden & norrut utbredda *Laphania* Malmgren, 1866 *boeckii* Malmgren, 1866, vilken har ventala uncini fr.o.m. thoracalsetiger 7 & har 17 thoracalsetigerer. *Paramphitrite* Holthe, 1976 *tetrabanchia* Holthe, 1976 har 2 par korta, svagt förgrenade gälar & 13 borstbärande thoracalsegment, ej 17–20 som hos den ngt snarlika, från S Nordsjön närmast kända *Amphitritides* Augener, 1922 *gracilis* (Grube, 1860), vilken dock saknar laterallober (sidoutbuktningar) på segm. II-IV, karaktäriserande *P. tetrabanchia*.

Neoamphitrite Hessle, 1917 {neåamfitrite} (4–5 sp.)

Syn.: *Amphitrite* : Auctt., non O.F. Müller, 1771 sensu Hessle, 1917

[Gr. neos = ny, ung + gen. *Amphitrite* : (se nedan) / Gr. myt. *Amphitrite* : den nereid som äktade Poseidon]

Släktets dorsalborst subdistalt tandade. Har 3 par dikotomt förgrenade gälar med långa toppar.

figulus (Dalyell, 1853) {fígalos}

Syn.: *johnstoni* (Malmgren, 1866)

[L. *figulus* = krukmakare / George *Johnston* (q.v.)]

D:3–100, F:grågul el. brunaktig; gälar röda, L:25, MB-SBHB, SV Öster. (Arkonabäck.)-Bohus.-Nord. Antalet dorsalborstförsedda segment varierar mellan arterna. *N. figulus* har 24 (el. 25), medan t.ex. den på djupa mjukbottnar i ett runt tjockväggigt ca cm-tjockt m.el.m. rakt lerrör boende, ≤25 cm långa *N. grayi* (Malmgren, 1866) [John E. *Gray*, 1800–1875 (se Leach)] har 21 och den ≤ 11.5 cm långa *N. affinis* (Malmgren, 1866) 17, liksom nedan omnämnda *A. cirrata*. (De 3 gälgruppsparen består hos den snarlika *Amphitrite cirrata* O.F. Müller, 1771 in 1776 av ett antal långa, röda, enkla filament utgående från vårtlika baser. Denna art är likaså säregen genom sina mörkfläckiga muntentakler). Den från Oslofjorden & norrut längs Norge kända, ≤19 cm långa *N. groenlandica* (Malmgren, 1866) har dorsalborst på 19 segment. Från Br. Öarna & Trondheimsfj. är ännu en art, den ≤3 dm långa *N. edwardsii* (de Quatrefages, 1866), känd, som likt *N. affinis* har 17 dorsalborstsetigerer, men har interramalt belägna koniska nephridialpapiller mellan segm. III (sista gälsegmentet) XI, medan *N. affinis* har nephridialpapiller mellan segm. III – VIII. Den 1:a papillen är större än övr. hos båda arterna. Hos *N. edwardsii* är abdomen äv. tydligt > dubbelt så lång som thorax & kortare än thorax dubbla längd hos *N. affinis*.

Neoamphitrite figulus

Amphitrite cirrata

Eupolymnia Verrill, 1900 {evpålýmnia} (2 sp.)

Syn.: *Polymnia* Malmgren, 1867 non Mulsant & Verreaux, 1866

[Gr. eu= sann + gen. *Polymnia* < Gr. myt. *Poly(hy)mnia* : hymndiktningens och den festliga tempelsångens musa]

Tvillingraderna med thoracalhakborst sitter 'ansikte mot ansikte'. Släktets dorsalborst är släta. 3 dikotomt grenade gälpar med korta toppar; det främsta gälparet har lång stam, övriga korta. 17 borstbärande thoracalsegment.

nebulosa (Montagu, 1818) {nebolása}

[L. *nebulosus* = töcknig, dimmig, skum]

D:20?-500, F:gulröd, rödaktig eller brun med många spridda vita prickar; tentakler skära och vitaktiga; gälar röda med vita prickar, L:17.5, HB-SB(-MB), Katt.-Bohus.-Nord. Copepoden *Scambricornus finmarchicus* (T. Scott, 1903) (*Poecilostomatoida*, *Sabelliphilidae*) är associerad med arten. *E. nesidensis* (Delle Chiaje, 1828), har korta stammar hos samtliga gälpar och saknar den för *E. nebulosa* så typiska vitprickningen. Även *Nicolea* Malmgren, 1866 har gälar av liknande typ, men endast 2 par. *N. zostericola* (Örsted, in Grube, 1860) har små gälar med korta gälstammar & dorsalborst på 15 segment, jämfört med större långstammiga gälar och 17–18 segment hos *N. venustula* (Montagu, 1818). Av dessa båda kan *N. zostericola* uppträda littoralt, stundom ymnigt, som epifaunaart bland alger, blåmusslor etc.

[*Eupolymnia nebulosa*](#)

[*Nicolea zostericola*](#)

[*Nicolea venustula*](#)

[*Eupolymnia nesidens*](#)

Lanice Malmgren, 1866 (1 sp.) {lanike}

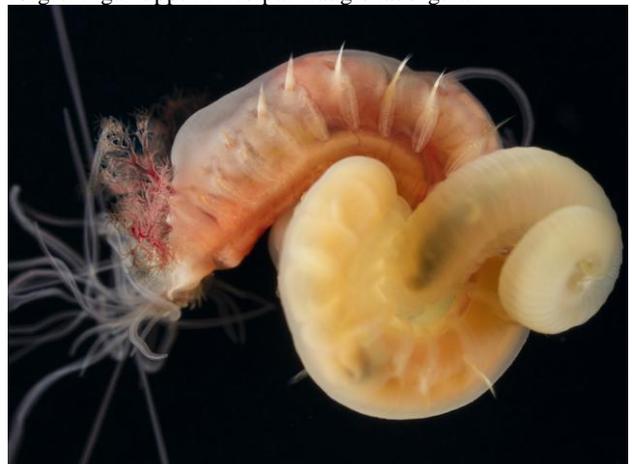
[Möjl. Gr. hist. Lanike (sensu Curtius) = Lakine (sensu Arrianos) : Dropides' dotter, Alexander Filippos' sons uppfostrarinna; syster t. den Kleitos, som vid Granikos höll sin sköld över Alexanders obetäckta huvud och avhögg handen på Rosakes då denne riktade sitt svärd mot detsamma, men som så småningom vid ett dryckeslag i hastigt mod blev dräpt av sin monark; el. ev. L. lanicius = ullig]

Thoracal-uncini-tvillingrader sitter med 'ryggarna' mot varandra. Dorsalborst släta. 17 borstbärande thoracalsegm.

conchilega (Pallas, 1766) {kånkiléga}

[Gr. konche = skal + L. lego = samla, sammanplocka]

D:3->1700, F:gulaktig, skär eller brun med bleka tentakler & röda gälar; ventralsköldarna delvis röda; mogna ♀♀ rödbruna, ♂♂ gulvita, L:30, SB, Öres.-Bohus.-Nord. Mycket typiskt tunt sandoch skalinkrusterat sekretör med förgreningar upptill. Tre par trädgrenade gälar.

[*Lanice conchilega*](#)

Pista Malmgren, 1866 {písta} (2 sp.)

[Gr. pistos = äkta, pur, ren (ersättningsnamn för Savigny's *Idalia* - tidigare nyttjat såväl för en fjärl som en mollusk)]

Dorsalborst släta. Karaktäristiska skaftade trädel. Målarpensel-rika gälar på segm. II & / el. III (ofta olikstora inom paren). Har 17 borst-thoracalsegment. *Axionice* Malmgren, 1866 [Gr. axios = likvärdig(a) + ev. Gr. onyx, genit. onychos = klo, nagel] ett snarlikt släkte] har 1 enda par liknande gälar på segm. II, men bara 15-16 thoracalsetigerer. Den ≤15 cm långa *A. maculata* (Dalyell, 1853) har 16 thoracalsetigerer, är gulrödaktig m. röda gälar & bruna fläckar el. band dorsalt & påträffas på sandiga el. hårdare substrat längs hela Norge.

cristata (O.F. Müller, 1776) {kriståta}

[L. *cristatus* = tuppkamel. hårtofs-försedd]

D:20–4000, F:rödaktigt tvärbandad m. brunaktiga gälar, L:10, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Tjockväggigt, sandinkrusterat typiskt lerrör. 2–4 trädlika dorsalgälar. Långskaftade främre uncini. Lateralflikar mest välutvecklade på segment III. *Pistella* Hartmann-Schröder, 1996 *lornensis* (Pearson, 1969) [Firth of Lorne, Scotland : beskriftionslokal] har likartade, om än aldrig >2 st gälar och har mest välutvecklade lateralflikar på segment II samt har alla uncini kortskaftade. *Pista cristata* är beskriven från S Norge, medan en mycket snarlik art, vilken tidigare ständigt förväxlats med denna, *Pista malmgreni* Saphronova & Jirkov, in Jirkov, 2001 (Syn.: *P. cristata sensu* Malmgren) har typlokal vid svenska västkusten. Den senare tycks vara mindre ($\leq \approx 6$ cm) & ha färre segment (80–90) jämfört med >100 hos adulta *Pista cristata*.

[Pista lornensis](#)

Thelepodinae Hessle, 1917 {telepådíne} (2–3 gen., 3–4 sp.)
Uncini blott i enkelrader. Gälar cirriforma. Thorax & abdomen vanligen ej urskiljbara, såtillvida att dorsalbörst förekommer ända tills bland de sista kroppsegmenten.

Thelepus R. Leuckart, 1849 (1 sp.) {télepos}

[Gr. *thele* = spene, bröstvärta + Gr. *pous* = fot / el möjl. av. Gr. myt. *Telefos* : Mysisk kung efter hustrun Argiopes fader Teuthras; T. var son t. Herakles & Auge; han sårades av Akilles i höften men blev efter ingången vänskap senare botad m. rost fr. Akilles' spjut]

Hos adulerter begynner dorsalbörsten på segm. III, d.v.s. 2:a gälsegmentet & kan fortsätt ett drygt 30-tal segm. baköver. Ventrala uncini fr.o.m. setiger 3. Bioluminescens är känd. Notera att juveniler kan förväxlas med *Streblosoma* M. Sars, in G.O. Sars, 1872, [Gr. *streblos* = tvinnad, snodd + Gr. *soma* = kropp] emedan de har några få tunna borst redan fr.o.m. bakkanten på segm. II (gälsegm. 1), vilka dock senare försvinner.

[Streblosoma bairdi](#)

cinnatus (O. Fabricius, 1780) {sinsinnátos}

[L. *cinnatus* = lockig]

D:4?–4000, F:skär, orange eller brunaktig med ljusare ventral & lateralområden; tentakler blekt skära, orange eller brunaktiga med röda fläckar; gälar vitaktiga – röda; många små ögonfläckar på den kraglika överläppen, L:20, HB-SBMB (föredrar strömspolad botten rik på större skal, till vilka de pergamentartade, med skalpartiklar och sandkorn klädda rören klistras), Öres.-Bohus.-Nord. De cirriformade gälarna sitter i pariga grupper på två segment. Entoprocten *Loxosomella ornata* Nielsen, 1964 kan förekomma inuti artens rör. Närbesläktade och snarlika är våra båda arter av *Streblosoma*, hos vilka dock dorsalbörsten begynner på segment II (1:a gälsegmentet) & de ventrala hakborsten börjar på setiger 4. Den i spiralskruvade lerrör, i mjukbottnar nedom ≈ 15 m boende, ≤ 8 cm långa *S. bairdi* (Malmgren, 1866) separeras från den i sandinlagrade rör, nedom ≈ 50 m levande, ≤ 4 cm långa *S. intestinale* (M. Sars, in G.O. Sars, 1872) genom att ha fler ($2x \geq 7 + 2x \geq 4 + 2x \geq 4$) filament i varje gälgrupp än *S. intestinale* ($2x(3-5) + 2x(2-3) + 2x(0-3)$) & att ha upp till 90 dorsalbörstsegment, jämfört med 20–30 hos *S. intestinale*. En parasitisk copepod erhöles på *S. bairdi* 1995 i Kosterrännan. Hos den från Nordsjön kända *Parathelepus collaris* (Southern, 1914) finns ventrala uncini först fr.o.m. setiger 9.

[Thelepus cinnatus](#)

Polycirrinae Malmgren, 1866 {pålykírríne} (4 gen., ≥ 7 sp.)

Uncini blott i enkelrader. Saknar gälar. Gen. *Hauchiella* Levinsen, 1893 [danska kanonbåten Hauch (omvandlad till fiskeriinspektionsfartyg) gjorde, ledd av Carl Georg Johannes Petersen, 1860–1928, (konstruktör av Petersen-huggaren, nu ofta ersatt av andra huggar-typer, t.ex. van Veen-huggaren (1933), konstruerad av civiling. Johan van Veen, 1893–1959, som äv. stod bakom Hollands Nordsjö-skyddsavfall) fr.o.m. 1883 sommarprovtagningar i danska hemmavatten], med arten *H. tribullata* (M'Intosh, 1869) i våra hav, saknar totalt borst & *Lysilla* Malmgren, 1866 [Gr. *lysios* = lossnande, upplösning + Gr. *illodes* = krokig, förvrängd, skev (delnamnen torde alludera på den extrema mjukheten & den något slumpvisa assymmetrin)] saknar ventralborst.

Polycirrus Grube, 1850 {pålykírros} (≥5 sp.)

[Gr. polys = mycket, många + L. cirrus = (hår)lock]

Har (bakre) korta ventralborst till skillnad från det med långa abdominala ventralborst försedda *Amaeana* Hartman, 1959 [ersättningsnamn för det av en mollusk upptagna homonymnamnet *Amaea* Malmgren, 1866 < trol. Gr. ama = tillsammans (sannol. syftande på de talrika tätt sittande mumentaklerna) + L. - anus = -tillhörig] med arten *A. trilobata* (M. Sars, 1863) [L. trilobatus = trelobig (åsyftande 3 tydliga framåtriktade cephalalober) i våra hav. Bioluminescent slem är känt från *Polycirrus*.

medusa Grube, 1850 {medósa}

[Gr. myt. Medusa : den dödliga av Forkys' och Ketos tre döttrar, de s.k. gorgonerna, från vilken Persevs avhög det av ormar i stället för hår 'bevuxna' huvudet]

D:littoralt->1500, F:gul, orange eller rödaktig med ljusare tentakler, L:7, MB-SB-(HB), Öres.-Bohus.-Nord. Överläpp trelobig och veckad. Thoracalsetigerantal 10–13. Segment med simultan förekomst av dorsalborst & ventralhakar saknas (hos t.ex. den vitaktiga, i håligheter & sprickor utbredda *P. norvegicus* Wollebæk, 1912 finns dock dylika segment i thorax mittled). *P. plumosus* (Wollebæk, 1912) har 17–18 thorakala borstsegment medan *P. latidens* Eliason, 1962 har 12, men triangulär överläpp. Från Egersund & norrut längs Norge påträffas även *P. arcticus* M. Sars, 1865. Den liknar mest *P. norvegicus*, men har inga tydliga ventralsköldar och dess dorsalborst är mycket kortare. En parasitisk copepod har påträffats i ett skadat exemplar av *Polycirrus* cf. *medusa* i Kosterområdet från ≈40 m djup. Blott copepodens enkla äggsnöre stack ut från värddjurets bakkroppens främre del. Enda paras. copepoder, kända från Europa i släktet är *Entobius hamondi* Gotto, 1966 [hedar Richard Hamond, 193?, nu pensionerad copepod-taxonom, som varit aktiv i Plymouth & Australien], Entobiidae Ho, 1984, som ertappats i *P. caliendrum* Claparède, 1870 från Britt. Öarna, men det svenska fyndet rör nog en annan obeskriven? art & från ≈34 m djup sand-silt-botten, Lilleskär, *Xenocoeloma alleni*? Brumpt, 1914 (korvlik, benlös, med ev. äggsäckar), Xenocoelomatidae Bresciani & Lützen, 1966, svenskt fynd (≈5 mm lång korv på framände av *Polycirrus*? eller ev. *Lysilla*?) kanske en obeskriven art.

Flabelligeridae de Saint-Joseph, 1894

{flabelligéride} (≈5 gen., ≈7 sp.)

Kropp vanl. täckt med papiller av växlande utseende; små & vårtlika, förlängda, filamentösa el. klubbformiga; ibland är kroppen täckt av en slemmantel. Huvud vanl. dolt; med ett par stora, färade, mycket tånjbara palper & ett halvcirkelformat dorsalmembran som bär 2 grupper av cilierade tentakler (branchialfilament). Kapillärborst & klubbformiga sensoriska papiller på främre segment kan vara förlängda & framåtriktade, så att de bildar en skyddande 'krage' runt de buccala organen. Parapodier birama, utan dorsal- & ventralcirrer. Saknar, jämfört med Acrocirridae Banse, 1969, en för denna, närbesläktade familj typisk karaktär, näml. en membran på konkavsidan av de neuropodiala ledade krokborsten. Depositionsätande, oftast mjukbottenlevande. Acrocirridae företräds hos oss av gen. *Macrochaeta* Grube, 1850 i grövre sublittoral botten, fr.a. via den ≤1 cm långa, ögonförsedda, i mörker starkt självlysande *M. clavicornis* (M. Sars, 1835), vilken på de 4 första setigererna bär trådformiga gälpar & i prostomiets framände 2 distalt klubbformade tentakler.

Flabelligera M. Sars, 1829 {flabelligera} (1–2 sp.)

[L. flabellum = liten solfjäder + L. gero = bära]

Kroppstäckande slemhölje och två buntar med långa (och ganska många) framåtriktade borst karaktäriserar släktet. Lever bl.a. av fekalt material från sjöborrar.

affinis M. Sars, 1829 {affinis}

[L. affinis = besläktad, relaterad]

D:5–400, F:grönaktig under det slammiga slemhöljet, L:6, HB-SB, S Öster. (Stoller Grund i Kieler Bucht)-Bohus.-Nord. Ev. kan artnamnet bestå av ett artkomplex. *Flabelliphilus inersus* Bresciani & Lützen, 1962 (?Poecilostomatoida, Nereicolidae?) påträffas bland slemhöljets utskott, ehuru blott ♂:n ännu är känd.

Pherusa Oken, 1807 (2 sp.)

Syn.: *Stylaroides* delle Chiaje, 1841

[Gr. myt. Pherousa : en av nereiderna / äv. en av horerna / Gr. stylos, stylarion = stake, påle, pelare + L. -oides = -liknande]

Har två buntar med ett flertal långa, framåtriktade borst på setiger 1. Kropp rätt lång med papillös yta, ofta sandinklädd. Många el. 8 (våra arter) filiforma branchialfilament ('gälpar') på kort branchialmembran. Neuropodiala hakborst finns.

plumosa (O.F. Müller, 1776) {ferósa plomása}

[L. pluma = mjuk fjäder + L. -osa = full av]

D:3->1400, F:unga individ mörkororange – rödgula; aduter grönaktiga – bruna eller grå; de fyra ögonen bruna, L:6, MBSB, S Öster. (Lübeck)-Bohus.-Nord. Har förlängda borst på de 3 första segmenten, medan den ≤2 cm långa, gråa, nedom ≈80 m utbredda, ögonlösa *P. falcata* Støp-Bowitz, 1948, ej gärna verkar kleta fast sand vid sina relativt långa kropps-papiller & habituellt erinrar om *Diplocirrus glaucus*, har det på de 4 första, medan den ≤2.5 cm långa, askgrå, oftast tätt sandbeklädda, nedom 50 m levande *Therochaeta* Chamberlin, 1919 *flabellata* (M. Sars, in G.O. Sars, 1872), blott har förlängda borst på de båda första parapodieparen. Dessutom har den 10 st. 'gälpar'. Framänden är ej avrundad som hos *P. plumosa*, utan 3-lobig & bakom de båda främre setigererna finns en nackliknande, släkteskaraktäristisk inskärning.

Diplocirrus Haase, 1915 {diplåkírros} (3 sp.)

[Gr. diploos = dubbel + L. cirrus = (hår)lock]

Har ett fåtal, långa, framåtriktade ringade borst, uppblåst framkropp. Bakkropp smalare & tydligt segmenterad. Blott kapillärborst. Prostomiet bär 4 ögon & ett par ganska långa palper och på peristomiet sitter 4 digitiforma & 4 filiforma gälpar på en kort branchialmembran, vilka dock alla kan dragas in i munnen.

glaucus (Malmgren, 1867) {glåvkos}

[Gr. glaukos = silvrig, blågrön, grå]

D:5–750, F:pärlgrå-silvervit, L:2.5, MB, Öres.-Bohus.-Nord. Kroppsytan är försedd med små ca 3 ggr så långa som breda papiller och sandinklädd. Den nedom ≈80 m i Oslofjorden och utmed NV Norge utbredda *D. hirsutus* (Hansen, 1882) har mer än 3 borst i första borstknippet & remarkabelt långa dorsala kropps-papiller (>10 ggr längre än breda – ventralpapillerna är mkt kortare, alla dock täckta av fint rödbrunt sediment) jämfört med *D. glaucus*, som blott har 1–3 borst i första övre borstknippet. Den eljest fr. Trondheimsfj. & norrut utbredda *D. longisetosus* (von Marenzeller, 1890) har likaså påträffats i Oslofj.. Dess kropps-papiller är nästan lika långa som hos *D. hirsutus* & utgår ofta parvis från samma bas. Första övre borstknippena bär ≥3 borst, men t. skilln. fr. *D. hirsutus*, så finns ett par ventrala nefridialpapiller ventrofrontalt om 4:e neuropodialborstknippena. Den likaså snarlika *Pherusa falcata* (se ovan) har ca 5–6 ggr så långa som breda kropps-papiller & flera framåtriktade borst i flera knippen jämfört med *D. glaucus* samt ögon & 8 st. blott filiforma gälpar.

Diplocirrus glaucus

Brada Stimpson, 1854 {bråda} (2–3 sp.)

[Gr. *brados* = saktfärdighet, slöhet]

Har kort, spolförmig kropp m. framåtriktade främre borst som är föga eller ej längre än övriga borst, papillös, sand-inkladd kroppsyta & tydliga ventrolaterala nephridial-papiller.

villosa (Rathke, 1843) {villåsa}

[L. *villosus* = hårig, rufsig, grov]

D:8–2000, F:gröngrå med mörkgröna gälar, L:4, MB-SB, S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Dorsala kroppspapiller fusiforma eller digitiforma, men ej uddspetsiga som hos några arktiska arter. Nephridialpapiller i framkanten av setiger 5 hos *B. villosa* och i bakkanten av setiger 4 hos den ≤6 cm långa & orangegula *B. inhabilis* (Rathke, 1843), vilken har låga cupuliforma (= vårt-formiga) dorsala kroppspapiller och påträffas på djup nedom ≈10 m. En form som liknar *B. villosa*, men som har ännu längre (≈10–12 ggr längre än breda jämfört med ≈5–6 ggr längre än breda) & spetsigare kroppspapiller påträffas runt ≈70 m djup vid Bohuslän (ej rar vid Hällsöarna i Kosterområdet). Ev. rör det sig om en obeskriven art. Den nordliga *B. incrustata* Støp-Bowitz, 1948, lik *B. inhabilis*?, kan möjl. förekomma även i våra hav.

Cirratulidae Carus, 1843 {kirratólide} (7 gen., ≈13 sp.)

Oftast små – medelstora maskar med talrika, likartade segment; de bakre kan dock vara något tillplattade & uppblåsta. Prostomium litet, subkoniskt el. trubbrundat, utan utskott, med el. utan 2–4 ögonfläckspar, m.el.m. hopväxt med peristomiet, vilket i sin tur är avlångt, borstlöst, ev. försett med ett par 'spioniforma' rännförsedda tentakelpalper i bakkanten el. utgående fr. borstsegment 1. Alternativt är 2 grupper av m.el.m. talrika, tunnare, likaså rännförsedda tentakelfilament infästa på ett eller flera främre borstbärande segment (se *Cirratulus* & *Timarete* nedan). Båda typerna av utskott har ett enkelt blodkärl. Blodplasman innehåller hemoglobin. Parapodier birama med otydliga ligulae; borsten sticker direkt ut ur kroppen; dorsal- & ventralcirrer saknas; gälar slanka, långa, filamentösa, med god utsträckningsresp. kontraktionsförmåga, anfastade dorsalt om notopodierna, vanl. ett par / segment, försedda med dubbelt blodkärl bildande en ögla. Pygidium vanligen utan analcirrer. Icke-diskriminerande detritivora depositions-ätare. Grävande, rörbyggande eller kalkborrande. Tilltrasslad taxonomi. Av former med tillspetsat prostomium, avlångt tentakelpalpberande peristomium & reducerade parapodier, som habituellt liknar varandra, finns ett par släkten med både kapillärborst & – åtminst baktill – trubbspetsiga borst, antingen unidentata (*Chaetozone*), distalt tillplattade el. knopplika, d.v.s. subbidentata (*Tharyx*) el. tydligt bidentata (*Caulleriella*), samt några med blott kapillärborst, vilka ej vidare redovisas nedan. Ett av de senare gen., *Monticellina* Laubier, 1961, bland vars borst ingår sådana med tydligt sågtandade blad-eggjar, är närmast företrätt i V Medelhavet, medan det andra gen, *Aphelochaeta* har kapillärborst med

blott släta (el. enstaka med basalt svagt sågtandade) eggjar. (Metylgrönt brukas för att se taxon-unika färger).

Dodecaceria Örsted, 1843 (1–2 sp.)

= *Zeppelina* Vaillant, *in* de Quatrefages, 1890

[Gr. *dodeka* = tolv + Gr. *keras* = horn / Den tyske zoologen (och hovmarskalken) Max Graf von *Zeppelin*, 1856–97, beskrev 1883 ungar av en av släktets arter under namnet *Ctenodrilus monostylos*]

Igenkänns via 2 stora tentakelpalper, 4–8 gäl-par på främre segment, den korta, baktill utvidgade & tillplattade kroppen, levnadssättet och typisk färg. (Oselektiva depositionsätare).

concharum Örsted, 1843 {dådekakéria kånkårom}

Syn.: *fimbriata* (Verrill, 1880)

Syn.: *caulleryi* Dehorne, 1933

[Gr. *konche* = skal + L. *-arum* = hänförande sig till / L. *fimbriatus* = fransig, hårkladd / Maurice G.C. *Caullery* : 1868–1958, fransk zoolog, som 1898 ihop med svågern (fr.o.m. 1909) Félix *Mesnil*, 1868–1938 iakttog två former av släktet (se *Tharyx* nedan)]

D:≈1–≈60, F:svartgrön el. brunaktig, L:6?, HB-SB (lever i håligheter i kalkstrukturer, t.ex. ostronskal), Öres.-Bohus.-Nord. Har såväl sexuell (epitoki) & asexuell (i gångarna) fortplantning. Hakborst med en tand vid 'skedbasen'. Nuchalorgan litet & ovalt, ej långt & slitslikt som hos släktets övr. arter. Arten är beskriven ur 'maskstungna' ostronskal fr. Skagen, Fredrikshavn & Hellebæk. Möjl. kan den t.ex. runt Br. Öarna utbreda *D. ostrae* (Dalyell, 1853) (Syn.: *D. concharum* : Auct., *non* Örsted, 1843), som blott fortplantar sig sexuellt (partenogenetiskt), även påträffas här, ehuru blott en art än så länge tycks vara iakttagen vid Skandinavien & S. Nordsjön. Dess hakborst är släta vid skedbasen. I brittisk tradition har *D. ostrae* kallats *D. concharum*, medan Örstedes art där länge har benämnts *D. caulleryi*. En 3:e art, *D. diceria* Hartman, 1951, funnen >≈100 m djup vid oljeborrhorn i N Nordsjön, kan särskiljas via immersionsstudier av en typ av enkla borst m. en skedformig subterminal fördjupning. Fördjupningens proximala kant är sågtandad, – ej slät som hos *D. ostrae*, ej heller försedd med en enda tand som hos *D. concharum*.

Dodecaceria concharum

Cirratulus de Lamarck, 1801, *in* Audouin & Milne Edwards, 1833 {kirratólos} (2–3 sp.)

[L. *cirrus* = (hår)lock + L. *-ulus* = med tendens till]

Ett av 2 släkten i våra hav som saknar peristomiala tentakelpalper. Ett fåtal tentakelfilament bäres i stället på samma segment som gälpar 1. Det 2:a släktet, *Timarete* Kinberg, 1866 [Gr. *timaios* = (hög)aktad + L. *rete* = nät(verk)] (Syn.: *Cirrriformia* Hartman, 1936) bär tentakelfilamenten bakom 1:a gälbärande segment. Talrika filament bäres på setiger 6–7 av den nedom ≈10 m djup fr. N Katt.-Bohus.-Skag.-Nord. Utbreda, ≤20 cm långa *T. tentaculata* (Montagu, 1808), medan en annan, ngt mindre art, *T. norvegica* (de Quatrefages, 1866) bär sina något färre tentakelfilament på setiger 4.

cirratus (O.F. Müller, 1776) {kirratós}

[L. *cirrus* = (hår)lock + L. *-atus* = -utrustad]

D:10->2000, F:orangegul – orangebrun med orangeröda –

röda gälar; prostomium med 2–8 ögonpar, L:30, MB-SBHB, SV Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Blott främre segment bär ett par gälar / segment, medan den åtm. från Nordsjön kända *C. borealis* de Lamarck, 1818 har det slikt anordnat utmed hela kroppen. En 3:e, från Kattegatt beskriven art, *C. caudatus* Levinsen, 1893 har f.n. osäker taxonomisk ställning, liksom den från Shetland beskrivna ögonförsedda *C. incertus* M'Intosh, 1923.

Cirratulus cirratus

Chaetozone Malmgren, 1867 {tjätåtsåne} (≥1 sp.)

[L. *chaeta* = borst + Gr. *zone* = bälte, gördel]

Har tentakelpalper & jämte kapillärborst, även enspetsiga aciculärborst (d.v.s. grövre borst), som ofta sitter i m.el.m. kompletta ringar runt den långsamt avsmalnande bakkroppen. I toppen kluvna (bifida) aciculärborst finns däremot hos *Caulleriella* Chamberlin, 1919. De plägar ej vara arrangerade i ringar & bakkroppens noto- & neuropodier är vitt separerade. Åtminstone den med ett par laterala – lateroventrala ögon försedda, ≈4.4 cm långa *Caulleriella zetlandica* (M'Intosh, 1911) är företrädd i våra hav. Artens släktesplacering är dubiös, enär den har aciculärborst blott ventralt, vilka tenderar att bli enspetsiga hos >1 cm långa individer.

Övriga företrädare för släktet har bifida hakborst i båda rami. Den ≤4 cm långa, ögonförsedda, närmast från Fredrikshavn & kusten Kristiansand – Bergen kända *C. bioculata* (Keferstein, 1862), har (ej vingförsedda) neuropodiala hakborst fr.o.m. setiger 3, medan den likaså ögonförsedda, ≤12 mm långa, från S Nordsjön & Bergen kända *C. alata* (Southern, 1914) [L. *alatus* = vingad < L. *ala* = vinge] har neuropodiehakar (med 'vingar' på konvex-sidan) fr.o.m. setiger 1.

setosa Malmgren, 1867 {setåsa}

[L. *setosus* = hårig]

D:3–225, F:grå – brunaktig – blåsvart, L:2.5, SB-MB, S Öster.-Bohus.-Nord. Saknar ögon. Kännetecknas av att segmenten på kroppens bakre tredjedel har kompletta ringar av taggborst & tydliga konstriktioner mellan segmenten & att mellankroppens kapillärborst är extremt långa. Detta taxon utgör möjl. ett artkomplex. Hos den typiska formen sitter 1:a gälparet lateroposteriellt om tentakelpalperna på peristomiets sista asetiger segm. Tentakelpalpsfästena sitter tydl. framför setiger 1:s borstknippen. Under sommaren i samband m. parningen, då thoraxregionen hos epitoka individer får särskilt långa dorsalborst, kan dock tentakelpalperna försvinna. Hos ett par andra former ligger palpsfästena nästan i linje m. dessa borstknippen. Hos den ena sitter 1:a gälparet lateralt om peristomiets palper. Hos den andra saknas gälparet på peristomiet. Den från Eng. Kanalen kända *C. gibber* Woodham & Chambers, 1994 skiljer sig genom att ha ögon, en jämnt avsmalnande abdomen utan konstriktioner & en puckellik bågförhöjning (ej jämn rundning) av främre dorsum.

Lik *C. gibber* är *C. caputesocis* (de Saint-Joseph, 1894). Den har påträffats närmast vid Helgoland bland brunalgrhizoider nedom ≈5 m djup & har ett par tydl. ögon på prostomiet. Dess båda grova tentakelpalper sitter på

segmentet framför första setiger, ej på första setiger, som hos den eljest snarlika och i liknande miljö – likaså närmast vid Helgoland påträffade – *Caulleriella bioculata parva* Gillandt, 1979.

Chaetozone setosa

Tharyx Webster & Benedict, 1887 (1 sp.) {táryks}

Syn.: *Caulleriella* : Auctt., non Chamberlin, 1919

[?? möjl. Gr. myt. *Tharsho* : binamn på den balda Atena el. ev. den *Tharyx* fr. Phigalia, som legendariske anti-Spartanen Aristomenes' (≈650 f.Kr.) av Messenia syster Hagnagora bortgiftes med, enligt Pausanias / Maurice *Caullery*, 1868–1958, fransk marinbiolog]

Har koniskt prostomium, ett tentakelpalpar på peristomiet framför första borstbärande segment, utvidgad bakände samt blott tunna borst, varav både spetsiga och sådana med en distal svagt urholkad eller tillplattad knopp finnes. De senare erinrar om avbrutna borst.

killariensis (Southern, 1914) {killariensis}

[Killary Harbour, Irland : beskrivningslokal]

D:15–200, F: (i sprit) med ventralt band av bruna pigmentstänk på sista borstlösa segmentet, ev. även med dorsalt pigmentband på 1:a borstbärande segment; eljest färglös; ögon saknas, L:1.1, MB, Katt.-Bohus.-Skag.-Nord. Bredast 1/3 framifrån, avsmalnande snabbt framåt & långsamt bakåt. Borstlängd positivt korrelerad till kroppsbredd samtidigt som dorsalborst, speciellt de övre, är längre än ventralborst. Gäl-par 1 sitter på samma segment som tentakelpalperna.

Aphelochaeta Blake, 1991 {afelåtjæta} (5 sp.)

[L. *apheles* = jämn, mjuk + L. *chaeta* = borst]

Har spetsigt prostomium, ett tentakelpalpar på peristomiet framför första borstbärande segment (el. på gränsen till detta). Borsttyp blott släta (se dock *A. serrata* nedan) kapillärer. Arterna fördes fordom ofta till *Tharyx*.

mcintoshii (Southern, 1914) {makintáshi}

Syn.: *Cirratulus filiformis* : Auctt., non Keferstein, 1862 [L. *filum* = tråd + L. *forma* = skepnad]

[William Carmichael M'Intosh, 1838–1931, utbildad i St. Andrews, återkom dit som Prof. 1882 efter 20 år som mentalhemsföreståndare, efter att 12 år innan ha utslagits av Wyville Thomson (q.v.) när han sökte Edinburgh-professuren. Förf. t. 'A Monograph of the British Marine Annelids'. Efterträdde 1917 av Thompson, D'Arcy Wentworth, 1860–1948, förf. till 'On Growth and Form', vars statistiska & matematiska utgångspunkter var motsatta M'Intosh klassiskt naturhistoriska läggning. Se även *Tetrastemma robertianae*]

D:30–≥225, F:huvud ljus utan ögon; thorax fr.o.m. setiger 1 mörkare; bakkropp halvhyalin, L:≈6, MB, N Katt.-Bohus.Skag. Thorax ofta breddad, men ej påtagligt välvd

dorsalt. Arten skiljs från andra spetsnosiga arter som saknar ögon genom att gränsen mellan sista borstlösa och första borstförsedda parapodierna ej är rak, utan en kil från sista borstlösa parapodiet skjuter in mellan tentakelpalperna. Ett par andra ögonlösa arter finns i området. Den ≤ 10 cm långa, rödbruna och med dorsalt välvd thorax samt svullen bakre region försedda *A. marioni* (de Saint-Joseph, 1894) [Antoine F. Marion, 1846–1900, fransk zoolog (se även Bobretzky)] – likaså utbredd nedom ≈ 30 m djup, har mycket långa notopodialborst medan den ≤ 1 cm långa *A. vivipara* (Christie, 1984) har lika korta notosom neuropodiale borst och smalnar av baktill. Den blekrosa, ≤ 1 cm långa, bioluminescenta, mellan ≈ 1030 m djup utbredda *A. multibranchiis* (Grube, 1863) har ett par ögon och dess bakre region är en aning svullen. Från 295 m djup i Skagerrak är även den ≤ 5 mm långa *A. serrata* (Eliason, 1962) känd, kännetecknad av att enstaka korta bajonetlikna borst är en aning sågtandade i 'bajonettfästet'.

SABELLIDA Levinsen, 1883 {sabellida} (≈ 37 g., ≈ 52 sp.) Rörbyggare. Prostomium reducerat och sammansmält med peristomiet. En tät, i två hälfter uppdelad, trattliknande tentakelkrona omger munnen. Enskilda tentakler (= radioli) är internt förstnyvade av brosklik vävnad och har cilierade bipinnata filament, med respiratorisk & födoinsamlade funktion. Birama parapodier i båda kroppsavsnitten. Thorax med kapillära notopodialborst och neuropodiale uncini; abdomen med notopodiale uncini och kapillära neuropodiale borst. Dessa data gäller samtliga fam. utom Siboglinidae (som har ett speciellt levnadssätt) samt Oweniidae (se nedan), vilken avviker något från beskrivningen ovan & tycks bilda en del-klad för sig, lite vid sidan av övriga familjer.

Siboglinidae Caullery, 1914 {siboglinide} (3 gen., 5 sp.) Långa (upp till ≈ 2 m), tunna, bilateralsymmetriska, rörbyggande marina bentiska maskar, utan mun & tarm. Kropp uppdelad i 4 avsnitt. Huvudloben bär en till >1000 långa fint pinnulerade, cilierade tentakler; därpå följer en kort körtelregion, varifrån röret avsnödras; i sin tur följd av ett långt, ofta papillerat kroppsavsnitt, 'trunken', som ibland är borstförsedd; det terminala kroppsavsnittet 'opisthosomet' bär vanl. borst. Lever normalt nedom 100 m djup. Tros livnära sig via mikropinocytotisk absorption av organiska ämnen & / el. med hjälp av symbiotiska bakterier. Länge har fam. betraktats som eget phylum under namn **Pogonophora** K.-E. Johansson, 1938. [Gr. pogon, gen. pogonos = skägg + Gr. phoros = bärande] Det indelades då i klasserna **Afrenulata** Webb, 1969 (Syn.: **Vestimentifera** Jones, 1981 & **Obturata** Jones, 1961) (1 skandinav. art; [Prof. Michael Webb, 1924-, Durban, Sydafrika, arbetade så länge med pogonophorer i Bergen, Norge under 1960-talet att gruppen länge benämndes Webb-dyr]) samt **Frenulata** Webb, 1969 (Syn.: **Perviata** Southward, 1988), i sin tur uppdelad i **Atheanephrida** Ivanov, 1955 (med Oligobrachiidae Ivanov, 1967 – företrädd av bl.a. ett par arter vid N Norge – & Siboglinidae) samt **Thecanephrida** Ivanov, 1955 (4 familjer, varav en art av Sclerolinidae Webb, 1964 finns i V-norska fjordar, näml. Sclerolinum Southward, 1964 *brattstroemi* Webb, 1964, som finns bl.a. i sjunket trävirke i t.ex. skeppsmask-gångar – dock ej i levande sådana; nedom djup om ca 100 m, kan ev. tänkas påträffas i likn. substrat även i Skag. på minst motsvarande djup; nu dock överförd till 'Afrenulata'). Detta 'phylum' har har än ansetts ha affinitet åt Deuterostomia än åt Protostomia. Nu har klarlagts att nervsystemet är ventralt beläget. Tysken Bartolomaeus 1995 slöt att Pogonoforerna utgör en monofyletisk grupp ihop med i.a. polychaet-fam. Sabellidae. Greg Rouse & Kristian Fauchald 1997 påvisar liknande resultat i sina kladistiska analyser & placerar gruppen under familjenamnet Siboglinidae (N.B. begreppet står här för hela pogonofor-gruppen) inom ordning SABELLIDA bland polychaeterna. McHugh 1997 visar via studier av nucleotid-sekvensdata från EF-1(-genen (EF = Elongation Factor) likaså att såväl detta taxon som Echiura

hamnar inom polychaeterna, ehuru Echiura hamnar utanför annelid-kladen i Rouse & Fauchald 1997. Därmed måste den systematiska indelningen inom gruppen ovan fam.-nivå skrotas & de tidigare familjerna kan på sin höjd betraktas som subfamiljer. Den 31 juli 2004 beskrevs två valbenslevande arter av gen. *Osedax* Rouse, Goffredi & Vrijenhoek, 2004 [L. os = ben + L. edax = glupsk, girig] från ett pacifiskt valskelett påträffat på >2800 m djup utanför Monterey & $<$ månad senare (30/8) påträffades de första exemplaren av en art av släktet, *O. mucofloris* Glover, Källström, Smith & Dahlgren, 2005 [L. muco = slem, mukus + L. floris = blomma], fr. Atlanten på en kota från en sänkt val i Kosterrännan från 125 m djup. Det svenska fyndet erinrar ngt om *O. frankpressi* Rouse, Goffredi & Vrijenhoek, 2004 [äror Dr. Frank Press, 1924-, vetenskapl. presidentrådgivare i USA 1977–80] av kända arter men ännu mera om en obeskriven pacifisk art. Honan förankrar bakkroppen i behålligheter & utanför benet syns ett slemrör inlagrat med sedimentpartiklar i vilket en vitaktig semihyalin subkonisk 'trunk' (vilken är förenad med den loberade förankringsbakkroppen i benet) sitter, från vilken ett par vid basen tvekluvna grövre vita till skära tentakler (palper) sticker ut i framänden (alla 4 grenarna rikt försedda med korta pinnulae utmed hela insidan), basalt omgivna av en kort kraglik del, vilken är något opak-vit. Palper hos levande exemplar av *O. mucofloris* är 5–6 mm långa och en smal oviduct, likaså utgående fr. artens framände, är $\approx 1/3$ så lång som palper hos okontraherade djur, medan trunken är ≈ 6 –8 mm lång & 0.5 mm vid & det vaskulära rotsystemet är 2–10 mm långt & tränger in i valbenet ca 2–3 mm. Ägg av ♀♀ dimorfa, ≈ 70 resp. ≈ 110 μm i \varnothing . Norskfångade valrester dumpas efter styckning i ett ≈ 100 m djupt område i Norska Rännans sydkant i N Nordsjön, så dumpningsplatsen utgör sannol. ett rekryteringsområde f. valskelettavhängiga organismer i närområdet. Detta benglupande släktes ♀♀ blir några få cm långa totalt & lever i cylindriska el. hemisfäriska rör & är förankrade i valbenet med rotlika vaskulariserade utskott som med hjälp av stavformade bakterier tillgodogör sig av benmargens innehåll. Hanarna är mikroskopiska & håller till i ♀♀:nas rör & är ca 17 ggr fler än ♀♀:na, ehuru av *O. mucofloris*, ♂♂ ännu är okända. Artens ♀♀ har sedermera dock äv. påträffats i en mindre vals ben, sänkt på <40 m djup i Kosteromr., liksom i pottvalskotor upptrålade fr. Väderöområdet. Totalt är >150 arter fr. fam. beskrivna. *Oligobrachia* Ivanov, 1957 *haakomosbiensis* Smirnov, 2000 [i Haakon Mosby mud volcano NV om N Norge, funnen av R/V Haakon Mosby, benämnt efter Prof. Håkon Mosby, 1903–89, violin-trakterande norsk oceanograf, som under en Antarktisresa plågade hyttkamraten Ditlef Rustad, 1902–93, så med sitt spelande att denne i Kapstaden måtte köpa en mandolin i självförsvar] har jämte i texten nämnda övr. taxa påträffats nära Skandinavien.

Siboglinum Caullery, 1914 (3 sp.) {siboglinom} [Nederl. expedit. med kanonbåten Siboga, 1899–1900 ledd av prof. Max W. Weber, 1852–1937, Zool. Mus. i Amsterdam, fann utmed Indonesien djurgruppens första företrädare + L. linum = tråd, lina]

fiordicum Webb, 1963 {fjårdikom} [Skand. fjord + L. -icum = -tillhörig] D:30–600, F:?, L:10 (djur, inkl. tentakel) & 24 (rör), \varnothing :0.020.029 (rör), MB, Skag.-N Nord. Rör i mitten ljust gulbrunt, svagt genomskinligt, med ringar, färglöst i ändarna. Rörets bakre del är sammantryckt ity stödjeringar saknas.

ekmani Jägersten, 1956 {ekmáni} [Prof. Sven Ekman, 1876–1964, Uppsala-zoolog och biogeograf, föregångare till prof. Karl Gustav (Gösta) Magnus Jägersten, 1903/1993, zoologi-professor i Uppsala, välkänd för sin fylogenetiska bilaterogastrea-teori, men även specialist på *Protodrilus* och vissa andra annelidartade djur] D:396–1288, F:?, L:10 (djur, inkl. 0.8 cm lång tentakel) & 22 (rör), \varnothing :0.011–0.015 (rör), MB, Skag.-NÖ Nord. Främre del

av röret tunn och genomskinlig, mittdelen med ljusgula – guldgula – mörkbruna ringar (succesiv färgförändring), medan rörets bakre del har oregelbundna gråbruna ringar. Arten kan bl.a. påträffas i sjunket trävirke tillsammans med skeppsmask. Den tycks vara utbredd på bottnar där polychaeten *Spiochaetopterus bergensis* är allmän.

poseidoni Flügel & Langhof, 1983 {påsejdåni}
[R/V 'Poseidon', tyskt forskningsfartyg < Gr. myt. Poseidon]
D:230–294, F:hyalin & färglös (det ljusröda blodet kan ses i vissa delar), L:6.3 (djur, exkl. antenn) & 17 (rör), Ø:0.0150.023 (rör), MB, Skag. Röret är ljusrött i huvuddelen, grågult i främre delen. Rörets ringar är ofta oregelbundna. Detta är den enda kända samkönade arten inom familjen.

Sabellariidae Johnston, 1865
{sabellarifide} (1–2 gen., 1–2 sp.)
Kropp uppdelad i 3 regioner; thorax består av 2 främre segment med rudimentära unirama ventralborstbärande parapodier följt av 3–4 segment med birama, dorsaloch ventralborstbärande parapodier, därefter en abdomen med dorsalhakar & ventralborst följt av ett borstlöst anlrör. Det smala ventrala prostomiet är lateralt fäst vid det operculumbärande peristomiet. Operculum är uppbyggt av 1–3 kretsar av speciella borst, paleae. Cirrlika, pariga gälar ovan notopodierna längs hela thorax och abdomen.

Sabellaria de Lamarck, 1818 {sabellária} (1 sp.)
[L. *sabulum* = ör, grus + L. *-ella* : dim.suffix + L. *-aria* : adj.suffix]
Har 3 kretsar av opercular-paleae. Den från djupa vertikala hårdbottnar i Norge kända *Phalacrostemma norvegicum* Strömgen, 1971 har blott en räcka paleae i sitt operculum.

spinulosa R. Leuckart, 1849 {spinulåsa}
[L. *spinus*, dimin. *spinulus* = tagg + L. *-osus* = full av]
D:≈10–600, F:vinröd, med mörkbruna thoraxfläckar, ljusbrunt anlrör och mörkbruna tentakler; ♀♀ rödlila och ♂♂ vitaktiga vid könsmognad, L:3 (djur); 50 (rör), SB-HB, Katt.-Bohus.-Nord. Rören sandoch slamnlagrade, ofta i stora musselskal, i regel flera tillsammans, men fästes även direkt mot berg och sten. Paleae, vilka består av 3 kretsar av distalt plattade mässingfärgade borst bildar tillsammans ett operculum. Den yttre kretsen av paleae avviker från de inre kretsarna genom att den yttre platta delen av borsten avslutas av ett antal tandlika utskott. Det mediana av dessa distalutskott har dels sidotänder och är dels mycket längre än omgivande utskott, till skillnad från den välkända släktingen *S. alveolata* (Linnaeus, 1767), vilken lever i rör aggregerade (15–60 tusen individer / m²) till jättelika revliknande bildningar längs tidvattensstränder från Helgoland, Eng. Kanalen och söderut. Det största kända revet i världen är 9 km långt och en km brett och ligger i St. Luvie inlet, Florida. Dess mediana terminalutskott är otandat och blott aningen längre än sidoutskotten. Den senares pelagiska larver har visats kunna uppskjuta metamorfosen lång tid i avvaktan på lämpligt substrat, helst adultens rör. Den senare uppnår en ålder av 10 år medan släktets övriga arter anses bli 3–5 år gamla.

Sabellidae Johnston, 1846 {sabellide} (≈15 gen., ≈23 sp.)
Bebor rör, vilka ej är uppbyggda av kalk. Cylindrisk, bakåt avsmalnande kropp, vanligen med talrika segment. Tentakelkronan utgår från ett par halvcirkelel. spiralformiga lobar, är i regel bjärt färgad, ofta bandad, stundom med grenade eller membranförsedda radioli; ett par långsfärdade tentakelpalper utgår likaså från munregionen. Saknar operculum. Prostomiet är otydligt. Peristomiet ofta utbildat som en sig framåt vidgande krage, vilken delvis täcker tentakelkronans basala lobar. Krage har i regel ett ganska tydligt ventralt insnitt och ibland även dorsolaterala insnitt. Den är dorsalt helbräddad eller via insnitt förbunden med nedan beskrivna fekalieränna. Hos vissa sydliga (ej från

Skandinavien kända) släkten, t.ex. *Demonax* Kinberg, 1867 [Gr. *de*= iväg (från)+ Gr. *monachos* = solitär], är dock krage blott utformad som en ventrolateral haklapp, ehuru även vår inhemska *Sabella*-art & några av våra *Branchiomm*a-arter har en snarlik kragssituation. Thorax med få (4–12) segment. En långsgående, längs abdomen ventral, cilierad fära vrids vid övergången till thorax till dorsalposition via djurets högra sida & tjänstgör som transportmekanism av fekalier ut ur röret. De flesta fungerar som suspensionsätande filterrare, men några småarter är i huvudsak depositionsätare; bebor varierande bontyper. En del färskvattenlevande icke-skandinaviska arter fördes tidigare till en egen fam., **Caobangiidae** Jones, 1974.

Sabellinae Johnston, 1846 {sabelline} (≈12 gen., ≈20 sp.)
Små – stora arter med 2 el. flera rader av 'skelett'-celler i radioli. Abdomen består av ≥15 borstsegment & är längre än thorax hos alla nordeuropeiska släkten utom det lusitanska *Oriopsis* Caullery & Mesnil, 1896, som har blott 5 abdominala segment. Radioli ofta med ögon, fria från varandra eller basalt förbundna via interradiolarmembran. (Membran tydliga hos *Branchiomm*a, *Sabella*, *Euchone*, *Chone* och *Bispira* Krøyer, 1856, otydliga hos *Potamilla* Malmgren, 1866, *Pseudopotamilla* Bush, 1905 & *Laonome* Malmgren, 1865 [Gr. myt. *Laonome* : Alkaios gemål, moder till Amphitryon (som blev Herakles' jordiske far)], saknas hos *Jasmineira* Langerhans, 1880 och *Amphiglena* Claparède, 1864 (ett sydligt gen. som via *A. mediterranea* (von Leydig, 1851) är spritt upp till N Nordsjön), vilken lätt igenkännes genom att sakna även peristomial krage). Jämte nedan redovisade taxa är *Notaulax* Tauber, 1879 [Gr. *notos* = rygg + Gr. *aulax* = fära] *rectangulata* Levinsen, 1883 känd fr. Skandinavien i ett enda exemplar fr. 30 m djup slambotten i Lilla Bält. Denna gula mask med röda thoracalfläckar var 22 mm lång (+ 8 f. tentakelkronan) & hade ≥45 setigerer. Dess 12 radiolus-par är basalt membranförenade till nästan halva sin längd & bär från 2/3 av de fria radioli en enkel ögonrad / radiolus, vilken löper som en svag spiral upp mot spetsen. Krage m. dorsalt insnitt men helbräddad ventralt. Arten kännetecknas främst dock av att setiger 1:s dorsala borst ej sitter i typiska buntar, utan bildar ett par långa, nästan parallella linjer dorsalt.

Sabella Linnaeus, 1767 {sabella} (1 sp.)
[L. *sabulum* = ör, grus + L. *-ella* : dim.suffix]
Abdominalborst ordnade i tät men komplett spiralform nedom uncini-raderna. Obs! *Bispira* Krøyer, 1856 och *Branchiomm*a Kölliker, 1858 har likartat arrangerade borst, men spiralen är partiell, liknande ett C med några extra borst inuti C-bågen. Krokborsten i thoraxregionen hos *Sabella* (och övriga med detta släkte här jämförda släkten) är aviculära uncini, d.v.s. kortskaftade fågellikta.

pavonina Jameson, 1811 {pavánina}
Syn.: *penicillus* : Auclt., non Linnaeus, 1767
[L. *pavo*, genit. *pavonis* = påfågel / L. *penicillus* = (målar)pensel]
D:5–750, F:gulorange eller gråviolett med kragregion mörkviolett ventralt; radioli med punkter & tvärband i varierande färger, L:25 (mask), L:50 (rör) & Ø:0.8 (rör), MB-SB-HB, Öres.-Bohus.-Nord. Mjukt, något elastiskt, långsmalt lerbärgat rör. 8–45 par radioli, som saknar både ögonfläckar & utskott på baksidan. På radioli påträffas ganska ofta den ≤1.9 mm långa *Sabelliphilus elongatus* M. Sars, 1862 (**Poecilostomatoidea**, **Sabelliphilidae**). Spatelformade borst saknas överhuvudtaget. *Bispira crassicornis* (M. Sars, 1851) & *B. fabricii* (Krøyer, 1856), som är kända fr. Norge (Oslofjorden och norrut resp. Bergen – arterna är möjl. synonyma) har pariga ögonfläckar på radioli och åtm. *B. crassicornis* har ögonfläckar mellan abdomens noto& neuropodier. Kan ev. även förväxlas med den ≤12 cm långa, mellan 1–600 m djup i tunnväggiga rör anliggande mot *Arctica*-skal och liknande underlag levande – ehuru ev. ibland äv. inbörad i slika skal *Pseudopotamilla reniformis* (Bruguère, 1789), som dock har spatelformiga borst på

thorax & enkla rader av 1–3 (8) rostfärgade ögon på baksidan av en del radioli. Jämte *Bispira* är detta familjens enda inhemska taxon m. (dorso)laterala insnitt i kragkanten. Den ≤ 84 mm långa, mellan 10–50 m utbredda *Potamilla neglecta* (M. Sars, 1851) saknar ögonfläckar på de med rödbruna tvärband försedda radioli, men har liksom föregående släkte & *Laonome* – men ej *Sabella* & *Bispira* – spatelformiga borst i thorax. Dess krage är kännetecknande med ett kort dorsalt insnitt och ett par ventrala snett framåtriktade lobber som korsar varandra. Dess rör har ett tätt skikt av sandkorn eller andra fragment runt sig. Den vitgula med röd tentakelkrona försedda, ≤ 3 cm långa, rent slambottenlevande (mellan 10–60 m från S Öster. upp längs västkusten) *Laonome kroeyeri* Malmgren, 1865 har blott 6–8 par radioli utan ögonfläckar, är likaså försedd m. spatelformiga thorax-borst, men saknar – t. skilln. fr. övr. arter – följeborst i samband med krokborsten på thorax. Dess krage är dorsalt helbräddad. Har blott ett par (ventrala & korta) apinnata tentakelfilament, vilka förenas med ett mellanliggande membran.

[*Sabella pavonina*](#)

Branchiommata Kölliker, 1858 {brantjiåmma} (3–4 sp.)

[Gr. *branchia* = gälar + Gr. *omma* = öga, utseende]

Vårt enda släkte som har pariga klubbel. trådlika utskott (styloder) baktill på radioli. Kropp ganska satt. Med tydliga purpuröda interramala 'ögonfläckar'.

bombyx (Dalyell, 1853) {båmbyks}

[L. *bombyx* = silkeslarv < Gr. *bombyx* : ett namn på bomull]

D: ≈ 10 – ≈ 400 , F: variabel, ofta mörkbrun; runda bruna fläckar mellan noto- & neuropodier; radioli brunbandade & försedda m. pariga ögon, L: 5, MB-SB-HB, N Öres.-Bohus.-Nord. Dorsala kragkanter är shopsmälta m. kanterna på den trånga fekalrännan, ej som hos våra övr. arter vitt separerade dorsalt. Röret är anfastat till bottenmaterial längs hela sin längd. De 2 övr. sydiskandinaviska arterna saknar radioliögonfläckar. Den ≤ 3 cm långa, gulgrå, med blott interramala fläckar försedda *B. inconspicua* (M. Sars, in G.O. Sars, 1872) har ofärgade (el. försedda med svagt antydd orange bandning av) radioli, var och en med ≤ 10 stylod-par. Radioluslängd ca 1/3 av kroppslängden. Basalmembran negligerbart kort. *B. bahusiense* Johansson, 1927, (≤ 4 cm lång) har otydliga 4-kantiga ventralskölds-pigmentsamlingar & halvkroppslånga bandade radioli, vars basalmembran är blott $\approx 1/16$ av kronans längd. Hos adulter kan det finnas ≥ 20 stylodpar / radiolus. Den likaså ögonlösa, norr om Hardangerfj. utbredda, ≤ 13.2 cm långa (inkl. ≤ 4.3 cm lång tentakelkrona) *B. infarctum* (Krøyer, 1856) saknar t. skilln. fr. de båda andra arterna tydliga glapp mellan thoracala tori & ventralsköldar. *B. inconspicua* har observerats krypa upp längs glasrutor i akvarier på TMBL (utan rör – som hos denna art är okänt).

[*Branchiommata bombyx*](#)

Euchone Malmgren, 1866 {evtjåne} (3–4 sp.)

[Gr. *eu* = sann, verklig + gen *Chone* : (se nedan)]

Abdominalborst i rader nedom rader av kortskaftade uncini. Radioli, varav flera är förbundna lateralt med höga basalmembran, har talrika korta pinnulae. Har apinnata tentakelfilament ventralt i tentakelkronan. Tydliga ventralsköldar. Den ventrala fekaliefåran är tydligt breddad och fördjupad utmed de sista segmenten, så att maskens ände får ett tydligt skedformat utseende. Thorax har långskaftade krokborst.

papillosa (M. Sars, 1851) {papillåsa}

[L. *papilla* = spene, bröstvärta, finne]

D: 18–2500, F: i sprit gröngrå med vit tentakelkrona, L: 3.8, MB, Kieler Bucht-Bohus.-Nord. Bor i smala (≤ 2 mm \varnothing) lerrör, ≤ 15 cm långa. Blott ventrala körtelytor tydliga. De syns som 4 väl åtskilda subcirkulära fläckar på varje abdominalsegment. Separeras från den ≤ 25 mm långa, ljusst rosa med mörkröda thoracalringar och mörkröd tentakelkrona (med gula tvärstimmor el. vitaktiga fläckar), mellan 30–200 m levande *E. rubrocincta* (M. Sars, 1861), som dorsalt på abdomen har körtelytor i form av smala tvärband, bl.a. genom avsaknad av röda ringar på thoraxsegmenten och från den ≤ 6 cm långa, ensfärgat rödgula, mellan 10–140 m levande *E. analis* (Krøyer, 1865), genom sina papillösa ventralsköldar.

[*Euchone papillosa*](#)

Euchone rubrocincta

Chone Krøyer, 1856 {kåne} (≈4 sp.)

[Gr. *chone* = tratt, rör]

Abdominalborst i rader nedom rader av kortskaftade uncini. Talrika korta pinnulae på radioli, som lateralt förbinds med höga basalmembran. Inga eller otydliga ventralsköldar. Ingen breddning el. fördjupning av ventral fekaliefåra utmed slutsegmenten. Den snarlika *Jasmineira* Langerhans, 1880 [Arab. *yasamin* : växt av olivfamiljen (ehuru ordet nog har persiskt ursprung) + Gr. *eiro* = hopbinda] saknar likaså en slik skedformig 'mask-avslutning', ehuru detta släkte dock så gott som saknar radiolär basalmembran. Fr. Skag. är *J. candela* (Grube, 1863) (≤18 setigerer, 16–17 radioli-par, var-av några apinnata de pinnata dock m. många pinnulae & tydliga distala membraner; det koniska pygidiet är försett med ett par små svarta ögon) & *J. caudata* Langerhans, 1880 (≤29 setigerer, ≤5 radioli-par, varav några apinnata; pygidiet med karaktäristiskt filament bakom anus; blott ≈5 mm lång) kända. Thorax har långskaftade krokborst. En 3:e art, *J. elegans* de Saint-Joseph, 1894 är känd från Kristiansandsområdet till Møre. Den liknar *J. caudata*, men blir större (≤2 cm) och har fler segment (≈30 abdominala + 8–9 thoracala setigerer), ≤6 par pinnata radioli + några apinnata samt saknar postanala filament. Den lever i skrymslen, t.ex. mellan grus & skal el. bland hapterer på moderata djup.

duneri Malmgren, 1867 {donéri}

[Nils Christoffer *Dunér*, 1839–1914, svensk astronom]

D:20–1500, F:tentakelkrona gul med vita tvärband; kropp färglös, L:3.5 (inkl. tentakelkrona), MB-SB-HB, Öres.-Bohus. -Nord. Har ≤70 setigerer, 5–8 (-11) radioli-par, distalt cirrlika, långa & avsmalnande, jämfört m. 10–36 par, distalt korta & triangulärt platta hos *C. fauveli* McIntosh, 1923 [hedrar Pierre *Fauvel*, 1866–1958, fransk välkänd polychaetolog] (Syn.: *C. infundibuliformis*: Auctt., *non* Krøyer, 1856), vilken saknar de apinnata tentakelfilamenten ventralt i tentakelkronan som våra övr. arter har. Dess kropp är ljus rosa – grönaktig, tentakelkronan orange med vita fläckar el. olivgrön med röda spetsar. Storlek ≤ 12 cm; ≤90 setigerer.

Dess krage är snedskuren (men med jämn, d.v.s. ej undulerad kant) sett fr. sidan. Den har en likn. geografisk & djuputbredning som *C. duneri*. Den vita – gulaktiga, ≤11 mm långa gruslevande *C. filicaudata* Southern, 1914 [L. *filicaudatus* = med analcirr], vars kragkant är jämn & ej snedskuren liksom hos *C. duneri*, skiljer sig dock fr. denna genom att ha ett caudalfilament samt ett mediodoralt insnitt i kragen. Kroppen är äv. kort med ≤21 setigerer. Har 8 par radioli. Bebor sandrör på 20–100 m djup. Den ≤15 mm långa *C. longocirrata* Sars, 1872 har (sett från sidan) snedskuren krage med undulerad kant & 5–8 radioli-par och – t. skilln. fr. våra övr. arter av släktet – ett par små ögongrupper på setiger I. Dess kropp består av ≈40 setigerer. Ännu en obeskr. art av släktet har iakttagits mellan 5–20 m djup på grusig – hård botten i N Bohusl. Av ≈30-talet setigerer är 8 thorakala. En oparig tydl. analcirr ändrar masken. Dess krage är ngt sned, hel ventralt men dorsalt ej sammanhängande utan övergår i ett par bakåtriktade flikar. Bakom setiger II:s borst löper en smal vit ring helt runt segmentet. Den ≈11 mm långa kroppen på den studerade individen var rödaktig. De 8 radioli-paren var opakvita basalt, därpå bandade i orange & opakvitt. Tre par apinnata tentakelfilament. Innanför kragen kunde ett par mkt stora ögonlika mörka fläckar ses. Den ≈5 mm långa *C. collaris* Langerhans, 1880 finns bl. Nordsjö-alger.

Chone infundibuliformis

Myxicola Meneghini, ex Koch MS, in Renier, 1847

{myksikåla} (1–3 sp.)

[Gr. *myxa* = slem + L. *colo* = bebo]

Thorakala hakborst långskaftade. Radioli utan ögon. Hakar ordnade i nästan fullständiga ringar på abdomen. Membraner förbinder radioli med varandra längs större delen av deras längd. Familjens enda släkte med gelatinöst rör.

cf. *infundibulum* (Renier, 1804) {infundibolom}

[L. *infundibulum* = tratt]

D:18?–500, F:gul el. orange med ljusa & mörka ringar; palper violetta; tentakelkrona brun el. violett i mitten & distalt, L:20 (mask), Ø: 3 (rör), MB-SB-HB, Öres.-Bohus. Släktet tarvar revision. *M. infundibulum*, vars thorakalborst är små (hart när synliga i preparermikroskop), många (≥100) & samlade i små runda fläckar, är en sydlig art, som ev. når Skandinavien. Vår mest allmänna art kan kanske vara den runt 6 cm långa *M. steenstrupi* Krøyer, 1856. Likaså finns nog den fr. NÖ-NV Britt. Öarna & ev. N Norge kända, ≤6 cm långa *M. sarsii* Krøyer, 1856 hos oss (i silt/sand). Den har få, i preparermikroskop väl synliga thorakalborst. Radiolis toppar är purpurel. brunfärgade hos *M. infundibulum*, medan de har samma färg som resten av radioli hos *M. sarsii* & även hos *M. steenstrupi* (med tydligare än hos *M. infundibulum* thorakalborst) avviker ej topparnas färg. Vid Bohuslän finns exemplar av släktet med ofärgad tentakelkrona. Den från Irland & söderut hårdbottenutbredda, ≤26 mm långa *M. aesthetica* (Claparède, 1870) når nog ej våra hav. (Den har 1–4 – ej 7–9 – thorakalsegment & radioli är ganska hyalina med vitaktiga toppar).

Myxicola infundibulum

Fabricinae Riuoja, 1923 {fabritjine} (3 gen., 3 sp.)

Småvuxna med 2 el. 3 radiolus-par. Radioli saknar skelettceller hos våra arter. Abdomen, som består av ≤ 3 setigerer, är kortare än thorax. Alla hakborst är långskaftade. Radioli saknar ögon och är aldrig lateralt förbundna via membran. Hemisessila rörbyggare som stundom lämnar rören.

Fabricia de Blainville, 1828 {fabritjia} (1 sp.)

[Fabricius, Otto, 1744–1822, dansk grönländsforskare, eskimåmissionär och zoolog, bodde i ett primitivt inuit-läger på V Grönland under fem och ett halvt år fr.o.m. 1768. Sina observationer gjorde han medelst kajak, en kopp och några musselskal som skålar, några handlappar & Linnés Systema Naturae; sedermera teologiprofessor och titulär-biskop; mest känd för sin 'Fauna Groenlandica' 1780, men utgav även en grönländsk ordbok & en grammatik]

Abdomen med 3 segm. Har såväl peristomalia & pygidiala ögonfläckar. 3 radioli-par med långa pinnulae. Kragen runt basala tentakelkronan rudimentär, blott synlig ventralt. Snarlika släktet med estuarina *Fabriciolo* Friedrich, 1940 *baltica* Friedrich, 1940 har, jämte de med ett fåtal pinnulae försedda radioli, ett par tydliga ventrala palplika tentakelfilament & blir ≤ 1.8 mm lång exkl. dess ≤ 0.7 mm långa tentakelkrona & dess krage framträder runtom. Dan har påträffats t.ex. på grov sand runt 19 m djup i Trosa skärgård.

stellaris stellaris (O.F.Müller, 1774) {stelláris}

Syn.: *sabella* (Ehrenberg, 1837)

[L. *stellaris* = stjärnbeströdd, fläckig, prickig < L. *stella* = stjärna / L. *sabulum* = ör, grus + L. *-ella* : dim.suffix]

D:0.5–1000, F:hyalin, gulaktig – rosa med brunaktigt pigment särskilt på främre segment, L:0.4 (exkl. en ≈ 0.6 mm lång tentakelkrona), MB-SB-HB, Öster. (Oxelösund)-Bohus.-Nord.

Fabricia stellaris

Manayunkia Leidy, 1859 {manajónkia} (1–2 sp.)

[Släktets första art upptäcktes i Schuykill River, varför det begåvades med denna flods indianska namn]

Tre abdominalsegment. Ögonfläckar blott på peristomiet. Har blott 2 radiolus-par & ett par ventrala tentakelfilament.

aestuarina (Bourne, 1883) {ästoarína}

[L. *aestuarium* = blandområde m. färskt & salt vatten (brackt), ehuru det i varma hav faktiskt finns hypersalina ($S \geq 40$ psu) estuarier, t.ex. Laguna Madre runt Corpus Christi i Texas]

D:0–20, F:hyalin, färglös – svagt brunaktig; palplika filament svagt grönaktiga, L:0.6 (med tentakelkrona), MB (-

SB), Öster. (Stockholm & Helsinki)-Bohus.-Nord. De båda radiolus-paren är var och en förgrenade i blott 2 pinnule, d.v.s. totalt 8 st.

Serpulidae Lamarck, 18718 [n. cons., Op. 767 ICZN]

{serpólide} (≈ 15 gen., ≈ 23 sp.)

Kalkrörbyggare. Radioli saknar skelettceller. En bakåtriktad, dorsalt öppen, krage utgår från första segmentet bakom huvudregionen & täcker ventralt thorax samt stundom även främre delen av abdomen; i kragen finns kalkavsöndrande körtlar för rörbyggnad. Borstväxling & fekalrännevridning mellan kroppsavsnitten i grova drag likt *Sabellidae*. Filtreerande, sessila suspensionsätare.

Serpulinae Lamarck, 1818 {serpolíne} (≈ 10 gen., ≈ 11 sp.)

Rör antingen ej alls spiralbyggda eller spiraliserade i blott en mindre del av sin längd, vanl. anfastade mot hårbottenytan. Kropp symmetrisk, med > 5 (vanl. 7) thoracala borstbärande segment. En av tentakelkronans mest dorsala radioler är i regel ombildad till ett stjälkat operculum (lock), som kan tillsluta rörets mynning; tentakelpalper saknas vanligen.

Serpula Linnaeus, 1767 [n. cons. Op. 767, ICZN]

{sérpola} (2 sp.)

[L. *serpula* = liten orm]

Rör med tillväxtringar & i regel rel. tydliga, m.el.m. tandade längsåsar (ofta 5). Tvärsnitt runt, terminalt trumpetaktigt utvidgat. *Metavermlia* Bush, 1904 *multicristata* (Philippi, 1844), en sydlig art som påträffats vid Bohuslän, har likaså ett med 5 tandade längsåsar utrustat, men tunnare (1.5 mm Ø) runt, men rent vitt rör. Dess långskaftade operculum har dock en (ibland något toppstympad) långsträckt subovoid form, ej trattformad som hos *Serpula*. Lik *Metavermlia* är äv. *Vermiliopsis* de Saint-Joseph, 1894 *striaticeps* (Grube, 1862), likaså en sydlig art, som osäkert uppgivits fr. Skagerrak. Längsåsarna på dess rör är dock mindre markerade och skaftet på detta släktes operculum är rundat & ibl. ngt annullerat, medan det är bandlikt tillplattat hos *Metavermlia*. *V. striaticeps* har de basala delarna av tentakelkronan rödaktig, medan topparna är förhållandevis ofärgade och operculums kalott är brunaktig, liksom den hos *M. multicristata*.

vermicularis Linnaeus, 1767 [n. cons. Op.767 ICZN]

{vermikoláris}

[L. *vermis*, plur. *vermes*, dim. *vermiculus* = mask]

D:20?1400, F:varierande; gulaktigt till rödaktigt rör – sällan rent vitt; röd el. blekrosa tentakelkrona med röda el. vita tvärband; operculum rödviträndigt, L:7 (mask), Ø:4 (rör), HB, Öres.-Bohus.-Nord. Rör vitt el. oftast rosa – rött. Operculum format som en enkel tratt, konkav ovan till & med sågtandad kant, beroende på en uppdelning i många (vanl. 20–40, men stundom närmare 100) segment med längsfårer emellan. Trattens konkava yta har röda och vita radiärstriae el. är rödaktig. I sydligare nejder i Europa finns några ytterligare arter av släktet, hos vilka dock operkulumtrattens segment är högst ett 20-tal. *S. concharum* Langerhans, 1880, (med 14–25 (30) slika segment med det – ej koniska som hos *S. vermicularis* – utan äggkopsformade operkulet) är t.ex. påträffad upp till Eng. Kanalen och är eljest snarlik vår egen art, ehuru med opakvitt rör med 5 längsåsar, vilket ej överstiger 35 mm längd & 3 mm i Ø. Dess tantakelkrona skall vara basalt skär och fläckad med vitt & orange längre ut & en konstriktion skall finnas i operkulumskaftet där skaft & operkulum möts. I kragsegmentets 1:a ventrala borstknippe skall de spetsiga borsten ha 3 (ej 2) tänder vid 'midjan' & ibland kan en 4:e liten tand likaså förekomma (liksom flera smådentikler). En snarlik liten obekant art av släktet med hyalint vit tentakelkrona – blott vid den svaga konstriktionen mellan operkulums skaft & opercularkopp finns en svag antydning till orange – och kraglika sidoutsnitt på rörer, påträffades 2006 av Susanna Strömberg på settlingplattor från *Lophelia*-revet i Säckan.

Röret har ej 5 längsåsar utan snarare 3 längsrader m. trubbiga vinglika utskott & vid mynningen – liksom kanske vid tidigare mynningar – en flikad kraglik utvidgning. Borst i 1:a borstsegmentet är dock ännu ostuderade på detta material. Enl. indisk-brittiske experten Gottfried Pillai, som studerat foton, kan det möjl. röra sig om *S. concharum*, men sannolikare en obeskriven art av gruppen, som arten tillhör.

[*Serpula vermicularis*](#)

Hydroides Gunnérus, 1768 (1–2 sp.)

[Gr. *hydra* : mytologiskt vattendjur + L. *-oides* = -liknande]

Rör vitt, ≤ 3 mm i \emptyset , m.el.m. runt i genomskärning, ofta spiralvridet i sin äldsta del, i regel anfastat mot underlaget i större delen av sin längd, ganska slätt, men oftast med svaga, dorsalt karaktäristiskt 'framåtlutade' tillväxtringar utanpå, stundom med ett par ganska otydliga dorsolaterala längskölar som gör att rörets ovsida kan se tillplattad ut. Röret erinrar om det hos några ytterligare arter med runda vitaktiga rör, t.ex. det ≤ 5 mm tjocka, ev. med både tillväxtringar (som dock plägar vara raka) och ett antal svaga längsåsar försedda, men fr.a. av en vaxkakeartad ytstruktur kännetecknade, ofta till större delen mot underlaget liggande röret hos *Apomatus* Philippi, 1844 [Gr. *a*= ej+ Gr. *poma*, gen. *pomatos* = lock] *globifer* Théel, 1879, vars hyalina operculum – sittande längst ut på en av de pinnata radioli – är klotrunt. Mynningen hos dess rör är i regel något trumpetlikt vidgat & tidigare mynningar skönjes ofta hos äldre rör som kraglika utvidgningar. Tentakelkronans färg är hyalin hos yngre exemplar, men blir gulaktig hos äldre. *Hydroides*' rör erinrar äv. om det, fränsett m.el.m. raka tillväxtringar, ruggligt släta (således varken glänsande el. vaxkake-artade), och ibl. väsentligt grövre (2–8 mm), ofta basalt i cirklar ringlade & därefter i regel från underlaget delvis upprättstående röret hos *Protula* Risso, 1826 [Gr. *protos* = först, primär + Gr. *oulos* = vriden, snodd] *tubularia* (Montagu, 1803), vilken helt saknar operculum och i stället plägar ringla ihop sina tentakler likt hårlockar, och i denna position dra in dem i röret som ett slags lock, sannol. som en slags ersättning för saknat operculum. *A. globifer* har ≤ 80 setigerer & 7–20 radiolus-par & 3-loberad krage. *P. tubularia* har som ung tentakelfärg lik *A. globifer*'s, men äldre individer lär efterhand utveckla orange tentakler m. rödaktiga tvärmarkeringar. Ofta har *A. globifer* felaktigt bestämts till *P. tubularia* när operculum förlorats, så det är viktigt att studera äv. andra karaktärer. Thoracala hakborstrader ≥ 3 ggr längre än de abdominala. *P. tubularia* har ≤ 125 setigerer & 25–45 radiolus-par samt ej loberad krage. Thoracala hakborstrader av samma längd som de abdominala. Båda arterna har ögon på radioli. En nordamerikansk art av *Hydriodes*, *H. dianthus* (Verrill, 1873), har oavsiktligt spridits i Medelh. samt därifr. till spanska & franska Atlantkuster & äv. till Southampton-

omr., men tycks ej sprida sig fr. den senare lokalen, trots att omr. visar stora klimatiska likheter med ursprungslokalerna. En japansk art, *H. ezoensis* Okuda, 1934 har likaså introducerats v. Southampton, utan att tyckas spridas därifrån, men den har större krav på värme & planktonkvalitet & kan därmed knappast nå våra kuster. Liksom *P. tubifera*, så saknar äv. *Protis arctica* (Hansen, 1878) operculum, men har vanl. tydligt smalare rör, i regel försett med tvåra tillväxtringar & ser ut som ett mellanting mellan *Protula* / *Apomatus* & *Filograna*. Den är dock närmast känd från relativt djupt vatten vid Färöarna.

[*Protula tubularia*](#)

[*Protula globifera* = *Apomatus globifer*](#)

norvegicus Gunnerus, 1768 {hydráides närvégikos}

[L. *norvegicus* = norsk]

D:10?-5000, F:kropp röd; tentakelkrona med rödvita tvärband; opercularstjälk röd el. med 2 röda ringar, L:3, HB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Operculum format som en dubbeltratt, varav den distala delen är en taggig krona, som hos *H. norvegicus* är radialsymmetrisk. Kronans taggar har lateraltänder & kronans centrala del är slät. (Beskrevs som *H. norvegica*, men släktnamnet anses tydl. maskulint – ej feminint – varav ändelsen -us). De andra arter av släktet, som möjl. kan uppträda hos oss, avviker i en el. flera detaljer vad beträffar taggkronans utseende. Brackvattenarten *Ficopomatus* Southern, 1921 *enigmaticus* (Fauvel, 1923), som bor i runda rör med flera kraglika utvidgningar & ofta uppträder i stora ansamlingar har likaså ett snarlikt operculum, men dess taggbeväpning sitter i en el. ett par kretsar utmed periferin av distalytan, ej som en kronlik struktur utgående från centrum av distalytan. Den senare har etablerat sig tillfälligt i Skandinavien, men försvinner kalla vintrar, därest den ej etablerat sig i varmare vattenfickor som t.ex. där kylvatten från kraftverk el. dyl. rinner ut. På detta sätt tycks arten ha klarat övervintringen i Köbenhavns sydhavn, där den finns sedan decennier. Medan *H. norvegicus* har ett 15-tal med tydliga sidotänder försedda taggar på sin distala operkularkrona, så har den ovan nämnda *H. dianthus* ett 10-tal slika taggar, vilka saknar sidotänder. Snarlika taggar & antal som *H. norvegicus* har en varmvattenutbredd fouling-art, *Protohydroides* Uchida, 1978 *elegans* (Haswell, 1883), vilken i sin utbredning når upp till Holland & som förstås under varma förhållanden skulle kunna etablera sig vid vår kust. Den separeras lättast från *H. norvegicus*, genom att dess operculartaggars yttre fria del är kortare än den inre

sammanväxta delen, medan den fria delen av dessa taggar hos *H. norvegicus* är tydligt längre än den inre med granntaggar hopväxta delen.

[*Hydroides norvegicus*](#)

[*Ficopomatus enigmaticus*](#)

Pomatoceros Philippi, 1844 (1 sp.)

[Gr. *poma*, gen. *pomatos* = täckelse, lock + Gr. *keras* = horn]

Rör vitt, opakt, halvcirkulärt eller trekantigt igenomskärning, med markerad dorsal längsköl som kan gå ut som en sporre ovan mynningen. Röret ligger an mot underlaget större delen av sin längd. Lateral vinggutsnitt på operculumpedunkeln finns bara hos detta släkte.

triqueter (Linnaeus, 1767)

{påmatåkerås trikvéter} "Trekantsmask"

[L. *triquetrus* = triangulär, trehörnig]

D:0–5000, F:kropp gulaktig, grönaktig, röd eller brun; tentakelkrona med vita, blå, gula, röda eller bruna tvärstrimmor; krage blåaktig, L:2.5, HB, S Öster. (Kieler Bucht)-Bohus.Nord. Den från Br. Öarna & söderut utbredda

P. lamarcki (de Quatrefages, 1866) [se *Cyanea lamarcki*] har som adult ett rör med ytterligare ett par (lateral) längskölar, men kan förväxlas som yngre. Operculums distalskiva konkav el. konvex, med eller utan taggar, med djup, m.el.m. koppformad ampulla (delen mellan vingutsnitt & distalplattan), medan *P. triqueter* har grund (tjockt skivlik) ampulla & flat – konisk distalskiva, likaså med el. utan taggar. Unga *P. triqueter*-rör förväxlas lätt med rör av juvenila *Chitino-poma serrula* (Stimpson, 1854) [L. *serra*, dimin. *serrula* = såg], som olikt *Pomatoceros*, ej har några vinglika bihang på operculumpedunkeln, ej heller operculumtaggar. Könsmogna *C. serrula* bygger ut sitt rör vid mynningen med en vid, parig, arttypisk yngelkammare av kalk. De ej aggregerade rören påträffas djupare än ≈1 m fastsittande med hela sin längd på hårda underlag, ej alger. Ryggkölden på röret är m.el.m. ojämnt sågtandad & röret har oregelbundna tvärstrieringar, medan *Pomatoceros* har ett rätt slätt rör med blott vågig ryggköl.

Placostegus Philippi, 1844 (1 sp.)

[Gr. *plax*, genit. *plakos* = plåt + Gr. *stegos* = täckelse, tak]

tridentatus (J.C. Fabricius, 1779) {plakåstégos tridentátos}

[L. *tri* = 3 + L. *dentatus* = tandad / (Auktorn, Fabricius, J.C. (Johan Christian), 1745–1808 var dansk Linné-alumn & avlägsen släkting till Otto F. (q.v.). Var huvudsakl. verksam i Köbenhavn, men hade en professur & undervisade i den då danska staden Kiel. Han specialiserade sig på artropoder & var sin tids ledande specialist på fr.a. insekter, ehuru han skrev enstaka artiklar om även andra djur)] D:25–2000, F:tentakelkrona mörkröd med 2 bruna tvärband, L:3, HB, Katt.-Bohus.-N Nord. Rör semitransparent i sin yngre, ofta från underlaget uppåtstående del; i övrigt brunvitt. En sågtandad ryggköl och två laterala längskölar ger röret ett trekantigt snitt och bildar tre tänder vid mynningen hos vuxna exemplar. Operculum trattlikt, med en konkav, slät, brunaktig front.

[*Placostegus tridentatus*](#)

Ditrupa Berkeley, 1835 {ditrópa} (1 sp.)

[Gr. di = två, dubbel + Gr. trypa = håll]

Rör scaphopod-lik, ej fastvuxet vid något underlag.

arietina (O.F. Müller, 1776) {arietina}

[L. aries, genit. arietis = bagge, vädur + L. -ina = kommande från]
D:11?->1500, F:tentakelkrona med röda tvärband, L:2 (mask) & 4 (rör), SB-MB, Öres.-Bohus.-Nord. Rör scaphopod-liknande, vitt – gulvitt, men mera långsmalt och kurvböjt än *Antalis* (≈*Dentalium*) spp. samt med en koniskt hopdragen rörframände.

[Ditrupa arietina](#)

Filograna Berkeley, 1835 [Oken, 1815 (n. rej.)]

{filågrána} (1 sp.)

[L. filum = tråd + L. granum = frö, korn]

Rör trådsmala, solitära eller aggregerade med rör av andra individ. Fyra radiolus-par. De båda mest dorsala radioli bär var och en distalt ett asymmetriskt skedformat operculum. *Salmacina* Claparède, 1870 *dysteri* (T. Huxley, 1855) [Gr. myt. Salmakis: känd fontän med läkande vatten för sjuka som drack ur den / läkaren Frederick Daniel Dyster, 1810–93, samlade marina djur nära hemmet i Tenby, Wales åt åtskilliga av dåtidens zoologer, bl.a. åt vännen Thomas Huxley, 1825–95, mest känd som en av Darwins främsta tillskyndare], som helt saknar opercula, har till yttersta förväxling helt likartade tunna, aggregerade rör. Medan *Filograna* har ≤35 setigerer och distalt digitiforma radioli (de som ej bär operculae), så har *Salmacina* ≤60 setigerer och distalt ovalt tillplattade radioli. Kupriyanova & Jirkov 1997 anser dock att förekomst / avsaknad av operkulum ej är en släktesskiljande karaktär – vissa arter är kända för att kasta av och regenerera opercula – varför dessa båda arter måste förenas i det äldre släktet. Zibrowius 1968 anser t.o.m. att dessa båda taxa är identiska på artnivå.

implexa Berkeley, in M. Sars, 1846 {impléksa}

[L. implexus = tvinnad, snodd]

D:30?->550, F:kropp hyalint ljusgrå med gulaktig tarm synlig; tentakelkrona färglös eller grå; rör vitt, L:0.5 (djur) Ø:0.05 (rör), HB, Öres.-Bohus.-Nord. Rör ofta aggregerade av många individ (p.g.a. asexuell abdominal proliferation), bildande klumpar om 15–16 cm Ø. Simultan hermafrodit.

Spirorbinae Pillai, 1970 {spirårbíne} (5 gen., ≈12 sp.)

Sessila, hårdbottenlevande kalkrörbyggare med hela eller större delen av röret reguljärt spiralsvridet. Kropp liten, assymmetrisk, bakåt avsmalnande, med 3–5 borstbärande thoracala segment följda av en borstlös och obskyrt segmenterad preabdominal region, vilken följs av ett ganska kort postabdominalt avsnitt med 20 eller fler borstbärande segment. Tentakelkrona med få (3–4) radioli utan skelettceller på de båda halvcirkelformiga loberna. Den andra dorsala strålen på rörets konkavsida är ombildad till operculum, stundom med en inre ficka som tjänstgör som yngelkammare. Kalkutsöndrande krage som hos Serpulinae.

Circeini Knight-Jones, 1978 b{kirkeíni, sirkeíni} (2 g., 4 sp.)

Rör motursvridet. Embryoner inkuberas i röret, genom att äggen fästas vart och ett vid rörets insida eller andra ägg.

Circeis de Saint-Joseph, 1894 (3 sp.)

[Gr. kirkos = cirkel + Gr. eis = ini el. L. -eis : släktskaps-suffix]

Rör utan längsåsar. Substrattroggnare än andra inom fam.

spirillum (Linnaeus, 1758) {kirkéis spiríllom}

[L. spira = spiral (<Gr. speira = vadhelst som är virat) + L. -illum : dimin.suffix]

D:≈5-≈60, F:svagt orange med mage, ovarier & embryoner rödbrunaktiga; blod ljusgrönt; rör vitt, något hyalint, särskilt hos unga exemplar, så att kroppsfärgen syns genom röret, Ø: 0.2 (rörspiral), HB (nästan helt bunden till hydroider & bryozoer, ehuru undantagsvis erhållen på rödalger, t.ex. *Delesseria*), SV Öster.-Katt.-Bohus.-Nord. Har en tydligare tendens att lägga rörets vindlingar i flera plan, än släktets övriga arter. Förväxlas normalt endast med *C. armoricana fragilis* P. & E. Knight-Jones, 1977. Denna sitter alltid på makroalger, ofta *Laminaria*, men bl.a. även rödalger. Dess rör är helt opakt. *C. armoricana armoricana* de Saint-Joseph, 1894 [L. armoricanus = bretonesk < L. Armorica = Bretagne] sitter på skal av humrar & langustrar medan den fr. SV Öster.-Bohus.-Nord. utbredda *C. paguri* P. & E. Knight-Jones, 1977 sitter på telson av *Pagurus bernhardus* el. inuti skal bebodda av denna. Det glasartat semihyalina röret av *Paradexiospira* Caullery & Mesnil, 1897 (*Spirorbides*) *vitrea* (O. Fabricius, 1780) är försett med tydliga längsåsar och förekommer huvudsakl. mellan 1–25 m djup. Dess rörspiral ≤2.5 mm.

Januini P. Knight-Jones, 1978 {janoíni} (1 gen., 1–2 sp.) Rör

motursvridet. Embryonalutveckling i operkulär kammare.

Janua de Saint-Joseph, 1894 {jánoa} (1–2 sp.)

[Möjl. av Rom. myt. Janus : dörrars & portars gudom med två motsatta ansikten (som en port och dess in/ut-funktion), men härledning oviss < L. janua = dörr (cf. Eng. janitor = vaktmästare), men möjligen en hänvisning till släktets operculum. Samma år beskrev Baron Arthur d'Anthoine de Saint-Joseph, 1829–1911, serpulidsläktet *Janita*, vilket torde hänga samman etymologiskt]

Till skillnad från *Neodexiospira* Pillai, 1970, som har en trattliknande dorsalt hopväxt krage, så är kragen hos *Janua* ej hopväxt dorsalt. Det förra släktet är närmast representerat vid Br. Öarna med ett par sydliga arter.

pagenstecheri (de Quatrefages, 1866) {pagenstékeri}

[Heinrich Alexander Pagenstecher, 1825–89, zoologi-professor i Heidelberg, som 1863 felaktigt kallade arten *Spirorbis spirillum*]

D:(0)10->30, F:thorax nästan färglös; abdomen ngt orange; rör kritiskt vitopakt, Ø: 0.2 (rörspiral), HB (inkl. stenar, mollusk & kräftdjursskal & stundom alger), S Öster. (Fehmarn)-Bohus.-Nord. Rör m. 1–4 (oftast 3) m.el.m. tydliga längsåsar. Vår art ingår sannol. i ett siblingtaxon, enär utbredningen är främst circumtropisk. En djupt levande släkting, *J. echinata* (Wesenberg-Lund, 1953), är känd från Lofoten-området.

Spirorbini Pillai, 1970 {spirårbíni} (1 gen., 5 sp.)

Äggsträng fastsättes via en tråd vid det oftast medursvridna (alla skandinaviska arter är vridna så) & (i regel porslinsartat) opaka rörets innervägg där embryoner efterhand utvecklas.

Spirorbis Daudin, 1800 (5 sp.)

spirorbis (Linnaeus, 1758) {spirårbis spirårbis}

Syn.: *borealis* Daudin, 1800

[Gr. speira = något som är spiralsvridet + L. orbis = cirkel, ring / L. borealis = nordlig]

D:0–280, F:kropp grönaktig; mage brun; tentakelkrona färglös med grönaktigt skimmer; rör vitopakt, L:0.65 (mask), Ø:0.4 (rörspiral), HB (på *Fucus* spp., särskilt *F. serratus*, *Laminaria* spp. etc.), S Öster. (Greifswald)-Bohus.-Nord.

Röret saknar längsåsar men har längs spiralens utsida en mot underlaget anliggande list. Operculums ej cirkelrunda distalskiva saknar talon (klacklik nedåtriktad kalkplugg från distalskivan), men är distalt förtjockad. Likartat operculum har även *S. rupestris* Gee & Knight-Jones, 1962, som hittills är känd närmast från Bergen. Dess rör är slätt & saknar anliggningslist. Kroppsfärg rödorange. Sitter littoralt på sten, speciellt på klippor beväxna med *Phymatoliton polymorphum* (Linnaeus), ofta under *Fucus*-ruskor. Våra övriga arter av släktet har talon. Likaså saknar röret av *S. corallinae* De Silva & Knight-Jones, 1962 anliggningslist. Det sitter i regel på *Corallina officinalis* men kan även påträffas på *Chondrus*. Rörspiralen blir ≤ 2.5 mm i \emptyset . Operkulums cirkelrunda distalskiva platt el. konvex hos aduler av *S. corallinae*, t. skilln. fr. hos den i regel på diverse alger i rörligt vatten utbredda förväxlingsarten *S. inornata* L'Hardy & Quiévreux, 1962, där distalskivan förblir konkav även hos aduler. Av övriga förväxlingsarter i våra hav igenkännes den på sten (ibland även rödalger) mellan ≈ 1 –30 m djup sittande *S. tridentatus* Levinsen, 1883 på att dess smutsbruna rör har 3 dorsallängsåsar, som oftast fortsätter ut över mynningen som 3 tänder.

[Spirorbis spirorbis](#)

[Spirorbis corallinae](#)

Pileolariini P. Knight-Jones, 1978 {pileoláriíni} (1 g, 2 sp.) Rör städse medursvridna, vanl. med kritaktig (ej porslins-artad) ytstruktur. Yngelkammare anläggs i operculum. En japansk art, *Pileolaria rosepigmentata* (Uchida, 1971) (Syn.: *P. berkeleyana* (Rioja, 1942) (p.p.)) har ofrivilligt introducerats i S Storbritannien och har potential att klimatmässigt få fäste även i södra Skandinavien.

Bushiella P. Knight-Jones, 1973 (2 sp.) {boshiélla}

S.gen.: **Jugaria** P. Knight-Jones, 1978

Syn.: *Pileolaria* Claparède, 1868 (p.p.)

[Bush, Katharine Jeanette, 1855–1937, amerik. zoolog; medarbetare t. Verrill, Addison Emory, 1839–1926, flitig amer. Zoologiprofessor. Auktorn Phyllis Knight-Jones, 1937–2009, arbetade efter en karriär som lindansös m. polychater likt sin make, Prof. Wyn Knight-Jones, 1927–, / L. **jugo** = förena, gifta (sig) + L. **-aria** = -liknande, -förbunden / Gr. **pileos** = mössa + L. **-aria** = -liknande]

Operculums distalskiva och talon faller ej av i samband med yngelkammareanläggning.

granulata (Linnaeus, 1767) {granoláta}

[L. **granulatus** = kornig < L. **granulus** = litet korn]

D:5– \approx 20, F: kropp svagt orangefärgad, $\emptyset \leq 0.25$ (rörspirale), HB (stenar, skal, hydroider, bryzoer, undantagsvis makroalger), S Öster.-Bohus.-Nord. Rören har stundom 1–2 svaga längsåsar, men de kan helt saknas. Operculum har flat el. konkav distalskiva med talon kortare än halva skivdiametern (talon & distalskiva förskjuts utåt vid yngelkammareanläggning), medan den hos *B. (J.) quadrangularis* (Stimpson, 1854) är konvex med talon längre än skivdiametern (integreras med yngelkammaren vid dess anläggning). Den senare arten lever likaså sublittoralt på t.ex. *Laminaria*. En tredje art, *B. (J.) similis* (Bush, 1905) anses vara mera nordlig, men kan möjligen förekomma söder om dess kända utbredningsområde. Den preferar eremitkräftskal eller bryzoer som underlag.

Oweniidae Rioja, 1917 {oueníde} (3 gen., 3–4 sp.)

Sandrörbyggare. Prostomium, peristomium och 1–3 blott notopodiskt borstbärande segment är sammanväxta utan tydliga yttre gränser. Dessa få främre setigerer benämns stundom thorax. Därefter följer abdomen, d.v.s. ett antal birama segment, varav ett fåtal i framändan är avlånga, därpå allt kortare segment, varav en del är otydligt avgränsade. Proboscis obehäpnad, icke utkrängbar. Långskaftade 1–3-tandiga, icke huvförsedda hakar i täta fält i tvärställda neuropodiala band. Pygidium kraglikt med helbräddad, alternativt papillös kant eller försett med ett par korta 'flärpar' el. ett par långa analcirrer. Rörbyggande mjukbottenformer. Representeras pelagiskt av *Mitraria*-larver.

Owenia delle Chiaje, 1841 (1 sp.) {ouénia}

[Sir Richard **Owen**, 1804–92, eng. zoolog och paleontolog. Superintendent vid British Museum (nat. hist.). Hängiven försvarare av artkonstans-åsikter. Den siste naturfilosofen (se även d'Orbigny)]

Prostomium med en liten krona av korta, dikotomt grenade tentakler.

cf. **fusiformis** delle Chiaje, 1841 {fosifórmis} (1 sp.)

[L. **fusus** = spole, spindel + L. **forma** = skepnad]

D:12?–>1700, F:grön el. gulaktig, stundom med brunt pigment i framändan; ljusare körteltvärband; gälar röda, L:10, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Typiskt avlångt spolformat rör av taktegellagda sandkorn. Fakultativ suspensionsätare såväl som detritivor i sedimentens ytskikt. *Mitraria*-larv under vår-försommar, platt klockformad med 6-lobig kant och två stora borstbuntar. Ehuru en karaktäristisk art spridd i de flesta hav, så har resultat nyligen erhållna från Medelhavet fastslagit att det är troligt att material från andra lokaler än i närheten av typlokalen i Medelhavet i själva verket sannolikt tillhör andra arter, så material från våra nejder bör t.v. refereras till som *O. cf. fusiformis*. Två arter har beskrivits från Barents Hav, *O. borealis* Koh, Bhaud & Jirkov, 2003 & *O. polaris* Koh, Bhaud & Jirkov, 2003, av vilka den senare, som har ett rör med utstickande spongiespikler, sannolikt är bunden till riktigt kalla vatten. *O. borealis* är däremot känd från >41 m djup & temperaturer upp till >9°C & har påträffats runt Island, Färöarna & mellan Shetland & Bergen-området, så den kan sannolikt förekomma även längre mot söder. Den når en längd av 31 mm (1.25 mm i \emptyset) Röret blir upp till 65 mm långt med en inre \emptyset av 3 och en yttre av ≤ 4.8 mm. Borstbärande segment är 22. Tentakelkronan är blott hälften så lång som thorax, medan den hos *O. fusiformis* är i stort sett lika lång. En äldre art, som länge synonymiserats med *O. fusiformis*, är *O. assimilis* (M. Sars, 1853), som anses ha påträffats längs Skandinavien hela marina kust. Denna art torde vara klart åtskild från *O. fusiformis*, men är i sig möjlig ett artkomplex. Medan kragen, d.v.s. framkanten av 1:a segmentet (det bakom tentakelkronan, vilket har ett kort bakåtriktat snitt på varje sida) är helt vertikal hos *O.*

fusiformis, så är den snett skuren men med rak kant (d.v.s. tydligt kortare på ventralän på dorsalsidan) hos *O. assimilis* och hos *O. borealis* är kragens framkant på samma sätt bakåtriktad från ovansidan, men kanten är ej rak, utan från sidoinsnittet & nedåt är den svagt framåtlutad. Även riktningen hos hakarna på 1:a abdominalsegmentet skiljer arterna åt. I förhållande till horisontell riktning är de vinklade ca 0° hos *O. fusiformis*, ≈90° hos *O. assimilis* och ≈45° hos *O. borealis*. De båda senare arternas rör är mera oregelbundna än hos den förra.

Owenia fusiformis

Myriochele Malmgren, 1867 [n. cons., ICZN] {myriákéle} (1–2 sp.)

[Gr. *myrios* = otaliga + Gr. *chele* = klo, klöv]

Bygger m.el.m. 'träds mala' sandrör. Tentakelkrona saknas. Thoracalsegment flera ggr längre än breda t. skilln. fr. *Owenia*, vars thoracalsegment på sin höjd är dubbelt så långa som breda. Huvud ej avskuret i framänden. Har 2 el. 3 thoracala setigerer t. skilln. fr. den utanför Island levande *Myrioglobula islandica* Parapar, 2003, som blott har 1. Tör vara depositionsätare (detritivor) i sedimentens övre skikt.

danielsseni Hansen, 1879 {danielséni}

[Daniel Cornelius Danielssen, 1815–94, norsk överläkare & zoolog (liksom auktor, Hansen, Gerhard Henrik Armauer, 1841–1912, vilken mest gjort sig känd som lepra-bakteriens upptäckare)]
D:104–1700, F:i sprit vitgulaktig, L:1.52 (mask) & ≥2 (rör), Ø:0.065 (mask) & 0.09 (rör), Skag.-N Nord. Med löst fastsittande främmande föremål (sand, spongiespikler, foraminiferskal etc.), utan speciellt mönster, i det tunna röret. Såväl kapillära (tunna) som aciculära (basalt grova) borst finns i abdominala notopodier. Abdomen med ≈12–15 segment, varav segment 2–4, som sinsemellan är ungefär lika långa, är längst (3–4 ggr längre än breda och ca 1.4 ggr längre än det första). Ögonfläckar kan förekomma. Huvud subkoniskt med rundad framände och med dorsolateral sulcus. En annan art, *M. heeri* Malmgren, 1867 [Oswald Heer, 180983, schweizisk botanisk och entomologisk paleontolog, som delvis arbetade med material från svenska arktiska expeditioner – i vilka Malmgren vid flera tillfällen deltog] – känd från Oslofjorden och norrut nedom ≈120 m djup – saknar ögonfläckar. Dess huvud är rundat i framänden. Dess abdomen består av 2030 segment, varav segment 3–4, som sinsemellan är ungefär lika långa, är längst (ca dubbelt så långa som breda). Rör av fast sammanfogade sandkorn el. spongiespikler. Artens uncini har en övre och en nedre tand, ej två nästan parallellt längst ut sittande tänder som hos den ≤35 mm långa och ≤2 mm (rör åtm. 45 mm långt) Ø *M. danielsseni*.

Galathowenia Kirkegaard, 1959 {galatouénia} (≥1 sp.)

Syn.: *Myriochele* : Auctt.

[Danska R/V 'Galathea' som under ledn. av oceanologen Anton Frederik Bruun, 1901–61 genomsökte djuphaven 1950–52 < Gr. myt. *Galateia*, 'ljuvlig att skåda' enl. Hesiodos: en nereid (havsnymf) + Gen. *Owenia* : (se ovan); Auktor Jørgen Bagger Kirkegaard, 1920–2006, arbetade hela livet med polychaeter på Zoologisk Museum i Köbenhavn]

Röret med sandeller spikelpartiklar arrangerade i tvärrader;

sarligt det hos *Myriochele*. Huvud avskuret i framänden. Har två eller tre thoracala setigerer.

oculata (Zaks, 1923) [n. cons. Op. 1636 ICZN] {åkoláta}

[L. *oculus* = öga + L. *-ata* = -försedd, -utrustad]

D:12–2500, F: brunaktig – blekgul, L:3 (mask) & 9 (rör), Ø:0.06 (mask) & 0.1 (rör), MB, S. Öster.-Öres.-Bohus.Nord. Sandrörbyggare med mycket tunt rör av fastcementerade korn, ofta i skiftande ljusa och mörka färger, bildande tvärmonster. Rör flexibelt, så tillvida att det böjer sig i viss mån efter invånarens kroppsrörelser. Prostomium i form av en rörlig huv, djupt insnittat ventralt & hopsmält m. thorax, bestående av 3 korta sinsemellan hopsmälta segment. Abdomen består först av några riktigt långa segment; 1:a abdominalsegmentet är ≈5–6 ggr längre än brett, men påföljande segm. är längst. Efterhand blir abdomens segment allt kortare & till slut synnerl. korta. Pygidium med 2 ventrallobber. I notopodierna finns blott kapillärborst. Sannol. består denna nominella art av flera arter. Grunt levande populationers rör är vanl. mkt mindre än de hos djupare levande. Vissa populationer har både ventrolaterala ögonfläckar & i prostomiets bakände ett mörkt tvärband, som andra populationer saknar. *Mitraria*-larv under april-juni, klockformad med 4-lobbig nederkant och med rosa pigmentfläckar samt långa hårborst. Den nedom 800 meter i Norska Havet utbredda *G. fragilis* (Nilsen & Holthe, 1985) har ett pygidium med 5–6 lobber och dess thorax har en tunn fåra mellan 1:a & 2:a setigererna.

SCOLECIDA Rouse & Fauchald, 1997 {skålesída}

Saknar spår av palper. (≈45 gen., ≈73 sp.)

Orbiniidae Hartman, 1942 = ***Ariciidae*** Malmgren, 1867

{årbiníde} {aricíde} (4 gen., 6 sp.)

[Gen. *Orbinia* < ev. från L. *orbis* = cirkel, ring / Gen. *Aricia* < myt. *Aricia*: nymf i Eneiden; blev med Hippolytus moder till Virbius / L. *Aricia*: gammal stad i Latium SO om Rom]

Kropp avlångt vermiform m. talrika segment. Prostomium spetsigt koniskt el. rundat, utan utskott, men har ett par slitlika nuchalorgan & ibl. m. ett par små djupt liggande ögon. Bakom detta ett enda borst & utskottslöst peristomialt segment (åtminst. hos inhemska arter). Pharynx säcklik, obehäpnad, oftast mjuk & utkrängbar, ej papillös. Parapodier birama, utan multidentala hakborst, men med aciculae i de bakre. (Enda aciculae-bärande **Scolecida**-fam.). Kropp otydligt el. tydligt uppdelad i 2 avsnitt; en främre, kortare, bredare, tillplattad, fast & muskulös thorax, med laterala parapodier & en bakre, längre, subcylindrisk abdomen med dorso-laterala parapodier. Om gälar finns, ej begränsade t. främre segment. Hos inhemska taxa uppträder stora lancettformiga gälar fr.o.m. setiger 4–6. *Scoloplos* är undantag. Dess gälar uppträder först fr.o.m. setiger 9–17, varav de allra första paren är minst. Pygidium med 2–4 analcirrer. Mjukbotten-levande depositionsätare. Tros vara nära besläktad m. ***Paraonidae*** (nedan) och ***Questidae*** Hartman, 1966 (fam. med 2 släkten & 9 beskrivna nematodlika marina arter närmast kända fr. t.ex. Bergenomr.), men skiljer sig fr. ***Paraonidae*** genom att parapodierna är laterala i de främre segmenten men dorsala fr.o.m. ca setiger 20–22, där parapodiernas form likaså förändras något.

Phylo Kinberg, 1866 (2 sp.)

Syn.: *Orbinia* de Quatrefages, 1866 (p.p.) & *Aricia* de Savigny, 1822, **non** R.L., 1817 (Lepidoptera)

[? Gr. *phyle* = grupp, ras el. ? Gr. saga *Fylo*: en av drottning Helenas i Sparta uppvaktande tärnor / (se familjeetymol.)]

Prostomium koniskt spetsigt, föga längre än brett, ej brett rundat som hos *Naineris* de Blainville, 1828 (Dess enda art i området *N. quadriuspida* (O. Fabricius, 1780) har ett borstlöst segment mellan prostomiet & de borstbärande segmenten, som är tyd. längre än de senare). Thoracala neuropodier med ≥3 postsetala papiller. Thoracala neuropodier är av två abrupt

olika slag, t. skilln. fr. t.ex. *Orbinia*. Liksom hos detta släkte kan ventrala (subpodiala) papillrader finnas på bakre thoraxsegm.

norvegica (Sars, 1872) {fýlo nårvægika}

[L. *norvegicus* = norsk]

D:30?->2500, F:röd-gulaktig-gulgrå, L:>4, MB, Katt.-Bohus.-Skag. Prostomium koniskt. Stora, lancettformade gälar finns fr.o.m. setiger 5. Thorax har 15–17 segment, vars neuropodier har >10 postsetala, men inga subpodiala papiller. *P. kupfferi* (Ehlers, 1875) [se *Harrimania kupfferi*] har däremot papiller nedom ≈13:e – ≈17:e borstsegmentet, medan dylika hos den med 22–24 thoraxsegment försedda *Orbinia sertulata* (de Savigny, 1822) (Syn.: *Aricia cuvieri* Audouin & Milne Edwards, 1833) [Se *Sertularoidea* / Baron Léopold-Chrétien-Frédéric-Dagobert (el. helt enkelt Georges) *Cuvier*, 1769-1832, född i en fransk hugenottfamilj i en småstad nära Basel, då tillhörigt hertigdömet Württemberg. Efter skola i Stuttgart hamnade han 18 års gammal som informator i Normandie, där han intresserade sig för havets invånare, vilka han habilt avritade & studerade med hjälp av dåtida bestämningslitteratur – Aristoteles skrifter. Efter några år hade ryktet om hans verksamhet nått Paris, dit han kallades och strax – i revolutionens anda – utnämndes till professor i jämförande anatomi, ehuru med hjälp av en rekommendation från den året innan (ihop med Lamarck) utnämnde professorn i zoologi Geoffroy Saint-Hilaire, Etienne, 1772–1844, som länge var vän m. Cuvier. På äldre dar uppstod dock en förbittrad polemik, grundad på basala temperaments- & övertygelsesklinnader. Cuvier beskrivs som lugn, eftertänksam & föga benägen till polemik, men när han ändå tvingades t. det så framfördes sansade oadresserade motargument, medan Geoffroy snarare beskrivs som en äventyrare, som på äldre dar tyckte sig kunna spåra evolutionstrender av synnerligen fantasirikt slag. Ihop m. ett par medarbetare åstadkom Cuvier det ofullbordade 5-bandsverket 'Leçons d'anatomie comparée' 180005, som 1835–45 kom i en 2:a-utgåva i 9 band, då utgivet av C. Duméril, – en av de 3 ursprungsförfattarna. Via den gunst han åtnjöt hos Napoleon fick Cuvier efterhand mer & mer inflytande både socialt & som biolog, även efter despotens fall, ända tills han – den moderna jämförande anatomins & paleontologins grundläggare – rycktes bort i den 1:a stora kolera-epidemin i Europa. Jämförande anatomi kan visserl. sägas ha startat med George-Louis Leclerc, Comte de Buffon, 1707–88, & medarbetaren Louis Daubenton, 1716–1800, i deras från 1749 publicerade serie 'Histoire Naturelle', men Cuvier fullföljde, genom att göra ämnet till accepterad vetenskap. P.g.a. en växande övertygelse om arters konstans, samarbetade Cuvier ej m. den äldre professors-kollegan de Lamarck (q.v.), som ju vidareutvecklade andra av Buffons tankar till en evolutionslära av vida mer sansat slag än den som Geoffroy företrädde. De Lamarck hade som sitt arbetsfält fått de ryggradslösa djuren medan ryggradsdjuren fallit på Geoffroys lott. Artens auktorer var Cuviers elever och utgav ihop med andra elever en 3:e-utgåva av 'Règne Animal' i 22 band 1836–49, vilken först utgetts 1816 i 4 band av Cuvier, med en 2:a-upplaga av Cuvier & Latreille (q.v.) i 5 band 1829] finns nedom ≈17:e – ≈34:e, hos den med 30–34 thoracalsegment utrustade *O. latreillii* (Audouin & H. Milne Edwards, 1833) nedom ≈22:a – ≈55:e och hos *O. armandi* (M'Intosh, 1910) [Jean Louis *Armand* de Quatrefages de Bréau, 1810–1892, fransk zoolog, som på sin antropologi-professur gjorde sig känd genom att definiera denna vetenskaps uppgifter, men även länge var den ledande polychaet-forskaren i Frankrike], som har ca 17 thoracala segment, nedom ≈17:e – ≈23:e setigererna.

Scoloplos de Blainville, 1828 (1 sp.)

[Gr. *scolos* = tagg + Gr. *hoplon* = beväpning, verktyg]

Ventrala neuropodier med högst 3 postsetala papiller. Ventralpapiller saknas. Eljest som *Orbinia* (se *Phylo*).

armiger (O.F. Müller, 1776) {skålåplås årmiger}

[Gr. *armos* = led + L. *gero* = bära]

D:0–2000, F:orange – klarröd, L:12, MB(-SB), Öster. (Gotlands-bäckenet)-Bohus.-Nord. Prostomium koniskt, ≤ 3 ggr så långt som brett och försett med ett par mkt små ögon. Gälar uppträder först fr.o.m. borstsegment 9–17. Ofta i bottnar med låga syrevärden och lever som detritivor i sedimenten. Fortplantningstid: Mars-Juni. Deponerar gelatinösa äggmassor av ≈2 cm Ø, förankrade via en ≤1 dm lång stjälk på lågt vatten, varifrån larverna vanl. kryper ut direkt. (Unga exemplar liknar *Leptoscoloplos* Day, 1977 *mammossus* Mackie, 1987, närmast känd fr. Scotland, som saknar thorax-neuropodiehakar).

Scoloplos armiger

Paraonidae Cerruti, 1909 [n. cons. Op. 1139, ICZN (företrädare över *Levinseniidae* Mesnil & Caullery, 1898 när de anses synonyma)] {paraånide} (4 gen., ≈9 sp.)

Kropp avlång, slinkt trådlik med talrika segment. Ingen av inhemska arter torde bli längre än ≈3 cm. Prostomium oftast subkoniskt – ej så tillspetsat som hos *Scoloplos*, *Orbinia* & *Phylo* bland orbiniiderna, ibland med medianantenn, men saknar andra utskott. Dock finns ett par slitslika nuchalorgan. Gräns mellan prostomium och peristomium var hos inhemska arter, ej alls lika tydlig som hos *Orbiniidae*. Pharynx utkrängbar, oöppnad, ej papillös, cylindrisk eller svagt loberad, med cilierat epitel. Parapodier birama, utan aciculae eller multidentala hakborst lateralt placerade längs hela masken, ev. med notopodiala dorsala gälar, i så fall enbart i maskens främre del. Mjukbottenlevande selektiva depositionsätare av meiofauna & -flora i sediment-tylager.

Aricidea Webster, 1879 {arisídea} (≈5 sp.)

[Gen. *Aricia* < sannol. Eneidens *Aricia* : nymf som med Hippolytus blev mor till Virbius / el. den förromerska orten *Aricia* vid Lago di Nemo, där Dianas förnämsta helgedom låg + L. *-ideus* = -liknande]

Familjens enda släkte i våra hav med prostomial medianantenn, ehuru denna ännu kan saknas på riktigt unga exemplar. Modifierade neurosetae i bakre segment. (Det från SV Br. Öarna kända liknande gen. *Cirrophorus* Ehlers, 1908 har en del modifierade notopodialborst).

cerrutii Laubier, 1967 {serróti}

Syn.: *jeffreysii* : Auctt., non (M'Intosh, 1879) & *suecica* : Hartmann-Schröder, 1971 non Eliason, 1962

[Attilio Cerruti, 1878–1956, ital. zoolog (polychaet-taxonom) / J. Gwyn Jeffreys, (q.v.) / L. *suecicus* = svensk]

D:2?-2500, F: gulaktig – brunaktig med mörkare pigment på prostomium & främre segment el. färglös, L:2, MB, S Öster. (Danziger Bucht)-Bohus.-Nord. Våra arter har gälar fr.o.m. setiger 4 (*A. simonae* Laubier & Ramos, 1974 [Mme Simone Reys, ostracod-forskare, maka t. Jean Pierre Reys vid Endoume-laboratoriet, Marseille, fann delar av typmaterialet] kan ha gälar fr.o.m. setiger 3). Otydliga neuropodiala postsetala ligulae i framregionen, ej iögonenfallande som hos *A. suecica* Eliason, 1962, som saknar interramalpapiller, el. de båda i prebranchial & främre branchialregionen med interramalpapiller försedda *A. albatrossae* Pettibone, 1957

[typmaterial från 4 *Albatross* (amer. exp.-fartyg)-stationer i Nordatlanten], vars gälar ej gärna ramlar av & *A. laubieri* Hartley, 1981 [Prof. Lucien *Laubier*, 1936–2008, fransk polychaetolog], vars gälar lätt lossnar. Medianantenn oledad, ej som Nordsjö-arterna *A. wassi* Pettibone, 1965 [Dr. Marvin Leroy *Wass*, 1922–90, ekolog, Virginia Inst. of Marine Sci., fann typmaterialet i Chesapeake Bay] mångledad el. *A. minuta* Southward, 1956 enledad. Modifierade neuropodialborst är aciculära, distalt krokformade med huv, ej utan huv som *A. simonae*, ej heller är borsten aristata (d.v.s. släta basalt med en distal tagg el. hår-tufs) som hos *A. catherinae* Laubier, 1987, hos vilken några få bakre gälar är förlängda eller *A. roberti* Hartley, 1984 [efter unge sonen Robert], vars bakre gälar är uppsvållade med cirriform topp.

Cirrophorus Ehlers, 1908 {sirråfåros, kirråfåros} (2–3 sp.)

Syn.: *Paradoneis* Hartman, 1965 & *Paraonis*: Cerruti, 1909, *non* Grube, 1873 & *Paraonides* Cerruti, 1909 (p.p.) [L. *cirrus* = (hår)lock + Gr. *phoreus* = bärare < Gr. *phero* = bära / Anagram på *Paraonides*: (se nedan) / Gr. *para* = nära, inpå + Gen. *Aonis* < L. egennamnet *Aonidia* el. ev. *Aonides*: namn på muserna (de dyrkades mest i Beotien = Aonien)]

Prostomial medianantenn saknas. Notopodiala (ibland även neuropodiala) modifierade (lyrel. gaffelformiga) borst finnes. Modifierade borst saknas dock helt hos *Paraonides* Cerruti, 1909, av vilket gen. en okänd art förekommer vid V Norge, och den gälavsaknande *P. myriamae* Katzmann & Laubier, 1975 [Mme Dr. *Myriam* Sibuet, 1945-, fransk biolog, verksam vid CNEXO, sedermera IFREMER i Brest, echinoderm-taxonom och djuphavsekolog; hjälpte i sin ungdom Laubier med preliminär polychaetbestämning] är tillsammans med en obeskriven art med gälar fr.o.m. setiger 5 kända från bl.a. Br. Öarna.

lyra (Southern, 1914) {lýra}

[Gr. & L. *lyra* = lyra (syftande på vissa notopodialborsts form)]
D:5–110, F:färglös; ofta brunt pigment mellan nuchal-slitsarna baktill på prostomiet; ett par mkt små ögon, L:1.34, MB, Bohus.-Nord. Antenner saknas. Fr.o.m. setiger 4 finns ≤12 ungefär lika långa cirriformade gäl-par (antalet gälar hos släktet är avhängigt av storleken). Trubbiga, ej uddspetsiga gälar, digitiforma, ej värtlika prebranchiala notopodiala postsetalligulae, trubbigt, ej något tillspetsat koniskt prostomium & 3 lika korta (ej långa varav den mittersta är kortast) analcirrer på pygidiet skiljer den från den djupare (≈100–700 m) levande, ≤7.2 mm långa, färg & ögonlösa *C. eliasoni* (Mackie, 1991) [Anders *Eliason*, 1890–1975, habil polychaetolog fr. Svenljunga, aktiv vid fr.a. Göteborgs Naturhistoriska Museum], som är utbredd från bl.a. Öres.-Bohus. Den skiljer sig likaså från förväxlingsarterna genom förekomst av ej blott kapillärborst i bakre neuropodier, utan även aciculärborst. Dessa båda arter har en enda typ av gaffelborst, medan den närmast från Nordsjön kända, ≤35 mm långa, ögonförsedda, blekröda *C. armatus* (Glémarec, 1966), som har ≤19 gälar, har 2 typer.

Levinsenia Mesnil, 1897 [n. cons. Op. 1139, ICZN] (1 sp.)

Syn.: *Tauberia* Strelzov, 1973
[Prof. Georg Marius Reinald *Levinsen*, 1850–1914, dansk marin-zoolog, med breda evertbratintressen, ehuru mest hågkommen för ett viktigt arbete om cheilostoma bryozoa 1909 / Peter *Tauber*, 1832–92, typartens danske auktor; skrev 'Annulata Danica' 1879] Prostomieantenn saknas. Peristomialt nuchalorgan. >3 prebranchiala borstsegment. Modifierade borst finns blott i neuropodierna.

gracilis (Tauber, 1879) [n. cons. Op. 1139 ICZN]

{levinsenia grácilis}

[L. *gracilis* = tunn]

D:övre sublitoral->2000, F:färglös; ögon saknas, L:2.5, MB, S Öster (Arkonabäckenet)-Bohus.-Nord. Har ≤1 prostomialt cilieband. 9–14 gälar, börjande fr.o.m. setiger 6–7. Koniskt pygidium med två dorsolaterala analcirrer. De modifierade borsten är enkla sigmoida hakar, ej sigmoida hakar med

korta subteminala utskott på konkavsidan, som hos den ≤3 cm långa, vitaktiga, m. grönligt pigment & rosaaktig gälregion försedda *Paraonis* Grube, 1873 [n. cons. Op. 1139 ICZN] *fulgens* (Levinsen, 1884) [L. *fulgens* = lysande, glödande], som har 2 små ögon, flera cilieband på prostomiet, 16–25 gälar (som är längst & bredast i mittre gälregionen) fr.o.m. setiger 4 & 3 korta analcirrer. *P. fulgens* påträffas främst i littoral sand & rullar ihop sig i tät spiral när den upprävt & är fosforescerande. En obeskriven? *Levinsenia*-art, m. smalare kroppsform & mera avlånga gälar har påträffats i Irländska Sjön.

Cossuridae Day, 1963 {kåssöride} (1 gen., 1 sp.)

Mångsegmenterade maskar utan påtagligt projicerande parapodier. Ej olika kroppsregioner. Prostomium koniskt, men framtill rundat, utan utskott. På ett av de främre segmenten sitter ett långt oparigt mediodorsalt tentakelfilament (cirr). Tre analcirrer på pygidiet. Kropp cylindrisk. Pharynx utkrängbar. Pariga lateralgälar saknas.

Cossura Webster & Benedict, 1887 (1–2 sp.) {kåssóra}

[Möjl. L. *cosus* = trädödarlarv el. ev. Gr. *kossos* = örfil + Gr. *oura* = svans, men troligare fr. *Cossura*-öarna mellan Afrika & Sicilien] 1–2 främre borstlösa segment framför ngt / några unirama; resten birama. Blott enkla kapillärborst. Inga hakborst.

cf. ***longocirrata*** Webster & Benedict, 1887 {långåsirrata}

[L. *longus* = lång + L. *cirratus* = lockig < L. *cirrus* = lock]

D:≈10->6000, F:m.el.m. ofärgad, L:1.4, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Mediodorsal cirr på setiger 2 el. 3. Prostomium något längre än brett med 2 ofta otydliga ögon i bakkanten. Möjligen är vår inhemska art obeskriven. *C. longocirrata* beskrevs ursprungligen från Maine, som havande 2 st. borstlösa segment efter prostomiet (bakre delen av prostomiet kan lätt tolkas som ett segment p.g.a. tvärskränkning), därpå unirama setiger med cirr på setiger 2. Vår art har ett borstlöst segment framför 3 st. unirama och resten birama icke. Cirren sitter på setiger 2 eller 3. Pygidiet hos icke-juveniler är slätt med 3 filiforma analcirrer. Den snarlika, från bl.a. Eng. Kanalen kända *C. pygodactylata* Jones, 1956 har en bunt små digitiforma papiller på pygidiet mellan analcirrer.

Opheliidae Malmgren, 1867 {åfélide} (≈4 gen., ≈13 sp.)

Kropp cylindrisk, oftast ganska kort, avsmalnande framåt (ofta även bakåt), ej indelad i olika regioner; med kraftig kutikula, som kan vara slät, annulär eller rynkig. Prostomium litet, med nuchalorgan, ej Tel. V-format. Pharynx säcklik, obeväpnad, utkrängbar & tunnväggig. Parapodier birama, med små borstligulae. Borst tunna och avsmalnande på alla utom 1:a segmentet. Oftast med tydlig längsgående ventralfåra, stundom även med lateralfåror. Gaffelborst saknas. Gälar, om sådana finnes, posterodorsalt om ryggborsten, längs större delen av masken eller i dess mittregion, oftast fingerformiga, eventuellt grenade, dock aldrig buskliga. Dorsalcirrer saknas. Mjukbottenlevande, grunt grävande depositionsätare. Pygidium ofta långt och rörelser skedligt.

Ophelia de Savigny, 1822 {åfélia} (3 sp.)

[Möjl. Gr. *opheleia* = hjälp eller ev. från Shakespeares rollfigur efter Saxo Grammaticus' historieskrivning]

Tydlig bakre ventralfåra. Fingerformade gälar blott längs abdomen. Pygidium kort, m. 1–2 stora, och flera små analpapiller. Den från grov sublittoral (men strandnära) sand närmast från Nordsjön kända, ≤9 mm långa *Euzonus* Grube, 1866 *flabelliger* (Ziegelmeier, 1955) skiljer sig bl.a. genom att ha förgrenade gälar och att en nacklik inskärning finns bakom några främre segment.

borealis de Quatrefages, 1866 {båreális}

Syn.: *limacina*: Auct., ?*non* (Rathke, 1843)

[L. *borealis*=nordlig / L. *limax*=snigel + L. *-ina*=-liknande]

D:1–500, F:–djupröd med blålila överton, röda digitiforma gälar, L:2.3, SB, S Öster. (Ärö)-Bohus.-Nord. Har huvud, 10 segm. thorax, 20 segm. abdomen + pygidium med talrika papiller. 5–5 ringar / segment. Kropp bredast vid 10:e segmentet. Blott ≈24 setigerer har ≤14 mm långa *O. rathkei* M'Intosh, 1908, med 8–10 gäl-par & en enda grov ventral analpapill nedom en dorsal krans av 4–10 korta, tunna papiller. Den påträffas i ren sand mellan 1–12 m djup. Den ≤6 cm långa *O. limacina* (Rathke, 1843) med fler gäl- & postgälsegment (35–36 setigerer?, 19–20 gälpar?) än *O. borealis*, finns nog likaså i området, kännetecknad äv. av 2 stora ventrala analpapiller nedom dorsal krets av 8–14 tunna papiller.

[Ophelia limacina](#)

Ophelina Örsted, 1843 {åfelína} (≈6 sp.)

Syn.: *Ammotrypane* Rathke, 1843

[Gen. *Ophelia* : (se ovan) +L. *-ina* = -liknande / Gr. *ammos* = sand + Gr. *trypanon* = borrarare]

Har ventral- och lateralfårer genomgående längs kroppen.

acuminata Örsted, 1843 {akomináta}

Syn.: *aulogaster* (Rathke, 1843)

[L. *acuminatus* = uddig, vass < L. *acumen* = udd, spets / Gr. *aulon* = rör, kanal + Gr. *gaster* = mage]

D:(9) 30–100 (>1200), F:pärlgrå – gulaktig med röda filiforma gälar, L:6, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Har 50 borstsegment, gälar på alla, utom det 1:a och ett fåtal bakre segment samt skedformigt analrör, öppet nedtill med ett par kortare & en längre ventrobassal analcirr samt diverse papiller längs skedens kant. Nästan lika stor (≤5 cm) är den liknande, nedom ≈50 m djup levande *O. norvegica* Støp-Bowitz, 1945, vilken dock har 55–61 borstsegment & tratt-formigt analrör med kantpapiller, fr.a. ett par medioventrala triangulära & en enda lång analcirr inuti analtratten. Några mindre arter är också snarlika, t.ex. den av 28–31 setigerer bestående, segmentringsaknande, ≤2 cm långa, nedom ≈30m levande *O. cylindricaudata* (Hansen, 1878), vilken dock saknar gälar utmed de mitre segmenten och har cylindriskt analrör, utan papiller, men med en ventral analcirr samt dess från 230 m djup och nedåt i Skagerrak kända underart *O. c. minima* Hartmann-Schröder, 1974, som är köns mogen vid mindre storlek (24 setigerer; ≤6 mm lång) medan den ≤0.5cm långa *O. modesta* Støp-Bowitz, 1958 består av högst 24 segment och har ett cylindriskt analrör med enbart papiller.

[Ophelia acuminata](#)

Travisia Johnston, 1840 (1 sp.) {travísia}

[ärar Dr. John Travis, ca 1722/23–94, (gravstenstext: Anno salutis 1794 Mt.71), Scarborough, 'eminent läkare' / apotekare & 'lärdd & eminent' vän t. Thomas Pennant, 1726–98, Wales; "bidrog därvid t. utformningen av dennes verk 'British Zoology' 1761–66 (ed. 1)".] Genetiskt kanske närmare befryndad med Scalibregmatidae.

forbesi Johnston, 1840 {färbési}

[Edward Forbes, 1815–54, inflytelserik marinzoolog. fr. Isle of Man, läste motvilligt medicin; redan fr. unga år stod hågen t. naturhistoria – i Edinburgh (där han delade rum med bröderna Goodsir (q.v.) f.ö. samma rum som C. Darwin några år innan bebott under sina medicinstudier). Han deltog 1841–42 i en Medelhavs-expedition, fick många intryck (ett av dessa formulerades i ett beryktat, falskt postulat att artantal avtar med djupet, implicerande abiosis nedom ett visst djup) + malaria, vilken bidrog t. fortsatt ohälsa. Han spenderade resten av sitt korta liv mellan en botanik-professur v. King's College i London, en kuratorstjänst på Geological Society & åt att insamla & beskriva marina djur, fr. a. tagghudingar, mollusker & medusor & att delta i den biologiska & filosofiska debatten på mkt bred nivå, men lämnade London för Edinburgh, halvåret innan han i av frossa förvärrad njursvikt avled. Trots sitt korta liv kom Forbes gärning att befrukta utvecklingen inom biologin på flera områden flera decennier efter hans död]

D:2.5–2000, F:rödaktig köttfärg – vitaktig, L:3, SB-MB, S Öster. (Warnemünde)-Bohus.-Nord. Saknar tydliga ventral- & lateralfårer. Fingerformade gälar längs hela kroppen utom på 1:a och de 1–5 sista segmenten. Pygidium kort.

Scalibregmatidae Malmgren, 1867 {skalibregmatíde}

(≈4 gen., ≈4 sp.) Kroppsform oftast ganska kort & tjock, ej region-indelad. Prostomium litet, oavlat, med ett par nuchalorgan & Tel. V-format framtill. Pharynx säcklik, utkrängbar, oöppnad, mjuk & globulär. Parapodier birama, med små borstligulae. Borst tunna, avsmalnande på alla utom segm. 1. Gaffelborst (med U-formig udd) finns. Om gälar finns är de begränsade till få främre segm., anfastade bakom notopodierna & busklika. Pygidium med el. utan 2–7 analcirrer. Bukfåra saknas. Mjukbottenlevande, grunt grävande depositionsätare. En art av gen. *Axiokebuita* Pocklington & Fournier, 1987 [Gr. *axios* = likvärdig + Gen. *Kebuita* Chamberlin, 1919] har i sen tid påträffats i *Lopheliev* i Trondheimsfj., men det är ovisst om det rör sig om den fr. Kanada beskrivna *A. millsii* Pocklington & Fournier, 1987 [Prof. Eric L. Mills, 1936-, kanadensisk (Halifax) oceanografihistoriker] eller någon annan art.

Scalibregma Rathke, 1843 (2 sp.)

[L. *scalis* = skål, kopp + Gr. *bregma* = huvudets framkant]

Gälar finns på främre segment, dorsal- & ventral-cirrer på bakre. Gen. *Hyboscolex* Schmarda, 1861 [Gr. *hybos* = puckelryggig + Gr. *scolex* = mask; Österrikaren's Ludwig K. Schmarda, 1819–1908, arbete 1861 behandlar djur som insamlats under en cirkumnavigation] som möjl. tagits vid Danmark, saknar gälar, dorsal- & ventralcirrer, men har ögon. Lik *Hyboscolex* i allt utom att den saknar ögon är *Asclerocheilus* Ashworth, 1901 *intermedius* (de Saint-Joseph, 1894), känd fr. Egersund, medan den nordl.:e *Pseudoscalibregma* Ashworth, 1901 *parva* (Hansen, 1878) från Norska Havet har dorsal- & ventralcirrer men saknar gälar. En *Asclerocheilus*-art finns i Skag. & nedom ≈200 m djup i Kosterrännan och är sannol. identisk m. den fr. Egersund & norrut kända arten, men om artnamnet *intermedius* är korrekt för denna art är ännu ngt ovisst.

inflatum Rathke, 1843 {skalibrégma inflátom}

[L. *inflatus* = uppblåst]

D:6?–300 (>4000), F:gulorange; saknar ögon, L:10, MB-SB, S Öster. (Arkona & Bornholms?-bäckenet)-Bohus.-Nord. Prostomiet får ett T-format utseende via två anterolaterala korta fingerformade utskott. Framkropp kort och uppsvällad, bakkropp lång & tunn. Upp till ≈64 segment. Ev är ett komplex av 2–3 spp. inblandat i artnamnet. Den ≈22 mm

långa *S. celticum* Mackie, 1991 kan i.a. separeras genom förekomst av ögon i bakre prostomiet. Dessa kan dock delvis skymmas av det huvulika peristomiet. Den har ≤ 48 segment och har korta trubbiga taggborst framför några av de håriga kapillärborsten på både setiger 1 & 2, ej spetsiga, stundom 2-kluvna sådana blott på setiger 1, som hos ungförmer av *S. inflatum*.

Polyphysia Quatrefages, 1866 (1 sp.) {pålyfysia}

Syn.: *Eumenia* Örsted, 1843, non Godart, 1824 (Lepidoptera)
Gr. polys = mycket, många + Gr. physis = blåsa, (luft)bubbla / Gr. eu = sann, verklig + Gr. mene = måne]
Retraktila trädformiga gälar finns på segment 2–6.

crassa (Örsted, 1843) {kråssa} "Prinskorven"

[L. crassus = tjock, tung] Dansktt namn: "Vor fede ven"
D: ≈ 25 –2000, F: rödaktigt vitgrå, L: 4 (kan dock sträcka ut sig till dubbla längden), MB, Öres.-Bohus.-Nord. Det lilla V-formade prostomiet är stundom svårobserverbart, enär det kan vara indraget i peristomiet. Setigerantal ≤ 40 . Tydlig ventralfåra saknas. Kan ev. sammanblandas med den ≤ 26 mm långa *Lipobranchius* Cunningham & Ramage, 1888 *jeffreysii* (M'Intosh, 1869), som förekommer på liknande bottenar och djup, men saknar gälar. Varje segment har en vitaktig fläck utmed ventralfåran och dess anus omges av korta papiller, medan anus hos *Polyphysia* i stället omges av radiära veck.

Capitellidae Grube, 1862 {kapitellide} (7–8 gen., ≈ 13 sp.)

Kropp lång och trådformig, svagt indelad i 2 regioner; en thorakal (8–21 segment) del, något uppblåst, skrovlig el. rutmönstrad & rödskär – purpurbrun avlöses av en gulaktig – ljusröd abdominal del, som är sprödare & lätt fragmenteras. (N.B.! Vid vag regiongräns, så plägar första abdominalsegmentet vara ca dubbelt längre än sista thorakalsegmentet). Thorax & abdomen har olika borsttyper, vanl. kapillärborst resp. huvförsedda tandade uncini, men borsttyper kan variera ock mellan olika thorakala segment. De olika borsttyperna plägar bryta ljuset olika i preparermikroskop när masken roteras vid segment-räkning. Prostomium vanl. en liten spetsig struktur, otydligt avskild från det munbärande peristomiet. Munnen plägar baktill gränsa till ett borstlöst thoax-segment (se dock *Capitella* & *Baldia*, som har ett borstsegment direkt efter munnen). Blodkäril saknas, men coelomvätskan är röd. Pygidium med en rundad analplatta & ett fingerformigt utskott el. flera analcirrer. Ytligt dagmaskliknande. Mjukbottenlevande depositionsätare. Denna & följande två fam. tros stå varann nära & har bl.a. följande gemensamma karaktärer: Avlånga, cylindriska. Prostomium litet; peristomium vanli. borstlöst; båda utan utskott. Pharynx säcklik, obeväpnad, papillös. Parapodier birama, föga utvecklade, saknande acicula & cirrer, med en del neuropodier bildande tvärryggar. (Småindivider kan ev. lättare studeras efter metylgrönt-infärgning).

Capitella de Blainville, 1828 {kapitella} (≥ 6 sp.)

[L. caput, genit. capitis = huvud + L. -ella : dim.suffix]
Vårt enda släkte ihop med *Baldia* (se nedan) hos vilket det framom munnen liggande prostomiet (som vanl. hopsmält med & därmed inkluderar peristomiet – se dock *C. minima* nedan) är någorlunda stort, subkoniskt & ngt tillplattat. Munnens underläpp bildas därför av setiger 1. Thorax består av 9 borstsegment (+ ett första borstlöst segment med vag gräns mot prostomiet hos *C. minima* Langerhans, 1881). De 4–7 första borstsegmenten har bara kapillära borst. Enkel mittdorsal genitalpor på gränsen mellan setiger 8–9, hos ♀♀ inramad av en oval uppsvullnad, hos ♂♂ omgiven av några korsformigt arrangerade grova genitalhakar. Båda könen hos arter av släktet utanför nedan behandlade *C. capitata*-komplex har dock genitalhakar. Gälar saknas. Den fr. Katt. möjl. kända *Branchiocapitella* Fauvel, 1932 sp., har några abdominala cirrformade gälar.

capitata (O. Fabricius, 1780) {kapitata}

[L. capitatus = huvudförsedd]
D: 0–1000, F: rödaktig, L: 12, MB-SB, Arkonabäckenet-Bohus.-Nord. De 6–7 första segmenten bär kapillärborst. Genitalhakar på setiger 8–9 finns blott hos adulta ♂♂. Hakborst finns fr.o.m. setiger 4–8. Denna 'art' har visat sig vara ett sibling-komplex, d.v.s. ett antal morfologiskt lika arter, som ofta blott kan separeras på grundval av icke-morfologiska kriterier. I Danmark anses ≥ 4 arter finna, men om den ursprungl. fr. Grönland beskrivna *C. capitata* är en av dessa är ännu oklart. Likaså finns i våra hav ett par fr. detta komplex urskiljbara arter, vilka stundom förts till andra släkten (här noterade som subgenus). Hit hör den ≤ 1 cm långa, rosa *C. (Capitellides)* Mesnil, 1897 *giardi* (Mesnil, 1897) [Alfred Mathieu Giard, 1846–1908, belgisk zoologiprof., Sorbonne, Paris, där han samtidigt tjänstgjorde som föreståndare f. marina laboratoriet i Wimereux. Var övertygad neo-Lamarckist] med blott kapillära borst på de 6 första av de 9 thoracala setigererna & hakborst (inkl. genitalhakar, vilka bäres av båda könen) på de övr. Denna art påträffas ofta bland hapterer & rödalger men även i slammiga sandbotten mellan 1–10 m djup. Den ljus rosa, ≤ 2 cm långa *C. (Capitomastus)* Eisig, 1887 *minima* Langerhans, 1881, som har ett borstlöst peristomsegment framför 9 thorakala borstsegment utskiljer sig genom att kapillärborst blott finns på setiger 1–3 el. 1–4 (♀♀ resp. ♂♂), men alla aduler har genitalhakar. Arten påträffas mellan 10–50 m i slamblandade bottenar. Ett annat förväxlingstaxon är *Baldia* Garwood & Bamber, 1988 [Eng. bald = (flint)skallig, alluderande på total avsaknaden av hårborst (= kapillärer)] med den ≈ 2 cm långa arten *B. johnstoni* Garwood & Bamber, 1988, som har 9 thoracal-segment, alla hakförsedda, inga kapillärer. Denna från NÖ England beskrivna finsand-levande littoralart har tydligt bredare segment framtill (5–6 st.) än setiger 7–9 och en tydlig ventralfåra löper från setiger 6 till setiger 9–10. Första abdominalsegmenten är något bredare än sista thoraxsegmenten och är något slätare.

Heteromastus Eisig, 1887 (1 sp.)

[Gr. heteros = annan, olika + Gr. mastos = bröst, byst]

Det 1:a av 12 thoraxsegment – d.v.s. peristomiet (det lilla koniska prostomiet kan ibland helt gömmas däri) – är relativt stort, 2-ringat & saknar borst, därpå finns noto & neuropodiala kapillärborst på 5 segm. t.o.m. segm. 6 resp. långskaftade hakar fr.o.m. segm. 7. Notopodiala gälar finns. Analcirrer enkel. *Peresiella* Harmelin, 1968 [franske 'insubmersible prof.' Jean Marie Pérès, 1915–98] *clymenoides* Harmelin, 1968, känd från Nordsjön & söderut, har likaså 12 thoraxsegment, varav 1:a är borstlöst, det 2:a har blott notopodiala (kapillär)borst. Efter segm. 4 kan jämte kapillärborst, hakborsttyper finnas.

filiformis (Claparède, 1864) {heteramastos filifarmis}

[L. filum = tråd + L. forma = skepnad]

D: 0–3000, F: framände rödaktig; bakände gulaktig – rödgrön, L: 18, Ø: 0.1, MB-SB, S. Öster.-Öres.-Bohus.-Nord. Åtm. hos juveniler kan prostomiet, som ofta är delvis indraget i det 1:a thoracala segmentet, ha ett par fält med små ögonfläckar. Tål låga syrevärden. Masken rullar gärna ihop sig i spiralform. Den ≤ 6 cm långa, med två tydliga röda peristomiala ögon försedda *Mediomastus fragilis* Rasmussen, 1973 har i stället 11 thoraxsegment, varav det 1:a (ögonförsedda) är borstlöst. De 4 påföljande har kapillärborst. De 6 sista har långskaftade hakborst, men ej genitalhakar. Frånsett att den är nästan färglös, liknar den habituellt mycket *H. filiformis*. Dess prostomium är så gott som totalt förenat med peristomiet och djuputbredningen är ≈ 0 –30 m i slamblandad sand.

Även *Pseudonotomastus* Warren & Parker, 1994 *southerni* Warren & Parker, 1994, (hittills känd blott från Irländska Sjön) har 11 thoraxsegment, varav det första är borstlöst, men thoracalborsten är blott kapillära och ventralborst saknas hos setiger 1. Övergång mellan thorax och abdomen

är abrupt. Denna art, som habituellt erinrar mycket om *Notomastus* (se nedan) tros kunna bli ≈15 cm lång och förekommer i mjukbottnar dominerade av *Amphiura* nedom 70 m djup.

Heteromastus filiformis

Notomastus Sars, 1851 {nåtåmastos} (≥1 sp.)

[Gr. *notos* = rygg + Gr. *mastos* = bröst, byst]

12 thoracala segment, det 1:a borstlöst, övr. med både noto- & neuropodiale kapillärborst. Hakborst & analcirr saknas. Den stora, rara *Dasybranchus caducus* (Grube, 1846) separeras lätt från övriga taxa via sina 13 thorakalsetigerer.

latericeus Sars, 1851 {lateríkeos}

[L. *latericius* = tegelstensbyggd]

D:≈12–4000, F:framände röd – gulröd; bakände hyalin, L:30, MB (-SB), Öres.-Bohus.-Nord. Vitala djur plägar ideligen sträcka ut och dra in pharynx. En löst fastsittande entoproct *Loxosoma claparedei* Bobin & Prenant, 1953 [Jean Louis René Antoine Édouard Claparède, 1832–1871, eminent zoolog (huvudintressen: Annelida, Ciliata, Rhizocephala), som 1862 tillträdde en professur i jämförande anatomi i födelsestaden Genève, men lidande av tbc dog han alltför ung] kan ofta iakttagas på arten.

Änkönt blott en art rapporterats från Skandinavien, bör man notera att åtmin. 4 arter nyligen påvisats från Wales. Ev. kan således flera arter ha förväxlats hittills även i våra hav.

Maldanidae Malmgren, 1867 {maldánide} "Bambumaskar" (≈16 g., ≈23 sp.)

Kropp lång, cylindrisk, bakåt avsmalnande och oftast avskuren i en eller båda ändar; ej region-indelad, men en del mittkroppsegment starkt förlängda (varav populärnamnet); stundom med framåtriktade kragar på några främre och bakre (*Rhodine*) segment. Prostomium vanligen ej välvgränsat gentemot det borstlösa peristomiet; har form av en äggformad lob eller av en skevt avhuggen skiva med membranös kant och en frontal median köl. Dorsalt finns hårborst, ventralt krokborst. Parapodierna sitter i regel i setigerernas främre del, åtminstone i maskens framände. Tandade hakborst utan huvar. Blodkärl finnes. Av de få kroppsegmenten (omkring 20–25 hos flertalet arter) plägar de mittre vara längst. Pygidium antingen koniskt, symmetriskt trattformigt (ofta med bakre cirr-krans), skivformat eller i form av en snett skedformad lob. Mjukbottenlevande, rörbyggande depositionsätare som är icke-selektiva vad beträffar partikelstorlek. De äter i regel djupt i sedimentet och defekerar ytnära, så de liknar i detta avseende dagmaskar. 7 subfamiljer, varav Bogueinae Hartman & Fauchald, 1971 ej är representerad i våra hav.

Maldaninae Malmgren, 1867 {maldaníne} (2 gen., 3 sp.)

Både framoch bakända skivformig. Anus dorsal. Uncini i enkla rader.

Maldane Grube, 1860 {maldáne} (2 sp.)

[??? möjl. Gr. *mala* = mycket, i hög grad + ? Gr. *danos* = gåva; äv. lån, skuld; äv. torr, bränd el. möjl. Gr. *daos* = eldbrand, fackla, men ev. kan Maldan vara en person (Maldan = krigisk, modig) el. ort] Borstsegment 1 i regel utan främre kraglik utvidgning.

sarsi Malmgren, 1865 {sársi}

[Sars, Michael, 1805–1869, norsk präst och biolog (q.v.)]

D:8–5000, F:framände m. bruna – svartbruna oregelbundna pigmentfläckar; bakände gulgrå, L:11, MB, Öres.-Bohus. Nord. 19 setigerer. Huvudplatta snedställd, oval, med ett parigt lateralt kantinsnitt, samt med en långsträckt central köl, men ej med sågtandade kanter. Prostomium tydl. skild från det korta borstlösa peristomiet. Borstsegmenten saknar kragar. Setigerer delvis 2-ringade, de allra första lika långa som breda, därpå längre än breda och bakut åter korta. Även pygidialskivan saknar sågtandning, men kan antingen ventralt ha en del urnypningar el. vara undulerad eller slät. Den har ett par ventrala insnitt & dorsalt är den brett rundad. Hos den i Arktis & Skagerraks Norska Ränna utbredda, blott 32 mm långa *M. arctica* Detinova, 1985 har pygidialskivan däremot ett par ventrolaterala insnitt, ventralt är dess kant slät & dorsalt är kanten tillspetsad. *M. sarsi* kan fortplanta sig asexuellt genom att dela sig i mittregionen i en främre och en bakre individ (Agrenius, muntlig uppgift).

Maldane sarsi

Chirimia Light, 1991 {tjírímia} (1 sp.)

Syn.: *Asychis* Kinberg, 1867 (p.p.)

[Spanska. *chirimia* = oboe / *Asychis* :Egyptisk farao (Cheops' sonson?), efterträdde Chefrens' son Mykerinos enl. Herodotos ; känd för en pyramid av tegel, tillverkat enligt en omständig procedur (blott lera som fastnade på störar som arbetare stack ned i & drog upp ur Nilen fick nyttjas till tegel), och som lagstiftare (låntagare måste lämna sin faders mumie i pant vid penninglån)]

Borstsegment 1 framtill kraglik utvidgat.

biceps (M. Sars, 1861) {bíkeps}

[L. *bi*= två-, dubbel + L. *ceps* = huvud]

D:45–1000, F:framände irreguljärt mörkbrunt pigmenterad; bakände blekare, L:18, MB, N Katt.-Bohus.-NÖ Nord. 19 setigerer. Huvudplatta nästan tvärställd, rundad, dorsalt och lateralt svagt sågtandad, men ventralt helbräddad; med två pariga lateralinsnitt varav undre paret utgör gräns mot den ej sågtandade ventraldelen, samt med en kort, obetydlig längsköl. De första 7 setigererna är av samma längd som det sammanväxta pro-/peristomiet, påföljande segment tydligt längre, ehuru bakre segment åter blir kortare. I framänden kan ev. entoprocten *Loxosoma significans* Nielsen, 1964 sitta.

Chirimia biceps

Euclymeninae Arwidsson, 1907

{evklymeníne} (8 g., ≈12 sp.)

Både fram- & bakända skivformig. Anus terminal. Setiger 8 saknar ventral körtelsköld (se Clymenurinae). Uncini i enkla rader. Pygidialplattan har vanligen cirrer längs kanten. Blott *Microclymene* Arwidsson, 1907 med en enda art i våra hav, den ≤55 mm långa (& 27 setigerer), nedom 50 m djup levande *M. acirrata* Arwidsson, 1907 saknar cirrer längs analskivans kant, hos denna art snarare en längsveckad kort kon med central anus. Med undantag för *Isocirrus* Arwidsson, 1907 & *Clymenella* Verrill, 1873, företrädda av var sin art i våra hav, vilka har ungefär liklånga cirrer utmed analskivan, så har övr. släkten analskivor med en el. flera ventrala cirrer som är något eller tydligt längre än övriga cirrer. *Clymenella* & *Isocirrus* har aciculära (raka grova) borst ventralt i setiger 1. Den med 23 setigerer och ≤7 cm lång kropp försedda *I. planiceps* (M. Sars, in G.O. Sars, 1872) har en trattformad analskiva med drygt 20 korta cirrer runt kanten & finns nedom ≈30 m djup, men saknar en stor framåtriktad krage i setiger 4:s framkant, vilket är kännetecken för *Clymenella cincta* (de Saint-Joseph, 1894), en framtill röd, efterhand brunaktig art med 18 setigerer och ≤20 cm lång kropp, som förekommer på förhållandevis grunda bottnar med sandinslag. En art av *Clymenella*, *C. torquata* (Leydy, 1855) har oavsiktligt introducerats i Kent, England i början av 1900-talet, men tycks ej sprida sig särskilt snabbt, ehuru något fynd gjorts t.ex. utanför Northumberland.

Praxillella Verrill, 1881 {praksillélla} (3–4 sp.)

[Gen. *Praxilla* Malmgren, 1865, non Reichenbach, 1854 < Gr. poetissan *Praxilla* från Sikyon (stad på NÖ Peloponnesos), ca 450 f.Kr. (känd för drinkar-lyrik) + L. *-ella* : dim.suffix]

Pygidiet är en kort symmetrisk, cirrkransad trätt med en central analkon, som når utanför trätten, vilken har en ventral cirr, som är längre än övriga.

praetermissa (Malmgren, 1865) {prätermíssa}

[L. *praetermittere*, perf. part. *praetermissus* = försumma]

D:10–4500, F:de första 8–9 segmenten med brunröda punkter; 4:e-8:e segmenten med ljusa band framför parapodierna, L:≥10, MB, S Öster. (Kieler Bucht)-Bohus-Nord. Har 19 borstbärande + 4–5 bakre borstlösa segment. Nuchalslitsarna av ca halva prostomiets längd, vilket dorsalt liknar en 'snedskuren' skiva med tydligt avsatta kanter. Inga segment har kragar. Copepoden *Rhodinicola gibbosa* Bresciani, 1964 (**Poecilomatoida**, **Clausidae**) påträffas på arten. Röret är fritt eller vidhäftat musselskal eller liknande, klätt av slam, sandkorn, foraminiferer el. dyl. och har en yttre diameter av ≤2.6 mm. Prostomiet saknar ögonfläckar t. skilln. fr. släktets övr. arter, fr.a. den i våra hav likaså allmänna, ≤6 cm långa *P. affinis* (M. Sars, in G.O. Sars, 1872), som har 18 borstbärande + 3 bakre borstlösa segment och påträffas nedom ≈25 m djup. *Pseudoclymene* Arwidsson, 1907 *quadrilobata* (M. Sars, 1856), som påträffas i Skagerrak nedom ≈30 m djup och vidare längs Norge upp

till Troms, som blir ≈8 cm lång, liknar mycket *Praxillella praetermissa* (och föres stundom till samma släkte), men separeras via korta nuchalslitsar, vilka är begränsade till prostomialskevans främre tredjedel. Den från Stavanger och norrut längs Norge utbredda *Praxillella gracilis* (M. Sars, 1861), som är ≤7.6 cm lång och har 18? borstbärande segment + 4 bakre borstlösa känns lätt igen via prostomialskevans, som i framkanten har ett kort digitiformt utskott, ej en halvcirkelformad lob som övriga arter.

Praxillella praetermissa

Euclymene Verrill, 1900 {evklýmene} (3–4 sp.)

[Gr. *eu*= sann, verklig + Gen. *Clymene* Oken, 1807 < Gr. myt. *Klymene* : ett 10-tal olika gestalters namn, bl.a. en av okeaniderna, som förmäldes med Iapetos och blev mor till bl.a. Atlas, Prometeos & Epimeteos]

Analträtt lång. Analkonen mynnar inuti den cirrkransade trätten, med en enda ventral cirr som är längre än övr. cirrer som sinsemellan är liklånga, t. skilln. fr. *Heteroclymene* Arwidsson, 1907 med den enda arten *H. robusta* Arwidsson, 1907, vars analträtt har en lång ventralcirr samt ≈7–12 st ngt kortare cirrer blandade med åtskilliga ännu mkt kortare cirrer. Arten har 19 setigerer + 5 bakre borstlösa segment och blir 15 cm lång. *Heteroclymene* anses av somliga dock vara en synonym till *Euclymene*. Om *Euclymene* erinrar även *Proclymene* Arwidsson, 1907, som på analträtten dock har 2 långa ventralcirrer i stället för en. Den enda arten i våra hav, *P. muelleri* (M. Sars, 1856) som har 19 setigerer (+ 4 borstlösa segment innan pygidiet), blir 16.5 cm lång och förekommer mellan 30–250 m djup.

droebachiensis (M. Sars, in G.O. Sars, 1872) {dröbakiénsis}

[L. *droebachiensis* = från Dröbak]

D:≈20–≈350, F: 3:e-8:e borstsegmenten bär gulbruna – rödaktiga punkter, L:≥6, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Lik föregående art, men kan separeras bl.a. via följande karaktärer: har 20 borstbärande + 3 bakre borstfria segment. Nuchalslitsar nästan lika långa som prostomiet. Den nedom 200 m djup i Skag. kända, ≤≈32 mm långa *E. lindrothi* Eliason, 1962 [Anders *Arne* Lindroth, 1910–85, zoolog. Under senare år prof. i Umeå. Broder till entomologen Prof. *Carl* Hildebrand Lindroth, 1905–79, i Lund & vetenskapshistorikern Prof. *Sten* Hjalmar Lindroth, 1914–80, i Uppsala] har 18 (el. 19) setigerer + 5 bakre borstlösa segm. En 3:e art, *E. oerstedii* (Claparède, 1863) anges likaså från Skag. Dess prostomium har t. skilln. fr. övr. arter talrika oceller längs sidorna & den ≤10 cm långa kroppen har 19 setigerer + 3 bakre borstlösa segment.

Clymenurinae Imajima & Shiraki, 1982

{klymenoríne}(1 gen., 3 sp.)

Lik Euclymeninae, men setiger 8 har ventral körtelsköld.

Clymenura Verrill, 1900 {klymenóra} (2–3 sp.)

[*Klymene* (Se *Euclymene*) + Gr. *oura* = svans]

Har vanliga krokborst (uncini) ventralt i setiger 1.

lankesteri (M'Intosh, 1885) {lankésteri}

Syn.: *borealis* (Arwidsson, 1907)

[E. R. Lankester, 1847–1929 (q.v.) / *L. borealis* = nordlig]

D: ≈30–2000, F: setiger 3–7 är rödbruna med mörkbruna fläckar, L: 7, MB, ?Öster., Skag.-Nord. 19 setigerer + 3 borstlösa bakre segm. Karaktäriseras av att 3–12 liklånga cirrer sitter utmed den runda analplattan & att anus mynnar på en kon som skjuter ut centralt ur analplattan samt att ett framåtriktat trekantigt körtelfält finns före ventralparapodierna på setiger 8. Setiger 7 är lång med parapodierna i främre delen & setiger 8 är kortare med parapodierna strax bakom mitten.

Den vid V Norge utbredda *C. johnstoni* M'Intosh, 1915 utskiljer sig jämfört med föregående art genom att ha en mkt liten skivformig framände och att bakänden är försedd med blott få (≈5–7 st.) korta (ventrala) analcirrer, varav den mittre är något längre än övriga. Ännu en art, den eljest arktiskt utbredda *C. polaris* (Théel, 1879) har påträffats ned t. Bergområdet. Den har – liksom *C. lankesteri* – en tydlig skivformig framände men 5 borstlösa bakre segment utöver de 19 setigererna. Dess setiger 7 är kort med ungefär mittställda parapodier, medan setiger 8 är tämligen lång med parapodierna i bakre delen. Arten har en enda analcirr. Ytterligare en art av släktet, *C. leiopygos* (Grube, 1860) (Syn.: *C. clypeata* (de Saint-Joseph, 1894)) når i Europa upp till Britt. Öarna och kännetecknas – liksom *C. johnstoni* – av att framänden ej är tydligt skivformig samt att analcirrer saknas.

Nicomachinae Arwidsson, 1907 {nikåmakíne} (2 gen., 4 sp.)

Blott bakände skivformig (liknar en tratt med eller utan korta jämnlånga kancirrer). Uncini i enkla rader.

Nicomache Malmgren, 1865 {nikåmáke} (≈4 sp.)

[?Trol. Gr. litt. *Nikomachea*: beteckn. på Aristoteles', (Stagiros) 384–322 (7 Mar. – Kalkis) f.Kr., etiska skrifter, uppkallade efter sonen *Nikomachos* som han fick tillsammans med sin livsleddagarinna Herpyllis, sedan hustrun Pythias gått bort ung (flera fig. med detta namn är kända; Aristotels egen far bar t.ex. samma namn) < Gr. *nike* = seger + Gr. *mache* = slag, drabbning, kamp] Pygidiet utformat som en symmetrisk cirrkransad tratt med en kort radiärt loberad analkon centralt. Den närbesläktade, *Petaloproctus borealis* Arwidsson, 1907, som plägar fasttapetsera sina rör vid musselskal, stenar o. dyl., har en tydligt assymmetrisk cirrlös pygidialtratt. Denna ≤44 mm långa art med 21 setigerer påträffas på steniga – grusiga slambottnar mellan ≈10–130 m djup.

lumbricalis (O. Fabricius, 1780) {lombrikális}

[L. *lumbricus* = daggmask + L. *-alis* = som hänför sig till]

D: 10–5000, F: framände med rödbrunt pigment i punkt-form eller som oregelbundna fläckar, L: 16, MB-SB, Öres.Bohus.-Nord. Prostomiet är en ovoid lob, vars båda nuchalspringor är S-formade. Adulter saknar ocelli. De tre bakre segmenten saknar borst. Våra övriga arter har ocelli (även som adulter), blott ett borstfritt bakre segment och (utom *N. minor* nedan) C-formade nuchalspringor. Den ≤11 cm långa *N. personata* Johnson, 1901, som lever på grusiga & hårda bottnar mellan 5–500 m djup, skiljer sig från den ≤5.5 cm långa *N. trispinata* Arwidsson, 1907, vilken lever i tillplattade sandbesatta lerrör fastklibbade vid stenar, musselskal etc. mellan ≈30–150 m djup, genom att ha en symmetrisk analtratt, ej snett avskuren så att den är grundast dorsalt. Denna art har 23 setigerer, de båda övriga 22–23. En annan art med 23 setigerer är den från Kielbukten och V Norge, mellan ≈3–113 m djup på stenig & slammig sandbotten funna *N. minor* Arwidsson, 1907. Den blir ≤7 cm lång och är m.el.m. tydligt brunfläckig utmed thorax. Nuchalspringorna är långa & mjukt vinkelböjda eller aningen sigmoida och artens analtratt liknar de hos *N. lumbricalis* & *N. personata*.

Nicomache lumbricalis

Rhodininae Arwidsson, 1907 {rådiníne} (1 gen., 2 sp.)

Varken framel. bakände skivformig. Bakre setigerer med talrika runtomnående kragar. Uncini i dubbelrader. Pygidium subcylindriskt med få rudimentära papiller. Hos övriga subfamiljer börjar uncini på 1:a, 2:a el. 3:e setiger, men i denna tidigast på 5:e.

Rhodine Malmgren, 1865 {rådíne} (2 sp.)

[Gr. *rhodinos* = framtagen ur rosor]

Några främre & bakre segment bär kragar. Saknar ventralhakar på de 4 första segmenten, har ett ovalt – runt, prostomium utan ögon, kort cylindriskt pygidium, och bor i sandinkrusterade, tunnväggiga, hornartade rör, vilka först är ljusbrungula, efterhand rödbruna. Den masklika *Rhodinicola elongata* Levinsen, 1878 (**Poecilostomatoida**, **Clausiidae**) är känd från våra båda arter.

loveni Malmgren, 1865 {lávéni}

[Sven Lovén, 1809–1895, svensk zoolog (q.v.)]

D: 18–500, F: gul – gulbrun; t.o.m. segment 9 med röda körtelfält fram till & gråbruna bakre segmentdelar, L: ≥11, MB, S Öster. (Fehmarn Belt)-Bohus.-Nord. Ett par främre segment har framåtriktade och bakkroppen bakåtriktade kragar, vilka dorsalt är insnittade; alla kragkanter är helbräddade. Setigerantal: 40. Entoprocten *Loxosoma rhodinicola* Franzén, 1962 kan påträffas på främre segment. Rör smalt & böjligt & gult gulrött, med åldern brunaktigt till nästan svart, inkrusterat med huvudsakl. finare material, men även enstaka sandkorn.

gracilior Tauber, 1879 {grasíliår}

[L. *gracilior*, komparativ av L. *gracilis* = tunn]

D: 10–1000, F: något transparent ljusgulbrun; främre körtelband brungula – röda (särskilt på de första segmenten), framåt ofta avgränsade av vitaktiga ränder; vita fält bakom 4:e–9:e segments parapodier, L: 6, MB-SB, S Öster. (Lübeckbukten) Bohus.-Nord. Kragar finns, likt *R. loveni*, men är dorsalt ej insnittade; några av de bakre har i stället krenelerad kant. Setigertantal ≥38 (tilltar med åldern hos släktet). Rör gulvitt, med åldern alltmåra gulrött, sandinkrusterat & ganska styvt.

Lumbriclymeninae Arwidsson, 1907

{lombriklymeníne} (3 gen., 4 sp.)

[Gen. *Lumbriclymene* < L. *lumbricus* = daggmask + Gen. *Clymene*: (se gen. *Euclymene* ovan)]

Praxillura Verrill, 1880 (1 sp.)

[Gen. *Praxilla*: (se *Praxillura* ovan) + Gr. *oura* = svans]

Setigerantal 20–29 eller flera. De främre segmenten är kortare än prostomium-buccalsegmentet. Dessa båda karaktärer skiljer släktet från både *Lumbriclymene* M. Sars, in G.O. Sars, 1872 och *Notoproctus* Arwidsson, 1907, vilka har blott 19 borstsegment, varav de främre är påtagligt långa, det förra släktet med terminal anus, det senare med (som namnet antyder) dorsal anus ovanför ett nästan platt pygidium. Enda inhemska art är *N. oculatus* Arwidsson, 1907, som blir åt m. 42 mm lång och finns åtminstone mellan

50–100m djup. *Lumbriclymene* är företrädd – förutom av den under familjen karakteriserade arten – även av *L. cylindricaudata* M. Sars, in G.O. Sars, 1872, åtminstone i Skagerrak och längs Norges kust nedom ≈80 m. Den blir 13 cm lång och har koniskt (cylindriskt) pygidium samt parapodierna på setiger 6 tydligt bakom segmentmitten.

longissima Arwidsson, 1907 {praksillóra långíssima}

[L. *longus* = lång + L. *-issimus* : superlativsuffix (auktorn, Uppsala-zoologen Ivar Arwidsson, 1873–1936, deltog 1899 i en Grönlandsexpedition, var fiskeriassistent 1905–21, därefter konservator vid Zoologiska Muséet i Uppsala, men hans huvudgärning rörde polychaeter. Främst står doktors-tesen om maldanider 1907] D:30–2000, F:framkropp med oregelbundet spridda brun- eller violettaktiga fläckar eller m.el.m. tydliga tvärband; baktill med blekare färger; nuchalspringor krok- halv-cirkelformade, L:≥8, MB(-SB), Öres.-Bohus.-Nord. Det korta cylindriska pygidiet avslutas av en radiärt veckad analkon. Bebor bräckligt slamrör, stundom med inlagrade foraminiferer, spikler o. dyl., med ≈1.5 mm yttre och ≈0.5 mm inre Ø. Består – jämfört med fam. i övrigt – av många (≥66) segment, varav de 2–6 bakre saknar borst.

Arenicolidae Johnston, 1835 {arenikálide} (3 gen., 3–4 sp.)

Kropp tjock, cylindrisk, m. talrika segment & 2–3 kroppsregioner; jämte en prebranchial & en branchial region finns en postbranchial, parapodiefri svansregion hos *Abarenicola* Wells, 1959 & *Arenicola*. Mittsegment sekundärt annulära, men ej förlängda. Gälar greniga, ej retraktila. Tandade hakborst utan huvar. Blodkäril finns. Pygidium en terminal ring. M.el.m. littoral sandmjukbottenformer ätande sand, som anrikats via peristaltisk vattenin-pumpning i sina L-formade gångar. Ngt annorlunda lever dock *Branchiomaldane* Langerhans, 1881, vars enda art *B. vincenti* Langerhans, 1881 [mjöl. efter den franske naturforskaren Jean-Baptiste Geneviève Marcellin *Bory de Saint Vincent*, 1778–1846] påträffats i Bohusl. Den hittas m.el.m. littoralt, t.ex. inuti tjocka rödalgskrustor. Kroppen är tunnare än hos övr. släkten & består av 2 regioner varav gälregionen börjar fr.o.m. setiger 18 el. senare. Dess gälar är tjocka filament som sitter 2–3 ihop. Gälbärande segment har 2 annuli, men hos övriga släkten flera.

Arenicola de Lamarck, 1801 {arenikola} (2 sp.)

[L. *arena* = sand + L. *colo* = bebo]

Med 3 tydligt olika kroppsregioner. Gälar begynner från setiger 7. Dess borstlösa svansregion saknas hos *Arenicolides* Mesnil, 1898 *ecaudata* (Johnston, 1865), som har gälar fr.o.m. setiger 14–17 till maskens slut och är känd åtminstone från Skagen-trakten samt i Bergen-området. Den lever snarlikt *Arenicola marina* (och blir ungefär lika lång) men företrädesvis i grusig – stenig botten, i nordiska vatten djupare än ca 3 m och helst där effekter av utsötning från färskvattenutlopp är ganska små och där vintertemperaturen är förhållandevis hög, men populationstätheten i norra delen av utbredningsområdet tycks ligga på högst ca 4 ind./ m².

marina (Linnaeus, 1758)

{*marina*} "Sandmask" & "(Sand)orm"

[L. *marinus* = från havet]

D:0–20, F:varierande; rödaktig – köttfärgad eller grön-gul – svartgrön eller nästan svart, L:20, SB-MB, S Öster. (Rügen)Bohus. (Den är allmän i V Nordsjön). Den från Br. Öarna & Bohusl. kända *Arenicola defodiens* Cadman & Nelson-Smith, 1993 [L. *defodio* = djupgräva] har tidigare förväxlats med *A. marina*, men lever något djupare på mer exponerade stränder, gräver djupare gångar, som är J-, ej L eller U-formade – därför syns ej någon tydlig fördjupning i sanden ovanför framänden; dess ekrementhögar är mindre och bildar ej lika 'vackra' spiraler som *A. marina* och innehåller oftast ej anoxiskt sediment; den tolererar ej estuarina förhållanden; den är i regel m.el.m. svart till färgen och blir något större än *A. marina*. Gälar i mitre

gälregionen har 1114 via ett högt membran sammanhängande stammar med 10–12 laterala grenar, vars gälfilament är oregelbundet ordnade, medan gälarna hos *A. marina* har 8–12 stammar, som ej hänger samman annat än basalt, med 3–6 laterala grenar, vars gälfilament är ordnade ungefär som fingrarna på en handflata. Båda arterna har 2 st. annulae (ringar) mellan de båda annulae som 1:a och 2:a borstparen utgår från. *A. marina* har dock 3 st. annulae mellan de båda annulae som 2:a och 3:e borstparen sitter på, medan *A. defodiens* blott har 2. Mellan varje påföljande borstbärande annulum finns hos båda arterna 4 st. annulae. *A. marina* kan svälja partiklar upp till 2 mm storlek men föredrar sådana som är <400 µm och det anses att bentiska mikroalger och i någon mån bakterier utgör huvudföda under den varmare årstiden medan detritus utgör en viktig födoresurs under vintern. Det första svenska exemplaret av *A. defodiens* togs på ≈12 m djup av dykare, men senare har observerats att liksom *A. marina* kan arten grävas upp med spade i strandregionen även i Sverige (t.ex. i sandbanken just V om bron mellan Tjärnö & Saltö), ehuru lättast vid extremt lågvatten (eller iförd vadarstövlar), enär den lever 1–2 dm djupare än vad *A. marina* gör & är mera rar.

Psammodrilidae Swedmark, 1952 {psammadrilide} (2 g., 2 sp.) Små, interstitiella former med acikulära förlängda notopodier på flera mediana segment; parapodieliguläer eljest frånvarande. Med minst ett borstlöst främre segment. Palper & andra utskott på prostomiet saknas. Sandbottenlevande, primärt kiselalgsätare. Familjens närmare placering bland polychaeterna är något oviss, men affinitet till bl.a. *Arenicolidae*, *Maldanidae* & besläktade familjer är plausibel.

Psammodrilus Swedmark, 1952 {psammadrilos} (1 sp.)

[Gr. *psammos* = sand + Gr. *driilos* = mask, penis]

balanoglossoides Swedmark, 1952 {balanåglåssåides}

[Gen. *Balanoglossus* (ett ollonmasksläkte) < Gr. *balanos* = (ek)ollon + Gr. *glossa* = tunga + L. *-oides* = liknande] D:0–30?, F:sprittfärg gulgrå, L:0.6, SB, S Öster.-Bohus.Nord. Har en tydlig kraglik pharynxregion, saknad hos den ≈1 mm långa *Psammodriloides fauveli* Swedmark, 1958 [Pierre Louis André *Fauvel*, 1866–1958, fransk polychaetolog].

CLITELLATA Grube, 1850

{klitelláta} (≈43 gen., ≈102 sp)

[L. *clitellae* = packsadel + L. *-atus* = -utrustad]

Kopulerande, direktutvecklande, clitellum-försedda (åtminstone under reproduktionsperioden), hermafroditiska annelider med komplex reproduktionsutrustning. Kropp ej uppdelad i urskiljbara thoracaloch abdominalregioner.

HIRUDINOIDEA Lamarck, 1818

{hirodinåidéa} "Iglar" (≈10 g., ≈14 sp.)

[Gen *Hirudo* Linnaeus, 1758 < L. *hirudo*, gen. *hirudinis* = igel]

Med 1–2 sugkoppar, varav den bakre städse finnes. Kropp med 30 eller 34 segment, vart & ett i sin tur uppdelat i 2–14 annuli, vanligen dock 3–5. Borst saknas vanligen. Predatoriska el. parasiter. Direktutveckling i kokonger, utan pelagisk larvfas. Marina företrädare tillhör subtaxon ***Hirudinea*** Savigny, 1820, ordo ***RHYNCHOBDELLIDA*** Blanchard, 1894 (Snabeliglar). Blott en av de båda familjerna med marina företrädare påträffas vanl. på våra latituder. ***Hirudinoidea*** anses traditionellt vara en sidogrupp till ***Oligochaeta***. ***Hirudinoidea*** betraktas ju numera som en syskongrupp till ***Oligochaeta***: ***TUBIFICIDA***, men enär ingen hittills formellt har publicerat en ny systematik över dessa grupper, har sammanställaren i detta sammanhang tills vidare valt en konservativ presentation. En ny systematik skulle i princip innebära att det som ovan kallas ***Clitellata*** blir synonymt med ***Oligochaeta***, att ordo ***TUBIFICIDA*** inom nuvarande ***Oligochaeta*** nedgraderas till subordo & att

iglar inordas vid sidan av detta taxon (TUBIFICINA) i subordo HIRUDINEA inom en ny ordo: TUBIFICIDA. (Jämför dock Oligochaeta nedan om osäkerhet rörande exakt inplacering av iglar i detta system. GNATHOBDELLIDA Vaillant, 1890 = ARHYNCHOBDELLIDA Blanchard, 1894 = PHARYNGOBDELLIDA Johnson, 1913 (käkiglar) är en limnisk ordo).

Piscicolidae Johnston, 1865

{piskikålide} "Fiskiglar" (7–10 g., 11–14 sp.)

[Gen. *Piscicola* < L. piscis = fisk + L. colo = bebo]

Kropp m. 34 segm., varav de 7 sista bildar en bakre sugskål. Främre sugskål finnes. Saknar käkar och blodpigment. *Oceanobdella* Caballero, 1956 har 3 ögon-par, rundad framkropp, smalare än den tillplattade bakkroppen & mkt liten främre sugskål. Vissa arter är relativt värdtrogna, t.ex. den ≤ 1 cm långa *Hemibdella* van Beneden & Hesse, 1863 *solae* van Beneden & Hesse, 1863, vars sugskålar ej är tydligt vidare än kroppen, på Tunga (& *H. branchiarum* (de Siva & Kabata, 1961 är känd fr. Hälleflundra-gälhåla vid t.ex. Island), den ofärgade (gulvitaktig innanför huden) ögon& ocell-saknande, ≤ 2 cm långa (utsträckt nära dubbelt så lång), med knappt kroppsvid främre & nästan dubbelt kroppsvid baksugskål försedda 'Småmunta bredigeln' *Platybdella* Malm, 1863 *anarrhichae* (Diesing, 1859), på gälar & kropp av Havskatt, medan den hyalint gula, m. oceller på baksugskålen försedda, ≤ 2.5 cm långa *Oceanobdella microstoma* (L. Johansson, 1896) finns på huvudventralsidan hos Cottidae-arter medan andra, e.g. ≤ 1.2 cm långa *Oceanobdella sexoculata* (Malm, 1863) 'Sexögda bredigeln', m. små i tvärband ordnade svarta pigmentpunkter (brutna av en vit medianstrimma) på kroppen & vars båda sugskålar bär oceller, har rätt breda värdspektra (ofta Ålkuse-munhåla). (*O. blennii* (Knight-Jones, 1940 parasiterar på *Blennius pholis* vid Britt. Öarna) Den fr. Blågyltegällock beskrivna *Platybdella quadrioculata* Malm, 1863, 'Fyrögda bredigeln', ≈ 15 mm lång, har jämte 2 ögonpar en ngt tillplattad, gulgråaktigt halvhyalin kropp & analsugskål, vars vidd är $\approx 2/3$ av bakkroppens & knappt dubbla vidden av munsugskålen. (Fr. Oxsimpa i Celtic Sea har den på urosomet pigmentmönsterfria *P. pinnarum* (de Silva & Burdon-Jones, 1961 beskrivits). *H. solae*, som nästan bara finns på ovansidans fjäll på (huvudsakl. vuxna) värddjur, deponerar sina ljusa, därpå gyllenbruna ≤ 0.6 mm \emptyset äggkapslar på sand & skalkorn som klibbar vid slem fr. värddjuret. Äggkapslar är lågt hjälmformade med smal marginell anliggningslist. Liksom i övr. inom Piscicolidae, så läggs i allmänhet blott ett ägg / kapsel. Artens färdigutvecklade juvenil är ≤ 2 mm. I Europa finns ≈ 18 släkten & ≈ 35 arter av familjen i hav & estuarier. Aktiskt utbredda *Mysiobdella* Selensky, 1927 avviker genom att ha en art som parasiterar på mysider, ej fisk.

Calliobdella van Beneden & Hesse, 1863

{kalliåbdella} (2 sp.)

Syn.: *Callobdella* Blanchard, 1894

[Gr. kallion = vackrare < Gr. kallos = skönhet + Gr. bdella = igel]

Igenkännes genom att en rad pulserande blåsor finnes längs vardera kroppssidan, liksom hos den brack- & färskvattenslevande, med 2 ögonpar försedda *Piscicola geometra* (Linnaeus, 1758). Den senare har ca 14 ringar / bakkroppssegment medan *Calliobdella* har 4–6. Den fr. bl.a. Oxsimpa i Bretagne kända *C. punctata* van Beneden & Hesse, 1863 skiljer sig fr. våra eljest blinda arter av släktet genom att ha 2 bågformade ögonpar vid främre sugskålen. (Tre par pulserande blåsor har den fr. *Callyonimus*-kloak vid Orkneys beskrivna *Ganymedebdella craterae* Leigh-Sharpe, 1915, en sp. inq.).

nodulifera (A.V. Malm, 1863)

{nådolifera} "Knutiga trindigeln"

[L. nodus, dimin. nodulus = knutig + L. fero = bära]

D:(som värddjur), F:gulaktig p.g.a. pigmentkorn som kan vara anordnade i svaga tvärband, L: ≈ 3.5 . Ett vitt fisk-

spektrum parasiteras; oftast torskfiskar, Katt.-Bohus.-Skag.-Nord. Allmän. Munsugskål ca hälften så vid som den bakre. Kropp m.el.m. cylindrisk. Den ≤ 6 cm långa *C. lophii* van Beneden & Hesse, 1863, vars bakre sugskål är exceptionellt stor – 3–4 gånger den främres vidd – sitter ventrolateralt på Marulk.

Janusion Leigh-Sharpe, 1933 {janósiån} ($\approx 1-2$ sp.)

Syn.: *Malmiana* Strand, 1942.

[Ianus : gammal latinsk portvaktsudom (enl. myten invandrad fr. Tessaloniki & ännu erinrad i t.ex. månadsnamn: januari), vanl. avbildad med ansikten på huvudets båda sidor. Artens ögon & oceller i båda ändar har ity fått London-biologen & klassiske pianomusikkompositören W. Harold Leigh-Sharpe, 1881–1950, att tänka på denne divus / August Vilhelm Malm, 1821–1882, intendent, Göteborgs naturhistoriska museum; utgav t.ex. 1863 'Svenska iglar']

Främre sugskål tydligt vidare än nacken. Bakre sugskål ca dubbelt så vid som bakkroppen & diskoid samt bär ett 10-tal oceller nära kanten. I framänden finns 3 par i regel bågformade ögon. Några nominella arter beskrivna under släktnamnet *Malmiana* av Srivastava, 1966 från Cottidae vid Albion avviker i senare hänseenden genom att *J. yorki* blott har 2 ögonpar, *J. bubali* saknar caudala oceller och *J. myoxocephali* saknar såväl caudala oceller som ögon, men dessa arter är något dubiösa, i synnerhet den sista.

brunnea (L. Johansson, 1896) {brónnea} "Brun ulkigel"

[L. brunneus = mörkbrun < L. brunus = brun / (auktorn, Johansson, Johan Ludvig, 1865–1928, disputerade 1896 för Tullberg i Uppsala på svenska ichthyobdellider. och utgav 2 år senare ännu ett igelarbete. P.g.a. försörjningsplikt för sin flerbarnsfamilj avbröt han sin akademiska bana och arbetade sedan som läroverkslektor i naturvetenskap och kemi i Karlstad 1898–1904 (efterträdd av Fristedt (q.v.)) & därpå i hemstaden Göteborg. Det efter honom benämnda, arktiskt utbredda fiskigelsläktet *Johanssonia* Selensky, 1914, kan avsätta äggkokongerna på pantopoder)]

D:(som värddjur), F:mörkt chokladbrun el. åtm. med bruna längsstreck dorsalt; munsugskål färglös i framänden & med 2 bruna tvärband eller helbrun i bakändan; bakre sugskål har radiära bruna ekerband mellan ocellerna; kroppsytan har ett jämnt spritt fint mörkbrunt punktmönster (framträder ev. först sedan överliggande pigment upplösts), L:2.5, Cottidae-parasit (sitter i i regel på ryggsidan, ofta huvudet), Katt.-Bohus.-Skag.Nord. Nästan helt cylindrisk. Clitellum dock ngt smalare än övr. kroppen. Avviker från gängse igelbeteende, genom sin tröghet. Tycks sakna större utsträcknings/ sammandragnings-förmåga. Den närmast fr. N Nordsjön kända *J. scorpii* (Malm, 1863, ex O. Fabricius MS), som har blott ett tvärband på huvudet & rödbrunaktiga långsgående kroppsstrimor men ej underliggande punktmönster, har samma värdfamilj. Inuit-namnet 'Kanneisub-Kuma' betyder ulkmask.

Pontobdella Leach, 1815 {pántåbdella} (1 sp.)

[Gr. pontos = hav + Gr. bdella = igel]

De många hudtuberklerna är ej ordnade i 6 dorsala rader som hos *Oxytonostoma* Malm, 1863 – vårt 2:a obligat rocklevande släkte, med enda inhemska arten, den ≤ 2.5 cm långa 'Parvårtiga spetsigeln' *O. typica* Malm, 1863 på *Amblyraja radiata* (Donovan, 1808) (& andra Rajidae-arter). Övriga inhemska iglar har slät kropp. (*Ozobranchus margini* (Apathy, 1890) [Tivador Margó, 1816–96, ungersk zoolog, som 1883 publicerade en djurrikesöversikt], som lever på marina sköldpaddor, & ev. via dem kan leta sig t. våra hav, har dock (5 par) laterala gälar (medan den på gen. *Raja* från ≈ 400 m djup vid Färöarna påträffade *Pterobdellina* Bennike & Bruun, 1939 *jenseni* Bennike & Bruun, 1939 [trol. Prof. Adolf S. Jensen, 1866–1953, dansk zoolog] har fenlika gälar) & *Branchellion* Savigny, 1822 har >30 par bladformade gälar; arter i vårt närområde är *B. torpedinis* Savigny, 1822 (på *Torpedo* upp t. Nordsjön), *B. angeli* Sigalis, 1921 (Arcachon) & *B. borealis* Leigh-Sharpe, 1933 (*Raja clavata* i Eng. Kanalen).

muricata (Linnaeus, 1758) {morikáta} "Rockigeln"

[L. *muricatus* = skrovlig, full av skarpa utskott]

D:(som värddjur), F:gråbrunaktig?, L:20, Rock-parasit, Bohus.-Nord. Vektor för blodparasiten *Trypanosoma rajae* Laveran & Mesnil, 1902. Fäster äggkokongerna vid stora stenar & skal. Parasit på t.ex. knaggrocka (*Raja clavata* Linnaeus, 1758) & slätrocka (*Dipturus batis* (Linnaeus, 1758)), men värddjur nu rara - (och därmed parasiten. Dess 2 sugskolar ca likstora, (ej som hos den upp till Eng. Kanalen utbredda *P. vosmaeri* Apathy, 1888, 1.5–2 ggr större caudalsugskål).

OLIGOCHAETA Huxley, 1875

{åligåttjäta} (≈33 gen., ≈88 sp.)

[Gr. *oligos* = få, små + L. *chaeta* = borst]

Terminala sugskålar saknas. Segment ej annulära, varierande i antal, utan parapodier. Ehuru få, finnes borst i regel. Inga sensoriska utskott i huvudregionen. Reproduktionssystem hermafroditiskt. En huvudsakl. limnisk oligochaet-fam., *Lumbriculidae* Vejdovsky, 1884, 'källmaskar' (kännetecknade av att vara rödaktigt hyalina & att varje borstknippe innehåller 1–2 korta borst (5 svenska sp.) – medan t.ex. *Tubificidae*, *Naididae*, *Enchytraeidae* har >2 borst i knippena) inklusive få arter som förmår uthärda svagt bräckt vatten, t.ex. vid Finland, föres till en särskild ordo, *LUMBRICULIDA* Brinkhurst & Jamieson, 1971 ihop med den icke-marina fam. *Parvidrilidae* Erséus, 1999, ehuru (sensu Erséus, pers. comm.) somt talar för att de kan vara en syskongrupp till iglar, som av andra forskare anses vara en syskongrupp till ordo *TUBIFICIDA*. Detta innebär att dessa två ordi (& iglarna) ev. bör sammanjämkas i ett gemensamt taxon. Samsyn rörnde grovindelingen av Oligochaeta är svårfunnen. Här redovisas dock några ordi, ej företrädda i marin miljö, e.g. *HAPLOTAXIDA* Brinkhurst & Jamieson, 1971 med den i Sverige (Vitsippsdalen, Bot. Trädg., Gbg) i fuktig jord vid 2000-talets början påträffade *Haplotaxis gordioides* (Hartmann, 1821) – en blott ≈mm-tjock, ≤40 cm lång glänsande rödaktig art med ≤400 segment (primitivast). Även > flera m långa 'dagmaskar' av fam. *Megascolecidae* Rosa, 1891, (*Megascolecoides australis* McCoy, 1878 kan bli 4 m lång, men den afrikanska *Microchaetus rappi* Beddard, 1886 (*Glossoscolecidae* Michaelsen, 1900) når 6.7 m längd) med utbredning hos våra antipoder tillhör Oligochaeta. *BRANCHIOBELLELLIDA* Holt, 1965 är igel-lika färskvattenlevande arter och fungerar som parasiter på kräftdjur. Totalantalet arter är ca 6500, varav ganska få marina och iglarnas andel av dessa är blott ca 500.

TUBIFICIDA Brinkhurst & Jamieson, 1971

{tobifikída} (≈32 gen., ≈87 sp.)

Det ♂:a reproduktionssystemet med spermatrattar minst ett segment framför segmentet med tillhörande por / penis.

TUBIFICINA B. & J., 1971 {tobifikína} (≈32 g., ≈87 sp.) Oftast akvatiska, med flera borsttyper. Gålar förekommer blott sällsynt. Ett par av vardera testiklar & ovarier i successiva segment. De hanliga könsångarna, i ovarie-segmentet är ofta komplexa och kan mynna i särskilda invaginationer. 'Ögon' kan förekomma.

Tubificoidea Vejdovsky, 1884

{tobifikáidéa} (≈27 g., ≈52 sp.)

Sprödare än dagmaskar, med tunn kutikula. Dorsalresp. ventralborst olika (el. båda typer 2-spetsiga). Spermathecae (spermaförvaringsfickor) pariga, i samma el. angränsande segment som ♂-por. Med el. utan penis. Huvudsakl. akvatiska.

Nedanstående familjer är de enda med marina representanter.

Naididae Ehrenberg, 1831 {naídide} (≈9 gen., ≈16 sp.)

[Gen. *Nais* < Gr. myt. *nais* = najad, vattennymf]

Pariga könsöppningar på segment V och VI. Reproduktion ofta asexuell. Ventralborst oftast av annan typ än dorsalborst (de senare kan undantagsvis saknas); de första 5 segmenten har ofta en ytterligare avvikande borsttyp, där dorsalborst i regel saknas. Oftast således lätta att känna igen genom att borsten i knippena är tydligt oliklånga (medan förväxlingsfamiljer blott har korta borst). Ibland, dock ej ofta, med prostomial proboscis (= 'snabel') eller med gålar, ofta med rudimentära ögon. Familjen har visat sig stå så genetiskt nära *Tubificidae* att de nu utgör en gemensam familj, benämnd *Naididae*, ity detta namn är äldre än *Tubificidae* (& ICZN beslöt att detta gäller).

Paranais Czerniavsky, 1880 {paranáis} (3 sp.)

[Gr. *para* = bredvid, nära + gen. *Nais* : (se ovan)]

litoralis (O.F. Müller, 1784) {littárális}

[L. *litoralis* = havsstrandstillhörig < L. *litus* = havsstrand]

D:littoralt – 30, F:?, L:1.4, SB-MB, Bottenviken (1 % S.)Bohus.-Nord. Saknar ögon. Alla borst tvåkluvna, dorsalt begynnande på segm. V, ventralt på segm. II, som har ≈5–7 något större borst / bunt. Kroppsvägg kal, utan främmande föremål. Masken har totalt 13–14 segment.

Tubificidae Vejdovsky, 1884 {tobifikide} (≈19 g., ≈37 sp.)

[Gen. *Tubifex* < L. *tubus* = rör + L. *-fex* = -tillverkare]

Se *Naididae* (ovan) angående familjens moderna namn. Dess subfamiljers namn gäller dock ännu. Testiklar & ovarier (& därmed könsöppningar) normalt i segment X och XI, spermathecae i segment X och hanliga organ i segment XI. Asexuell reproduktion (via delning) är rar. Ögon saknas. Estuarina och limniska 'större' arter är rödaktiga. Rent marina arter är små, färglösa och oftast sublitorala, ehuru några av dem kan förekomma littoralt längs t.ex. V Sverige. Fr.a. i grunda tropiska och subtropiska hav förekommer några släkten av subfamilj Phallo-drilinae Brinkhurst, 1971, vilka helt saknar möjlighet att på normalt sätt ta upp föda, utan i stället är beroende av symbiotiska bakterier i sin kroppsvägg för sin näringsförsörjning. Dessa släkten är fr.a. *Olavius* Erséus, 1985 [hedrande Hamburg-oligochaetologi-professorn Olav *Giere*, 1939-] och *Inanidrilus* Erséus, 1979 [L. *inanis* = tom + Gr. *drilos* = mask]. Av det senare släktet är en obeskriven art representerad även i Bohuslän, levande djupt i sublittoral skalsand, i skiktet där svavelväte ersätter syre.

Clitellio de Savigny, 1822 {klitéliä} (1 sp.)

[L. *clitellae* = packsadel]

arenarius (O.F. Müller, 1776) {arenários}

[L. *arenarius* = sandtillhörig < L. *arena* = sand]

D:littoralt, F:blekröd med ngt blekare clitellum, L:6.5, MBSB, Bottenh. (6 % S.)-Bohus.-Nord. Kutikula ej papillös. Clitellum på segm. X–XII. Främre segment bär 3–4(5) setae / bunt dorsalt, 3–4 ventralt, I clitellarregionen finns 2 setae / bunt dorsalt, 1–2 ventralt. Segm. XI saknar ventalsetae. Bakom clitellum finns 2 setae / bunt både dorsalt & ventralt. Arten utgör ett 2-arts-komplex, men blott en skandinavisk.

Tubificoides Lastochkin, 1937 em. Brinkhurst & Baker

{tobifikáides} 1979 (≈4 sp.)

Syn.: *Peloscocox* Leidy, 1850 (p.p.)

Syn.: *Edukemius* Holmquist, 1978 (p.p.)

[Gen. *Tubifex* : (se ovan) + L. *-oides* = påminnande om / Gr. *pelos* = lera, mudd + Gr. *skolex* = mask] / Gerard Jules Marie Ghislain d'Udekem, 1824–64, belgisk infusorieoch oligochaetforskare (anagrambildning)]

benedii (d'Udekem, 1855) {benédi}

Syn.: *benedeni* : Aucutt.

[Pierre Joseph van Bénéden, 1809-94, belgisk paleontolog och marin zoolog; kurator vid nat.hist.-muséet i Louvain]

D:0->40, Frödgrå – mörkröd eller svartaktig, L:5.5, MB(SB), S Öster. (12 % S.)-Bohus.-Nord. Karaktäristisk p.g.a sin styva papillösa kutikula, med insprängda sedimentpartiklar. *T. heterochaetus* (Michaelson, 1926) (som tycks utgöra ett artkomplex av 2 arter) som dock ha enstaka papiller. Dessa båda arter saknar dock helt hårborst, vilket finns hos den vid Scotland förekommande, tidigare med *T. benedii* förväxlade *T. insularis* (Stephenson, 1922)

Enchytraeioidea Vejdovsky, 1879

{enkyträäidéa} (5 g., ≈35 sp.)

Har en tjock kutikula och erinrar ofta ganska mycket om små bleka daggmaskar. En enda familj. Se denna.

Enchytraeidae Vejdovsky, 1879 {enkyträide} (5 g., ≈35 sp.)

[Gen. *Enchytraeus* < Gr. *en*= i + Gr. *chytra* = käril, krukka]

Utan 'ögon' eller proboscis. Normalt med 4 borstbuntar / segment, men borsten kan vara reducerade eller helt borta. Dorsala & ventrala borst är, om de ej bortreducerats, ganska grova & vanl. likartade, enspetsiga (i våra hav), begynnande på andra segmentet. Borsten är m.el.m. raka, möjligen svagt sigmoidala el. antingen enkelböjda men har aldrig någon typ av tänder, d.v.s. är aldrig bifida el. multifida i sina spetsar. Testiklar & ovarier i segment XI resp. XII samt hanlig por i segment XII. Pariga spermathecae i segment V. Många arter är i grunden terrestra eller limniska, men har i vissa fall en preferens för havsstrandsmiljö. Det habituellt nematodlika gen. *Grania* Southern, 1913 [Grania, alias Gráinne Ní Mháille (Eng. Grace O'Malley), ca 1530–1603, var en berömd kvinnlig klanledare & sjörövarhövding på Clare Island (vid Irland), varifrån typarten beskrevs. Hon mötte 1595 Elizabeth I, vilken blev så imponerad av henne att de fientligheter hon begått förläts], med 6 sydsandinaviska arter, vars få borst basalt är utdragna som en ishockeyklubba, är dock helt marint och sublittoralt hos oss och en art lever så djupt som mellan 2500 & 3000 m. I svenska vatten förekommer *G. vikinga* Rota & Erséus, 2003, *G. variochaeta* Erséus & Laserre, 1976, *G. pusilla* Erséus, 1974, *G. ovitheca* Erséus, 1977 & *G. postclitellochaeta* (Knöllner, 1935). Dessutom har släktets typart *G. maricola* Southern, 1913 nyligen påträffats vid Bonden utanför Gullmar. Är i regel svåra el. omöjliga att bestämma under icke reproduktionstid, vilken dock i regel ej begränsad t. särskilda årstider hos rent marina el. terrestra arter, ehuru arter från den marina strandkanten med fördel bör insamlas under försommaren när deras reproduktionsorgan är bäst utvecklade. Av Familjens typsläkte *Enchytraeus* Henle, 1837, så är den 2–4 cm långa & med 0.2–0.5 mm Ø, rent vita arten *E. albidus* Henle, 1837 allmän i fuktiga terrestra miljöer (t.ex. i dynga), men äv. utmed havsstränder, där organiskt material anrikas, t. ex. under stenar & block som vid högvatten kan översköljas el. i ruttnande tång-högar. Arten odlas ofta i kompostanläggningar för att nyttjas som t.ex. fiskfoder. Stora exemplar kan knappast förväxlas med andra arter utmed havsstränder p.g.a. färg, storlek & deras preferens för detritusrika miljöer. Av *Marionina* Michaelson i Pfeffer, 1890 [Antoine-Fortuné Marion, 1846–1900, fransk zoolog], m. flera små vitaktiga ofta spiralvridna terrestra, limniska el. marinlittoralarter, så finns blott *M. sublittoralis* Erséus, 1976 i marin sublittoral.

Lumbricillus Örsted, 1844 {lombrikillos} (≈16 sp.)

[L. *lumbricus* = daggmask + L. *-illus* : dim.suffix]

algensis Erséus, 1977 {algénsis}

[L. *alga* = alg (*Spongomorfa*-tufs-levande) + L. *-ensis* = -tillhörig]
D:0–2, F:ljusorange, L:0.41, HB (i *Spongomorpha*), Bohus. Kan fr.a. förväxlas med den i samma typ av alg-tufsar utbredda, ljusröda, ≤18 mm långa *L. semifuscus* (Claparède,

1861). Släktets minst rara art hos oss är dock den i dyga estuarina sandstränder utbredda, starkt röda, ≤18 mm långa *L. lineatus* (O.F. Müller, 1774), som har 4–6 dorsalborst & 6–8 ventralborst i främre segment. Andra inhemska arter med karaktäristiska färger är den gröna ≤25 mm långa *L. viridis* Nielsen & Christensen, 1959, den orange ≤10 mm långa *L. scoticus* Elmhirst & Stephenson, 1926, den gulbruna ≤18 mm långa *L. pagensteckeri* (Ratzel, 1869) & den intensivt röda ≤35 mm långa *L. rivalis* Levinsen, 1883, vilken har 6–9 dorsalborst och 7–12 ventralborst i främre segment. Av vitaktiga arter finns den ca 12 mm långa *L. tuba* Stephenson, 1911 vid Bohuslän (& flera andra är kända från t.ex. Danmark). Flera svagt rödaktiga (el. ljusröda) arter är likaså kända från Skandinav., bl.a. *L. semifuscus* (Claparède, 1861) vid Bohuslän (i bergsprickor & hålrum i havstulpanmattor t.ex.), vilken dock behöver flyttas till ett annat släkte (Erséus, oralt).

ECHIURA Newby, 1940

{ekióra} "Skedmaskar" (3–4 gen., 3–4 sp.)

Små – stora bilateralsymmetriska, osegmenterade, bentiska, depositionsätande marina maskar med cylindrisk eller bulbös kroppsform och en mycket töjbar främre huvudlob (introvert), längs vilkens ventralsida en cilierad ränna löper. Kroppen, som ofta är klumpig, kännetecknas av en schizocoelisk kroppshåla bildande ett hydrostatiskt skelett, ofta två böjda guldgänsande borstkrokar posteroventralt om munnen och en oftast papillös eller eljest skrovlig kroppsyta. S.k. segmentalorgan – tunnväggiga långsträckta blåsor med nefridiefunktion vilka även brukas för bl.a. tillfällig förvaring av ägg eller spermier – mynnar hos arter i våra hav strax bakom ev. ventralkrokar. Särkönade, stundom med dvärghanar (*Bonellia* & *Hamingia* – och sannolikt *Maxmuelleria*, vars ♂ ännu är okänd – av vilka ♀:n nedan beskrivs i första hand). Anus terminal. Spiralklyvande. Larver av *Trochophora*-typ. Två av 4 familjer, **Echiuridae** de Blainville, 1827 & **Bonelliidae** Baird, 1868, finns i våra hav. Båda tillhör **ECHIURIDA** W.K. Fisher, 1946 (ordn.), medan 'the fat inn-keeper' – en litterärt beryktad amerikansk art av släktet *Urechis* Seitz, 1907 [n. cons. Op. 941 ICZN] – tillhör en annan av de tre ordi **XENOPNEUSTIDA** W.K. Fisher, 1946. Nya molekylära indicier ger vid handen att skedmaskarna möjl. ej är primärt osegmenterade, utan kan ha utvecklats från annelider & har under evolutionen förlorat sin segmentering. Världsfaunan består av ≈37 släkten & ≈176 arter. **Echiura** kallades ursprungligen **Gephyrea** de Quatrefages, 1866 [Gr. *gephyra* = bro] ihop med **Sipuncula** & **Priapulida**, men **Echiuroidea** Sedgwick, 1898 föregick **Echiura** för gruppen s.str.

Echiurus Guérin, 1831 (1 sp.)

echiurus (Pallas, 1767) {ekióros}

[Gr. *echis* = huggorm + Gr. *oura* = svans, stjärt]

D:(0) 8–30 (60), F:gulgrå med brunstrimmig, orange introvert, L:15 (exklusive den ≤4 cm lång introverten), MB, Öres.Bohus.-Nord. Djupt grävande form med 2 ventrala krokar framtill (och strax bakom dessa de båda segmentalorganens 2 par kroppsväggsöppningar) och 1–2 borstkransar i bakändan.

Bonellia Rolando, 1821 (1 sp.)

[Franco Andrea **Bonelli**, 1784–1830, ital. entomolog och zoolog]

viridis Rolando, 1821 {bánellia víridis}

[L. *viridis* = grön]

D:30?->164, F:ett grönt färgämne (bonellin) – kemiskt besläktat med klorofyll, vilket kan färga av sig vid beröring & som är toxiskt mot småorganismer – men som samtidigt fungerar som trigger för den egna artens larver att förvandlas till ♂♂ – täcker kroppen; mörkfärgade papiller spridda över kroppen, L:165 (inkl. introvert) & 15 (exkl. introvert), HB-

MB (i blandzonen; i regel nedom 60 m), Katt.-Bohus.-Nord. Har en djupt klaven introvert, 2 ventralkrokar framtill och ett enkelt segmentalorgan som mynnar bakom djurets vänstra ventralkrok. Lever ett mörkeravhängigt förstulet liv. Den djupt grävande, blott nattaktiva, i mjukbottnar nedom ≈40 m utbredda mörkt äppelgröna, med framträdande hudpapiller försedda (dock ej på den ljusare gröna introverten), ≤18 cm (kontraherad kropp) långa *Maxmuelleria* Bock, 1942 *lankesteri* (Herdman, 1897) [Müller, Max, 1829-96, läkare, men marinbiologiskt intresserad & behjälplig son till den välkände tyske professorn i anatomi & fysiologi (fr.a. larvutvecklingsbiologi) i Berlin, Müller, Johannes P., 1801-58 / Edwin Ray Lankester, 1847-1929, Ö-skotsk marinzoolog; en av Plymouth-laboratoriets grundare] har ett par segmentalorgan som mynnar bakom de båda ventralkrokarna & en framtill rundad nästan kroppslång introvert (vilken dock kan ha en antydning till klavenhet). En annan art, *M. faex* (Selenka, 1885) [L. *faecis*, plur. *faeces*, genit. *faex* = avföring] har rapporterats från Sogn och Trondheimsfjorden. Den från Stavanger & norrut utbredda, mindre & gräsgröna arten *Hamingia* Danielssen & Koren, 1881 *arctica* Danielssen & Koren, 1881 [Nord. myt. *Hamingja*: lyckogudinna] har djupt klaven introvert och 2 segmentalorgan men saknar främre ventralkrokar. Denna när en kroppslängd av ≤12 cm och introverten är ca 1.5 ggr längre. Huden hos dessa arter förstörs av kontinuerligt ljus, sannolikt beroende på en fotodynamisk effekt, vari pigmentet är involverat.

SIPUNCULA Rafinesque, 1814

{sipónkola} (8 gen., 12-16 sp)

[Gen. *Sipunculus* < L. *sipunculus* = liten sifon]

Små till stora (2-drygt 500 mm), bilateralsymmetriska, osegmenterade, cylindriska, bentiska, depositionsätande marina maskar. Den avlånga kroppen är uppdelad i en främre, lång och smal introvert, som helt kan dragas in i den tjockare bakre 'trunken'. En stor schizocoelisk kroppshåla fungerar som ett hydrostatiskt skelett. Runt munnen, terminalt på introverten, sitter cilierade tentakler eller lober. Spiralklyvande med stundom kortlivat *Trochophora*-stadium följt hos vissa arter av ett för gruppen säreget *Pelagospaera*-stadium. Direktutveckling kan också förekomma. I våra hav är de båda classi **Phascolosomatidea** Gibbs & Cutler, 1987 & **Sipunculidea** Gibbs & Cutler, 1987 företrädda. Den första dock blott via *Aspidosiphon* Diesing, 1851 (med en hård kitinsköld i vardera kroppssändan) & *Phascolosoma* F.S. Leuckart, 1828 (med en dm-lång art *P. granulatum* Leuckart, 1828 vid Bergen; kroppens långsmuskler samlade i 20-30 band; hela kroppen papilltäckt; introvert med hakar; munskivans tentakler omger ett s.k. nuchalorgan ovanför munnen). De tillhör var sin monofamiljära ordo. I Skandinavien är den 2:a klassen företrädd via två ordningar. Den första av dessa är **SIPUNCULIDA** Gibbs & Cutler, 1987 [auktorer, Edward B. Cutler, 1935-2006, USA & Peter E. Gibbs, 1939-, UK] (monofamiljär; här & i ordo nedan nyttjas suffix -ida i stället för -iformes) med bl.a. 2 från S Nordsjön resp. V Norge resp. kända arter: den ≈35 cm långa *Sipunculus* L., 1766 *nudus* Linnaeus, 1766 och den ≈12 cm långa, djuplevande *S. norvegicus norvegicus* Danielssen, 1868; kroppens långsmuskler är hos dessa samlade i 30-33 resp. 22-24 - hos aduler tydliga - band; introvert utan hakar; de lob-aktiga tentaklerna är samlade runt munnen; den senare arten har en glatt bakände som ger den ett ngt skabröst utseende, vilket 1883 föranlett Levinsen att för denna upprätta gen. *Phallosoma* - plägar skämtsamt eljest gå under namnet *S. pornographicus*: Auctt. *S. nudus* har tvåringar över kroppen, som ger den en rektangulerad kroppsytta. Den 2:a ordningen är **GOLFINGIIDA** Gibbs & Cutler, 1987 (Fam. *Golfingiidae* Stephen & Edmonds, 1972 & *Phascolionidae* Cutler & Gibbs, 1985; kroppens långsmuskler jämnt fördelade). Sekvenser av 18S rDNA ger ev. vid handen att sipunculiderna bör sammanföras med anneliderna för att de senare ej skall bli parafyletiska. Andra kladistiska

analyser antyder dock att de ej hör hemma i denna grupp, men ev. är befyrdade med Mollusca. Världsfaunan anses omfatta totalt 4 ordi, 6 fam., 17 gen. & 144 arter, men andra uppskattningar anger ≈320 arter. Så gott som alla är depositionsätare, m. undantag f. *Themiste* Gray, 1828, som utvecklade förgrenade tentakler för suspensionsätning. Gruppens arter är skildkånade med undantag för den hermafroditiska *Nephasoma minutum*. Könslimorfism okänd. (Vissa arter används lokalt som agn & på Java, delar av Kina, etc. nyttjas några stora arter som människoföda).

Phascolion Théel, 1875 {faskåliån} (2 sp.)

[Gr. *phascolos* = läderväska, -ficka]

Med hakar på introverten. Lever i gamla snäckel. skafopodskal el. liknande, vars öppning är igenmurad med en lerplugg som har en eller två aperturer. Liknande boendevanor har en som vuxen brun art *Aspidosiphon muelleri* Diesing, 1851 [Gr. *aspis*, genit. *aspidos* = sköld + Gr. *siphon* = rör, sifon / J. Müller (se *Maxmuelleria*) beskrev 1844 arten som *Sipunculus (Phascolosoma) scutatus*, som trots prioritet av något outgrundligt skäl ej kommit att nyttjas], men ler-igenpluggar ej boendeöppningen & är karaktäristisk genom sin excentriska introvert & en hård sköld både i kroppens fram- & bakände.

strombi (Montagu, 1804) {stråmbos}

[Gen. *Strombus* (till detta släkte fördes fordom *Aporrhais*) < L. *strombus* = turban, topp; äv. spiralsnäckja]

D:2-3800, F:mkt variabel, ofta gråel. brunaktig, L:5.6 (inkl. introvert), MB-SB, Katt.-Bohus.-Nord. Skiljs från vår andra, nedom ≈30 m utbredda, lite ovanligare art, *P. tuberculatum* Théel, 1875, via förekomst av ett bälte av mörka hästskoformade papiller bak kroppens mitt & att dess hakar är mindre (40-80 µm) & kloformade, medan den senare är m.e.l.m. täckt av ej hästskoformade papiller, har större (70-220 µm) hakar, som är breda och bakåtböjda. Två olika entoproct-arter, *Loxosomella murmanica* (Nilus, 1909) & *L. atkinsae* Bobin & Prenant, 1953 [Daphne *Atkins*, 1896-1961, Brittisk zoolog, som arbetade med i.a. lophophorater & mesozoeer] kan hittas på arten & i dess bo. *P. strombi* parasiteras bl.a. av pyramidelliden *Ondina perezii* (Dautzenberg & Fischer, 1925). Denna påträffas fr.a. hos värdjur som bebor skal med en stor lerplugg, således ogärna i t.ex. skafopodrör.

Phascolion strombus = *Phascolion strombi*

Onchnesoma Koren & Danielssen, 1875 (2 sp.)

[Gr. *onchne*, *onchne* = päron, päronträd + Gr. *soma* = kropp]

steenstrupi Koren & Danielssen, 1876

{ånknesåma stenstrópi}

[Japetus *Steenstrup*, 1813-97, dansk naturforskare (q.v.)]

D:25-900, F:ngt grönaktig, L:4 (inkl. introvert), MB-SB, Katt.-Bohus.-Nord. Kroppen, som är svagt spetsig baktill, är täckt av platta el. upphöjda fjäll med små papiller emellan, men för obehäpnade ögon slåthudad. Den rostbruna och baktill avrundade kroppen hos den rarare *O. squamatum* (Koren & Danielssen, 1875), fr. grövre sublittoral sediment, täcks av tydliga snedställda bakåtriktade fjäll.

Golfingia Lankester, 1885 (3 sp.)

[Skotsk myt. *Golfingia* : gudinna, vars kult är knuten till trakterna runt Scotlands äldsta lärosäte, S:t Andrews, varifrån släktet beskrevs. Sporten golf har ju likaså anor från denna trakt så detta ord är likaså befreundat med gudinnans namn (och ej med folketymologin Gentlemen Only, Ladies Forbidden). Släktets första exemplar påträffades när beskrivaren sökte efter en golfboll på S:t Andrewsbanan, vilken han slagit in i 'roughen' vid havsstranden, så namnet hedrar i lika mån idrotten som gudinnan].

Släktet som i huvudsak är frilevande, karaktäriseras av proximalt tentakelförsedd introvert, som blott blir något längre än kroppen samt en långsmal kropp med 4 separata introvert-retraktormuskler, d.v.s. ett ventralt & ett dorsalt par, som hos våra arter baktill fäster i hudmuskelsäckens främre halva. (Närstående släkten saknar det dorsala retraktormuskelparet och det ventrala kan delvis vara hopvuxet). Hos den med karaktäristisk zigzag-mönstrad 'ålderdomsskrynklig' hud försedda, ≤ 6 cm långa (kropp ≤ 1.5 cm) *Thysanocardia procera* (Möbius, 1875) [Gr. *thysanos* = frans, tofs + Gr. *kardia* = hjärta (åsyftande karaktäristiska utbuktningar på de kontraktila kärlen runt esophagus)] blir (den ej krokförsedda) introverten \geq dubbelt så lång som kroppen. Dess hud är försedd med små spridda papiller, vilka i bakänden är tätast ansamlade.

[*Thysanocardia procera*](#)

vulgaris (de Blainville, 1827) {gålfingia volgáris}

[L. *vulgaris* = allmän, vanlig]

D:4–2000, F:artens båda ändar med arttypisk mörk-pigmentering, L:20 (inkl. introvert), SB-MB, Katt.-Bohus.-Nord. Introvertkrokar oordnat anordnade i ett subproximalt bälte. Den ≤ 3 dm långa *G. margaritacea* (M. Sars, 1851) saknar krokar på introverten & den ≤ 15 cm långa *G. elongata* (Keferstein, 1862) har introvertkrokarna arrangerade i ringar. Den ≤ 15 mm långa *Nephasoma minuta* (Keferstein, 1872) [Gr. *nephos* = moln + Gr. *soma* = kropp / L. *minutus* = liten] har ett fåtal, till lober reducerade tentakler kring mun & nuchalorgan samt oregelbundet arrangerade introvertkrokar (som dock ofta förlorats p.g.a. utslitning). Dess hudpapiller är så små att huden ser slät ut. Den opakvita ♀:n av *Akessonia occulta* Bresciani & Lützen, 1962 [Bertil Åkesson: (se *Pusillotrocha*) arbetade morfologiskt med värden i sin ungdom / L. *occultus* = ljusskygg] (**Poecilo-stomatoida**, Fam. osäker) påträffas stundom i coelom-håligheten, med ett par dvärg-♂♂ som posteralt påhäng. Hos *N. minuta*, som – avvikande för detta phylum – är hermafrodit & dess kroppshåla innehåller eljest nästan alltid ägg i olika utvecklingsstadier, kan parasiten orsaka sterilitet. Den ungefär likstora & snarlika *N. diaphanes diaphanes* (Gerould, 1913) (Syn.: *N. improvisum* (Théel, 1905)) [Gr. *dia* = genom+ Gr. *phanos* = ljus / L. *improvisum* = oväntad, oförutsedd] har tydliga hudpapiller & introvert-krokar och plägar sakna kråppshåle-ägg. Den från Bergen & Helgoland kända, ≈ 4 cm långa *N. abyssorum* (Koren & Danielssen, 1875) är en hårbottenlevande dubbelgångare t. *G. elongata*, men med blott ventrala retraktor-muskler. Entoprocten *Loxosomella phascosomata* (Vogt, 1876) sitter ibland både på *G. vulgaris* & *G. elongata* el. på deras kommensala musslor, t.ex. *Epilepton clarkie* (Clark, 1852).

[*Golfingia vulgaris*](#)

[*Golfingia margaritacea*](#)

[*Golfingia elongata*](#)